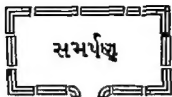

(Copy right reserved by publisher)

हस्तप्रतः प्रोप्रीय प्रेसर्स प्रोडक्शन्स कम्पनीलि कर्तु
पान्थीर धन्य—समस्तदादाह

હસિકાસર્વસ મીઠેમયન્દ્રાચાર્ય મહારાજ !

આપ હૈનશાસનના સ્તંભ હો. આપના સ્વયે વર્ણનાતીત હો
 આપે મૂળરેખર કુમ્ભારપાત્રને પ્રતિભાષ આપી સૂર્યમ્નન ચિન્તપ્રસાદોથી
 અર્ચકૃત કરાવી અન્નબળો ઉપર અત્યંત ઉપકાર કર્યો હો સિદ્ધકૃમ
 રાજાનુવાસન, મમ્બાનુવાસન કન્દોડનુવાસન ત્રિવિદ્યશાલાપુરજ
 ચરિત્ર, પરિવિદ્યપરં ચોતસાન્ન પ્રમાણથીમર્યા સરકૃત પ્રાકૃત હયા
 અવકાળ, અભિધાનર્મિતામણી તિવટીશ, અનેકાર્જકોષ, દેશીય
 નામમળા વિગેરે આપની દેહધારી પ્રતિભાસમાન અનેક મન્નો
 આપની સાહિત્યસેવાના પુગાચરણ હો એતોદેશીય તેજજ પાશાત્વ અનેક
 વિદ્વાનો આપની ઉપરોક્ત કૃતિકાજનો અભ્યાસ કરી મુક્તાકેડે પ્રકાસ
 કરે હો અને સાક્ષાત્ વાચકોક્તાના અવતારરૂપી ગણી હવચકમળમાં
 સ્થાપન કરી આપને નિરંતર અર્પ્ય આપે હો અમારાથી આપનું
 ગણુ કેઈ પણ પ્રકારે ફેરી સકાય તેજ નથી કર્યા પણ ફૂલ નહિ,
 તે ફૂલની પાંખડી સમાન આ લઘુ મન્ન આપના કરકમલમાં
 અર્પણ કરી કૃતાર્થતા અનુભવું છું

બિ આપનો સહનો ઘસ
 એવક નવાજ સાશસ્ત્રર્થ મહીપાત્ર.

વિષયાનુક્રમ

વિષય	પૃથાંક
૧ સુવર્ણચુ	૩
૨ નિવેદન	૪-
૩ ધર્મવિજ્ઞાપીતિસૂત્રીકાન્દી કુંડ સુવર્ણપ્રભા	૭-૪૭
૪ કુમારવિકારમહાસ્તિના જર્ણોની સુત્રિ	૪૭-૪૯
૫ સોમપ્રમસારકૃત સુવર્ણોની સુત્રિ	૪૯-૫૭
૬ અર્ધિશ્વરશાસ્ત્રની અંદેરખતર	૪૮
૭ પ્રસ્તાવના	૪૬-૧
૮ શ્રી કૃતિવિજ્ઞાપકપદ્યકાન્દી અંદેરખતર	૧૧-૧૨
૯ પ્રત્યક્ષ સોમપ્રમસાર કાવ્ય ૧લાન્દી અંદેરખતર	૧૩-૧૪
૧૦ સ્વર્ણપ્રભાપ્રકાશનિર્ણય લોકલોકોત્તર સ્વર્ણવિપ્રચિત્તિ	
કાવ્યમ્	૧-૧૪
૧૧ સ્વર્ણપ્રભાપ્રકાશનિર્ણય	૧૫-૧૧
૧૨ અનુષ્ટુપપદિયોગપદ્યોગ:	૧૭
૧૩ સ્વર્ણપ્રભાપ્રકાશનિર્ણય સ્વર્ણપ્રકાશનિર્ણય	
કાવ્યમ્	૧૮-૧૩૪
૧૪ સ્વર્ણપ્રભાપ્રકાશનિર્ણય ૧૧૧ જર્ણપ્રભા	
કાવ્યમ્	૧૩૫-૧૭૯
૧૫ સ્વર્ણપ્રભાપ્રકાશનિર્ણય ૧૧૨ જર્ણપ્રભા	
કાવ્યમ્	૧૭૯-૧૮૭
૧૬ અનુષ્ટુપપદિયોગ ૧૧૩ જર્ણપ્રભા	
કાવ્યમ્	૧૮૮
૧૭ શ્રી સોમપ્રમસાર નિર્ણય કાવ્ય	
કાવ્યમ્	૧૮૭-૨૦૨

शुद्धिपत्रकम् ।

शब्दम्	पङ्क्ति	मङ्गलिका	शुद्धिः
		मस्तावनाया ।	
११	१	इषः	ईषे
१२	११	कम्पयकम्पयणीय	कम्पयकम्पयणीय
१२	१	कल्पय कोष	कल्पय कोष
११	११	मुद्रिका	मुद्रिका
		मूकमग्धाभाम् ।	
१	१	प्रवक्तव्यवक्त	प्रवक्तव्यवक्त
१	५	कल्प	कल्प
१	११	कुपय	कुपयिष
११	१	एतद्वा	एतद्वा
१२	२	कथंकि	कथंकि
१	११	परवर्षिकवर्ष	परवर्षिकवर्ष
११	११	कल्प	कल्प
११	१	कल्प	कल्प
११	११	कल्प	कल्प
११	१	[शिष्य	शिष्य
१		कथिष	कथिष
१		प्रवक्त	प्रवक्ति
१	१	कल्प	कल्प
११	५	कल्प	कल्प
४	१	कल्प	कल्प
४		कल्प	कल्प
४	८	कल्प	कल्प
४	१	कल्प	कल्प

पृष्ठम्	पङ्क्ति	अशुद्धि	शुद्धि
४१	४	अशुद्धि	शुद्धि
४४	१४	अत	अत
४४	१५	अत	अत
४६	७	वित्तमवि	वित्तमवि
४९	३	वर्षमय	वर्षमय
४९	२३	अतिवि.	अतिवि.
	४	वर्षमय	वर्षमय
५	१४	वर्षमय	वर्षमय
५१	१	अतिवि.	अतिवि.
५१	१	अतचरे	अतचरे
	३	लोप	लोप
५३	६	आवृत्ति	आवृत्ति
	१४	अत	अत
१	२१	अत	अत
(७)		अत	अत
	(विशेष)	आवृत्ति	आवृत्ति
९		अत	अत
९		अत	अत
९	१५	अत	अत
९	१७	अत	अत
११		अत	अत
१	१३	अत	अत
११२	१९	(अत	(अत
११३	३	अत	अत
११	१९	अत	अत

पृष्ठम्	पङ्क्ति	अधुनि	शुद्धिः
११	१	रुषि	रुष्यहा
११	१	विद्वद्वे ! विद्वद्वेभिरिदम् ।	विद्वद्वे—विद्वद्वेभ- रिवाक्ये
१११	१	नटे	कुटे
१११	२	रुष्यहा	रुष्यहा
१११	१५	नन्दे !	नन्दे !
११५	१	नीलवर्णिरुषि	नीलवर्णिरुषे
११५	१५	रुष्ये !	रुष्ये !
११५	१	देव	देव
११	१५	नीलवर्णिरुषे—	नीलवर्णिरुषे—
१११	१	रुषि	रुषि
१११	११	रुषि	रुषि
११	४	अधुनैव आधुनैव ।	अधुनैव
१५१	१	अधुनैव	अधुनैव
१५१	२	रुष्ये	रुष्ये
१ १	१	नीलवर्णिरुषे	नीलवर्णिरुषे
१८	(दिग्ग)	अधुनैव आधुनैव	अधुनैव—आधुनैव
१९		रुष्ये	रुष्ये
१९८	११	रुष्ये	रुष्ये
१ ५	(दिग्ग)	नीलवर्णिरुषे	नीलवर्णिरुषे
११५	११	रुष्ये	रुष्ये
११	१	रुष्ये	रुष्ये

પ્રા. ૪૭૧—

પ્રજાસરણીય પદ્ધતિવર નાથવક્ત્રવારી કૌનાત્તરો અને
પરંપુરેશર સદ્ગુણોએ રચેલી સર્વજ્ઞતાની અમૂલ્ય કૃતિઓનો સમઢ
મારી મનઃપલિકા નીળ પુષ્પ વરીકે જનતાસમઢ રજૂ કરતાં જાણે
મારા અદ્વિતને એ જનઢઢ જ્ઞાનનં વઢ રજો છે તે છે માત્ર
જ્ઞાતાની સઢાવ ઢહી સઢાવ નહિ, પરંતુ વાસ્તવિક રીતિએ જા
મનઢરતને સર્વોચ્ચ સમૂર્ણ અને સુન્દર જનાવતોએ મુગ્ધ પૂ. પા
વિક્ષિપ્ત વિદ્વાસી મુનિરાજ શીઆમરવિજયલ મહારાજના પરમવિનેય
નાથવક્ત્રવારી વિદ્વાન ગુરોવ શીમત્ શત્રુપવિજયલ મહારાજનાજ
મઢ અને મઢને ઢાલે જન છે

જા અનેમઢં સાક્ષિજ્ઞસમઢ પ્રસિદ્ધ કરવાની સાવના એ મલુ
જાંથી રચેલી, જા શત્રુમોક્ષ દરમિયાન પૂજન જાચારદિવ શી
વિજયનીતિમૂરિલ મહારાજને તે સમ્મનથી વાત કરતાં તેના પ્રઢાસ
ના ઢાલં મઢે કૌપિંદ્ર જાપીને અર્ચિક મહા જપરાગી? અને પૂજન
શત્રુપવિજયલ મહારાજ તથા મારા ઢરેક મનઃપ્રઢાસનના ઢર્મમાં
મનઢ જનર પોષ્ણ રીતે સઢાવતા કરનાર પઢલુ નિરાંજતા વણેલઢ
ગુરોવ મનઢંદ્ર કૌતિવિજયલ મહારાજના વિદ્વાન સિખરત શી
શત્રુપવિજયલના પરમવિનેય વિદ્વાનનં પૂ. ગુરોવ શીપુષ્પવિજ
વલની સમ્મનની સઢાવથી જઢન પ્રત્યક્ષરોએ જો સાવના રજી

તેજોશીની નિખાલસતા વિરેરે સુલોચી જ્ઞાતર્થને મઢી જાવી
તેઢી તેમના જ્ઞાનની રૂપરેખા ઢોરવા અને તેને ચિરત્થાસી રાખવા
જા અમૂલ્ય મનઢરતની સાથે તેને તેમની સચિતિ જિજ્ઞાસા તેઢી
રેવામાં જાને છે ત મઢે તેજોશી પસે હમ્મ વામુ જુ

પ્રસ્તુત મન્વર્થો મુ ગણિતમો જ્યોતિષના નીજને જ્યોતિષેત
 ઇચ્છના કામજન પરમાદત કુમારનાય સુપતિની તથા સિદ્ધરાજ
 કર્ણકેતુદેવની વિનિતિથી સિદ્ધદેવનામકરણના કાર્ય કથિતમર્ત્યથી
 હેમચન્દ્રસૂરીચરણના સિખ મીરજીમાનમણિની એકની એક કૃતિ
 તથા લેખના સચકાશીન મીસીમપ્રસાદકૃતિની વિદ્યાગરી કૃતિ અને નીચ
 જણાવત વિદ્યાનેત્રી જતારસુધી જાનુકૃત રહેલી કૃતિઓ પ્રસિદ્ધ ઇચ્છના
 જાણી છે. આ વિશે વિદ્યેશ્વરજીનાએ કહીએ છે પ્રસ્તુત સમ્પ્રદાયની
 પ્રસાદજાણીથી યત્ની રહે તેમ છે.

આ પુસ્તક કથિતમ મન્વર્થ સ્વરૂપ મીલેમચન્દ્રસૂરીચરણ
 ચક્રારાજને એમ કારણે સર્વર્થિત કરાયું છે કે—તેમ પુસ્તકપુસ્તકની નિર્ભર
 કૃતિના સારિત્વસામર્યથી જાણ અનેમાત્ર મન્વર્થનેત્રી કૃતિવિ
 કુચ્છન કહેલી છે.

જ્યોતિષ નિર્વેશ પુસ્તક પહેલાં મારા સર્વેશ્વર ચિરંજીવી ભસ્ત
 કુમારેનું મને સ્વરૂપ થયે જાણે છે. મારુ કે જે દિવસે આ મન્વ
 રાજને મેં જાણવાની કાળજી કરી હતી તેમ વિશે તેમ જાણ
 અને આ નિર્વેશ થયું હતું તેમ દિવસે તેમ જાણવાનું મને મુલ્ય
 જાય છે કે કર્મસાથ જુદા જુદાન છે. થયે સાથ મરેને જાણ
 તથી પુણ્ય ઇચ્છની કાળજી રાખવી એકએ.

જ્ઞાતે આ પછીના મારા વચ્ચેથી થયું કહેલી આ મન્વર્થ
 વચિત્ર નીચ કુળેત્રી બહેરાત આ મન્વર્થ જાણેલી છે તે તથા
 આ મન્વર્થને જાણવાચક મેંજા વિદ્યાનેત્રી રીતે કરે છે તે
 આ પુસ્તકના પાઠ્યના ભાગમાં જાણવામાં જાણેલા. "જેનસેવક
 સમિદ્ધ જ્ઞાન ૧૦૦ ના જાણિયાથી વાંચવા મળે વચિત્રને જાણવા
 કરી વિરતું હતું.

મન્વર્થ—

સંવત્ર ૧૮૬૧
 પોત ૧૫મા પચમી

} સારાભાઈ મજીલાસ નવાજ
 નાચક સુમની પોત—જમડાવાત.

ॐ

श्री गिरनागहि प्राचीननैततीयोद्गाह आचार्य देव
श्रीविजयतीतिसूरिणी

ॐ

लवन प्रसा

આમુખ

આમુખ મહાત્મા પુણે ૧ એપ્રિલ ૧૯૩૧
મહાત્મા જોશી પૂર્વે કામ કરું છે અને સમાજી
ચાલસિંહ તેમજ મેલિક રાણા સુધારે ક્ષેત્રે છે તેમજ
અન્યારિયોમાં એકલી પ્રોત્સાહ રહે છે તેવી પ્રેરણા
કાળેલ ચરિત્રોથી નથી થતી.

ઉપર પુણેના અન્યારિયો અભ્યાસ કરવાથી ઉત્સાહ, ખર્ચ
અને ઉંચક વિચારો વેળેના પ્રત્યે નકુશાન અને ચારિત્ર્યની જીલ્લ
વધી એ સર્વ નો છે ઉપર અન્યારિયો એ એક પ્રકારનું
પાસ ૧૫૬ છે. જ્યારેના વડે પેળના મહેરામાં કામ બહુમાં મુખ
તે કાળે કાલી નામે છે અને મહેરા સદા કરે છે તેમ ઉપર
ચરિત્ર ૧૫૬ જ્યારેના વડે પેળના દેષેને કામવા તથા
કુશાલ અને વિશાલના અન્યારિયો છે એ કામ ખાલી ઉત્સાહ
નથી નાનું તે કામ ઉપર અન્યારિયો રહેને ચાર પાડે છે.

એ પ્રકારના કારિયા સર્વ સ્થિત ખાલી રહી હતી તે પ્રકારે
વેળા ઉપી નાઈ મુજબ નામ છે પરંતુ પુણે સુધી તેમના અન્યારિય
રાખ પ્રકારિત વસીલી નાઈ અને જોશી કાળેની ૧૯૧૫,
મહાત્મા અને જોશીના ચામ ૫૨ સિમ પ્રકાર કાળેના કારિની જીલ્લ
પ્રકારેને જુ તે સર્વેના નામે ચામવાની પ્રેરણા અને ઉત્સાહ
કાળેના કરે છે.

ઉપર અન્યારિયો જાણી નામે છે ૧ એક સામાન્ય
મુખ જુ પેળનું કામ પ્રકારને કરે કરે એકલી ૬૬ સુધી ઉપર
કાળેના વર્ષ નાઈ હો છે અને એકલી મુજબ અન્યારિયો છે તથા
કામ અને વીજનું એકલી મહાત્મા વાળી કરે છે તે કાળેના મીચાલ
કેનામુજબ મીચાલની વિશાલના અન્યારિયો સદા અન્યારિય
અને છે નાનું કામ સિમિત.

પરમપૂજ્ય પ્રાત સ્મરણીય આચાર્ય દેવેશ ૧૦૦૮
શ્રી વિજયનીતિસૂરીશ્વરજી મહારાજ

શ્રીમિત્તાગદિ પ્રાચીન જૈન તીર્થોદ્ધારક તથા પ્રાચીન જૈન
સાહિત્ય સંશોધન કાર્યમાં અનન્ય મદદરૂપ અને ઉત્તેજક

બાળવ્રજધારી-

શ્રીમાન્ વિજયનીતિસૂરીશ્વરજી મહારાજમીની

દુઠ છવનપ્રભા

આવું થેવ કરનાર જોને જયતના જતેને યાનાપી
ચમુએ જાપી જવ જમજુના દેધ દાગના મી
તીથા દેવોને હું પુન પુન નમસ્કાર કરું છું

જો સુર્ષના કિરણની મારક પેળના છુદ
છવન ૧૫ કિરકેથી જ્યાન જાંખરનો નાક કરે
એ જન સમ્રાટ તરવો પ્રમદ કરે એ એવ મી સુઘરા દેવોને હું
જારવા નમસ્કાર કરું છું.

જો વિદ્યોના મુખ સરોવરમાં રાજદથી સમાન દીપ્ત કરનારી
તથા ઉલ્લાસ કાનિષ્ઠા જોને પ્રસારના તાવને હું કરવામાં મજા
સરિતા સુધાન એ તે શીશની શરણી દેવી સદા જયવના વર્તે.

છવનની ઉલ્લાસના એ ૮ એ ૩ છવનમાંથી મેલો નાક થયો
દેવ મોદગાળને દેવયો દીપિ દેવ જો જા જમાર સુમારની
માથ પ્રજ્યાના જા ગેા એ એવા ખરો જામામ જન કરુમાં
થયો દેવ એવી વિષ્ણુએ પદોધિબ છવનને વિરાધી એદમે રાજ
રદિન છવન કરવાન એ જાવી વિષ્ણુએ પદોધિબ ચતુષ જન્મ જતેમું
છવન સુધારી હો એ જો પેળાના છવનની પ્રમાણે પ્રમદ પાડી
સમાજને ઉચ્ચ માર્ગે જાણે છે ઉચ્ચ કારોમાં તેનું છવન રદિન
૧૫ થઈ ૫૩ એ ૧૫ ૩ જયદાર પ્રદિ જનુકરણીવ એ નાજી.

વડીલના જાગરણ શીખે છે વડીલોના વર્તનનું અનુકરણ કરે છે. વડીલોની ક્રિયાનિ શ્રાવણ પછે છે. જાણ મેળોત્રામાં પ્રવચન પ્રવચનનાં એ સંસ્કાર સ્થાપી શકે છે તેમ તેના છવનની રેખા બને છે તેથીજ પવિત્ર હજાજરિયા મનુષ્યને પવિત્ર થયોને જાણ અલગ-વલગ-અલગ છે.

મદાન પુરુષના છવન પણ કમે કમે મદનનાં છે. હવેમોવય પત્રને પ્રાપ્ત કરે છે તેથી સામાન્ય જાગરણે જાણ છવનથી પડાવે. માત્ર ધુડે છે. દરેક તીર્થંકર અચાનક પણ પ્રવચનનાં જવમાં એક સામાન્ય જાગરણ હતા. પરંતુ પેટાનાં વર્તન, વિચાર અને જાગરણનાં એમ એમ નિરુપણ ઉપરોત્તરી પવિત્ર રજાઓ કારણે મથ તેમ તેના છવનની મિથ નિયમ મતાં જાણ કરે તુલ્યોત્તરી હવે ક્રી પરચક્ર સ્થાપને પ્રાપ્ત કરી શકાય હતા. જાણ હવે છવન સંપાદન કસાઈ જણ જાગરણે જાણી નકે છે અને જણી કસોડીમણી પસાર થય જાણ તે કસ પ્રાપ્ત થાય છે તે કસોડીમણી કસ તે નિર્મલ છવનની પ્રાપ્ત છે.

જાણે એ મદાનપુત્ર છવન-ચરિત્ર જાણનાં છે. તે છવન પણ સંસ્કારી જણમાં મેળાર મથમણી પસાર થતું કસ થાય છે.

શીખનાં વિજયની તિસરિયા મદારજાણે જાણ મદિનાવામાં જાણેજ વાંકનેજ રહેરમાં જાણવાર દસાથીમણી છે. પ્રવચનમાં મીડુવ દુસથ દસથ નેજરીને જાં મીડીજાણ મદાનનાં જાણી સંવદ ૧૬૩ ના જાણ ધુડ ૧૧ને વિવેકે વરો અને તેજાથીનું નિહાણ ૬ એવું નામ રાખ્યું. જાણ કર્મનાં વેળથી સરકણી હવે પ્રવચનમાં જાણ થાજણ થાય છે. જાણે દેવ, હવે પ્રવચન, જાણ થઈ એવી હવે સામાજી મળતી હુ કરે છે. જાણનાં કસ નાજાને એ સર્વ વસ્તુઓની પ્રાપ્તિ થઈ હતી.

નિદાશચંદ્રાચને બીજા ગણ લાખેલા અને જે બંદેનો દત્તા એકથે તેમની બાગવન બરોળાં કુટુંબમાં પસાર થઈ હતી જાગરમાં તેમને કોઈની સાથે વધારે પત્નું બોલતું કે જન્ય હોઠરાઓની સાથે રમવનમવમાં લાખત થતું જે આસત બીજાકુલ નહેતી. લગભગ ૭ વરસની ઉંમર થતાં વાકાનેર તામુકા સુલમાં જન્મ્યાસ કરવા માટે લાખત કરવામાં આવ્યા. એકલી નાની વયમાં જૈનશાળામાં જૈન ધર્મનું શીક્ષણ લેવા. પણ ઉચેજ સુવારમાં વહેલા લાખત થઈ જતાં કુટુંબ કુદિયત્તાથી ૧૦ વર્ષની વયમાં મુજરાતી ૭ પિરણ પુગા કરી અને ઉચ્છીસ સુલમાં લાખત થતાં ઉચ્છીસ આગ પિરણ પૂરાં કરી સુલ હોલી રીધી નિદાશચંદ્રાચને માટે દેહમાસ્તરે તેમના બિન્દાશીન આમદ કર્યો કે તમારા આ પુત્રને પૂરા જન્મ્યામ કરાવે. કારણ કે તેનામાં એવા ઉચમ લક્ષણે તથા સુદિ ૭ કે જોઈ તે જીવિખમાં તમારા પુત્રને જન્મન રીધવરી પડેલ થી નિદાશચંદ્રાચનું મન રેશમમાં મગ લગાવી જનહારીઃ જન્મ્યાસ આગળ વધારવા તેમની ઇચ્છા ન હતી. પણ પોતાના આત્માનું સાચક કરવા તત્પર રહેવા હતા તેથી હમેશાં ધર્મનુચ્છિલ સેતુ દેસર્હન કરતાં, અને જો કોઈ મુનિવરનો મેળાપ થાય તો તેમની પાસેથી આત્માનું કામલ થાય તેવો ઉચ્છેસ સાંભળવો આ તેમનો નિનકમ હતો. આર પિરણ સુધી ઉચ્છીસ જન્મ્યામ કર્યો તેની સાથે પાંચ પ્રતિમલ અને બીજા સુરો પણ તેપર આ હતા.

ઉમર ૨૬ આગમ્યક કરવા પૂર્ણ કરવી વગેરેમાં કૃતિ પહેલે આગળ નહીં જઈ વખતોવખત આવતાં જતાં મુનિવરોની સેવા શુભપાથી તથા તેમના સમાગમથી તેમના ઉચ્છેસાદિકથી તેમનો આત્મા વધુને વધુ નિર્વજ થતો ગયો અને આ મંસારમાં રહેતું કુઃખમન કે એતું તેમને ચાલસ બાલ થયું અને હવે આ મંસાર કાગ્યાર માંથી ૧૩ મુલ થતું એ ૮ વિચારણા કરવા લાગ્યા આગરે લાખ વિચારથી ૬૬ નિધર કર્યો કે આગર પારખ કરતુ પણ જો વનમાં રહીક તો મુશર આર પાસે નહીં તેથી

કુમ રીતે કુલરાતમાં જતા રહ્યા નાની જગ્યા સામને નહેમો
જમ્યાસ તેમજ જમ ઉપર પૂરી પ્રીતિ જોઈ કુલરાતનાં મોઢા
ઘરેમાં જમિયો સહસો જનુ જામસતારથી નિહાજવામાં પ્રતે
જામણી ખરાબ જામ્યા અને વિશેષ જામ્યાની તમામ સરકારી
રેવામાં જામી દરમ્યાનમાં સંસારી મોઢા વગરજામી મોઢામિત
જામીએ તેમને મોઢી, સમજાવીને જામ વેર જામ જવા પડ્યું ફરી
જામ મળ્યાં તેમો જર ત્યાં ફરી જામ્યા જવા જામ પ્રવાસે ને જામ
જામ જામી સંસારી જામ્યાં પ્રવાસ કરવા માટે જામી જામવે
જામોઢામાં જામ જામોઢા જામ્યાં જામી જામી જામોઢામાં જામોઢા
ત્યાં જામ દરમ્યાનમાં જામ ત્યાં જામ જામ્યાં જામ્યા, જામ
જામ જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં
જામ પ્રતે જામણી નહેમી જામોઢામાં જામી જામ્યાં ફરી ફરી જામ
કુમજામી કુલરાતમાં જામ રહ્યા અને જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં ૧૫૩
તેમ રીત જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં

નિહાજવામાં કુમ જામ્યાં જામી અને જામ્યાં પૂર્ જામ્યાં
જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં
રીતે સંસારમાં રહેવામાં જામી અને જામ્યાં તે જામ્યાં જામ્યાં
જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં
જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં

જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં
જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં

જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં
જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં
જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં
જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં જામ્યાં

થવું જોઈએ કે ફરીવાર જન્મ મળવું થવાનો વારો ન આવે. બધાં સુધી જ્યાં દેહમાં જાદુમાં છે ત્યાં સુધી જન્મ મરણનું ફેર. ટાળવા મટે જાદુમાંનું ભણું કરવા પર્થનું યરણુ લઈ જોઈપણ શુભ કામ કરી લેવું જોઈએ. કારણ કે કાળની જોડની ખબર નથી.”

નિહાલચંદ્રભાઈનું ભંતકરણ જોમગ શુદ્ધ અને નિખાલસ હતું તેથી દેહની જરૂરિયાતો વરાવત સમગ્ર સંસાર તરફની મોહમાંથી તથા નિષ્કામતા થઈ ગઈ અને જ્યાં સંસારનો ત્યાગ કરી ચારિત્ર મંડળ કરવાની જાતના કાંઈ પણ ભીર્મત અને ખાનગીન કુદ્દમનો સગીર ઉમરનો પુત્ર સંસારી સંસ્કારમાં જોડાયું જાતની ન્યૂનતા નહીં દેખાતાં ચારિત્ર લઈ જાણી નીકળે એ વાત જાણવીથી જોઈ જાણનાં જાણી પેટે કરેલો કલ નિમિત્ત પોતાના કુદ્દમના જોડપણ માણસને જણાવ્યો નહીં.

જે કુદ્દમનો સંસાર ઉપરથી મોહ તદ્દ વાત છે તે કુદ્દમને સંસાર ખારા જળ જેવો લાગવાથી તેને પર્થ સિવાય બીજું કંઈપણ પ્રિય લાગતું નથી.

નિહાલચંદ્રભાઈ વખતેવખત વડીલોની જાણને માન આપતા જોઈ વખતે તેઓએ વડીલોની જાણનું ઉલ્લેખ કરેલું નહીં પરંતુ ચારિત્ર લેવામાં વડીલોની જાણની જરૂર જણાતાં તેઓ મુકુન્દ મુકુન્દશર્મા પદ્મનાથેશ્વર તેઓએ શ્રીચંદ્ર દેનાથશર્મા વિભવસિદ્ધિશ્ચ રિહતે ચારિત્ર જાણવાને નમસ્કાર વિનંતિ કરી શ્રીચંદ્ર જાણનાં મહારાજે ઉત્તર આપ્યો કે હૈન સાએના કરમના મુજબ માતાપિતા અને વડીલજનોની જાણ સિવાય જોડપણ જાણને જાણવાથી ચારિત્ર જાણી સમાન નહીં. મટે તમારા માન-તાતની સંમતિ મેળવીને જાણે એટલે મોજ તબીબ કરશું. જાણે ઉત્તર સાંજગીને શીકુત નિહાલ ચંદ્રભાઈના ભંતકરણમાં ખૂબ જ આપાત થયો. અને હવે ક્યો રસ્તો લેવો, તેનો વિચાર કરવા માંડ્યો. વતનમાં જવાથી માતૃપિત રમ્મ

જાણે તેણે સંજન નહતા જ્યે ત્યાં મવા ખરી પાતું જાવતું ખજ
મુકોવ હતું. તે ખજ એમ એમ જનવ પસાર જતો મરો તેમ તેમ
ચારિત્રમારણ કરવાનો નિશ્ચય હતો મરો. ઉત્તમ પુરોહિતે નિશ્ચય
કરે છે તે પુરોહિતે વિચાર કરીને જ કરે છે

રોહિતે —

જન કરે વાળા કરે, કરે નહિના પુર,
ઉત્તમ એવા ન કરે, જુલિમ હરે સુર.

ચારિત્ર મારણ કરવાનો હતો નિશ્ચય હતો એક જાણને સાથે લઈ
ને પેટે હાથેના જવા મરે નીજવા ત્યાં જાવી દેરાસરજીમાં પ્રસન્ની
પૂજા લાવે પૂર્વક હતી ત્યાંથી મહેરવાન જાવ વરણ પ્રવાણ કરી
જસવામાં એક જાણ જુલિમ નીચે પેટે પહેરવા સંસારી વજોને ઉત્તમ
રોહિતે પેલાના હાથથી સંજન પકડે ના જતાય મુરી. ૧૧ સોમવારે
લેવા કરી સાડાનેક જાતણ મરો, જાને સંસારી વજો સાથે જાનેકા
જાવક નિહાણજી. પહેરને મુક્ત મરો જાને તેજોથી મહેરવાન
જાવમાં જાવના જાને તે જોવાસું મહેરવાનમાં જુલિમ મરો

જોવાસું જુલિમ મરો જાવ નિહાર કરી ઉત્તમ જાને મવા ત્યાં
નિરાજવા મુનિજીમાંથી નીતિવિજયજી મહારાજને સં. ૧૬૫ ના કાર્તિક
વદી ૧૧ રતિવારે જન્મજીમાં જાવવિજયજીના નામથી ઘોળી
નિધિપૂર્વક ક્રિયા કરાવી.

ઉત્તમથી નિહાર હતી તેજોથી વજાવર મવા ત્યાં જન્મજીમાંથી
મતાપવિજયજી તથા જાવવાંથી વિજયસિદ્ધિસુરી પેરજી જોવા મવા
તેથી તેજો માંડીવા (વદી ઘોળીના) જોવામાં પેલા સં. ૧૬૫ના મહા
સુદ ૪ સુતવારે શીખોર જાવમાં જન્મજી મતાપવિજયજી ખસે વદી
ઘોળી થીથી જાને મી નીતિવિજયજીનામ રાખવામાં જાવતું. વદી
ઘોળી ક્રિયા જનવે સાક સાકજીમાં પાનાજી વરણથી રો જાવવા
ખિમેરે જનિત તીર્થોની રચના કરવામાં જાવી હતી. વજા સાક કરતા

વાસા તરફથી જીવ્યજ્ઞાની સદાનાથ પણ અમુક મહેતસરના ઉત્ક્રે
 વિષ્ણુ સાથે સ્વાસ્થ્યજી પાનાથજી તરફથી જાળા ચામને (જ્યારે
 નાતને) જમાડી હતી ઉપરના યુદ્ધ કર્મમાં ઉપર જજ્ઞાનેશ થમ
 ક્રીમી મુદત્તે તરફથી પદર હાનર રૂપીયાનો જન કરવામાં જાખ્યો
 હતો અને દરેક ખાતામાં સારી ઉપજ પણ હતી

આતુર્ભાસ મારે વિજયપુરના જાવ્યદથી તેજોથી વિજયપુરમાં
 પથારી ત્યાંના સેક નયુજાખને ત્યાં બેચરભાષ્ટ કરીને પોષ રહેતા
 હતા તેમને જાતના ચાસિત ચણેલ દોખને મહારાજાનીના પરિશ્વરમાં
 જાખ્યા અને તેઓ તથા હાજાભાષ્ટ એમ જાને જજ્ઞાને મહારાજાની
 પછે પ્રકરજી તથા જાકરજાકિનો જાખ્યાસ થઈ હતો ઉચ્ચે વૈરાજ
 જામજાથી મંદાર ત્યાં કરી રીક્ષા મુદત્ત કરી બેચરભાષ્ટનું નામ
 બુદિસત્તરજી રાજવામાં જાખ્યું (પાછળથી તેમને જાચાર્જ પદવી
 મળી હતી તે) તથા મહારાજાનું નામ હાનવિજય રાખ્યું એ રીતે
 સ. ૧૬૫૧ નું ચોમાસું વિજયપુરમાં કર્તું

ચોમાસું પૂર્ણ થતા જાદ વિહાર કરી જનુકમે રાજાનર
 (જામદયાજી) જતા ત્યાં પ્રથમ સેક વીરજી વીરજીની હવેલીમાં
 સિંચરતા કરી જજ્ઞા સુદારની પોજવાળા જાવોનો જાવજીક થવાથી
 સુદારની પોજવા મેળ ઉપજાવમાં સ. ૧૬૫૧નું ચોમાસું પૂર્ણ કર્તું

ચોમાસું પૂર્ણ થતા જાદ વિહાર કરી જામદયાજી જાસપાસના
 તીર્થો તથા વારંજાજી કેહરીવાજી વિચેરે તીર્થોની વાચા કરી રીક્ષા
 લીધેલા થામ બેચરજાનાં રોસસરજાના જાજી હતો મહેતસર દોચાથી
 તેમાં સામેલ થતા તે ક્રિયા પૂર્ણ થતા જાદ સિદ્ધપુર જતા ત્યાં
 ઉપજાન દેઈ ક્રિયા કરાવજા મારે રોહાઈ વાલમ તીર્થની વાચા
 કરવા થતા તે તીર્થની વાચા કરી ઉમતા ગામે જાખ્યા ત્યાં સપાજાર
 થતા મહારાજાની શુભાનરિજવજી સખ્ત નિચાર છે તેથી તેમની
 વૈરાજ્ય કરવા નિમિત્ત તુરંત જામદયાજી જતા (થેન થા ૮)

શુભાનિબળાઈ મહારાજની બીજારી લગભગ ૭ માસ પૂર્વે લગાવ્યાથી તે યોગાત્મક અવસથામાં કરવા નહીં શકું.

ચેલાસાના બાળ્યનામાં મુખ્યત્વે શ્રી સિદ્ધાન્ત મહાત્મ્ય રામચામાં જઈશું અને પવિત્ર તીર્થોધિરાજની વિધિપૂર્વક વાગા કરનારને તથા કરાવનારને કેટલીય મહાત્મ્ય લાભ થાય છે તે સમજાવેશું. એ રીતે સં. ૧૯૫૨ નું યોગાત્મક પક્ષ અવસાવાલમાં પસાર કર્યું.

ત્યાંથી નિકાર કરતી વખતે મહારાજનીના કૃષ્ણેશ્વરી દામની ચેલાસાના સહ ચેલીલામાં વીરમંદ માલીસદાનાર વાગાને શ્રી સિદ્ધાન્ત મહાત્મ્યે સંપ્રદાયની તીવ્ર અભિલાષ થઈ અને તેથી પત્ન્યાસ શ્રી પ્રતાપવિજયજીની સમક્ષ સંપ્રદાયની પ્રતિષ્ઠા પૂરા કરાવપૂર્વક લીધી. ત્યાંથી મહારાજની નિકાર કરી કૃષ્ણતા થયા અને ત્યાંથી શ્રીકૃષ્ણનાર થયા. દરમિયાન અવસાવાલથી સંપ્રદાયની નીતિનાનો દત્તો તેમાં પધારવાની ચીનની થતાં તેઓથી અમરપાદ બાળ્ય અને સાધ્યકસુદાનાર ચાચીના સમુદાયની સાથે સિદ્ધાન્તજીની વાગા કરવા માટે સંકલ્પી સાથે નિકાર કર્યું. રસ્તામાં ત્યાં ત્યાં મુશ્કેલી થતો થતો ત્યાં ત્યાં લાભ જતોતો કૃષ્ણેશ્વરી દેવ શ્રી સિદ્ધાન્તજી પહોંચ્યા અને મંથની સાથે લાભાત્મક પવિત્ર કર્મન કર્યું.

સિદ્ધાન્તજીની વાગા કરી તેઓથી પાટલુ થયા. પાટલુમાં જઈતાં ત્યાં સંપ્રદાય તરફથી ચેલાસાની વિનવી થતાં કૃષ્ણેશ્વરીના પદાન્ત કૃષ્ણામય યોગાત્મક રજા બા વાગામાં લાંબો વખત થયા બાગોના કથેશ્વરી દત્તે ન વિને કથેશ્વરી કેવાં ચાલ્યા હતા મથે છે. અર્થે સિદ્ધિ તદ્દ થાય છે અને જાદુમાંથી અર્થિત થાય છે તે બાળ્યના દ્વારા સમજાવવાથી બીજાને કથેશ્વરી તદ્દ થતાં સૌ કથેશ્વરીને રહેવા લાગ્યા.

મારજી સુદ ૪ એકાદે મહીના પાસે મહારાજ શ્રી નીતિવીજ્ઞાનજીએ જાણ કરી (જ્યાં દીવસના કૃષ્ણપક્ષ) તે વખતે કૃષ્ણેશ્વરીના પદાન્તમાંથી થતોત્તર થઈ કથેશ્વરીના પાટલુ નિમિત્ત થઈ.

નેરથી કુસુમદે નેકુસીસાઈ (મહારાજાનીના સસારી પિતા) ક્ષેત્રને
લાલ લેવા આપેલ મેદાની પ્રવજાથી સસારી સ્ત્રીની લાગણી
તેમને થઈ જાય તે ચિંતામાં મહારાજાને જણાઈ ગઈ અને તેથી
આજ્ઞાનામાં પ્રવજાપાત તેમણે જણાવ્યું કે—

આ જગતમાં ધન વિના બીજું કશું સારૂત નથી ધર્મરૂઠે છવ
નર નિષાળ, સ્વર્ગ અને મેદાને પ્રાપ્ત કરે છે મારે કુસુમિનો ત્યાગ કરી,
સ્વાધ્યાયમાં કાળાસુ મારે ઉપોચાર કરવો મેદાન છે આ મનુષ્યજન્ય
વારવાર મળતો નથી, અને તેમાં પ્રાપ્ત થજેલ કુલુપ, પરિચાર, માત
વિતા પુત્ર કો, કાષ્ઠ બ્લેન વિગેરે જેક જાતની માલ્ય છે તેમ
વાજની જ્યા વિજાનીને કાળાસુ, અને જગતના વરજોને નાલ
પામતાં વાગ લાગતી નથી વગી સાંકે જેકવ થરેલો પખોતો મેલો
પ્રભાતે વિખરતું જાવ છે તેથી રીને સૌ કુલુપ પરીચાર વિખરતું
જતાં વાર લાગતી નથી જગતમાં સૌ સ્વાધ્યાય સદુ છે મારે
સમજુ મળ્યો એવા કાલકાળમાં નહીં હસતાં પોતાના જાતમાનું
કાળાસુ કરવા વાજર થાવ છે મારું મારું જગતમાં સૌ કરે છે પણ
વજની કાળાસુ માંડીને કાળામાં કાળા માંડીનું ચિતામણી રાત પણ
જાડીના મુજોને ખાલી કાલે જવું પડે છે મારે બેઠી માલ્યામાં શું
મુંડવું ? જે લગીને હમેશા સદાસુર કરીએ તેથી ચિતા રાખીએ
જતાં તેને પણ એક દિવસે કાળીને જવું પડે છે તે પછી બીજા
પરીચારમાં શું મેદાન કરવો ? મારે તેની જાનવન રહેલા આ માનું
મેદાન કરવું ને / ઉત્તમ પુણ્યનું કર્તવ્ય છે તેનું ભવ થવાથી જન્મ
મરણના દેરા રહે છે આત્મા જમર છે તે કાર્ત્ત કાલે મરતો નથી
પણ તેનું જે પદ કરેલાં સર્વ કર્યો આપે કવ થાવ છે આપે તે
સિવરૂપે વરે છે એ આત્મા આ સસારની મેદાનજમાં લપટાવ
તો જાનમણ કરી અનેક કાલે બોમવા પડે છે પણ આપે આત્માનું
પદ સ્વાધ્યાય સમજાવ છે આત્મા સદા-ચિત્-જ્ઞાન-મય છે અને ત્ય
લ્લી સવ કાલિ માત્ર કુલુપમય છે એનું આપે તેને જ્ઞાન થાવ છે

ત્યારે તે બદલને જવત્યા બાજુ કાચો રૂપડો કરી દાખવ નથી
મહે દે જમજનો । આ સસારની ચોક્કસ બાત્યાનું એકતિ બહિ
કરનાર છે એવું બહુ રુઝિયામણિ સમાન મહેલ હૈનપરનું
બરા હાથથી સેવન કરે તે વિના બાત્યાનો વાસ્તવિક ઉદાર નથી

મદારાજીનોના સસારીજાના પિતાજીને એકો સર્વ જઈ
બાંદર પહોં કરે સર્વ જનો નોકરના કામ્યા કે ધન્ય કે બાંદર
જુને કે નેની બંદર બારા મહાપુરુષનો ભાગ થયો છે

એ રીતે સ ૧૬૫૩ નું ચાલુમાંસ પૂર્ણ મદારાજીએ
પાટણમાં પસાર કર્યું.

પાટણમાં ચોખાનું પૂર્ણ થયા બાદ શીરોત્તમ શ્રી મહાજી
સાહેબજીના પુત્ર મોહનજીજી ઉજમજાના મહેલસર પ્રસમે ૧૫૨૫ની
વિનતી કરવા બાબતે તેઓ કર્તક થઈ ના રાજ વિદ્યાર કરી
શીરોત્તમજી ત્યાં ઉજમજાના મહેલસરની તથા પચલીશોની રચના કરી
તેમાં શ્રી સિદ્ધાચંદ્ર જિનારાજ બાજુ સમેતવિનતી કરે
બાંદરને એ પાંચ તીર્થોની રચના કરવામાં બાંદર, મહેલસરમાં
સપ તરફથી બાંદર વિનતી મુખી રસોડું પુનઃ પુનઃમાં બાંદર
બાંદરસરના ચામોમાંથી તથા મેલા હરેરોમાંથી લગભગ ૭ હજાર
મણમાં રચનાઈ બાંદર દાખ કરે બાંદરે હજાર ૧૫૫૨ થી
પર્વ થયે હોય એ પ્રમાણે સ ૧૬૫૪ નું ચોખાનું શીરોત્તમજી

ત્યાંથી વિદ્યાર કરી બાંદરના પાંચમાં ત્યાં ચોખાના જમખાન
કરે ત્યાર પછી પછી પછી સમય રહી ચોખાનાથીજ પૂર્ણ થયે
તેમના. કાલ દરમિયાનમાં વિશેરે પછી બાંદરને તેનું મરણ કર્યું
મેળાએ કામના બાંદર રોવાની હરોજ સાત કાલા મુખી રચના
કરી રાખવામાં બાંદરને એ રીતે મેળ ૧૬૫૫ નું ચોખાનું બાંદરનામાં
મુખાઈ કર્યું

તે સમયે વડનગરમાં કારણસર પડવાઃ ગેનો ડેનપર્મથી નિમુજ થતાં જોઈ ત્યાંના જાએવાન મુદત્ત સેડ નખીતલાસ લોભાઈ તથા શાદ વીં મંદ ખેમચંદ ત્યાં પધારવા અને ચાતુર્માસ રહેવા માટે વિનતી કરવા આવતાં, મદદગાજીથી વિદાર કરી વડનગર મથા જે હેમેલી પૂર્વ કરોડોની સખા હતી, તેજ હેમેલી દિન પ્રતિદિન પડવા જાય છે તેમાં પણ મુ ત્રાત જેવા થમ પ્રીમી પ્રોહમાં જાણી સ્થિતિ જાણોસ ત્યાં છે આ જામે ચોમામા દરમ્યાનમાં જાખ્યાન વાંચવાનું સર રાખવામાં જાખ્યું હતું અને ડેનપર્મના સેવનથી તેવા જેવા મુમજા મજા છે તે હોઃ ધોનાજેને સખાવવામાં આવતું હતું. જાણી સમાજમાં સારી જામતિ આવો ચોમાસા દરમ્યાન ચામમા કોસેરા (ખીમરી) તે રાત પૂરા નસમાં કાઢી નીકળેલા કરોડ મ જાણ થવા લાગ્યા જન્ય હોંનીજોમાં ૪ મરજી થવા પડતું તેન શાસનના પવિત્ર પસાવથી જો પણ હેનનું મત્તુ થતું નહીં તેથી જન્ય પર્મીજો પણ ડેનપર્મનો જાવા પ્રમાવ જોઈ જનુકરજ કગવા લાગ્યા જે રીને સ ૧૬૫૬ નું ચોમાસુ વડનગરમાં પૂજા હતું

ચાતુર્માસ પૂજા થવા જાય હમતા વિચેર ચામોમાંથી વિદાર કરીને પડલુચાજી સખતી વધુ હેમચંદ તરફથી વિનતી આવતાં વિદાર કરી પાલજી મથા અને ત્યાં હેમચાજો ભાગ્ય મદદાસવ થવેલ તેમાં સખતી ત રૂથી સારા પ્રમાણમાં દમ્મનો જન્ય થવેલ તે વખત મુરતથી ખતર મજા કે ધોમદ જાખ્યાનમિદિમુ પેશરજી ભગવતી-સચના નચમાં જોડા છે તેથી મદદારા તમો વિદાર કરી મુગત મથા અને ત્યાં ચોમાસુ નહીં થતું જો પ્રમાજે સખા ૧૬૫૭ નું ચાતુર્માસ ૧૫ થતું.

ચોમાસું પૂજા કરી વિદાર કર્યો અને માગસર સુદ ૨ ના રોજ પીંગવુરવાના વીસાથીખાજી કાશાખાજી હચનશાજને લિખા જાણી તેમનું નામ કાનચિજવજી રાખવામાં જાખ્યું. ત્યારજાય હાણીમાં થાવચના

સમગ્રી જિનવી જ્ઞાનવાણી કાળી ચંપાર લીર્થની વાતા કરી વેળાપુર,
મેળસા કર્ક ઘઠાઠ ગયા ત્યાં બીજાપુરવાળા વાઘીલાલ તથા જાનક
વાસા કુલમાણને કિલ્લ જાપી નામ જનુકમે વીસુવિચ્છલ તથા હર્ષ
વિચ્છલ યજ્ઞવાલ્ય જામ્યા ઘઠોત્તમી વિહાર કરી રાજક પાર,
ખાડવ્યકાળી વચા કરી ઈંદોર ગયા ત્યાં જાસ કપ કરી લેખર્થની
ઉત્તરિ કરી ઉત્તમેન ગયા ત્યાં વિદેવ લાલ વચેલ કારણ કે જામ્યાન
વખતે મેઘી સખ્યાઈ સ્વામીવત્સીએ જાનતા અને ઉત્સાહ પૂરકે
જામ્યાનનો લાલ લેલા તેમાં જણ મસદીયા પુજારજાલ તથા મિસન
લાલજી હા સખ્યાવત્સી ગયા અને તેની સાથે જીન પદ્મ સ્વામીવત્સી
કોળે વસતું જનુકારણ કરી તેમજ લાલ જગસા લાલમ જગસાએ ચેરો
જમ કરી ઉત્તમજી કરું એ રીતે સં. ૧૮૫૮ તું ચોખાસું ઉત્તમેનમાં
શુચાતે રહુ.

ત્યાંથી વિદ્યાર કરીને અમદાવાદના સુકની વિનવી થવાથી અમદાવાદ ખસવા ત્યાં કરેલી કોટાબાદ વસુભાઈની વિનવીથી સિદ્ધાન્ત જતા સુકની સાથે વિદ્યાર રાજ કરે. અનુક્રમે શ્રી સિદ્ધાન્ત ખસ પડેલા. ત્યાં સુકની સાથે શ્રીભગવાદેવ દાદાને નવુ જાનદુર્લભ મેટવા જન સુકની વચ્ચેથી ચારા પ્રમાણુર્લભ કવનો. અમ કરે. તે કારણે અમદાવાદ કહેવાના કોટાબાદમાં ચાલતી આવાસના થતી કોઈ સુખના અગ્રેવાનો. શ્રી જનસુખભાઈ વસુભાઈ શ્રી શ્રીમનભાઈ (અમદાવાદ સામસાઈના કાકા) વચા શ્રી કવનોદાસ કોટાબાઈ પછી તણે જાળ્યા અને ચાલતી આવાસના થાવ છે તે કારણે અદ્યારાજીને અનુભવી અને તે દૂર કરાવવા વિનવી કરી પદારાજીને ત્યાંથી વિદ્યાર કરી ચેતો પુનઃવતી શ્રી વારંચાઈના ગામ કરી વહનગર જાળ્યા અને ત્યાંથી અમદાવાદ જાવી કહેવાના કોટાબાદે સ્થિરતા કરી. અમદાવાદ દરમ સર્વ સુખને અનુભવું કે ચાલતી આવાસના થવાથી પ્રાણીને કોટાબાદ મહાન કરે. મેટવાના પડે છે. તે અનુભવ કરતાં પશુ આવાસના દાવવા પ્રત્યે કોટાબાદ રાજે છે તે

જૂન અસોસજનક છે મણે તમારા આત્માના કન્યાલુ મણે યાના-
 યાતના યાજના મારી તમને ખાસ સલામલુ છે મહારાજાનીના
 ઉપદેશથી શ્રેયા વખતમાં સુધે તમામ યાજના પુસ્તકોને સુધારા પર
 લાવી ચોખ્ખા બવરસા કરી આજ્ઞાતના થતી દૂર કરી એ રીતે સુ
 ૧૬૫૫નું ચોમાસું અમદાવાદ પૂર્ણ થયું

સુરતવાળા ડાંગેરી નગીનદાસ મજબુતદાસ વીનવી કરવા આવતાં
 વિદ્યાર કરી ત્યાં મળા ત્યાં લેના દોરાસરજીમાં મીવિજીવસિદ્ધીસુ
 રિદની સાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી સુરતમાં ચોપીપુરાના અગ્રેયાન
 માલક જુદસમ ડાંગેરી નગીનદાસ ડાંગેરચંદ વિગેરેના અગ્રદશી ચોપી-
 પુરામાં નેમુશાસની વાદીના ઉપાજવમાં ચોમાસા મણે સ્થિરતા કરી
 અને અસાધ્ય મુદ ૧ થી અમલતી સુના લેગમાં પેલા એ પ્રમાણે
 સવત ૧૬૧ નું ચોમાસું સુરતમાં પૂર્ણ થયું

સુરતમાં સ ૧૬૧૧ ના માસસર સુદ ૫ ના રોજ મહોળા
 સુનીવર્ષો તથા સપ્ત સમયે ગણીવદ આપવામાં આવ્યું ચોમાસા
 સમયન રોરે વાગ્યાની વારંવાર વીનવી આવવાથી ચોમાસું પૂર્ણ
 થવા બાદ વિદ્યાર કરી શરિર મળા ત્યાં પેલ ખાસ સુધી સ્થિરતા
 કરી ઉપધાન તપની ક્રિયા કરાવવામાં લેવાયા ત્યાં અમદાવાદ વાગા
 લાક સેનામાલ સુનીલાસ તરફથી શ્રી ભોમલ્લીછામાં ઉજમદાના
 મહેલસવમાં આવવા વિનવી થતાં વિદ્યાર કરી શ્રી ભોમલ્લીછા મળા
 મહેલસવનું કામ પૂર્ણ કરાવવામાં આવ્યું ત્યાંથી વિદ્યાર કરી પાલી
 યલ્લે મળા અને સવત ૧૬૧૧ નું ચોમાસું પાલીયાલે પૂરું થયું

પાલીયાલમાં સં ૧૬૧૨ ના કારતક વદ ૧૨ રવીવારે પૂજ્ય
 શ્રી વિજયસિદ્ધિસુરીચરજી મહારાજાના જરદ હસ્તે સપ્ત સમસ્ત તથા
 પંચાસ આરવિનિવજી તથા આગેશ સમયે પન્ચમ પાદથી અર્પવામાં
 આવી તે સર્વથી ચોખ્ખા સુરતવાળા ડાંગેરી જુદસમદાસ તરફથી
 કરવામાં આવ્યો હતો.

પાલીતાણાથી નિકાર કરી થી ગીરનારણ લીર્જની ગામ કરી રાજોદિ ગયા ત્યાં અમુક મહેલસર કરવામાં આવ્યો ત્યાંથી નિકાર કરી પાંકોર (જામવૃંદી)માં પધાનો. ઈશ્વા મદન્ય કર્યા પછી જા પહેલી જ વખત પાંકોરમાં જાવવાનું થયું. પછા સુક ૧૦૦૦ રોજ પાંકોરના રહીત ત્યાં આખ્યાં કૃષ્ણચંદ (સંહારીચંદ) વળા મીલ જારમેએ મનુષ્યે જન કર્યાં. પાંકોરથી મોરબી ગયા ત્યાં સ્થાનકાચી હોન ઝાનુરનનું અધિવેશન હતું જા મેત્રાપામાં દિનના લુપ લુપ માએમાંથી સ્થાનકાચી હોને આવેશા જન અધમેરસજા મીસુન હૂમણ વળા રાજોદિવાળા હીમણ મોરારણ વીમેર અધેશન મુ થોમે વરધેમાં જ લાકપુરક જાય લીધે હોને અને હીમણપુરક હોને. ત્રાસુએએ પ્રસુજન્ય રહન કર્યા હતા પર્વતી કમલિ સાચા પ્રમાણમાં જા હોની મોરબીથી નિકાર કરી જામનગર ગયા ત્યાં થોમ્મ લિસ રિશવા કરી સધને જાખ્યાનનો જામ હોને ત્યાંથી નિકાર કરી રાજોદિ જાતુવાંસ મળિ પધાનો.

ત્યાંના રાજોદિ સુવચનાર્થ વાલણ તરણી સમરસરકુની સ્વગ કરવામાં જાવી હતી, વળા નવખરણી જાકુ કરી હતી જા લુપ પ્રથમે જાકુજસન્ય ગાયકામાંથી અને થોમ્મ લહેશમાંથી હોનેની મોદી સખ્યા હોંનાથેં જાવેલી હતી, તે સર્વ હોનેનું સારી રીઠે સજજ થયું હતું એ પ્રથમે સ ૧૬૧૨ નું થોમ્મણ રાજોદિમાં પર્વે હોં.

રાજોદિનું થોમ્મણ પર્વે ગયા જાકુ નિકાર કરી થોદીથે ગયા તે જરસામાં રાખનપુરજાના મહાલીના થોદીયાલ હોમ્મ-જવરને થી સિદ્ધાવજાનો સંપ કાઢવાની જારના થવાથી તેમજ તરણી મહારજાની તેમાં સામેજ થવા વિનવી પર જાકુમાં ત્યાંથી નિકાર કરી રાખનપુર ગયા અને સધની સાથે સિદ્ધાવજાની થવા કરી રાખનપુર જાખ્યા અને થોમ્મણા મળે ત્યાં સિરવા કરી જા થોમ્મણા હાખ્યાન જાખ્યાનમાં લીધે લિંબેની હોમ્મણ સધાવજામાં જાવતી કે લીર્જની ગામ કરવાથી અધમાને મહાન જામ થાય છે

ખેરાળી વિહાર ક્યોં અને વાવ કરાહ મોરમ અને સામેહની
વાગા હરી રાજપુર ગયા ત્યાં થી સુધના જામકથી જામક મહેલની
સાથે જાહાસની રમના કરવામાં જાતી મહેલસર પૂર્વ ગયા જ્યાં
થી જાહુછ તીર્થની વાગા કરવા ગયા ત્યાં તીર્થના ક્ષેત્ર હરી પંચ
તીર્થની વાગા હરી અને કાલજનોને ઉપેક્ષા દેતાં સાધી ગયા

અમલવાર રેવાના ઉપાસનાના બાંધવાનો વરદથી ચોરસ
મટે જિતલી થતાં સં ૧૬૧૫ નું ચોરસ ત્યાં હતું

ચોરસા દરખાસના ઉપેક્ષથી વેરાજ જામીને કચેરીવડાઈ
તીસાપેજવાલા રાજ મેહલવામકાએ તથા વાંચીની ચોરસના રવજ
કામને જામકે સં ૧૬૧૧ ના થકા સુદ ૭ અને એર સુદ ૧૩ ન
રોજ દિવસ મકલુ હરી અને તેવા જામકે સુધિવિજયલ તથા
રાજવિજયલનેવા નામ રાખ્યા એ રીતે સં ૧૬૧૧ નું ચોરસ
પણ જમાવામાં હતું

ચોરસ પૂર્વ થતાં થી કચેરિયા તીર્થની કમલીની પ્રતી
કરવામાં જાતી ત્યાંથી વિહાર હરી વાંચીની વાગા હરી વીરના
જ્યાં ત્યાં ચોરસ રહેવા મટે સુધના જામકે સં ૧૬૧૧ ના
મિત્રનાઈ સુધનાઈ વિષે સુધ સરસની વિનતી થતાં વેરાજ સાથે
હરી ત્યાં ચોરસ કરવા રવાના ચોરસમાં વરદથી સારા પ્રયત્ન
કચેરી તથા દરોજ જામકામાં જામકાને વેરાજ વેરાજ
પણ જામકા એ પ્રયત્ને સં ૧૬૧૭ નું ચોરસ વીરનારમાં સં

વીરનારમાં ઉપાસની કિયા સારા કચેરી તે કિયા કરાવ
ખાસ રાજવિજયલને રાખીને પોતે વિજયપુરની વિનતી જામ
વિજયપુર ગયા અને ત્યાં પણ ઉપાસની કિયા કરાવી ત્યાંથી જિ
હરી વેરાજનાથ ગયા ત્યાંથી પાંચ વિજયપુર જામકા ત્યાં ઉપાસના
મહેલસર પૂણ કરાવી વીરનાથ વરદ વિહાર ક્યોં અને ત્યાં ચોરસ
મટે સિવા રવા

વિરમગ્રામમાં થર્મનો રાય સારો હોવાથી પશુવજ્રમાં સારી રીતે તપસ્યા અને મહોત્સવો થયા તથા બ્રાહ્મણનામાં સારી સંખ્યામાં માણસો જન્મ્યાં એ પ્રમાણે યુવત્ ૧૯૧૮નું ચોમાસું વીરમગ્રામમાં હતું.

ચોમાસું ઉતર્વા નાદ ઉપધાન પૂર્ણ કરાવી દરેક વતિને માળા પહેરાવી તથા મહા સુદ ૧-ના રોજ મુનિશી જાદનવિજયવંશ તથા શી માનવિજયવંશને વધી દીધા આથી રાધનપુર તરફ વિહાર ભોલે.

આ વિહારમાં પ્રારે કરીને ઘાનનો તિજબ વધારે પ્રમાણમાં થર્મવામાં આવશે હોય. મરણ કે મુજરાત લેવા થર્મ પ્રેમી પ્રોત્સાહ મુનિય તેને ઘાનનો બ્રહ્મણ કવચને કાઢ પક્ષ સ્વચ્છ નહોતું, તેથી મુનિએ જોઈને તેનું ઘાન ઘાન મેગથી ઘાન નહીં તેથી મહારાજ શી બ્રાહ્મણ દાવા તજાવવા કે-“ઘાન વડે કરીને આ સંસારની મોહભાગ કેવી કેવી ખગર પડે કે ઘાન વડેજ તે મોહભાગથી મુક્ત થવા કે ઘાનવડે જ મનની ચલિનતા દૂર થવા કે અને આત્મીય ઉન્નતતા થવી કે મહે દખ અને સાતથી સિદ્ધાંતનું બારા થન કરવું અને કરાવવું એ દરેક વીરપુત્રોને પરમ દિનમરી કે વરવમાં દીધા લીધેલા મુનીઓએ તે સિદ્ધાંતનો પૂરો બ્રહ્મણ કર્યો હતો તેમ તે જા મંથાર સમુદ્ધને પાર પામી શકે અને સજાઓને પાર ઉઠારી વગી ઘાનની નિર્મળતા કરવા મહે બિનાયમે જાપાની બધારમાં પાત્રવા, તેમજ હર્ષુ જાદ મરેલા સિદ્ધાંતને ફરી લખાવેને પૂજ્ય મુનિજીએને વડોગાવવા વિચેરે કાવોથી લેએ. ઘાનની પૂજા કરે કે તે ભખજનો સંચારની બધાન બધાએ નાચ કરે કે એ ઘાનની બારાવનાથી પ્રાણી માનવો ઉદિ અને પા ત્ નીચેર પ્રમુની નેમ કેવજ ઘાન પામી જાપન સુએને પ્રાપ્ત કરે કે મુનિજીની પ્રાણી હા-બાહા તત્વા અને પેતાનું દિવાદિન બાળી શી કે તેઓ તત્વજ થવાથી રિગીને પામે કે અને વિરોધનાથી સ્વતર મોહને પામે કે ગોઠિઠ ઘાનમાં જન્મ કરેલ કે કે ઘાન એ

પાપ રૂપ રેતના જોતપ સમાન છે પુણ્યના મારણ રૂપ છે દિવ્ય
 મધુ રૂપ છે અને સર્વ જર્થને સાધનાર છે પ્રદિત કરેલ જાતિ
 જેમ ઉપનને જાણે નામે છે તેમ જાનણ જાતિ પ્રાણીએના કર્મ
 ઉપનને કસમીમૂત કરી શકે છે જાનઘન દેનાર પ્રાણી નરકના કુખોથી
 નથી સ્વર્ગોવ મુખોને પ્રાપ્ત કરે છે મારે હે ભગ્ન જનો ! મનેશ
 દબ્બો સુપ્રયોગ કરી જા માનવ ભવને સાર્થક કરે. રેતાની
 જાંતરીક શુદ્ધ પ્રેરણાથી કરેલ ઘન પ્રાણીને કન્યાકુની જરખા દેનાર
 નન છે ઉપર પ્રમથ્જેના બાબ્બાન દાસ જેવ પામરથી કમેરી
 ઉંઝવણી વીરમદ તરણી સાધુએની પાઠશાળા મારે રૂપીના પદર
 દબારની રૂમ બાબ્બાનું જલેર કરવામાં જાઓ.

જગુમે વિકાર કરતાં તેઓ શી રાખપુર પચાઈ અને ત્યાં રાખ
 મુદ ૧ ના રાખ મુનીથી ઉદ્ધરિલ્લવણને વડી રાખ જાપી તે દુઃખ
 પ્રસંગ ઉપર શી સંપ વરણી જાગૃત મહેલસર કરવામાં જાઓ હો
 તેથી સાથે શી પાચપુરીની રચના પશુ કરવામાં જાતી હતી ત્યાંથી
 વિકાર કરી જવણણ છુકારની રાખમાં સ્થિરતા કરી, તેથી ત્યાં
 પન્થસ પ્રતાપવિલ્લવણનીમણીના બીજને હતા તેમની વેણવજ
 કરવાની ખસ જાવળ હતી પશુ રેવની વલિ નથી છે એટલે જાગરે
 પન્થસ છ કાળ થઈ પામ્યા, તેથી શી સંપ તણથી સમસરણથી
 રચના કરી જાપોતરી રચાજ જણાવી તે કાઈ પૂર્વ જા ના
 રાખપુર વરણે ચોમાસા મારે વિકાર કરે સાધુએના પાંચીસ કણની
 તે સાથે એકસામાં બાબ્બાનમાં ભગવતી સૂત્રની વાંચના થતી હતી
 એ રીતે સં. ૧૬૧૬ નું ચોમાસુ રાખપુર કુર્ ચોમાસામાં પન્થસ
 કીલીસાવિલ્લવણને તથા જીવ્ય સુન્નિવેરોએ વપસવા સારા પ્રમાણ
 થા કરી હતી, તેથી શી સંપ વરણી જાગૃત મહેલસર તથા પાચપુ-
 રીની રચના કરવામાં જાતી હતી, તથા રચાથી વાલસંભ અને પ્રમાણના
 જાદિમાં દબ્બો સારો ભવ કરવામાં જાઓ હો.

એમાંથી પૂજ્ય થયા ત્યાંથી સપ્ત સમય મુનિ શ્રી રાત્રિ
વિશ્વવલ્લભ મુનિ શ્રી રાત્રિવિશ્વવલ્લભ મુનિ શ્રી દુર્ગાવિશ્વવલ્લભ મુનિ શ્રી
દેવવિશ્વવલ્લભ તથા શ્રી શાંતિવિશ્વવલ્લભ ઠાણા પાંચને સ્વીકાર માનક
મુદી ૧૩ ના રીતે તથા પન્નાસ પાંચ માસક મુદી ૧૫ ના
રેખા આપવામાં આવી હતી તે શુભ પ્રસંગ ઉપર શ્રી સપ્ત તરફથી
સમસ્તરક્ષી રચના તથા જાણેલી સ્વામિ વિરેન્દ્ર મહેતાસર પામ
પુમયાં કલ્યાણમાં આપ્યો હતો જે રીતે સ. ૧૯૧૬ નું ચોમાસુ
રાખનપુરમાં પૂજ્ય શ્રી

ચોમાસુ બનીત થતાં ત્યાંથી ચિદાર કરી વીરમયામ ત. ૩
પદમાં જાને ચોમાસાની સ્થિતતા વીરમયામમાં કરી આજ્ઞાન દાણ
ત્યાંની ત. ૩ નવવાને મદારાજીઓએ ત્યાંથી શ્રી સિદ્ધાન્તવલ્લભ ત્યાં
ઉપર પાણીપણા રચના વર્ષોક રૂપોઆ પરદાન મેળવતા રૂપ
એમાં જાણેલી મેળી રકમ દર વર્ષે ચાલીએ પાણેથી પૂરી થતી નથી
જાને વર્ષો વર્ષે તેમાં રહેતા પાણે ત. ૩ પાણે જારવના વચામ
પુણેએ મળેને રૂપો કરી અમદાવાદ ત્યાં આજ્ઞાન રચનાવલ્લભની
પેટી પર મોકલવા મેળવે. આ ઉપરથી ત્યાંની શ્રી મુદે રાખે
એમાં તેમાં રૂપ હજારની રકમ જાને રીતે સ. ૧૯૧૭ નું ચાતુર્માસ
વીરમયામમાં આપે ૫૫૩ પદાર શ્રી

ત. ૩ ચિદાર કરી શ્રી સિદ્ધાન્તવલ્લભની ચાચા કરી મેળા પ્રદેશ
ત. ૩ ચિદાર કરી એમાં રહેતા રચના ત્યાં ત્યાં શુદ્ધ રેખા, શુદ્ધ મુદી
જાને શુદ્ધ પદો જે ત્યાં ત્યાં વિષે રહેતા રેખામાં આપતી હતી આ
આજ્ઞાન કરવા કરવા સખા ૧૫ મેળ તેમજ કોનેસર પ્રજા આપતી
રેખા ૫૫૫ નું શુદ્ધ જાને સાચુ રચના મદારાજીઓના મુખેથી
સાજીમાં પાણા રચનાક ચાલીએ મુનિ પૂજ્ય નવના હતા
મેળાના પાણા માચાયા ચિદાર કરી પછી આજ્ઞાન ચિદારની આપના
હતી પરંતુ રેખા રચના તેમ નથી દોષથી ત્યાંની નરમ રહેવા
ચાથી અદમ પાણે ચિદાર કરી અમદાવાદ આજ્ઞાન ચોમાસા રચના

લગીન નરમ રહી એ રીતે સુ ૧૯૭૧ નું ચોમાસુ અમદાવાદ પંચરાયેળના ઉપાધ્યક્ષે રજૂ કર્યું.

ચોમાસુ રજૂ થયા બાદ આરોગ્ય પ્રાપ્તી થયેલી નિદાર કરી પાટલુ રૂઢીચા વામના મેલ્ટીલાલભાઈ પેાપટલાલ તથા ભાઈ ઉપાધ્યક્ષની પિતૃતી બાબતો નિદાર કરી પાટલુ રજા અને તોથી નીચલા થી ડેકરીયાળના સંપર્કમાં સામેલ થયા બાદ ડેકરીયાળની થયા કરી સંપર્કી સાથે નિદાર કરી પુનઃ પાટલુ બાબતો અને પાટલુમાં કામચલા પાટલુ ચોમાસુની સ્થિતિ કરી ચોમાસુમાં મહાત્મ સ્વચ્છ શીશુ હોમલેડાયાઈ મેલ્ટીલાલ નિદાર પાટલુની કાર્યકર કરવામાં આવી એ રીતે સુ ૧૯૭૨ નું ચોમાસુ પાટલુમાં રજૂ કર્યું.

ચોમાસુ રજૂ થયા બાદ પાટલુની નિદાર કરી ચાલુમા થયા ચોમાસુની સ્થિતિ કરવા થી સંપર્ક દરમિયાન પિતૃતીલાલ તેમ સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો તેમ જોઈ કાર્યકર દેવદાસના તથા પંચરાયેળના કિશોરમાં ચોમાસુ થયા નહેતી અને ચોમાસુની પાટલુ નહીં હોય તેથી બાબતો દ્વારા થી સંપર્કે મહાત્મનીએ ઉત્તર આપ્યો કે—

“મહાત્મજીએ ! મારું કહે મને મનુષ્યને કાંઈ સેકે તેમ જોઈ જઈ બાબતોને મન નથી એમ તેમ કામ નહીં થયે તેમ છે તેમ તેમ છાત્રીનું મનુષ્ય મનુષ્ય ના છે. મને જે કાંઈ સ્વચ્છ થયું તેમ સ્વચ્છને જામ ઉપરથી છે. થર્મોડ પાટલુમાં ચોમાસુ કરી અત્યંત પરત લેકું તેમ કામ કરવી એ તમારી કાર્ય છે. મને કંસારીક કામને થોડો વખત અમલ કરીને જઈ જા કામ નહેતી તો કરીને છે. મહાત્મજીના ઉપરથી થર્મોડ પાટલુમાં કામ કરવા તથા થર્મોડને નહાય મને કાંઈ જોવામાં અન્યમાંથી કીલ્લા નામ પ્રજાની કીલ્લા નીકળી તેમ જોવા અમલ કરવા થી કીલ્લા નામ છે એમ થર્મોડ સ્થાપના કરવામાં આવી તે થર્મો ઉપરથી અને કાંઈ થઈને કામ કરી અને આપવા કીલ્લા નામ

તપસી યોગ્ય રેઝુબર કરાવી આપ્યા અને સીતજનાથ પ્રભુની પ્રતિમાને યોગ્ય સ્થાને ઉત્સાહ અને ધ્યાનપૂર્વક પધરાવી આ પ્રતિમા અતિ પ્રાચીન અને ગતકારી હોવાથી થણે સ્થાનેથી હળવેા ઘોડા દઈનારે આપના એ રીતે સ. ૧૬૭૨ નું માતૃમાસ ચાલુઆ કરું

ચોમાસુ પૂર્ણ થયા બાદ ચાલુઆથી વિદાર કરી રસ્તામાં આગળ ગામોના બિલ ચેતોને લુહારતા ઉઝા થયા અને અગાધ કુદી ૧ ના રોજ મુનિમો સંપત્તિવિભવરૂપે વડી દેવ આગળમાં આવી તથા દેવગુરુ અને પર્મની સેવા કરવા અર્થે સેવા સમાજની સ્થાપના કરવામાં આવી ચોમાસામાં આખ્યાન બરલુ અર્થે હળવેા ઓ પુણે આપતાં અને સેવા સમાજની સુખવરણથી સહુ સ્થિતિ પુરક સંભળી રાખ્યા હતા એ રીતે સ. ૧૬૭૪ નું ચોમાસુ ઉઝામાં કરું

ઉઝાનું ચોમાસુ પૂરું થતાં જમણાવાડ રાવપુર કમિશનરી પોળવાળા સાહેબ દુહીસીંગ અમુઆઈ તરફથી વિનંતી આવી કે-અહીં અમુઆઈ મોતસવ તથા સ્થાનિતસ્થાન ઉ તે ઉપર જાવ પડશે તેથી વિદાર કરી જમણાવાડ થયા અને તે સુખ મળે કરું ત્રીજી વિદાર કરવાના હતા પરંતુ ત્યાંના લુહારની પોળના આગેવાનોની વિનંતીથી ચોમાસાની સ્થિતિ કરી ચોમાસામાં તપસ્યા મહેમંસવ સામીવચ્ચે નિમેરે સારા પ્રમાણમાં થયા આસો માસમાં પાંચપોળવાળા સાહેબ કાઠીપાસ ખલીમદ તરફથી ઉપવાસ વાગાની કિંચ સર કરાવવામાં આવી એ પ્રમાણે સ. ૧૬૭૫ નું ચોમાસુ મદારાજીએ જમણાવાડ પૂર્ણ કરું.

પવિત્ર રહેણી કરણી રાજનાર મેત પુણે આગળ પાવી અર્પણ કરવાની પદ્ધતિ જનાવિહાગથી ચાલી આવી છે આજ આગત વર્ષમાં પૂર્વ દરેક સ્થાને જૈનપર્મનો ખજા હ રાસલો દલો મદાન આચારો અને મોદા મોમલો જૈનપર્મનું રક્ષણ કરવામાં તત્પર રહેતાં તેઓએ રાજસુચા પાસે પોતાના ઉચ્ચ જારિયા એવી મુદત ૭૫ પાડી

હતી કે તેથી કોમ, થર્મ અને તીર્થના રક્ષણના પ્રયત્ને રાખસલા
 દેવે વખતે હપ્તોથી પણ પડતી હતી જે જગાનામાં ટેન્ટી
 કોમોની મંજૂર હતી મોમાન હેમખ દ્વારાર્થ તથા શીમાન હીર-
 વિક્રમણ સમાન જાગ્યાર્થ મહારાજાઓને મુલરાતના રાજા કુમારપાત્ર
 અને રાજીના સમગ્ર જાકજરશાહને પ્રતિજ્ઞેથી ટેનથર્મના તત્તે
 સમજાવી ટેનથર્મની મોક્ષા પ્રમાણી દિસાર્થી દેવને દેવપો જાપત્તે
 હોય જાપદિસારથી કમલ મોગધ્યાવણા તીર્થના જેન પાવના
 મેલના હતા જે જલ્લ જેક સમન હોય જા જગાનામાં ટેનોતમા
 મહાન ચારિત્ર સંપત્ત અને નિષાલસ થર્મકુસમે, જાકમજતપણ
 શીમતો અને સામે યાનવણા વિદ્યોના જાગ્યારે ડોહોડોહોડો
 અને કુસંધારથી દેવવાસ કરી રહો કે તેના પરિણામથી થર્મ ઉપર
 જાકમજરના વાળા જાગ્યા કે જાગ્યા જાગ્યા થર્મ અને
 તીર્થની વનથનથી જાગ્યા જાગ્યાથી થીમર વિજયનિતીસુરિણ મહા-
 રાજ કે જેવા જાગ્યા રહ્યા કે તે સુવિષય કે કારકો કે સ્થે
 તેમજ જાગ્યા કે ત્યાં સમેટ કોલેટથી સ્થેત કુસંધારે દૂર મારી સજલ
 સંપત્ત સ્થાપન કરેલ કે જા ઉપરથી કુમરાવના મેટા સહેરોત
 સુકસેની જેવી કંપ્ત જા કે મહારાજાઓને જાગ્યાર્થ પત્રી જાગ્યા
 મારે તેમના કુસ મહારાજા શીમાવવિકલણ સંપત્ત નિતી કરવી જે
 જાગ્યાર્થ દરજ કે કારક કે જે જાગ્યો પેતાની સંપત્તિથી સમજાસુધારે
 પત્ર મહારાજાજાક જાગ્યોસુકુસુકા તથા કારક કોલકિમજરના મેમેટ
 જાગ્યાર્થક સુવાસ પત્ર કોલ પ્રમારે શીમાનાથપતે જાગ્યાર્થ જેવા
 કુનિવરેતો જાગ્યામાંથી પારોજાગ્યો મેટોસુન કરે કે તે જાગ્યાર્થ
 જાગ્યામાંથી કર્યા અનેક કુસકાર્થના જાગ્યોતથી સુકા સંપત્ત
 થયા કરે કે જા પ્રમારે વિચાર કરીને સુક જાગ્યોમાં જાગ્યાર્થ
 મારીએ જાગ્યાર્થથી સાવવિકલણ મહારાજાને ઉપરતી કોલ
 નિતીરે જાગ્યાર્થ કરી જાગ્યોથી નિતી સાંજા જાગ્યોસુધાર્
 જાગ્યાર્થ મહારાજા જાગ્યો કુસી થયા અને કુસી કે જાગ્યો જાગ્યાર્થ

હારો સેવનો તમે જે સંકલ્પ કર્યો છે તેથી જોનવાસનની શોધમાં
જયજય વધારો કરો. માટે તમારા મનની ઈચ્છા પૂર્ણ કરવા કું તમને
અંતઃકરણથી આદેશ આપું છું. જાણી ચુજરાતના મોટા મોટા શહે
રોમાં આ શુભ પ્રસંગે હાજરી આપવા માટે કુમકુમ પતિમલ્લજીવણમાં
જાણી તથા મળને લગતી તમામ સામગ્રી વેપાર કરવામાં જાણી.
શ્રેષ્ઠ મયનવાજ ઠાણેસી શ્રેષ્ઠ વાડીવાલ જમનવાલ, શ્રેષ્ઠ પ્રેમચંદ સાહચ
ચંદ સુવરીય વસુભાઈ ચુનીલાલ શ્રેષ્ઠ મણીલાલ સાહચચંદ શ્રેષ્ઠ
શ્યાંતિભાઈ, શ્રેષ્ઠ જગજીવણ ઉમાજીવણ શ્રેષ્ઠ સાહચચંદ મોહનલાલ
કરેરી હાલકાભાઈ સવચંદ શ્રેષ્ઠ મણીલાલ મોનીલાલ તથા મીન પલ્લ
જોનેક જમલવાલ તેમજ બહારથી હાજર કરેલા જાણેલા સમગ્ર સંસ્ક
૧૯૭૬ ના ચાલકર સુદી ૧૧ ના શુભ દિવસે ચતુર્વિંશ મી સંધની
હાજરીમાં શોભાનું આયોજનજીવણ મદારાજ પામે પ્રાણીજોના મનો
રથને પૂરનાર જોવા જાવાઈ પદારોજીવણની પ્રતિષ્ઠા સ્થિત કરાવી મહેા
ત્સવે કમલવામાં જાણી તેમજ મેળાવણમાં પદારોજી મુનિરાજને તથા
માણેનો મોજ સહકાર કરવામાં જાણેા.

જીવરોજીવણ કિયાની સમાપ્તિ જ્યાં મદારાજજીવણની નીતિવિજયજીવણ (મી
વિજયીતિમરિજી)મદારાજને ચતુર્વિંશ સંધ સમગ્ર તખતાપૂર્વક જણાવું કે-
“જાણ સર્વજે મને જાણાર્થપદ આપું તે માટે કું જાણના તથા જાણનને
જણી છું જોને તે જણ જણ કરવાની સંજ્ઞા પરમા મા મને જાણે જોમ
ઈચ્છું છું. જો કે કું જાણાર્થજોને જાણ નથી, તે જણ મને જ પડતી
સાર્થજ્યા કું ત્યારે જ માનીત કે જાણે જાણનમા પદે જ કમલાર્થ
જાણિય તથા દૂર જાણ, જોજનતા જાણ જોને પર્મ તથા લીજનુ દિવ
જોને સંરક્ષણ જાણ જ્યાં સુધી જોજનતા નથી ત્યાં મુધી કમલજણ
કાળને સુચિપંચ પાર જીવારવું મુરોજીવણ જે જોને સમયે જાણ જારત
જર્થમાં કરોજોની સંજ્ઞામાં જોને કમલની મોજજનાં જ્યાં સિન પ્રતિદિન
તે સંજ્ઞામાં જ્યાંજોજીવણ જોને મનેા જોને પરિણામે જોને મનમાં જાર

સાચની સંખ્યા જોનોની રહી છે એ સંખ્યામાંથી જલ્દી ઉપોદ્ધાનને સાધુનિદારના જગ્યાને હજારો જોનો જોનેતર નહોતો એ હોયત સાધુ સંસ્થાને મળે જાતિસરખજન છે. જો જોનોની સંખ્યા સાચ પ્રમાણમાં હોય તેજ સાધુઓનો મોજબાજી બહાર પડે. મળે સાધુઓને સુખ નિદાર કરી ઉપોદ્ધાન દ્વારા જોનોને જલ્દી કરવાની જાર છે. જલ્દીપરસ પ્રેમમાત્ર પ્રગટ પડે તેજ ઉપરનું કાર્ય પાર પડે. મળે પ્રગટ જોનેતરજુમાં નિવાસ સુદ પ્રેમને સ્થાન બાપનું જોનેતર."

ઉપરના ધુભ પ્રકારે કુદરતી પેશવાળા બુદ્ધિવાન મુક્તથી તથા સાદા કાલીપત્ત મહીચંદ તરારથી બહુજ મહેત્તસની સાથે સવન-કારણની રચના તથા સાન્નિધ્યનાર થવા કરતાં બહુરમ્યામથી બુદ્ધિવાની સુખ્ય ભવભક્ષ સાત દુન્યની હતી.

પૂજા અનુષ્ઠાન આપણા ચક્રારાજશ્રી સ્વામિવિજયજીની તપી
વડા શાંતિ વખતથી નરમ રહેવાના કારણે અમલચાલના મીઠાવડી
આમલકારી પીનલીથી તે એમાંથી સુદારની પોળના ઉપાગમે રહેવડ
ચલેલ એવાસામાં પૂજા પ્રમાણના, તપશ્ચર્યા, સ્વામી વાલ્મી
નિમેરે સારી રીતે ચલેલ ચાલોએ કમ્પને. બન કારો કરેલ એ રીતે
સ ૧૬૭૭ નું એમાંથી અમલચાલમાં કું. તે અરસામાં સેડ કમન
લાલ કમ્પનમાં તરુથી કીપાનની કિંચ સદ કરવામાં અમેર કી
પાન પૂર્વ કું ના માગ પહેરાથી ચક્રારાજશ્રીએ વિદાર કો
અનુષ્ઠાને મોટા મોટા કહેમોમાં જન થીએને વાંસલા થી સિદ્ધેશ્વર
પરોષ્ઠા અને એમાંના ચહે તપ વિચરતા કરી એમાંનામાં કરોજ
લીર્ધવાજા સનથી આજ્ઞાના આજ્ઞામાં આવડું એતાજને. સાર
પ્રમાણમાં હાજરી આપતાં સમવસારશ્રી રચના તથા કાન્તિ સ્નાન,
કીર્તન વગ હતા એ રીતે સ ૧૬૭૭ નું એમાંથી પાલીતાણામાં કું

વિજયન પૂર્વે વધુ ન્યાય અભિવ્યક્તિને માત્ર પરોક્ષથી તથા થી
પાડીતાનું કૌન સેવા સમાજની વચાવના કરી, ગિરનારજી તરફ

વિહાર કરી રહેલાં જાણતાં હોય કે જોવાનાં યોગ્ય સ્થાનોમાં જોવા
 અને દિવસની સ્થિતિમાં કરતાં જુનામઢમાં જાણી પડેલાં અને યોગ્ય
 સ્થિતિમાં રોકાણને શી નેમનાં પ્રશ્નનાં દર્શન માટે ઉપર ગયા. વાત
 દરમિયાન તમામ હોય મતનું જારીકાણી નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું
 અને તેને પરિણામે જણાવ્યું કે પ્રાચીનકાળમાં જાગૃતતાની જા માટે
 જા કેળવેને બધાની ચલાવ લાભ લઈ ગયા છે તે બરાબર સાચી
 રાખવા એ દરેક હોયની ખાસ કરી છે જા તીર્થની મરામત કરાવવાની
 ખાસ જાગૃત છે. જે તે કાર્યમાં કાળક્રોધ થતો તે પ્રાચીનકાળનાં જાગૃતો
 નહીં જાણતો. સંભવ છે માટે વાતકાળીક જા તેનાં. છલોંદારની બાર છે
 જાણી શુભ આવનાં મહારાજાનાં જાતકરણમાં થઈ ઉપરની બીના
 લક્ષ્યમાં રાખી જુનામઢથી વિહાર કરી તેઓ વેરાવળ ગયા અને
 આમામની સ્થિતિમાં ત્યાં કરી તેમજ ચિરનાર છલોંદારની હાલત
 વેરાવળનાં સધને જણાવી. મહાપુરોહિતે જે કાર્યને ચિતરે છે તેને
 તેઓ પ્રાણતિ પણ હોવાનાં નથી દરમિયાનમાં જુનામઢ છોડનાં દિવાન
 શી ત્રીભોવનદાસ દુધેરાજનું વેરાવળમાં આવવું થયું તેમજ તેજ
 અરસામાં જે દેવાગૃહ ખુલાસા કરે ત્યાં લખેલાં મહેલસા હોય તેથી
 દેરાવળમાં તેમણે ઉભવ રાજ કરેલ, જા શુભ પ્રસંગે જાગૃત માટે સંધ
 વરુથી દિવાનમાં જાગૃત થયું અને પૂજામાં તેઓ જાગૃત ત્યારે
 પૂજન જાગૃત મહારાજા પણ ત્યાં હાજર હતા. ત્યારનાં મહારાજાઓની
 પ્રેરણાથી વેરાવળનાં જાગૃતનાં હોય મહેલમાં દિવાનમાં પાસે ગયા અને
 ચિરનાર છપર છલોંદાર કરવા માટે રાજ દેવા વિનવી કરી. પ્રભુ
 પદમાં દિવાનમાં જાગૃત થયું કે જુનામઢ જાગૃત, નવાજ સાહેબને
 જા નામતથી વધી કરી જાગૃત જાગૃત. જે પ્રમાણે સ ૧૯૭૮
 નું જોમતું વેરાવળમાં પૂર્ણ થયું.

ત્યાંથી પ્રભાસપાદલ ગયા અને ત્યાંનાં મહેલનાં છલોંદારની
 બાર જાગૃત ત્યાં જાગૃતનાં દારા ઉપરેલ રા ૬૬ એમું કરાવ્યું.

એમાં તથા મુદતથી તારીખી રૂ. ૫૧) તથા સપ્ત તારીખી રૂ. ૨૪) એના વ્યાજ તે રકમની બાબતોથી ઇચ્છે મેસર રીસે વાજ તેને પ્રત્યેક વર્ષે.

કોઈ વિદ્યાર કરી મિત્ર સુદ ૧ એ સુનાગઢ બાબત તે વખતે વેરાત્તના બાબતના મુદતથી દીવાન થીની મુલાકાતે મળી અને ઇર્જોદારને હુકમ બાબત મારે પીનતી કરી અને હાસતેની હુકમી ઇર્જોદારની રાજ થઈ આ સમાચારથી મહારાજાજીને તથા હર્ષ થયો મહારાજાજીને સુનાગઢમાં તથા વેરાત્તમાં સેવાસમાજની સ્થાપના કરી પારનાર તરફ વિદ્યાર કર્યો પારનારના બંધનો વિરતારણ ઇર્જોદારની હાજતથી વારી કરી તેમાં વેળા રાજે આજના બહુની શ્રેયા સિવસ સિચરતા કરી બામનવર મળા બામ નરમાં બાબતના દારા બામનવર બામનો સિવસ રત્નવમાં બામનો મરફો બામપાસના મામલાઓમાં કોનોની વસ્તી હારા પ્રમાણમાં હતો પરંતુ કોન બામનો થાઈક તથા બામદારીક સૈફ સુના બામવથી તેઓ બામ થાઈ જેવા બની બતા હતા, તેથીકરેક દારા તે પ્રેસમાં ૨૫) પાસનાઓ બેલામના મારે બામવ પ્રવત્ત કરવામાં બામનો તેના બર્ષ મારે સારી રકમની બામ બહુમાં બામનો કોઈક બામતા તેનેજી પાસના મારે સારી રકમનેકુ હુવું બામવ બામનો બામદારીક અને થાઈક સિવસ બામતા તેઓ બામવ અને બામવિક બામના બામતા આ બર્ષ પૂર્વે થતા વિદ્યાર કરી વિરતારણ તોરેની બામમાં બામી પહેલ્યા અને ઇર્જોદારના બર્ષમાં રસ બંધ માંબા આ બર્ષ મારે બોમાસુ સુનાગઢમાં કરવા નહીં થવું અને બામવ સુ ૧૪ પહેલાં ઇર્જોદારના રકમો નહીં કરવા તથા બામનો બામવો કરવા થી સબને બહુમતુ, ઇર્જોદાર હામો દિવાન રામવ તથા કામની બામના કરવા મારે બેક કમીટી નીમનામાં બામી આ કમીટીમાં સુનાગઢ રકમોના બામીટ બોરીસર કામનામ

હુંકમીચે તન મનથી તીર્થની સેવા બળ્બરી તમામ રીતે
 સરળતા કરી બાપી કમીરી તરફથી પેપરોદારા બાબા ભારતવર્ષમાં
 ગિરનારજી છલ્લોદારની ખનર દેવામાં બાપી. જેથી કમેકમે હુંકમાં
 નાચ્યા એકાદ વચ માંડ્યા એમાંનું પૂર્ણ થયા બાદ કમીરી તરફથી
 કામકાજ છૂટ કરવામાં બાપુનું જ્ઞવાર સુખીમાં લગભગ પચેક વાગ્ય
 રૂપિયા ખર્ચાં મુક્યા છે અને હવે એકાદ વાગ્ય રૂપિયાની બજાર
 છે તીર્થ પ્રેમી કૌનો તરફથી મળી જશે એ નિઃસંશય બીનું છે
 તે વખતે છલ્લોદારના કાર્વના બંને છુટકાની બાપાથી તે એમાંનું
 મહારાજનીએ જુનાગઢમાં ક્યુ. એમાંના દરમ્યાનમાં બાપાનું દેખી
 ભાવવિભવજી મહારાજની બીજારીના સમાચાર મળ્યા પછી એમાં
 સામાં યુ જતી રહો ? અંત કરણમાં પત્તાયો વચા લાગ્યો કે ખરે
 વખતે હું કુદ દેવથી દુર રહ્યો. પરંતુ ભાવિ પ્રભાગ દોષ સુ ૧૯૭૬
 ના ભાગ્યુ મુ. ૩ ના રોજ બાપાનું મહારાજનો ભાવવિભવજી
 પાટણમાં કાગમર્મ પામ્યા. તે સમાચાર જુનાગઢ બાપનાં બી સંધ
 તરફથી જાણ મહેલસત તથા સૈદ બાપુજી મિતીમિદ તરફથી સ્થાનિ
 સ્થાન થયા હતાં. એ રીતે સુ ૧૯૭૬ નું એમાંનું જુનાગઢમાં
 રજાં થયું.

એમાંના બાદ વિકાર કરી જમણવાદ થયા. રસ્તામાં બાપનાં
 એમાં સહેરમાં નીરનારજી તીર્થના છલ્લોદાર મારે ઉપદેશ બાપનાં
 બાવનો જમણવાદમાં કહેવાનાં ઉપામને એમાંના સ્થિતિ કરી
 અને ઉપદેશથી જમણવાદના મધે છલ્લોદાર મારે બાદ દાખર રૂપિયા
 એકાદ કરી મોકલ્યા. બી કમણવિભવજીને વધી રીયા ત્યાં બાપી
 એ પ્રમાણે સુ. ૧૯૮૦ નું એમાંનું જમણવાદમાં પૂર્ણ કર્યું

એમાંનું પૂર્ણ થયા બાદ રાખનપુરનાથ મસાલીબા બાપુનાં
 જમણવાદની વિનયિથી વિકાર કરી રાખનપુર થયા. માવસર માસમાં

મસાલીના નાનુલાલ તરફથી ઉત્તમવર્ણ કરવામાં આવ્યું ત્યાંથી મુનિ
કમળવિજયજી સાથળી વીનલીથી પાંચજુ મથા મેતલા પાંચમે
મહેસુલ કરવામાં આવ્યો ત્યાંથી હેલ્પસીના પાંચવજાના આવકથી
ત્યાં મથા ત્યાં મુનિથી રાત્રિવિજયજીને પંનાસ પાંચી આવવામાં
જાતી, અત્યંત મહેસુલ તથા રાત્રિરનાત્ર વર્ષા તે વખતે મી ત્રિ નારજી
જીવર મહેસુલ જીવરનાવાળા દેરાસર જીવર ખજાનું મહાવજાના કાવ થા
ભાગ મેથા મહેસુલ ત્યારે ત્યારે આવતાં સુનામક મથા ત્યાં મથા તે કાવને
નિર્મિતે પૂર્ણ કરાવ્યું આ સુભ પ્રસંગ જીવર દેવ પરોડથી સારી
હોવામાં હોયે જાત્યા હતા તેથી તે મહેસુલ પ્રમતે જીવરના
દુકમાં સારી રામ મથા ત્યાંથી વિકાર કરી નેતપુર, મોઝા સરખાર,
રાજકોટ મથા વંકાનેર મથા વંકાનેરમાં હોનાથ વરસી તપ માલનો હતો
તે વખતે પાંચવજાના સુભ પ્રસંગ જીવર વંકાનેરના સ્થાનમાં હીસત
કમલાવાળા તરફથી મહેસુલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમાં મથા
રાત્રિજી અને અને કરી હોવાનો લાભ લીધો હતો દેરાસરમાં પજુ સારી
જીવર મથા હતી મહેસુલ પૂજુ મથા નાદ વિકાર કરી મોરની મથા
ત્યાં મોરનામુ રહેવા મહેસુલ થી સુમનો જાવનામક હતો પરંતુ મી વંકા-
નેરના સુધે નક્કી કરેલ હોવાથી વંકાનેર તરફ મોરનામુ માટે વિકાર
કર્યો વંકાનેરમાં જીવરના હતો, પજુ તે સુભ વખતનો અને સમાજ
વિનામો હોવાથી તેને નવેસરથી કરાવવાની ખાસ જાગૃત હતી તે
દરમિયાન મોરની નારવાળા રોકે હવરાજ પત્રજી જીવરાજનીના કંઈ
નાથે વંકાનેર આવતાં તેમને આ હાકલ બજાવી તેમણે મોરની
રામ આવવા મહુલ કરી જીવરનામુ કામ પૂજુ કરાવ્યું તેમાં મુલક
૧૧) મથા તેમાં ૬.૧) રોકે હવરાજ પત્રજી તરફથી મથા
જીવરનામુ કામ પૂજુ મથા નાદ વંકાનેરના થી સુધ તરફથી અત્યંત
મહેસુલ તથા રાત્રિરનાત્ર વર્ષા હતી એ પ્રમતે સ ૧૬૮૧ રૂ
મોરનામુ વંકાનેરમાં મથુ.

મોરનામુ નાથ મોરનીમા મથેલા જીવરાજનાવાને મથા પહેરતી
અંજ તરફ વિકાર કરી કોઈ અને પાળીયા (પીંચાણ) મથા

તે દરમ્યાન ઇર્ષ્યોદાર કમીરી તરફથી સૂચના મળવાથી શ્રી
 સિદ્ધાનંદજી તરફ વિદાર કર્યા અને વાત્સા કરી અમલવાદ મળા.
 રસ્તામાં મુંઝવણ મિલકત સમાજ તરફથી આમલ કરવામાં આવ્યો.
 કે શ્રી સુએશરજી તીર્થમાં પાઠશાળા શ્રી મુનીશાસ નાનવંદ તર
 ફથી જાળીલ તપની જોણી મળાની જે માટે ત્યાં પધારો. આથી
 મહાગજમો સુએશરજી મળા જોણી નાદ વિદાર કરી કરી મામે
 મળા ત્યાં સુધમાં મુંઝવણ મળા પર કરી મળેલા તેથી ત્યાં રિશરતા
 કરી વારંવાર આમ્યાન દારા કથેશથી કેવા અનિષ્ટ પરિણામ આવે
 જે તે દાખલા દર્શીશથી સમજાવનાં ફોક્સ હાલમાંથી કથેશ સમલો
 મળે અને અરસપરમ પ્રેમની લાક્ષ્ણી પ્રયત્ન કરા કથેશના કારણે
 ત્યાંના ફોક્સના ઇર્ષ્યોદારનું કામ નહીં થય શકે તે કરવામાં આવ્યું
 તે પછી વિદાર કરી અમલવાદ મળા ત્યાં શાહ વાલીશાસ હવનશાસ
 તરફથી જામલુનો મળેલસવ કરવામાં આવ્યો અને જાહોની પોગમાં
 યોમાસાની રિશરતા કરી યોમાસામા આમ્યાન દારા રિરનારજી
 તીર્થના ઇર્ષ્યોદાર વિષે જણાવ્યું અને તે જાહેશથી ફોક્સ લાક્ષ્ણી
 મળાથી દર જોડુ કરું તેમાં ફીવા ગોલ દનારની રકમ જોડી કર્ષ
 જે રીતે મ ૧૬૮૨ નું યોમાસુ અમલવાદમાં પૂર્ણ થયું

તે વખત શાહ મુનીશાસ ખુલાશમાં તરફથી જામ્યાન મળેલા
 તેમાં માગ પહેરાવીને સંધી નમીનશાસ કરમચરના કમલ કથેશરના
 સંધમાં પધારવા વિનવતી થી સુએશર જોળાં મળા તે વખત અરસ
 શુધો શાહ મામજાશાસ કમલશામે સુએશરનો પ્રેમ કારેક તેને તીર્થ
 માગ પહેરાવી કમળના સંધી સાથે વિદાર કરી કાદથર અને કમળની
 પવનીર્જની વાત કરી રિરનાર આમ્યા ત્યાં સંધી નમીનશાસમાળે
 માગ પહેરાવી રિરનારજીની વાત કરી નેતપુર તરફ વિદાર કરી,
 અને યોમાસાની રિશરતા નેતપુરમાં કરી યોમાસા દરમ્યાન જામ્યાન
 મળા તે દિવા કરાની પર્વની જામલિશ્ચરી થય જે રીતે મ ૧૬૮૩
 નું માદુમોસ નેતપુરમાં પૂર્ણ થયું

ચોખ્ખા નાક વિદાર કરી ચિરનારછ મથા જ્ઞે ત્યાં સ્વયં
 કરી રામનપુરના સૌ વાણીલાલ પુનઃપર્યંતે ત્યાં ઉજ્જવણના મહેલના
 ઉપર પધારવા લીનતી થતાં રામનપુર મથા રામનપુરમાં ઉજ્જવણને
 મદોત્સવ થતાં પ્રમથોરમાં સારો રહ્યોની ઉપજ મથા નાક થી
 સ્વયં તરણી જિતિ થતાં ત્યાં ચોખ્ખાસુ રહેવાનું નહોતું કરેલ. ચો-
 ખાસા રમ્યન બાબાનમાં હોત નાજોને પાચીક હાન મેજસા
 મથે પાસણા ચોખ્ખા ઉપરેલ કરવામાં આવેલ હોતે પરીક્ષામે પા-
 સાળના કામ નિમાર મથે સૌ બાલુલાલ વજનાયકે રાધીના
 ૧૧) બાજબની ઉદારતા નાકથી એટલે રામનપુર તથા બાજબ-
 સના હોત નાજોને સ્થાને હાન થયે તે મથે પાસણાની સ્થાપના
 કરવામાં આવી સીરત્તરિજ્જવણ હોત પાસણાના મિત્રુ નામ રાખ્યું
 હિ રીને કુ ૧૬૮૪ નું ચોખ્ખાસુ રામનપુરમાં હતું.

ચોખ્ખા નાક વિદાર કરી કાંતાર મથા ત્યાં ઉપધાનવાચને
 મથા પદેરાથી થી ચિરનારછ ઉપર હજોંદાર કરેલ રેરીમેલી પ્ર-
 વિષ્ટા મદોત્સવ કરાવવા વિદાર કરી સુનાવડ મથા માયસર સ્ત્રી ૧
 ના રોજ પ્રોખા કરાવી મદોત્સવ કરવામાં આવ્યો તથા અમદાવાદથી
 આવેલ મથા ૧ મથા.

તે તીથમામ પદેરાની મથા તરણી બાજબનામાં ચાતુર્થક
 મથે વિનતી થતાં તે રાધીની વિદાર કરી બાજબના મથા જ્ઞે
 હુદારની રેલ્લના કીધામે રિષગતા કરી ચોખ્ખાસુમાં મુનિઓ માન-
 વિષ્ણવજ્ઞે તથા મુનિ હાથવિષ્ણવજ્ઞે કરેલાના ઉપધાને મધ્યે
 આજનામાં આવ્યું તે પ્રમથે મદોત્સવ કરવામાં આવ્યો, જે પ્રમથે
 મ ૧૬૮૫ નું ચોખ્ખાસુ અમદાવાદમાં પૂનું થયું.

ત્યાંથી વિદાર કરી થી રેઠરીવળાવણી નાકામે મથા જ્ઞ
 પરિવ પામમાં નાજાવાચના થી પરમસીમાઈ તથા તેમના પરમજનીમે
 મથે રીક્ષ મેઘની અભિજાત બાજા કરતાં તેમના મરિયાના હુદ
 બાજ તથા તીથમાં હાજર રહેલ સ્વયં સમય તેમને આવવાની
 રીક્ષ આવવામાં આવી અહીંમે નામ મુનિ અભિજિવિષ્ણવજ્ઞ તથા

સાધવી શ્રી મંત્રજાત્રી શાખામાં આખ્યા. અમદાવાદ સુદારની પોળવાળા
 એને કૈવલજાનો મહેત્ત્વ કરવાનો હતો તેથી તથા શીવિરવિજયલના
 ઉપાધ્યયજાએને પન્નાસ શ્રી ગુણાવિજયલના કાગધર્મ પામ્યા
 નિમિત્ત મહેત્ત્વ કરવાનો હતો તે નન્ને તરફથી અગ્રેસરોની વીનની
 વર્તા અમદાવાદ પધારી નન્ને રવાને મહેત્ત્વનો કરાખ્યા ત્યાંથી વિદાર કરી
 કપાવજ રવા અને યોગાસાની સિધતા ત્યાં કરી. યોગાસા દરમ્યાનમાં
 દરેક નિષ્ક્રિય આખ્યાન વચાતું હતું. તેમાં કૈવલ તથા કૈવલરો
 સારી સંખ્યામાં આજ્ઞાં હતાં. પુણ્ય પર્વમાં વપસ્યા તથા મહેત્ત્વનો
 વચા હતા. મરતક વડી ૫ ના રોજ મુનિ યોગીવિજયલને તથા
 મુનિ મુક્તિવિજયલ તથા મુનિ શ્રીકૃષ્ણવિજયલને ભગવતી સુખા
 ભોગમાં પેસાઈ હતા. મરતક વડ ૮ ના ગુપ્ત રોજ મુનિ યોગી
 વિજયલને તથા મુનિ મુક્તિવિજયલ તથા મુનિ કૃષ્ણવિજયલને
 અશ્વિષ્ઠ આપવામાં આપ્યું તથા મુનિ મુક્તિવિજયલ મુનિ યોગી
 વિજયલ મુનિ કૃષ્ણવિજયલ મુનિ શ્રીકૃષ્ણવિજયલ તથા મુનિ
 કૃષ્ણવિજયલને પન્નાસ પત્રી આપવામાં આવી. આ ગુપ્ત પ્રમુખ
 ઉપર શ્રી સંપ તરફથી અગ્રાઈ મહેત્ત્વ સંવિસ્ત્રાન તથા નવકારથી
 વીમેરે વચેજ. બહાર ગામથી સ્તંભોઈ વચમર દોઢ દબાર માવક
 માવિજાએ આવેજ તે સર્વનું શ્રી સંપ તરફથી સ્વામન વચેજ. આ
 ગુપ્ત પ્રમુખના સિવસે મુનિ મુદરવિજયલને વડી દોઢા દેવામાં આવી
 હતી એ પ્રમુખે સ ૧૬૮૧ નુ યોગામુ કપાવજમાં પૂર્ણ મું

યોગામુ પૂર્ણ વચા નાદ વિદાર કરી અમદાવાદ મવા અને
 સ્તંભી મારવાડમાં બચા મારે વિદાર કર્યો ત્યાંથી ધીરોઢી મવા ત્યાં
 મુનિરાસુવિજયલ મુનિ દેવેશ્વરવિજયલ તથા મુનિભવવિજયલને
 રીધ્યા આવી ત્યાંથી વિદાર કરી અમદાવાદ મવા અને યોગાસાની
 સિધતા ત્યાં કરી. યોગાસામાં મુનિ મહેત્ત્વે કૃષ્ણવિજયલ મુનિ મગજ
 વિજયલ મુનિ મનોહરવિજયલ તથા મુનિ સંપત્તિવિજયલને ભગ
 વતી સુખા ભોગમાં પેસાઈ યોગાસામાં આખ્યાન દારા દુષ્ટેદાર

તથા યાનના ફેલાવા મારે ખાસ ઉપરેસ દેવામાં આવતે. બાપી ધર્મ ઉપર કશી જ મુલ્ય નક્કર થઈ. એના પરિણામે શ. ૧૪ થી વિરનાર ઇર્ષાદારમાં સર્વ તરફથી અપાયા અને એક જ સ્થાન તરફથી સ. ૪) થી કુશારીપાછના ઇર્ષાદારમાં અપાવ મારતા થઈ. ૧ ના યુગ દિવસે મુનિ મહે દ્રવિમસેલને ૧-૧૫૫ પાંચી બાઈ તથા મુનિ મમલવિકલેલ મુનિ મનોહર વિકલેલ તથા મુનિ સપેત્રવિકલેલને કશી પક્ષી અપાવમાં બાપી હતી જા યુગ પ્રસર નિમિત્ત થી કષ્ટે મહેલસવ તથા નવસરથી વિચેરે કર્યા. એ રીતે સ. ૧૬૮૭ નું ચોખામું ન્યાયમાં પૂર્ણ થયું.

ચોખામું નામ ચિહાર કરી ૧૫૫ લીધોની ચાચા કરી પાંચી, કાપરમ થઈ ચોખપુર અથવા ત્યાં ફોલોધીરાના હજારાજ અરસાઈને સેસદમેરને સર્વ કાલવાને હતો તેથી તેની ચીન લીધી ફોલોધી અથવા અને ત્યાંથી સધની સાથે ચિહાર કરી સેસદમેર અથવા સધમાં ને હજાર ચાચાળી સર્વ થઈ. ચાચા પુરી થયા નામ ચિહાર કરી ફોલોધી અથવા જા બામે કોલેલના નીચ રોપાઈ કર્યા તે દૂર મર્યા અપાવનામ કાપરનાઈકથી ઉપરેસ થાણુ રાખ્યો. બાપી દરેક કાલને ચોખ ચાચી સધને કોલેલ દૂર થયો અને સુધ્ય કોલેલસંપ થયો. ચોખાસાની સિવાય ત્યાં કરી કોલેલ દૂર ૧ ના રોજ ૫-૧૫૫૫ હુરમ વિકલેલ મહારાજને અમાર્ પક્ષી બાપી થી વિનવડવસરિ એ નામ યાચમાં બાપુ. જા વખતે સૈદ હીલનકાલેલને પહેલસવ કર્યા તથા સૈદ સખતબલક સુલેખ તરફથી પહેલસવ તથા લાંબી સ્થાન થઈ કર્યા ચોખાસામાં પર્વના દિવસે વરધેલ કાલમાં અપાવ કર્યા તેની સાથે સ્થામી વાતસવ અને ચોલેલસે થઈ કર્યા. સ્થાનકાચી તેણથી, ખરતર અપાવ, ચોખાચા તથા અપાવ ચાચીરે વમાચ અપાવચાઓએ એ મહેલસવમાં ઉત્સાહ પૂર્વક કાચ લીધા હતો અને પર્વકાલમાં દરેક અપાવચાઓએ કરી રીતે કાચ ખર્ચો ચાચ લીધા હતો. તેમજ અપાવેલામાં કરી

૧૯૪૮ વર્ષ હતી. મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી શ્રી કીશનચાલ સ પત-
ચાલક તરફથી મોટી ખર્ચશાળા (આખ્યાન હોલ) તેમજ દેરાસર
કરાવવામાં આવ્યું હતું તથા ઉપવાન પણ મળી હતો જે પ્રમાણે
સ ૧૯૮૮ નું ચોમાસુ ફોર્મમાં પણ મળે.

ચોમાસા માટે ત્યાંથી વિદાર કરી બીકાનેર મેડા, સોજલ,
પાલી અને તખ્તચદ મથા તખ્તચદમાં સમતી બંદર ક્ષેત્ર ખુલ
હોય અને તેથી દેરાસરની પેલીપે વામાં દેવામાં હતાં તેથી ઉપદેશ
દેવામાં ત્યાં ક્ષેત્ર દૂર થયેલ જનુકાએ જાણ મથા જમણવાના
જાણેવાન કારણે જાણુછની વામાં જાણેલા તેમજે રિનતી કરવાથી
ત્યાંથી વિદાર કરી મહારાજશ્રી જમણવા મથા અને ચોમાસાની
સ્થિતિમાં ત્યાં ક્ષીઆખ્યાનમાં નિયમિત નૈનોની મોટી સંખ્યા હાજર
રહેતી હતી. ક્ષણ મુરખાનીયોજ વળા વાલીચાલ ક્ષેત્રમાં તરફથી
ઉપવાન મનાના મહેસુલમાં શ. ૧૪) નો જન કરવામાં
આવેલો જે રીતે શ. ૧૯૮૬ નું ચોમાસુ જમણવા મળે.

ચોમાસા માટે કારત વર્ષના મુરખિય સમતી સમતિથી જન
જમણમાં મુનિ સમેજન જરવાનું નક્કી થયેલ હોવાથી શ્રી કીશન
મોદમાંથી કમળન મણસો બેટલા સાધુજો રાજનમરમાં બેમાં થતાં
અને એક માસની લંચલ મનાના પરિણામે નવ જાણમ મહારાજની
સમિતિએ કોર્પોરેટ વાપરી સિદ્ધાંતને માટે ન જાણ તેવા કારણે રજુ
હતાં જે સર્વાનુમતે પસાર થયું મથા ત્યાંના મુનિજના જાણેવાનેથી
પીનતી થતાં જન માસમાં વિદાર કરી કમળન બે માસે મુનિ
પરિણા અને ત્યાંથી પાણુની ઉપર જાણેલા મોટીજ પાણનાથના
પરિણા ઉપજાવમાં ચોમાસા માટે સ્થિતિમાં કરી અને આખ્યાન
દારા મી ચિરનાચલ ક્ષેત્રોદાર અને માટે જાણુતાં, ઉપદેશ આપ્યાં
સારી રીતે તે જાણે કરાવે છે મહારાજશ્રીની સાથે પાર સાધુજો
હતાં, જેઓ સવ આખ્યાન જાણે તેવા દેવા મુનિજમાં તથા પચ-

એમાં રહેલ, એથી સર્વ સ્વયે પામી। જોડોલ સારો થયો કે મોખણ
 સમ્યાન પુરુષકૃપિયાં વરધામ। જાડિયાં સર્વ સદુમેની હામરી
 હી જિનતા બજાની નહોતી। જાણી મેઘમાં રેરાસરદા
 સપ્તમે વર્તની વર્તવાને બરિ જુદા મહેમનવ તથા સવિસ્તાર
 જ્યુ થયેલ ત્યાં પૂજા જાગ્યાં મહારાજ પધાર્યા હતા

મનહર હંદ

હરિહર જિન નીતિ, જેમ હન્દિયોને હાવી,
 હસારી જમમાં પ્રીતિ, જાગિને રાગતા
 જેમ મહાવલ પારી, જ્યુ જાગ જાગવારી,
 જમન જાગી વિચારી, જમને પ્રજાવલ
 જુદાને રાગવામાં, જુદાવ વધારવામાં,
 જાગજાગ તારવામાં, જાગવને રાગતા
 હંદે મુર હંદુ નરો, નીતિ કે નીકિને જો,
 જમને જુકિને પયે જા જાગ જાગતા
 જાગેર જાગેર મોઢી, જા જિન યાગ નહી,
 મેઘ સર્વ જાગી જા, જાગી જાગતા
 જાગાર જાગી જાગાર જાગી વેલ જાગે પાર,
 જિન હસો નીરજાર જાગિને જાગતા
 જાગન જાગવાનાર, જમને જાગવાનાર,
 જાગ તયે જા સજાર, જુદાને પેઢાસતા
 હંદે મુર હંદુ નરો નીતિ કે જાગનો જો
 જમને જુકિને પયે, જા જાગ જાગતા

જાગતા

धीदेमपगप्रगुतिशिष्यधीपदेमानगधिप्रणीतस्य
धीतुमारविदाप्रशमपमानतसागस्य
अर्धाना सूचि ।

१ ज्ञानगुणवत्त्वम्	३४ धर्मवत्त्वम्
१ अज्ञानगुणवत्त्वम्	३५ अज्ञानवत्त्वम्
१ ज्ञानार्थम्	३६ ज्ञानार्थवत्त्वम्
४ विभुत्वम्	३७ विभुत्ववत्त्वम्
५ अदेवत्वम्	३८ अदेवत्ववत्त्वम्
६ अज्ञानत्वम्	३९ अज्ञानत्ववत्त्वम्
७ अज्ञानत्वम्	४० अज्ञानत्ववत्त्वम्
८ अज्ञानत्वम्	४१ अज्ञानत्ववत्त्वम्
९ अज्ञानत्वम्	४२ अज्ञानत्ववत्त्वम्
१० अज्ञानत्वम्	४३ अज्ञानत्ववत्त्वम्
११ अज्ञानत्वम्	४४ अज्ञानत्ववत्त्वम्
१२ अज्ञानत्वम्	४५ अज्ञानत्ववत्त्वम्
१३ अज्ञानत्वम्	४६ अज्ञानत्ववत्त्वम्
१४ अज्ञानत्वम्	४७ अज्ञानत्ववत्त्वम्
१५ अज्ञानत्वम्	४८ अज्ञानत्ववत्त्वम्
१६ अज्ञानत्वम्	४९ अज्ञानत्ववत्त्वम्
१७ अज्ञानत्वम्	५० अज्ञानत्ववत्त्वम्
१८ अज्ञानत्वम्	५१ अज्ञानत्ववत्त्वम्
१९ अज्ञानत्वम्	५२ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२० अज्ञानत्वम्	५३ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२१ अज्ञानत्वम्	५४ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२२ अज्ञानत्वम्	५५ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२३ अज्ञानत्वम्	५६ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२४ अज्ञानत्वम्	५७ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२५ अज्ञानत्वम्	५८ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२६ अज्ञानत्वम्	५९ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२७ अज्ञानत्वम्	६० अज्ञानत्ववत्त्वम्
२८ अज्ञानत्वम्	६१ अज्ञानत्ववत्त्वम्
२९ अज्ञानत्वम्	६२ अज्ञानत्ववत्त्वम्
३० अज्ञानत्वम्	६३ अज्ञानत्ववत्त्वम्
३१ अज्ञानत्वम्	६४ अज्ञानत्ववत्त्वम्
३२ अज्ञानत्वम्	६५ अज्ञानत्ववत्त्वम्
३३ अज्ञानत्वम्	६६ अज्ञानत्ववत्त्वम्

धीतोमप्रमसरिषुशामसुचितस्य यतार्थकाम्यस्य
अर्पानुक्रमणिका ।

[illegible]

१. विद्युत् इति सूत्रमिति कथा ।

१ पूर्वे ऋतुः कर्कशः पितृभ्योऽर्प्यः । + शिखीर्षां श्लोकां प्रबोधयन्तः ।

“ અધ્યાયકાષ્ઠક ”

શ્રીકૃત મનિયાદર રાજા, શ્રીકૃત મુરખર, શ્રીકૃત નર
દમ તથા જ્યોતિષાદર ઝવેરી વિવેચની મુદર કલમથી
ચિત્રાયેલું—

(૧) પદ્માવતી (૨) ચક્રેશ્વરી (૩) શરણવતી (૪) શાંતિ
દેવી (૫) જ્યોત્ષ્ણા માલિની (૬) પદ્માવતી અને ચાર્મચક્ર
(૭) પ્રસાદચિત્રવલ્લ (૮) જ્ઞાનિન વિવેચ દેવ દેવીજ્યોત્ષ્ણા ત્રિરંગી
ચિત્રોચાતુ રંગોન આકૃષ્ટ ઉપર ચોટકું મુદર જાળમ.

કિંમત ફક્ત રૂ. ૨-૦-૦

મળવાનું ઠેકાણું—

(૧) સારાવાઈ અધિકારી નવાળ,
નાગલમુદરની પોળ, જામદાવાદ.

(૨) ધુમ્પર પ્રાચી રત્ન કાર્યાલય,
ગાંધી રોડ, જામદાવાદ.

प्रस्तावना

જેનાશાસ્ત્રિયમાં આશરણ, કામ, કોષ, અર્થકાર ૭૮
 નેવેર્લિય રેણુ ન્યાય, વિગેરે શાસ્ત્રિયના દરેક અંગને કમતા
 પ્રથિ જેમ વિગત પ્રમાણમાં દરિગેજર થાય છે તેમ અને
 કાર્થ પ્રથિ પણ અને છે જે પ્રથિમાં જેનાશાસ્ત્રિયની આશરણ-
 મેશાસ્ત્રિય નિયુક્તતા અને વિવિધ વિષયોને સુધી સુધી પદ્ધતિને
 રણુ કશ્વની કુશળતા નજરે પડે છે અને તે માત્ર અભ્યાસ ઉપરથી
 અસુલ છે જે આ પ્રથિ મેશા મેશા વિદ્યાનોના મસ્તકને ખૂણાને
 અને અભિયાન છે મુકાને એવા છે અને અભ્યાસ કવિઓના દ્વામશાસ્ત્રિ
 મેશાર કામ્યોને અપવાદ રૂપે મણીને તે ઈતિહાસનીય શાસ્ત્રિયમાં
 એવા પ્રથિ કામ્યો ને ઉપશબ્દ મળે, પરંતુ આશરણની થત છે જે
 જેના વિદ્યાનોની મેશારકારી અને શાસ્ત્રિય પ્રત્યેની અભિરુચિના અભ્યાસે
 કામર વિદ્યાનોને હજુ સુધી એ પ્રથિનો કામ મળ્યો નથી તેથી ન
 એતરોક્ષીય અને અભ્યાસ વિદ્યાનો કામ પણ ડેશાને અનેકાવ પ્રથિનો
 નામ મરખા પણ ઉપશબ્દ કરી રાખ્યા નથી.

મેણી દે. ભા. પુ. ૬ નં. ૩૫ ૭જાન્ય અમેકાર્પરુલમંસૂવા
નામના અમના મુદો વપાસની વખતે મારી નાંરે પડેલા તથા
અવધામાં આવેલા હેરલાક અનેકાર્પરુલમંસૂવાની કુંડી નેપ = કૌતોનું
અનેકાર્પરુલમંસૂવા ના હેડીમથાના બંધવી એ સને ૧૬૭૧ના સાંજ
વર્તમાનના પોરી અંકમા પ્રસિદ્ધ કરાવી તે તરફ ચિંતાનેનું કારણ
મેંમું હતું. અને સરકારે તે ન અમેકાર્પરુલમંસૂવાના મી
સમસુદરવલિહન અવધવામાં વિગેરે હેરલાક નાના મેદા અનેકાર્પ
મથા પ્રસિદ્ધ થઈ મુકાબા એ એ મેંસથાના કામમાં હેરલાક અનિવાર્ય
મરેજને લીધે મદદતિ ન જાતી હેલા તો હમુ પણ મીઅ ભાગ
દાર અને અનેકાર્પરુલમંસૂવાની કુંડીન કરવા જનાલા ભાગ્યવાદી નથી

આ કામની હિતના પ્રારભમાં મુશ્કેલ પરમાર્થી માત્ર અચૂત
 કેવળને વિશ્વસિદ્ધાન્તો દર્શાવ કરે છે પરંતુ એમણે એવા

હેતુ જન્મુ કુમે વચાચકિ વસનીવં એ વાચનજુસાર સાહિત્યની
શાસ્ત્રી શાસ્ત્રના દરેકને તે કર્મ ઉપાદી લેવાને અધિકાર છે
એમ સમજાવવામાં જૈનસ્તોત્રસરોહ ના પ્રથમભાગના પ્રકરણની
પ્રતિદિશાં આવેલા અનુવાદવાદના નવાન સારાઅર્થ મળી શકે તે
માર ઉપાદી લઈ અનેકાર્યસાહિત્યસંગ્રહના નામે એ સાહિત્ય
મુદ્રણ કરાવ્યું છે તેના આ પ્રથમ ભાગ આવે વિદ્વદર્શન પ્રકર-
ણમાં અર્કલ કરવામાં આવે છે.

અનેકાથ સાહિત્યની ઉત્પત્તિ અને તેના કથિત વિચાર સંબંધ
વૈષ્ણવ સાધનના અભાવે અર્કિ કઈ પણ લખી શક્યો નથી તે માટે
વિદ્વાને પાસે હયા થયું છે.

આ વિશ્વવિદ્યાના અનુકર્ષે માર રહેલો અપવાદો અભાવ છે તે
આ પ્રમાણે—

(૧) શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યના સિમ્બરલ શ્રીવર્ધમાનચરિત્ર
સ્વપ્રકાશિતગુણ શ્રીકૃષ્ણ વિદ્યાર પ્રસિદ્ધ ૮૬મું ગમ્મીર સુતિમિ-
શ્વેત આ કાવ્યના અંક ૭૧૧ નંબરો છે તેમાં—૭૧ શ્રીકૃષ્ણવૃષ્ણન

૭૧ શ્રીહેમચંદ્રાચાર્યન

૧ & શ્રીચાત્રમદન ગિરજાન

આ મધ્ય નંબરો અનુવદ ઉપરથી અને કલિદાસ હેતુ ઉપર મી
અનુવાદ પાંચે છે.

(૧) કાવ્ય નામોસ્તેન વચરનું વચાર્યકાવ્ય

(૨) શ્રી નામરકિત અનુક્રોમચરિત્કામસોહ

(૩) શ્રીશોભામત સુરિવચિત સ્વાપ્નચરિત્રિ રિમ્બુવિત કલ્યાણ-
સારસચિતાન સેવક સત્યાર્થ કાવ્ય.

આ કાવ્યમાં પણ ૭૧ શ્રી ૧ ૨ સુધીના નંબરો કલિદાસના
શાસ્ત્રોના માટે પાસ મહત્વના છે.

અમને અનુવાદો અનુવદ એક ભાગ છે જે પછી પછી વપસ
મી-કરાવી આ કુમાર વિહારમહારિચકાવ્ય સંદર્ભ ૧૦૪ સ્વયે

૧ પાસમાં શ્રીમાત્ર મ કો ઉપાધ્યક્ષ કુવ મ ત્રી વચરકાવ્યકાવ્ય, અને

વર્તમાન-^૧ગુણવન્નગવિમ્બાં સાકમાકચિત્તશાસ્ત્રસ્યેત
 ના મ્થેક કૌપરથી સં ૧૧૪૧ સુધી એમનું જન્મિતન સ્ત્રી-
 કારી ચમન છે

શ્રીકૃમારવિદ્યાગમચસ્તિકાવ્ય સંપૂર્ણ ૩૯૯ સ્વતંત્રી પ્રાપ્ત
 થાય અને તેથી પ્રજાસ્ત વિગેરેમાંથી એવે સ્વેચ્છા જન્મ મળે
 વિગેરેને પરિચય હવે થાય છે એ જિજ્ઞાસા વૃદ્ધ કરી થાય, એ
 સ્થિતિ ૩૯૯ જન્મ પાર્વ નથી.

શ્રીસોમવ્રમચરિ—

એ એક મુખસિદ્ધ તેમ જ સુગત નિદાન હતા અને શીશુ-
 વૈર પ્રસુધી થાકની જાણતી મૂળ પદ્મપ્રભામાં ૪ એ જો
 વિધાવ્યા હતા એઓ ચુદામ્બાવશમાં પ્રાચુર્ય (ચિરવા) ભક્તિના
 વૈસ્વર્ણ્ય હતા પિતાનું નામ સુર્યદેવ અને (જ્ઞાનહનું નામ હન
 તેમ હવે ૩૯૯ રાજના મળી હોઈ તે એકાના સમયમાં જુ
 પ્રવિજિત પુત્ર હતા.^૨

પ્રસ્તુત જાગ્યારં પુષ્પાર જગત્કામાં જ એન ઘણા લોક લીધ
 સુદિના પ્રખ્યાત સમસ્ત સાઓને વચસર્પર્ષી જન્મ્યાસ કરી જાગ્યારં
 જાતી પ્રાપ્ત કરી હતી એમની તક સાક્ષમા જાણુન પડુતા કાળ
 વિજયમાં મળી સીધા અને જાજ્ઞાન જાણવામાં જુ પુત્રવ્યા
 હતી, પણ જરા વિદ્યાને જા લગ્યારં કાળને લીધે જ એમને
 સાક્ષારિક કૌપરમાંથી મોજાજાને છે.^૩

પરિવર્તિતિમ્બાં જીમ્બાંચરિત્તિ ॥

મરિચિયેન રીકેલી સ્વાર્થેન પ્રતિજિત ॥

—જ્યેષ્ઠાંચરિત્તિયેનુરે

૧ પરિવર્તિતિમ્બાં રીકેલી સ્વાર્થેન સ્વાર્થેનુરેનુરે અને સ્વાર્થ-
 વર્તમાનમાં એમને સાવ જાણી હતો.

૨ હવે જાજ્ઞાન કાળની જાતે જાણેથી સિખાવક મુદ્ધિ

૩ જ્યેષ્ઠાંચરિત્તિયેનુરે સ્વાર્થેન

—કૃતિસુદર સર્વિત્તિયેનુરે સ્વાર્થેન

આ કાવ્યની રીતિના પ્રારંભમાં મુશ્કેલી પરમાર્થી માથે આવે
 ૧૫ બને વિશ્વસિ સૂત્રોના ઉદ્દેશ્ય કરે છે પરંતુ એમણે રમેશ

૨ મહામયુરિ-પુર્નિમા પછાના સંરચાપક

૩ અણ્ણતોપયુરિ-ઈ. ૧૨૧૮માં ચેતવિધિ નામનાર એ બ્રાહ્મણે જે ૭ ભિત તે નિશ્ચય કરવાની બહાર છે

૪ પશ્ચિમયુરિ-એમનો બન્ધ નિ. સ. ૧૧૪૩માં કુબરખાન મલકના શાસમાં પ્રાચીન પશ્ચિમ કુર્ગમાં થયે હતો એ ત્રણ વર્ષની બાલ્યવયે સ. ૧૧૫૨માં ભરૂચમાં ઉપરોક્ત શીમુનિયલ્લુરિ પડે ઈશ્વાર થઈ સ. ૧૧૭૪માં બ્રાહ્મણપદ પામ્યા હતા એમને જાણે હતું કે તે પૈકી પશ્ચાત્તરને યુરિપદ જાણી જાણ્યો હતો હતો એમણે જ્યાં પરિચોળમાં અને ૩૭૪ રૂપયા પ્રમાણમવરસાદોન નામનો કૌન નામનો મલક રચી તેના કાંઈ સ્વેચ્છાદીશ થયે 'સ્વાદાસત્ત્વ' ૮૪ હજાર થોડ પ્રમાણ રચી કરોઈ અમલકને કૌન નામ થયે તેમજ ઘરંનિક મલક મલક થયે પીકે કાંઈ ન જાણી સમજા કરી જાણી છે જ્યાં જાણ્યો સ. ૧૧૮૧માં રાજકુટિલપુર પાલકમાં શી અવસિદ છેવની રાજસભામાં વિવંશસ્વર કુબરખાને પાસમાં છાની પાલકમાં સ્થિતરોતો પ્રવેશ જાણ્યો હતો તમ સ. ૧૨૪માં દલપર્ધિ (દરોધી) શાસમાં કૌન અને નિબની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી તેમ બ્રાહ્મણમાં થીનેમનામની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી

૫ જાન યુરિ-જ્યાં જાણ્યો શી કુનિયલ્લુરિની મહામયસભામાં સુચા થતા હતા.

૬ નિબસિદ યુરિ-જ્યાં જાણ્યો ના નામોતરે જાણ્યો નિ. ઈ

૧ જ્યાં મલકો ડેડીયા જ્યાં જાણ્યો મલક મલક કરાવે (કુન)પાસી
 ૨ નિબસમાં મલક મલક

૧ અણ્ણતોપયુરિ-૩૪ વૈષ્ણવે પુર્નિમાદિને :

જાણી વૈષ્ણવમાં તો વૈષ્ણવસિદિનો ॥

—મલાલપીર

૧૨ ૬નો એક કિલોમેટ્ર ના સજ્જ તીર્થના કુળમંદિરમાં છે ।
જને સ ૧૧૪૩નો બીજા ને ભેખ કારણ ચામની બહાર આવેલા
ઋષભદેવના મંદિરમાં મોટી ને પ્રતિમા ઉપર કોતરેલા નંબરે ૫૭
ઉ ૧ થી ધમસાગર સંપાધ્યાય પોતાની પદ્માવલીમાં જાલમક વિર
મિત વિવેક ચંબરી દર્શિના મહોપક નરીકે એમનો કથમેખ કરે
છે ૫૭ તુ ને તાર્કેદ્યચ્ચીય વિજયસેનસા એમનાથી મિત છે ૩

૭ હેમચંદ્રસૂરિ-એમણે જામેયમેમિદ્વિમળ્યાન એટલે ઋષભદેવ
જને તેમનાજ એ જન્મને લાગુ પાતુ મદાકામ્ય (૫૮૯ જ કા કા
વર્ષ ૧૪૧) જનામ્મુ હતું જ સંસ્થાપન કવિચક્રવર્તિ શીખાલકવિએ
મુર્તિ હતું

૮ પદ્મચંદ્રસૂરિ-જા આવાર્યે પ્રતિજ્ઞા કરેલી ને પ્રતિમાએ
મોક્ષવાક પ્રતિમાં આવેલા નાદેશ જામમાં પદ્મચંદ્રના મંદિરના મુક
મંદપમાં કારેલ્સચરણ છે તેમના ઉપર કોતરેલા લેખમાં એમના
નામ પાછળ પાશ્ચિનીય વિશેષજ્ઞ લગાડવામાં આવ્યો છે તેથી તેઓ
પાશ્ચિનીરચિત આકરણ સામના મોટા જગ્યાઓ હતી એમ કંઈ
કથાય છે (સુએ જિન વિ ગ્રામી કૈ લે મ. જા ૨ ૩૬૫-૩૬૬ લે)

૯-કદેશ્વરસૂરિ-જા સૂરિવર પોતાના મુશ્કી વાદિદેવસૂરિને સ્પર્ધા
રત્નાકર મથ રમવામાં સારી મદદ (મદાય) આપી હતી તથા સ.
૧૨૨૬માં તેમના સ્વર્નવાસ પછી એજ તેમના માટી વારસ મળ્યા હતા
જને સાદિનામકાકાલ્પના પ્રણેતા મુનિશંકરસા પજુ એમના જ
કંઠાનીય હતા

૧ રત્નાચંદ્રસૂરિ-એમણે રચેલો રત્નાકર જગત્પરિકા નામનો

૧ સુધિ જિન્દગિ સંપાદિત પ્રાચીન જા લેખ સમક જા ૧
લેખાંક ૧૮૪

૧ જા જન્મે લેખા માટે સુખા ઉપરિતું જગલોખન ૧ ૧૧૪
લેખાંક ૩૪૫-૩૪૬

૩ જુએ કપાળેક જ દર્શિ.

તર્ક મંથ પ્રસિદ્ધ છે કે જેમાં બૌદ્ધતાશિષો જન્મદ અને ધર્મોત્તરને
ઉદ્દેશ્ય છે એ સિવાય સં. ૧૨૩૬માં પ્રાકૃતમાં નેમિનાથ સ્થિતિ
(નેષ પ્ર ૪૬) અને સં. ૧૨૩૮માં બુદ્ધપુર (ભરૂચ)માં જન્માસ્તોત્ર
લીલેમાં ધર્મસમચ્છિ કૃત ઉપોદ્ધમાના ઉપર રૂતિ (સિધ્ધી ૨૨) કે જે
મહેશ્વરશ્ચરિ જર્ણામે સંશોધી હતી.

૧૧ મુદ્ધવદ એમણે લઘુ પરતુ જ્ઞાત સ્થાનેથી દેવનિધમ
નામક જ્ઞાપરણ મંથ ૨૨માં છે.

૧૨ પૂર્વેસે અને રામચંદ્ર—અવલકાપુર (અસેર) પાસેના સુવર્ણ
ત્રિરિનજાના એક નિનમરિરમાં રહેલા સિવાસ્થેનમાં જ્યાં પૂર્વેસે
અને રામચંદ્ર નામના સુત્રિષ્ઠ્યો ઉદ્દેશ્ય કરેલા છે.

૧૩ મહેશ્વરશ્ચરિ—જ્યાં મહા માએ પાશ્વિકસમતિમ ઉપર સુખ-
પ્રત્યેષિની નામની રૂતિ સ્ત્રી હતી કે જેમાં વજ્રસેવ ચક્ષુએ સ્થાપ
કરી હતી (મં. પદ્મ ન ૧)

૧૪ પ્રકુમ્ભશ્ચરિ—પોતાના પિતા સ્થેષકરના પ્રતિષ્ઠા
પર એમણે લાદસ્થાલ નામનો મંથ ૨૨માં લેવો, જેમાં
જ્ઞાત્યપ્તની જાણવિહારમાં પોતાનાર ચતિથી પ્રતિષ્ઠિત કરેલાં
જ્ઞાતિનો પૂજનીય નથી એવો વાદ ખરતર સ્થાપતિશ્ચરિના મતનું
ચાલિએ કરતા હતા તેનું ખમ્બ છે (નેષ પ્ર ૧૭) તે મંથના
સ્થાને જ. સ્થાપતિશ્ચરિએ વિધિપ્રત્યેષવાસ્તવજ નામનો મંથ સ્ત્રી
પોતાના મતનું પ્રતિષ્ઠા કરવાનો મંથન કર્યો હતો.

૧૫ સુનિરેકે—એમણે સ્થાપિત્ય ચરિત્ર જનારેક છે તેમાં મી
હેમાચાર્યના ગુણ દેવચરશ્ચરિત ગુહત પ્રાકૃત સ્થાપિત્યચરિત્રને
સંશોધીને જ્યાં ૨૨માં એમ કર્યાંને જણાવ્યું છે તેની સં. ૧૩૩૮ ની
પ્રત ખ તર્ક જ માં છે (પી ૧-૧) અને કુશ્વરિ સિખ જ્ઞાપિ-
દશરિત ધર્મોત્તેષ માત્રા ઉપર રૂતિ સ્ત્રી હતી જે પ્રકુમ્ભશ્ચરિએ
સંશોધીત હતી અને સં. ૧૩૩૮ માં પ્રકુમ્ભશ્ચરિએ રમેલા પ્રવચન
નિધાન ચળશુદ્ધિપ્રકરણનો પ્રથમાદર્શ એમણે લખ્યો.

૧૬ પદ્મપત્ન-નામોરી તપાચપ્તીય પદ્મપત્ની પ્રમણે એ મી

જાને કુમારપદ્મ રાજ્યપદ્મ' સં. ૧૧૬૬માં વચેલ છે તેથી જાન્યારની જા પ્રથમ કૃતિ હોવી મેંમને છે જા જરિનમાં ૫૪૪ તીર્થકર મુચ્છતિનાથનુ ચરિત્ર જાનેઃ પૌરાણિક કથા સંબંધિત જાણવામાં જાનેલ છે પ્રાકૃત કાવ્યમાં સામા નવ હજાર સ્તોત્ર પ્રમાણુ જા જરિત્ર પદ્મકૃત કેલવાક લગ્નરોગા જોવામાં જાને છે.

(૨) સિન્દૂરપ્રકર જલવા સુકાપુત્રવચી. જા પ્રથમ પ્રથમ ૫૪ સિન્દૂરપ્રકર જોવા પામવાથી હા વધુ હોવાથી તે સિન્દૂરપ્રકરના નામે તથા સોમપ્રમાથ્યન કૃતિ હોલ તેમાં જોડા સે પત્રોને ઝંઝક હોવાથી સોમપ્રમાથ્યક નામે જલુ ૫૪થી ૧૫૦ જોવાવા ૬ જા પ્રથમ જા સમાજમાં જલુ સંબંધિત છે. તિન્ન જાને ચેતનાર મધ્યજાળ જાલક સી પુણ્યોને ક્ષત્રવ હોવા છે જાઈ હરિના નીવલનાની કેલીથી લખાયે છે જાને જાઈ સા સ્ત્રવ, જસતે, સીલ, સુભન્ન જાઈ વિરો. હપર સંબંધિત પદ્મ હલ્લમ્મ રસિ લખેલું છે જાનેના કેલવાક પદ્મ કુમારપદ્મપ્રતિજોવામાં લખા પ્રસ્તુત સ્તાર્થકાળની જુલિયાં જલુ સંબંધિત લખેલાં નજરે પડે છે જા પ્રથમ જીલ કૃતિ તરીકે જોવાવાથી સમાજ છે જા પ્રથમ હપર ધીમ-સાંતિસરિત્ર સિન્ન હર્ષકાંતિસરિત્રે સંસ્કૃતમાં જુલિ રચી છે કલ પદ્મ પદ્મવલોલ જલુ હરેલ છે જાને સં. ૧૬૬૧માં જા-રસિકાએ દિલીશવા કાળમાં જલુ રચેલ છે.

(૩) પ્રસ્તુત સ્તાર્થ કાળ જા કાળની સ્વેચ્છ જુલિના જા સિન્નકૃત સુતિયાં હપરકાલ જાને સંબંધિત નામે જાણારેલાં છે તેથી જા પ્રથમ જોવાથી જીલ કૃતિ હોવા જોવા જાણવાન લખ છે જા પ્રથમાં રજા સંસ્કૃત નથી લખાવિ ૬ સ. ૧૧૭૭થી ૧૧૭૮ની વચેને સંમને છે જા કાળમાં જુલિ જુલિ રીતે જોવા કાળના ૧ જાઈ

૧ કાલકાલક વર્ણનો કલેલુ વિલેલુ જા ફોલેલુ કલેલાં સિન્ન લીલે સિલ કલે ૫

હેલા દોઢાથી ચિદાનો તરફથી એમને ધનાર્થિક નુ ખાસ પોં
તપ્તુચક ઉપનામ પ્રાપ્ત થયું હતું

(૪) કુમારપાસ પ્રતિભોષ અથવા જિનપર્મ પ્રતિભોષ આ પ્રથ
રિ મે. ૧૨૪૧મ કુમારપાસના મૃત્યુપછી ૧૧મે વર્ષે રથાપેલી છે
આ પ્રથમા થી દેમચ્છાચાર્વ અને કુમારપાસ સંનથી જે દહીંએ
આપ છે તે ખામ વિષમનીવ મરુદી સકાપ એમાં મ કુન, પ્રાકુત અને
અપ્રમથ એ ત્રણ ભાગવા અનેક કથાઓ આપેલી છે તેથી આ ત્રણે
અપ્રથ વધુ મા. ૧ કાનુ તેવ એમ લાગે છે

(૫) કુમારપાસના પ્રતિભોષ—આ નાના પક્ષ આસ્પદી પ્રથમા
પ્રતિભોષ પક્ષ આ આપવા થોડા છે

કુમારપાસ પ્રતિભોષ નથા આ સ્પર્ધ કામની રૂપિયા ૧૨૫૦
સ્પર્ધે વધુપાસામ એમ કાના પાસના આ પછી રહી છે પરંતુ તે
ઉપરોક્ત ૧૨૫૦ રૂપિયા ન રે પાસ નથી તે ઉપરથી અન્ય પક્ષ એમના
ગમેલા થયેા દોષ સંભવ છે

થી મુનિમુરરુદ્ધર ઉપરોક્તનાકથા પ્રમુખપાત ગમ્મારે પ્ર-

“ વચ કેચિત્ સમ્પ્રકમવાલવદન કાનોરેણ્યમ્ વચ્ચિત્ત્વ મ
દુ વારિકેવ । કથા વિજ્ઞાપ્યદ્યમિ—

દામ ભવકાલમ્પ્રાપ્ત પુમ્પરિસિરિપરિવિષ્યં કુર્વિતં ।

માર્ગ વદમિ સ્વગત કોમ સગત્યે સર્વે વર્તમિ ॥

ઈતિ ત્વચ વાક્યમ્પ્રાપ્ત વાક્યમ્પ્રાપ્ત પ્રતિબુદ્ધ-વાક્યમ્પ્રાપ્તિ
મત્તરીતિ કથાતિત્ત્વ ખીસામપ્રમમુરવ પ્રમ્પરાર્થપાસ

—ક૨ ૧૨૪. ૧૪

પરંતુ આ દહીંના નિષ્કૃષ્ટ વિષમનીવ નથી કારણ કે રોહવ
માથ ઉપર તે થી કલપવર્ધનિમે મો કપી કોલા છે અને તે
કન્યાની પ્રેમ થોળી કપોમે તેના કોલી છે એ કોર્મ પણ અનિ
પક્ષ વિષ ૧૫રિપ્ત ન થાય તે આ કનેકાથ માલિત્ત મપદ ।
નીલ નિષ્કર્મ ન પ્રમદ કથા થઈએ ગમ્મારે થીમે

આભારદર્શન

અર્ધશતકાબ્દિથી વેદાદિકરચનાર્થકામની પૂજાપાઠ પ્રવર્તીત થી ક્રાંતિવિજયછ મહારાજના સંપ્રદાયની એક જ પ્રત મળી હતી તેના મધ્ય પૂજાર્થમાં ગ્રીવામાં ગ્રીવા નમસ્કારે સમસમ એક હજાર જેટલા શ્રોતાઓ સમાવેશ હતો.

સોમપ્રજ્ઞામર્જિત સ્વાર્થકામની બે જાણે પ્રતે મળી હતી

- (૧) લેન પદ્ધિ લાક્ષણિક ભગવાનદાસે વેદાદિકે મોહ્યારેથી
- (૨) પ્રાચીનમરણીય મુદ્દેરથી અમરવિજયછ મહારાજના પ્રોત્સાહ સાનસંપ્રદાયની

આ પ્રસંગે આ મહત્ત્વ સંસ્થાનાર્થે જે જે મહત્ત્વાએ વાર્તાથી પ્રતિબોધ મળી હતી, તે સર્વને હૃદયપૂરક અભાગ માનવામાં આવે છે તેમજ પૂજાપાઠ પ્રવર્તક શ્રી ક્રાંતિવિજયછ મહારાજના સિધ્ધરત્ન થી મતુરવિજયછ મહારાજના વિદ્વાન્ સિધ્ધ થી પુણ્ય વિજયજી મહારાજે પોતાના અપૂર્વ સમયનો સોજ આપી અસલ હસ્તલિખિત પ્રાચીન પ્રતિ સાથે મેળમાં મળ્યું હતુંના સાચત મુદ્દે વપસી મોહ્યારેથી હતા તે નસલ તેમનો ખસ સમને યદે મળ્યું હતું

આ જ મહત્ત્વમાં મહેત્ત્વ મહત્ત્વ આપનાર્થે ક્રાંતિવિજયનીતિ સરિહિત્ત મતુરવેરથી અમરવિજય પદ્ધતિઓના રહેવાથી સર્વસ્વ થી કમીદાસ મલીલના થર્મ ખતી સાંકુલીનેન મહત્ત્વ વાર્તાથી મળે છે તે તેમનું કાવ અનુપ્રેરણીય અને અન્ય સાંકુલીને અનુપ્રેરણીય છે

આ હજાર અભાગ પ્રસંગે એક જ નમે પ્રતોના અધારે વચમતિ કમલપૂર્વક આ મળેનું મોહ્યારેથી કરું છે હતી પ્રમાણ દોષથી, અને મુદ્દેરથી મળેલી જે કહ સમસનાએ હરિયોત્તર થાવ તે સર્વ મુદ્દેરથી વચિવા વિદ્વાનો પ્રતે પ્રાપના થી વિરમું હતું

ગીતોર

તા. ૫-૧-૩૫

વિદ્યારણેથી સમગ્ર
 સિધ્ધ વિદ્વાની મુનિશ્રી અમરવિજયછ
 મહારાજના સિધ્ધ મુનિ મતુરવિજયછ.

શ્રી જૈન ચિત્રકલ્પદ્રુમ

શુભરાતભરની જૈનાશ્રિત ચિત્રકલાનો તાજેતરમાં
બહાર પડનારો

અપૂર્વ અતિદુર્લભક સંગ્રહ

(વિ. સં. ૧૧૮૪ થી ૧૬૭ સુધી)

આદિથી અત સુધી કુમાર દાવાંકુચમાં જ વસાર થતાના
અતિ મૂલ્યવાન વિરસ અને અપૂર્વ કલાસંગ્રહ

જેમાં મળતી આવેદુન પ્રતિફલિ ઘણાંકની ૩૩ પૂર્વરેખી તથા
૪ એકરેખી ચિત્રપદ્ધતિ છે અને તેમાં બધાં મળ્યો

હોદસો ઉપરાંત વિવેક સંઘરાષ્ટ્ર છે

•

જો કલાસાગમી ઉપગમેન જો વિવેક ઉપર વિવચન કરતા મનનીવ
મેળા તેના ઉપજન્મ થાયો તો સમગ્ર પ્રતિદામ વમેરેની મર્યાદા
અપરો સંજ તથા પ્રાચીન લેખનાકામી વર્ધત અને તેના સુખનો
મેળેરી રમેરી રચીન લાભીઓ વગેરેની નવાવદનાં રસાવજ્ઞ આદિ
દાહિત પર પ્રકાશ પાડ્યો પૂજ્ય મુનિમદારાજ થી પૂર્વચિન્મય
તે વિસ્તૃત અભ્યાસપૂર્ણ સંજ આ પુસ્તકના મદદરથ ઉમેગ કરશે

સુદર જગજી આશ્રમ દરર ન પાકા પુરાની નાંજી
સુદર ગોપસમાં પ્રોશી મથ

અમેરિકાની પેન્સિલ્વેનિયા ડુનિર્વાસીના સંસ્કૃતના પોસ્ટર
 તથા પેન્સિલ્વેનિયા મ્યુઝિયમ બોર્ડ બર્થના હિંદી
 ચિત્રકલા વિભાગના મુરેદર
 શ્રી હન્ટરુ. નોર્મન પ્રાઈન
 ના કૃપેશ આશુભ તથા પ્રખ્યાત કલાકાર મોહુલ રવિસાહુ
 શુભચિત્ર પ્રસ્તાવના સહિત

*

પ્રાચીનવિદ્યાશાસ્ત્ર સાહિત્ય, ધર્મ, કલા વગેરે દૃષ્ટિએ મૂલ્ય
 વાળા અને આકર્ષક એવો આ ઘણા બુદ્ધિશાલી સાહિત્યમાં
 પહેલી વાર બહાર પડે છે. બુદ્ધિશાલી ચિત્રકલાના કૌતિ
 હાસમાં તે આ કાવ્ય વર્ણવેલું કિંમતી ફોટો આપે.
 બુદ્ધિશાલી આકૃતિની ખાત્ર પાડો. પ્રત્યેક ઉપાસક સૌએ
 પોતાની નકલ તા ૧૫ મેના રોજ લેવી.

કિંમત

અગ્રાઉથી પ્રાકૃત ધનાર મારે રૂ. ૨૦-૦-૦
 પાછગથી રૂ. ૨૫-૦-૦
 અગ્રેણ આકૃતિ

કુમ્મી પ્રાકૃત ધનારને રૂ. ૬૦ પાછગથી રૂ. ૫૦
 અગ્રાઉથી પ્રાકૃત ધનારનાં કૃતિ

અમદાવાદમાં કુમાર કાર્પાસ, રામપુર કુમાર મથુરા કાર્પાસ,
 અંબીરામ, પી. વરમેન્ડ સેન સોસાયેટી, પાંચરા પેન્ડ, તથા સાય-
 અર્થ મહિલાઓ નવાન, ચાંદીની પેન્ડમાં નાચક શુભની પેન્ડ,
 જે હાથમાં ધુન્ધમાં તથા હાથમાં પી. વરમેન્ડ સેન સોસાયેટીની
 આકૃતિ, અને કલાકારનાં નવજોન એકલિ, ૧ પહેલું સુદ
 અમદા રમકુલમાં અપરવાર કરેલી પો. મ. ન. ૧૮૩૧.

જૈન સાહિત્યતો મહાન અપૂર્વ ગ્રંથ

પ્રાચીન સ્તોત્ર સંગ્રહ

ભાગ ૧ લો

સંપાદક બને મ પારક

૫ દક્ષિણિયારી ધોળમગચિજવણ મધરાજના વિદ્યા સિખરાત

સુનિરાજમી ઘતુરવિજયણ

લગભગ ૭૦ પાના, બોર્ડપટ્ટીનું પાકું બાઇન્ડિંગ, ઉપર

૧૫ રેસાઈનું ફોરેન્ટુ મુસ્લિમીનું રમ ફીચ રેખાચિત્ર બને

મનોહર રંગી હાપકુ ૨૫૨—૭૫૫

મૂલ્ય રૂ. ૫૫ પાંચ રૂપિયા

જરે આશ્વાનાના આગમિદ બન જાવમગ રાજાના આ મહર્મા
સંપદ કરવામાં આ ૫૫ પાના નવાન આ ૧૬ મક હવન નેત્રાની
ફિલ્મોનું વિચારણ, તમના હસ્તકાપ રત ૫ માથે ૧૫
ઉ આ ઉપર ન મુળ આશ્વાના ફિલ્મ ન ૫ ઉ ન ૬
પ્રાચીનમાં આ મહ નથી ૮ જાત પાકે ૬ આ ન ૫ ૧૬૫
ઉપર નહીન પ્રકાશ ફેર ઉ શ્રી અજરકર ન ૮ ન પ્રસ્તાવના ૧૫
Foreword પણ લખી ૭

ચિરે ૧૧ બન ઝીક ગી ફોટાખા

દેવજ શી પથાવનદોરની પ્રાચીન મુર્તિઓ ફોટા પણ આપ્યો ૭

દુઃખ બંધન અને વિપાતો

શીલ્પગદુસ્ત્રાપી વિરમિત વૃષઠર્થદર સ્તોત્ર એવી લખાવિ
તેજસ એવી જ્ઞાપનાનાં વિપાતો તથા વચોન્ત્રી પદ્યોએ
આપણમાં જાગ્યું છે તથા ધીરધાન્યદેહીનું સ્તોત્ર
તથા રવિ દેવેન્દ્ર જ્ઞાપનની વિધિ સાથે
જ્ઞાપણમાં જાગ્યું છે આ ઉપરાંત
મોક્ષવિદ્યા પાપનાશનું સ્તોત્ર
આસ જન કરિને તેજસ
કાવચ વચ સાથે
જાગ્યું છે

જ્યેષ્ઠ મંથન તે જાણુ છે અને તે મંથન મના શ્રીમદ્ભોજે જન્મ
એકલો જ ઉપરોત્તી છે એના જરૂર કાન્યના મુખસિક વિદ્યાન કે
કેરિનિષ્ઠ જર્જન રહિને એજમના મેજક રેતુપર પેન આજેનાર
કે સુચિત્ર (ધાન્યર્થ) કે સ્વાર્થન કાનો (નોર્થ) ચિદિત મુજિત
જના પુસ્તક કે જાગના ધીરકદર કે એકલી ન્યારને વચેરે સંખ્યા
જે પદ્મિમજ્જન નિદ્રાને તથા ધ્યાન રીતુ, મુન્દર્થ સમસ્થર, વીર
કામન, વિગમ્ય એન વચેરે રચોમે મુલ જનિધાયો જાણેચા છે

પ્રકાશ

સારાસ્યાર્થ મહિષાસ નવાજ

મુંબઈ

શી જેન પ્રાચીન સાહિત્યોદાર મહાશય
ચાંદીની પેજમાં નામક સુખરની પેજ, અવધાન

अनेकार्थसाहित्यसङ्ग्रहः ।

[१]

सु

धीदयस्यगुणिद्वय-धीरुपदानगतिदीप्त

नादमागन्तनापरिभृति

धीमृमागयिहामप्रशम्पन्तगन पादपम् ।

— — —

धीदयस्यगुणिद्वय-धीरुपदानगतिदीप्त
नादमागन्तनापरिभृति
धीमृमागयिहामप्रशम्पन्तगन पादपम् ।

नादमागन्तनापरिभृति

‘खरेण’ वृषतिना साम्बमात्मन्तेऽयं विहारः । अयमर्थः—तं चक्रेत्सी
 वृषतिस्तु एकराद्याविपतिः अरिस्तु चक्रेवर्ति-साम्बान्नरेचरयो सक्त-
 मृगण्डुलैकमण्डकमपिपणहृता विशेष । ततस्तेन समोऽयं विहारः ।
 वृषतिः कीदृशः ? ‘गम्भीर’ गाम्भीर्यमाह । कामि ! ‘वृषतिमि’
 तद्वद्वेशजवजै । न केवलं असौ वृषत्यवशेषाभ्यगम्यादे वरिष्ठे
 ‘सदाचरमस्त’ शोभनाचारात् प्राप्तप्रतिष्ठ, एवं ‘इण्डप्रद’ ।
 ‘सकलान्वितप्रिय’ सत्त्वा-सम्बन्धिनः अस्ता-देहापर्वन्ता तेषां
 आ-सत्मीय तथा रचितं प्रियं येन स तथा अयमर्थः—रवेदेहापर्वन्त-
 भीस्त्वपयेनाऽपि विहितप्रिय । यथा सत्-शोभनं उपाकारं यतः
 मस्तकं तदन्तेन—पर्वन्तेन अरविर्हं प्रिय-प्रणयादिकं येन स ।
 यथा सतां-यूनां कान्ता सञ्जान्ता-वारविष्मसिन्वा तस्मिन् वपात्कनी-
 कृताभि रचितं प्रियं—माह्वमदगुलं येन स, अत एवासौ वृषति ‘बहु-
 गुण’ तत्र पादपट्टनाभ्यगमेन प्रगुणमहिमा । यस्तु युगारहितं न
 मन्दनाभ्यगमेन कान्त्यारमेव विनष्टि । अयमर्थः—भीकृमारपासदेवप्रम-
 तदृषतिना साम्बनोक्तः । यस्तु तथा न प्रणतिशास्त्री स तावत् मय्ये
 ॥ इति प्रणतवृषवर्णनम् ॥ १ ॥

अथाऽप्रणतवृषवर्णनम्—

हे पौत्राय ! ‘नगधरण (उक्त-)-नगधरणेन वृषतिना सह साम्बना-
 म्बनेऽसौ विहारः । वृष ‘गम्भीर’ गम अयमेति गमे ‘गुर्गहृत्-
 रागगममृदपट्ट’ (सिद्ध० १-२-२८) इति मारेऽस्ति गमः, स्वपञ्च
 व्यग्रेण क्वचिद् वचनादौ गमनं, तं करोति भाषणे वा प्रशान्धवर्त्ता-
 दागुत्तमुत्तरा इति ‘जिह्वा बहुल मय्यं वृगादिषु’ (सिद्ध

१-४-४२) इति णिषि 'प्रत्यस्वरुदे' (सिद्ध ७-१-४३)
 इत्स्वरुदिसोपे गमयतीति कर्त्तरि 'क्षिप्' (सिद्ध ५ १ १४८)
 इति णिषि 'गेरनिटि' (सिद्ध ४-१-८१) इति सोपे क्षिप
 'अप्रयोमीत्' (सिद्ध १-१-३७) इति अप्रयोमे गम्-गमन
 कर्त्ता, अप्रणतात्वात् श्रीकृष्णारपाकुरुपतेर्मर्या स्वपत्तनं परित्यज्य अन्ध्र
 यातीत्यर्थः ॥ मीर मिया रुक्ते मीर । अयममिप्राप्त - स्वयं प्रति-
 मपविहसत्वात् अन्धेयममिनयत् मयमुत्पादयन् मीप्रत् इति म्यपदि-मते ।
 स त्पदश 'भ्रुतिमि' त्वज्ज्याणध्वने 'सदा सर्वदा' 'चगणतः'
 पदपुण्यप्रसादात् प्राप्ता प्रतिष्ठा-भदस्वार्त्त उदयपर्वते येन स, अत
 पद सत्-शोभनं पुष्पफलमिदिमिर्वन् कान्तारं-भरष्यं सप्र चिता -
 उपनिताः सुलभकन्दमूलफलहाारे धिया -कस्त्याणि यस्य न पदं
 रूपक्षिप्य । अक्षरप्रयोगात् 'अबहुगुणः' निगुण इत्यर्थः । यदि
 तस्य गुणा अमविध्यन् तदाऽसौ तत्र प्रणत्वा पदं सुस्तिनमकरिष्यन् ।
 इत्यप्रणतवृषवर्षनन् ॥ २ ॥

अथ ब्रह्मवर्षनम्—

'हे नर !' चोत्सुक्यात्प्रथमम् !, अणोरात्रविजये दुःखनरापि
 म्यपितेन वीरुपेण युक्त इति त्वमेव नरः, अपर तु समराङ्गणे मया
 जीवन्त्या पश्येत्तव । ईशान्येन सकलजगत्प्रभूनामाकारोऽभिधीयत ।
 तत्करणे इक्षरणे मुष्टिकरणे प्रमुगा-महाणा सह साम्यमात्मन्वतेऽयं
 विशतः । ब्रह्मा कीर्त्ताः 'भ्रुतिमि' चतुर्मुनीभिर्निर्गतेर्बिंदुगम्यीत्
 अज्ज्यमज्य इत्यर्थः । पुनः कीर्त्ता 'प्राप्तप्रतिष्ठोदय' । प्राप्ता प्रतिष्ठा-
 मकमुरम्येष्टायेन माहात्म्य येन ॥ पासो उदयश्च उत्-उदगत अय-

मनुजैर्द्वैतं ब्रह्म स तथा । कुत स तात्पर्यः ? सद्यः—सर्वथा परमेष्ठ्य-
 ऋग्प्रेतुदिप्रसिद्धपदुत्तरमेवम् । तथा सत्यो-श्रीसम्बन्धो वे कन्ते
 सावित्रीमायम्यो ताम्भा रचितं प्रियं—माहात्म्यमुत्तं यस्य स 'सत्क-
 न्तारचितप्रिय' । तथा 'बहुगुण' बहुवचनम्—मधुरा गुणा—गाम्भीर्यम-
 योदको यस्य सः ॥ इति महावर्णनम् ॥ ३ ॥

अथ विष्णुवर्णनम्—

हे चोदक्य ! 'नरेवरण' पद्विचरन्त्यापेन पुरुषोत्तमेन—वासुदेवेन
 सह सात्म्यमात्मन्वतेऽन्ये विहार यथा श्रीचोदक्येषु पदकेन ।—एकपुरुष
 सवर्णनात्मवद्वत्त्वेन ॥—श्री सत्या ईश्वरेण—श्रीपतिना वासुदेवेन
 सह सात्म्यमात्मन्वतेऽन्ये विहार । कौट्या पुरुषोत्तम ! 'गम्भीर'
 कामि ! 'सुतिमि' न्यामिकमन्त्रोदरावस्थितस्तुतिप्रदणप्रसवेदो-
 दगद्वै । 'सद्यः च' सर्वप्रकारे च । 'रण्य' सङ्ख्यामात्रं ज्ञानेकस्यै-
 दिग्विषयरूपात् 'प्रसन्नप्रतिष्ठ' स्थिरराम्यसमृद्धि 'दय' दानपराम्पराः ।
 'सत्कन्तारचितप्रिय' सत्कन्ता—सत्परात्माप्रभृत्य शोभना मार्वा
 द्वात्रिंशत्सहस्रसङ्ख्या तामि विरचितप्रियः—निर्मितास्त्रदमुक्त,
 यथा तासां रचितं—निर्मितं प्रियं—एकत्राग्रेव सुरतसम्मोगादिमुत्तं केन
 स । मनु एकप्रतीत्ये कवे तासां युगपत् सुरतमुत्सुतादिवितुम-
 ममौ । इत्यह—'बहुगुण' बहुरूपवती । गुणा—सत्परवत्तमो-
 क्तव्या सन्निपद्यरूपदेतुनया बहुगुणोऽभिधीयते ॥

इति वासुदेववर्णनम् ॥ ३ ॥

अथ महावर्णनम्—

'हे श्रीचोदक्यवर !' कर्तृमुत्तरम्यतया चोदक्ये ॥ ४ ॥

‘ईश्वरेण’ महेश्वरेण सह साम्यमाकम्ब्यतेऽयं विहारः । ईश्वरोऽपि त्रिभि-
 र्भो रागी परमप्रसन्नमयः । तत्र रागी तावद् भण्यते—‘गम्भीरः’ अकम्ब्य-
 मयः । कामि : ‘भ्रुतिमि’ सानुरागपार्वतीचाट्टकिप्रवणे । ‘सदा
 च’ सदैव । ‘एतत्’ सत्त्वामात् प्राप्तप्रतिष्ठः । दानवबन्धेन सम्भ-
 वयवाद् इत्यर्थः । ‘अथ दानवान् संहरन् निर्बयः । सत्कान्ता-
 पार्वती सदा रक्षित प्रिये—सुरसमुत्समस्य आश्रयतो यस्य सः ।
 ‘अहुगुण’ बहुव—अचुरीमृता गुणा—सत्स्वरसत्त्वमोरूपा यस्य स ।
 इति सरगोच्चरवर्णनम् ॥५॥

अधुना परमप्रसन्नमय ईश्वर उच्यते—

‘हे बौद्धन्यन्तर !’ श्रेष्ठादृष्टोत्पत्तिप्रमुक्तमहेश्वरमक्तिकरणेन सर्वा-
 णपरिप्लवजिनधर्मप्रवणतया बौद्धन्येषु अहितीयपुरुष ! । कीदृश
 परमप्रसन्नमय ईश्वरः ? ‘गम्भीरः’ अकम्ब्यमयः । ‘भ्रुतिमिः’ कल्पे
 कल्पे तथास्यार्थितकदेवप्रतिपादने सत्—शोभनं यत् आचरणं—वर्मा-
 चारः तेन प्राप्तप्रतिष्ठ—कम्ब्यमाहृत्य उच्यते—अणिमापटविषैर्बर्ध-
 कस्य स । सतां—दिष्टानां कान्तानां—जीणां रक्षित—वन्ति प्रिये—
 त्वर्थाभ्वर्गप्राप्त्या सुखं केन स । ‘अबहुगुण’ सत्स्वरसत्त्वमोरहितः ।
 परमपुरुष इत्यर्थः । इति नीलगोच्चरवर्णनम् ॥ ६ ॥

१ अक्षरसं शेषात्तन्मी—

अक्षरसं शेषात्तन्मी (१) अक्षर (२) शीर्ष (३) मोक्ष (४) पदोष्मा
 (५) । हास्य (६) एव () अती () नीति (९) ईश्वर (१०)
 शेष (११) एव च ॥ अयो (१२) मिषात्त (१३) यक्ष (१४)
 मिष्ट (१५) वाचिरति (१६) सदा । एव (१७) इव (१८) न नो
 शेषात्तन्मी (१९) ॥ (अमि मिष्टा अ १ यो ४१-४३)

अथ धनपतिवर्णनम्—

तथा हे श्रीचोदुक्कनर । चोदुक्कनेषु सकलत्रैलोक्यकर्मोद्भवभारि-
सौन्दर्यसमष्टिराकरपद्मेषु सोमाम्बुजाक्षितया विशिष्टकृष्णपुष्पम्बुजा-
तिरिक्तप्राणाम्बुजात् प्रकटयपुरुष । ' ईश्वरेण ' ई-कस्मीत्तत्त्वाः ईश्वर-
धनपतिना सह साम्बुजाकम्बुतेऽयं विहार । ईश्वर कीदृशः ' मम्मोर'
अकम्बुमम्ब । अमि ' कुटिमि- ' मवगै, प्रबोद्धनं चत्तुर्वा शृणोति,
प्रबोद्धनामात्रे शृण्वमपि न शृणोतीत्यभिप्रायः । सता-किञ्चनां मन्त्र-
रणं स्वशब्दं तस्मात् प्राप्ता प्रतिष्ठा—अथाकृपा उदयध-सप्तद्विक्तो
येन तः । सत्य-श्रीकृष्णाय वा कान्ता—प्रियास्तस्मी रषिद्विज-
मिच्छित्तसन्ततिहेतुसुरतसन्तोष । ' बहुगुण ' निर्गुणोऽपि बहुगुण
इति मीमत् । तथा चोदुक्क-
' यस्यार्वास्तस्य मिवापि यस्यार्वास्तस्य बान्धवा ' ।
यस्यार्वाः स पुमांश्लोके यस्यार्वाः स च पण्डितः ॥ '
यथा बहुगुण्यमित्रं मवति—वेद्यर्यशास्त्रिणि गुणिन उपतिष्ठन्ते
ते गुप्तिना संसर्गं गुणमात्रो भवन्तीति धनवति बहुगुण्यम् । सोमा-
म्बादिगुणोपेतो वा बहुगुणः । इति धनपतिवर्णनम् ॥ ७ ॥

अथ धनद्वर्षनम्—

तथा हे श्रीचोदुक्कन । नरेवरेण—नरवाङ्मनेन, यथा हे चोदुक्क-
नर ! ' चोदुक्कनेषु पुरुषतिष्ठकाप्रमान । ' ईश्वरेण ' ई-मीः तस्य ईश्वर-
धनपति—धनः । तेन सह साम्बुजाकम्बुतेऽयं विहार । कीदृशो
धनः ' मम्मोर कुटिमि—वेदैः, यतोऽसौ श्रीकृष्णस्तस्य श्रीकृष्ण-
विष्णुसहचरित, यथा च विष्णुगुणिरिक्त इति ब्रह्मोदीरितामिर्मा-

स्मीः। सह दा—दानेन वर्तते यत् सत् सदा—सदानं तथा सदाचरण य
 तस्मात् प्राप्तप्रतिष्ठ—सम्पन्नाह्वय्य अस्त एव 'दय' 'दय दानगति-
 हिंसादानेषु' इति दयते 'अच्' (सिद्ध ५-१-४९) इति कर्त
 र्येचि दय—पनस्य दाता । सत्कान्तानामिः—शोमनास्त पुरपुरग्रीमि
 रन्तिप्रियः—निर्मितसम्भोगमुत्त बहुगुण' सत्कङ्कगुणमगमन्दिनम् ।
 इति धन्यवर्जनम् ॥ ८ ॥

अथ क्षेत्रपात्रवर्णनम्—

हे चौहक्यन ! सम्बोधनैकवचन रूपम् । पुन सम्बोधनपूर्व
 हे ए ? काम !, धन्य—विष्णो अफय इ—काम सुमङ्गरुपात् ।
 हे सत्कस्तिस्रकिन्नरविषाधरसुन्दरीकिन्नरहरिरूपसम्पदपि परप्रमदाभिर
 लुब्धस्तवा सत्कञ्चौहक्यान्वयिमि श्लाघ्यमूर्ते ! 'क्षेणे' शुभा
 रावते—शोमते रात्रृगुपाता 'क्वचित् (सिद्ध० ५-१-१७१)
 इति हे नाम्नो नोऽनह ' (सिद्ध० २-१-९१) इति न
 क्षेणे स्मर—दानवाहन क्षेत्रपात्र तेन सार्द्धं साम्यमात्मवतेऽयं
 निहार । चौहकाः क्षेत्रपात्र 'गम्भीर गमे करोति गिचि विचपि
 गिण्क्षोप च गम् इति गमति, स चासौ भीरश्च मिये राति—इवाति
 द्विपरम्य इति भीर, मिये ईरयति—कम्पयति प्रणस्तानामिति भीर
 ईरन् क्षेणे पुरादिभ्यो गिच्' (सिद्ध० ३-४-१७) इति
 गिचि 'कर्मणोऽण् (सिद्ध ५-१-७२) इति अणि 'जेरनिटि'
 (सिद्ध ४-३-८३) इति गिञ्क्षोप सति सिद्धि । 'भ्रुतिमि'
 भाराभक्यनपठितस्तोत्रप्रवणैरुपकृष्टः, भाराभकैर्हि पठिता स्तुती
 सम्पन्ना भक्त्यर्णयति स एवविष क्षेत्रपात्र, दा—दानम् सर्वद्विहविह

येन पाप्मेन वा सापकाणां उपसंहित 'बाह्वृक्षणे' इत्यस्य पातोः
प्रबोधो छवनेन वा बाह्वृक्षां उपसंहित । च विरोपणसमुच्चये ।
'रणत' सङ्ग्रामात् प्राप्तप्रतिष्ठ मुद्रा-रेफ-मोटिजाविषु । 'दय'
हृन्तपरावप्य मज्जानाम्, 'अद्यो वा' शत्रुषु निर्भयत्वात् । सत्-
सौम्यं यत् ई-मस्तक तस्यास्त- 'स्वरूपप्राप्तबोधेनतः' (शब्दते
स्ये, ३/१) इति सन्तोः अत्र अन्तराश्वः स्वरूपे, अत्र मल्लो
आरविर्तं प्रिय-अहमसन्तोषो येन स, करकवित्तुप्यदर्थन्यात् विरु-
त्यति इसति गम्यति च क्षेत्रपतिरिति । अद्यो गुणा स्वक्षेत्ररक्षणा-
द्यो यन् स ।

इति क्षेत्रपालवर्णनम् ॥ ९ ॥

अथ श्रीमद्वरवीर्यकरवर्णनम् —

'हे श्रीवीर्यकर ! सम्बोधनं पूर्ववत्, अष्टोत्तरशत्याहुकप्रमाण-
बहुविमर्शन चैत्यकम्पु परमपुरुष ॥ तथा ए-मिरिकुरसद्वत् । निमि-
कुरमपि अस्तमनमर्जनं भवति त्वमपि करणागतमगम्यन्तुचर्यकर-
प्रवपत्तया तच्छरणा 'चरण' इ-स्वात्माम्भयम्, पृथितं
मद्य भवति तथा अरनात्मा वीर्यकर तेन सह साम्यमात्मवदेभ्य विहार ।
कोऽस श्रीमद्वरनाथ ! गम्भीर स्वयम्भुर्मगमकराकरादपि स-
मधिकगाम्भीर्य । 'अतिमि' कर्णैरुपसंहित ।

'चतुर्गात्रं चतुर्वक्त्रं चतुर्धा पर्यदेशकम् ।

चतुर्भुजिभिर्निर्मुक्तं नमामि जित्पुङ्गवम् ॥ '

इत्युक्तैः । 'सद्य'-सर्वैक्यं 'चरणत' आधिकचारित्र्यात् 'प्राप्तप्र-
तिष्ठ.' परमपदे कल्पयति । 'दय'-दीक्षासमये सर्वकसरिकृतान्शक्त्या

सती—निष्ठा कन्तेव कन्ता कमनीया च सिद्धि तथा तस्या शरणि
 तप्रिय इत्यामीय । यत्र सतां—मुरनराणां कन्तारचितानां—मरप्योप
 चितानां स्नेहपदादीनां च प्रिय—बहुमः, सकृत्सत्त्वसाधारणया
 वाचा तेषां प्रतिबोधकत्वाद् भगवत् । तदुक्तम्—

‘ देवा देवीं नरा नारीं क्षपराभापि क्षापरीम् ।

तिर्यञ्चोऽपि च तैरर्धी मेनिरे भगवद्गिरम् ॥ ’

बहुगुण ’ केवन्मिरव परिष्ठेषानस्तगुणत्वाद् भगवत् ॥

इत्यरतीर्षकरवर्णनम् ॥ १० ॥

कृत्पुगापरनामकस्योपनारकपर्यनम्—

‘ हे श्रीचोक्तकन । निस्तुपीकृतघरभिरिकावदातावदातरस्ताव-
 तारितकृतपुगपुगप्रधानभीदेयचन्द्रभूरिचरणपद्ममयुक्तर ! ‘ हे ए ! ’
 क्षमानुरूप । ‘ शरण ’ छु—पूजावचनः, पूजितोऽसौ मांश्र—
 मुपमापुष्पासंश्रुण तीर्षकरोत्पतर्वा ततोश्च सुषमदुष्मासंश्रुणाः
 पत्तीर्षके कृतकृतपुगनामा तेन पूजितारकेण सह साम्यमासम्बतेऽयं
 विहार । कीदृश पूजितारक ? ‘ गम्भीर ’ गर्व करोति विचि-
 त्विहै भिगुसाये गम्—गम्बर विशातिसागरोपमकाटाकोटिमिश्रदशाऽस्य
 काष्ठवक्रस्य गम्भदीतिवात् तद्वयवस्तु एको गम्बर एव । मीर ’
 मिर इत्यति—कम्पयति मीर निर्मयप्रमोदित्वात् भुतिमि ’ आगम-
 मरणे आगमे प्रतिपादितत्वात् इत्यर्थः । सन्—व्यामर्ग परस्परकिरोयेन
 यत् आचरण—स्वकस्यसन्तोषार्थं तस्मात् प्राप्य प्रतिष्ठ उदयच यत्र
 स, पूर्वोपादितपुण्यसम्भागेन तत्र पुगलकृद्भनस्य प्रतिष्ठा उदयच
 असाधारण इत्यर्थः । सत्य—दीप्तवाम् निया वा याः कन्ता—कृत्-

शान्तिं तामि 'रुचिप्रियम्' निर्मितसम्भोगमुत्तमं अत एव बहु
गुणं विरहदुःखसत्याञ्जसम्भक्तत्वात् ॥

इत्येकान्तसुखमावर्धनम् ॥ ११ ॥

अथ विष्णुपञ्चवर्धनम्—

हे श्रीचौदकम्बर ! सम्बोधनं पूर्ववत् वात्स्यायनस्यैव वास्तव्य
प्रकृत्युक्तम् । इ ए । अरेण 'शोभनारणेण सुखरत्नेन विष्णुकलेन
सह साम्बनाम्बुवतेऽयं विहारः । कीदृशं सुखरत्नम् । 'गम्भीरः'
गम्भीर्यमाह । कामि । 'सुतिमि' शत्रुप्रतिहृतिरुत्तमसमाप्तिर्येन
निर्घोषम्बुगे । 'सदा च' सर्वदा च 'रम्य' सङ्गमनात् प्रकृत्युक्तिः
उत्-उत्थं अथ—गमने वरस्य ॥ सदा—श्रीकृष्णस्य शोभना वा या
कान्ता—सत्त्वमात्मा—रुचिमयीप्रकृतयो यस्य स , स चासीत् अथ अ—वि-
ष्णु वरस्य रुचिर्हं प्रियं यत्न स अत एव सर्वसुखेषु अयमेव बहुगुणः ॥

इति विष्णुपञ्चवर्धनम् ॥ १२ ॥

अथापि विहारः कामसुखसहस्र इति कम्प्यते—

हे श्रीचौदकम्बर ! इ—कामः स ईश्वरः व्यस्यस्यमे प्रसुखं
अनेन अनिरुद्धेन सह साम्बनाम्बुवतेऽयं विहारः । च कामसुखं
स कीदृशम् । 'गम्' गमनकर्ता सकम्प्यनचित्तोऽयं इति गम् । 'गीरः'
मिय ईत्यति—कम्पयति गीर । अत्रापि कम्पयति पूर्ववत् । काम-
सुखत्वेन निम्बः । यदि वा 'गम्भीर' गम्भीर्यमासीत् । 'सुतिमि' ।
प्रकृत्युक्तिर्यथा सकम्प्योक्त्याप्यप्यमबुगे 'सदा च' सर्वदा च 'रम्य'
समरसरम्भात् 'प्रकृत्युक्तिर्यथा प्रकृत्युक्तिर्यथा । सदाकान्ता—उत्थ

तथा ' रचितप्रिय ' अनितरतमुत्त । बहुव-प्रपुरा शोभसौमा
ग्यात्रयो गुणा यस्य स बहुगुण ॥

इत्यनिरुद्धवर्णनम् ॥ १३ ॥

अथ बाणुरिकवर्णनम्—

६ मद्भाराज । अधिष्ठातृप्रवर्तितसंप्रसागविरयशानमीहितावा-
समावनसमुपतटिष्ठ—कापटिष्ठ—मौलिष्ठ—तापस—रक्षमिधु—सतमिधु
विप्रप्रसूतिनीलनाथदत्ताऽऽशीर्वात्त्रयत्रयप्वनिष्ठाऽऽहस्यगणवधिस्तिष्ठ
वगविवरानुसारविमन्द्मदप्रसागरवगताधुनिपण्णादिनिरनिरीक्ष्यमाण
मुन्मत्तमम श्रीबोदुक्ष्यन ' मम्बोषनं पूषण । ६ ए ।
छानमुष्मा । अरण समि—यानै राशत य स अर—
बाणुरिकस्तेन सह साम्यमाश्रयन्त्येव विहार । बाणुरिक कीदृश ।
' गम् बाण्टकाय वन गन्ता । ' मीर ' मयप्रद ' धुनिमि '
धनुर्गुणटणकारधको । ' सदा सर्वदा मस्तज्जनेन वा उपलक्षित ' अ-
णत ' बद्धोत्तवगगयामान् , यदा ' अणत इतरततयत्क-
मनात् ' प्राप्तप्रतिष्ठ प्रकर्वेण आने—प्राप्त युगात्तो प्रतिष्ठन मा-
जायति प्राप्तप्रतिष्ठ । ' अक्षय निदय पञ्चन्यापारन । ' सक्ष-
म्नारचितप्रिय सति—बाणुबाणसङ्गावाण शोभन कात्तार—प्रये-
चित—रूपिते प्रिय—युगम्यापादनाधिकमभिर्वापिते यस्य स । यदु-
गुण—प्रपुरागमुपनिष्ठ सन्मयबाद् बाणुरागाम् ॥

इति बाणुरिकवर्णनम् ॥ १४ ॥

अथ पद्मीपविर्वर्णनम्—

६ श्रीबोदुक्ष्यनपते । ' इक्षरग ' इगन्तेन मिगिगुदम्भमीयन

तस्य तत्र वा ईश्वर—पट्टीपठितेन सह साम्यमाश्रम्यतेऽयं विहार ।
 पट्टीपठि कौरसः । 'गम्भीरः' गम्—वाङ्मयागमनं कुर्वते समा-
 पद्यते वा इत्यादि । रूपसिद्धि पूर्ववत् । तेन गम—पट्टीमज्ञप्रवृत्त्यन्तः
 इत्यर्थं तेषां मियं सति—ददाति गम्भीर रूपसिद्धिः पूर्ववत्, पट्टी-
 मज्ञप्रवृत्त्यानां मयप्रवृत्त्यर्थं । भुक्तिमिः 'सत्तत्त्वज्ञानप्रवृत्त्यनवयवै
 'सदा च' सर्वकारं 'रपत' संपत्त्यात् 'प्रसन्नप्रतिष्ठोदय
 सम्पन्नप्रतिष्ठोदयः' 'सकलान्तरपितृमिय' 'सतां कान्ता—कान्तिपु-
 ण्युच्छा सिद्धं तपि स इत्यत् समानीश्वामि' 'रक्षितमिय' '
 अनित्यवृत्तिसन्तोषः । अममभिप्राय—सतां कान्तात् न बहुमन्यन्ते,
 ततोऽसौ वाञ्छितसुरव्यामवात् चक्षिनिरीक्षणमात्रमप्युत्तरं मयते ।
 'बहुगुण्य' 'कर्मोपु समधिकृतोर्मगुणः ॥

इति पट्टीपठिबर्णनम् ॥ १५ ॥

मय बकोरवर्णनम्—

हे श्रीशैलेश्वर ! 'ईश्वरेण' ईश्वरेण शतम्परकिरण्य धर्म-
 बर्णते, तेषु सु—सुष्टु यशामशयेन इति यं वा ईश्वरः । सु प्रवावा-
 मन्मयमस्ति, तेन ईश्वरेण—बकोरिण सह साम्यमाश्रम्यतेऽयं विहार ।
 बकोरे कौरसः । गम—गमनं करोति इतरस्त किरणयानार्थम्
 रूपसिद्धि पूर्ववत् । गम्—मन्ता कान्तापरकिरणकल्पप्रवृत्त्यन्तः नम-
 सीत्यर्थं । तदेकमभिधीयते । अमिर्गन्ता । मीरा भुक्तिमिः 'मानि
 —नम्राणि विद्यन्ते तस्य स मी—मन्तः तस्य ई—मी—बकोर
 तस्या रसत्वं कुर्वन्ति व्यापद्यते वा इत्यादि । रूपसिद्धि पूर्ववत् मीराब

ता श्रुत्यथ—अवगणानि तामिः चन्द्रचन्द्रिकाप्रतिपादनमवगै 'सदा'
 सर्वदा 'चरणत्' चैकमणात् 'चरू गतिमकणयो' भयुगाश्च
 'प्राप्तप्रतिष्ठेभ्यः' प्राप्तप्रतिष्ठ उत्—ऊर्ध्वं गमने यस्य सः, किरणप्रद
 माय उभेधम्बुपुटस्य तस्य गमनदर्शनात् । सत्कन्ता—पक्षीय
 त्वमि रचितप्रिय । बहुयो—विशिषा गुणा विपक्षितान्मूचनादय
 कल्प्यन्दबो वा पर्मा यस्य स । तथा श्लोकम्—

चकोरस्य विरज्यते नयने विपदर्शनात् ।

'बहुगुणः' पक्षिषु प्रचुरगुण ॥

इति चक्रान्वर्जनम् ॥ १६ ॥

अथ नागरामवर्जनम्—

श्रीचौखन्वनरतिलक । इकारज भुजगा अमिषीमन्त तेषां चरो
 नागरावः तेन सह साम्यमात्म्यतेऽयं बिहार । गर्भीर 'श्रुतिभि
 र्कर्णः पणामहसवर्तिमिहर्णी इत्यथ । 'सदा' सर्वदा 'अचरगा'
 सर्पास्तभ्याऽचरणत् प्राप्तप्रतिष्ठ पाताक मन्थप्रतिष्ठ इय' ।
 भक्षणां वाग्मिनाभक्षणा । सत्कन्ता—नागाहना तामि 'रक्षित
 प्रिय' निर्मिताह्वयः 'बहुगुण' प्रचुरगुण ॥

इति नागरावर्जनम् ॥ १७ ॥

अथ सुरपतिवर्जनम्—

हे श्रीद्वयन 'पृथरज' अक्षगण अजग—निजग देवा अमि
 धीयते, तेषां इध—सुरपति तेन सह साम्यमात्म्यतेऽयं गिरा ।
 सुरपति श्रीरज ! 'गर्भीर' 'सुरगृह' 'सरगमन' 'रण्ड' (मिद०

५-३-२८) इति अङ्गि गम-गमन-दैवान् प्रति यात्रा, वं
 कुर्वन्तीति 'गिञ् बह्वृकं नाम्न कृत्वादिषु' (सिध १-४-४२)
 इति गिञि 'अण्यत्पदादे' (सिध ७।४।४१) इत्यन्तर्भावे
 क्तः क्विपि 'मेरमिति' (सिध ४।३।८२) इति पिङ्गोपे गम-
 दान्वा तेषां भिन्ने राशि-वदाति । अङ्गि : 'सुतिमि' स्फूर्ज-
 ऋक्पौ । सह दा-सम्भवेन वर्तते यः स सदा-दानवेन्द्रः तेन सह
 'रम्भ' सङ्गमात् 'प्राप्तप्रतिष्ठोदय' प्राप्तप्रतिष्ठ-
 उदय-साम्भवेन यत्न स । सङ्गमा-सन्निभस्याप्रसृतयो देव्यस्तत्रि-
 'रक्षितप्रिय' निर्मिताभिरेकवत्तु 'बहुगुण' पुनरावसरेऽनन्तगुणरूप
 चारिर्बर्ध ॥ इति सुरपतिवर्जनम् ॥१८॥

अथ वैश्वानरवर्जनम्—

हे श्रीवैश्वानर । न-नैव 'रेवरेण' २-बहि स चासौ ईश
 स्तेन रेवरेण सह साम्यमाश्रम्यतेऽयं विहार । 'सुतिमि' विविधाऽऽ-
 तोचनादैर्गम्यते, अथ तु न तथा जातोऽप्यद्वारेतुचदिसस्य । तद्यार्थं
 विहार 'सदाप्रणत' शोभनपञ्चप्रकृत्याचार्य श्रीदेवचन्द्रमूरेः सका-
 शत् प्राप्त प्रतिष्ठा-श्रीपार्थनामपिम्प्यतिष्ठया उदय-महोदयो
 येन सा बहिरु न तथा, अपस्तम्भस्यात्यन्तब्रह्मरूपं अप-
 तिष्ठ ईश्वर्य । तथाऽयं विहार सङ्गा-सम्पन्निको पञ्चता-प्राप्ता-
 म्ही आ-सम्भवात् 'रक्षितप्रिय' अनिताह्वयः बहिरु न तथा ।
 अत एवार्थं बहुगुण अङ्गि पुनरबहुगुण इति । ततो विहारस्तेन
 साम्यं माश्रम्यते किन्तु समधिक एव ॥

इति बहिवर्जनम् ॥ १९ ॥

अथ कृतान्तवर्णनम्—

हे श्रीशौण्डक्य ! शौण्डक्येषु शीपाय । 'नरशरेण' मरुगा—उप
 स्थण्वान् सदजीवानाम् आ इति परितापकृष्ण—मारण प्राणानां
 शरीरान्तरसङ्क्रमणं तत्र ईश्वर—हृत्पुच्छस्तेन सह साम्यमाश्रम्यतेऽप्य
 विहार । कीदृशः कृतात् । गम् 'बाष्पकृष्णहृदेष्वस्तस्मिन्निगति
 त्रिमुक्तेऽपीत्यर्थः । तथा 'भीर' मयप्रद । कामि । 'श्रुतिमिः'
 आकृष्यते । मर्द—ममगृहं यत् आचरणं—चेष्टितं तेन तम्—श्वस्य
 'तद्वत् दद्वत् उपश्रव' इति पक्षोक्त्या 'कुसम्पदादिभ्यः' (सिद्ध
 ५-३-११४) इति त्रिकृतस्य प्रयोगः तथा समा प्राप्तिप्रतिष्ठ
 उदय—उन्नतिरस्य स । सता—गुरुपाणां कन्तानां—श्रीगां न
 रचितं प्रिय—अभिप्रेतं येन सः । सब्रजगनोऽपि निष्कमिष्यन्तिष्ठ,
 अत एव अश्वदुग्ध—निगुण ॥

इति कृतान्तवर्णनम् ॥२०॥

अथ राक्षसवर्णनम्—

हे श्रीशौण्डक्य ! सम्पादनमिदम् । 'पञ्चरत्न' पञ्चांग
 निशि गदित तन्मयं तस्यां तु—मुष्टु इत्यर्थः 'अब् (मिद्ध ० ५ ।
 १ । ४९) इति अब् 'नामिनो गुणोऽङ्गिति' (मिद्ध ४ । १ । १)
 इति गुण 'इन्द्राग्निहो रक्षः यद्वयम्' (मिद्ध १ । २३ । १)
 इति 'गोद्वारस्य वने य पञ्चर—नक्षत्र तेन सह साम्यमाश्रम्यतेऽप्य
 विहार । य कथम्भूता नक्षत्रा ' ' गम् ' मयप्रद गन्ता । 'भीर'
 मयप्रद, 'श्रुतिमि' आकृष्यतेऽपि । मर्द' ममगृहं यदाचरणं—
 पदक्रमेण आ—समन्तान् मण्डपं वा तस्यादपि भीर । प्रगता कानेषु

प्रतिष्ठा यस्य स । 'अद्वयः' निर्देयः । सन्ति—सङ्ख्येयानि या-
नानि—मस्त्यन्येन तेषां अन्ता—पर्यन्ताः सैः कारयितुं प्रियं येन स
'अबहुगुणः' सप्तपुराणेष्वप्य ॥

इति राक्षसवर्णनम् ॥ २१ ॥

अथ बक्यवर्णनम्—

तथा हे श्रीशैलमुख्यनर ! ईशान्येन चारि प्रतिपाद्यते सत्सत्त्व
ईश्वरेण—अस्मादिदेवेन बक्येन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विहारः । कीदृशं
बक्यं ? 'गम्भीरं' क्यमि ! 'श्रुतिमि' बक्यमनिश्चयैः अस्माभिरेव
त्वात् तस्य । 'सदा' सर्वथा 'अचरणत्' असञ्चारात् पश्चिमाश्रमे
दिशि शीतलानां प्रातःप्रतिष्ठः । 'द्वयः' दानशौकः । सत्सत्त्व-
अन्त-पुराणवन्मत्तामि 'रचितप्रिय' अनित्यतन्तोषः । 'अबहुगुणः'
सप्तगुणमनुष्ठितः ॥

इति बक्यवर्णनम् ॥ २२ ॥

अथ बाणवर्णनम्—

हे श्रीशैलमुख्यनर ! 'एवमेव' एकास्य गमनमभिधीयते, त
सु—सुष्टु कस्मिन्मिदमस्तत्तथा इत्यस्ति एवम्—मस्त्ययति पवनत्वेन स
साम्यमाकम्बतेऽयं विहारः । कीदृशं पवन ! गम्भीरं 'श्रुतिमि'
प्रतिष्ठान्मन्त्रैः । सदा—सर्वथा अचरणत्—सञ्चरणात् प्रातःप्रतिष्ठः—सह
गतिरिति प्रतिष्ठितः स चास्ती उपमय्य तत्—ऊर्ध्वं अम्—गमनं यस्य स
पराङ्मुखः तथा सत्सत्त्वमिदमस्तत्तथा । सत्—शोभनं यथा मयि
एवम्—अन्तरे—अरण्ये भित्तं उपमय्यप्राप्तिं प्रियं यस्य स । अ-
सौम्यप्रमृष्टयो गुणा यस्य स अबहुगुणः ॥

इति बाणवर्णनम् ॥ २३ ॥

उग्रवर्णनं पूर्वं कृतमेव । इति सुरपतिप्रसूतिदिकृपावर्णनम्

अथ कमठवर्णनम्—

हे श्रीचोसुक्कन्त ! 'एवरेण' अकार कमठवाचकः स चासौ ईश्वरश्च तेन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विहासः । कीदृशः कमठः । 'गम्मीरः' चाम्मीर्यमाह 'सिमि' वेदोपारि वेदे हि "पृथ्वी कम तेन बृता" इत्यस्ति श्रुतिः, स तु गम्मीरकस्या ह्यपविषादरहित इत्यर्थः । सदा—सर्वदा यावद्व्योक्तव्यमिति 'चरणतः' चरणेभ्यः 'प्राप्तप्रतिष्ठोदयः' कम्पप्रतिष्ठोदयः । सत्—शोभन वत् क—पानीयं तदन्ते—तत्पर्यन्ते जलचितं प्रिय इतस्तत् परिसर्पणं येन सः । बह्वो ब्रह्मराक्षस-पृथ्वीचाराणादयो गुणः यस्य स । यद्वा 'गम्मीरः' अकम्पमप्यः करो-टेरन्तरर्तव्य गोपितावयव श्रुतिभिः वेदैरुपलक्षितं सदा—सर्वदा 'चर पठ चरणान्तराध्यायविशेषा तेभ्यः सकाशात् प्राप्तप्रतिष्ठः । यद्वा 'चरणतः' चरणचतुष्टयवत्प्रवृत्तिः प्रतिष्ठितः । शोभनेन कान्तेन—मत्तक-पर्यन्तं न अत्य-प्रसाधते रचितं प्रियं येन स, प्रजापतिप्रणीतसृष्टे-राचारमूल्या चरावा अमुमुक्षारात् । अत एव शेषकर्मण्येभ्यः अयमेव बहुगुणः समधिककलादेशेतस्य ॥

इति कमठवर्णनम् ॥ २४ ॥

अथ पाताळवर्णनम्—

हे श्रीचोसुक्कन्त ! 'ईश्वरेण' ईशमन्त्रेण भुवनाणां कृणामणिरम्भ योऽभिधीयन्ते, ततश्च तैरुपलक्षितः पाताळः प्रमुखतः तत् पाताळं तेन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विहारः । कीदृशः पाताळमागः । 'गम्मीरः' अकम्पमप्यः । कामिः । 'सुतिमि' परमाचार्यिकदम्प-मानगारककुम्भोद्भासकप्रणै । सदा—सर्वदा अचरणा—सर्पाः तेभ्यः

प्रकर्षेण भास्यप्रतिष्ठः । वृक्षमेव कञ्जाभ्यमिषीयन्ते, क्षामि-नाम्नान्
 वाः-क्षिव इव यत्र स इव । सन्ति-सोमनानि क्षामि-क्षामि रेव
 ते सत्त्वा ते च ते अन्ता-पयन्ता ते, रक्षितमिव-बन्तिसन्तो ।
 'बहुरगुण' प्रमृष्टगुणः मर्त्यलोकापेक्षया ॥

इति पातालकर्मणम् ॥ २५ ॥

अथ मर्त्यलोकावर्धनम्—

हे श्रीबोधिसत्त्व ! 'नरेन्द्रेण' नरणां ई-रक्ष्य तस्मा ईश-
 प्रभु समर्ध मर्त्यलोक एव तत्र तेषामुत्पत्ते तेन साम्बन्धन्यतेऽर्थं
 विहारः । कोरुषु मर्त्यलोक ! गम्भीरः भुविमि सहस्रसंख्यारिपु
 तिर्यङ्मनुष्यलोकः सत्त्वमयैः, भुविमि-वेदैर्वा । 'सद्यःकल्पत'
 सोमनाभरात् प्राप्ता प्रतिष्ठ उदयवद येन स । कदा सद्य-सर्वज्ञं
 जगदन्त-मनाभरात् प्रगता भास्ते-देवयुवार्द्धौ प्रतिष्ठा-स्तेर्ध उदय-
 उदयानुपूर्वं च देव यत्र स । अयमभिप्राय — सद्यःकल्पं कुर्वति कदा
 पुनस्तस्यैव सुगतिर्मवति, असद्यःकालनिरतानां तु दुर्यतेषु । 'सत्त्व-
 मयःकल्पमिव' सत्त्वान्तामि रक्षिता-कृता मिया यत्र स । 'बहुरगुण'
 प्रभुरगुणोऽन्ताविकर्मप्रतिष्ठः जगदन्ताहुरगुण ॥

॥ इति मर्त्यलोकावर्धनम् ॥ २६ ॥

अथ सुरलोकावर्धनम्—

हे श्रीबोधिसत्त्व ! 'एन्द्रेण' अन्द्रेण जगदन्तिर्बरा देव
 जमिषीयन्ते, ते ईश्वर-समर्धा यत्र स सुरलोकस्तेन सह साम्बन्धन-
 यतेऽर्थं विहार । कोरुषु सुरलोकः ! गम्भीर, क्षामि ! 'भुविमि'

धनरतप्रवृत्तमेकणोपसाहृतिप्रवृत्तैः । सदा-सर्वदा अक्षरान् अक्षरा
 देवा अक्षरपीत्यन्ते, तेषां चरगताः । मध्याह्नात् 'प्रातःप्रतिष्ठ' ।
 स्यात्प्रतिष्ठ । 'दय' शानि-वाहना या-धिय इव यत्र म ।
 सता-वाना कस्तानि-देवीभि रचित सुखं यत्र म । 'बहुगुण'
 पातुलमर्पणोपपत्त्या ॥

॥ इति सुरलोकवर्णनम् ॥ २७ ॥

अथ धनुर्धरवर्णनम्—

हे श्रीरघुस्यनः ! अश्वमेधेन प्रायश्चा अग्निपीयन तस्यां विषय
 इव पञ्चा-धानुक्तं तत्र सद मायमायम्वते-यं विष्णुः ।
 श्रीरघो धानुक्तः । गम्यते 'अग्निभि' धनुर्द्वाराधयन्तः । सद
 रा-यगृह्णन् वृत्ते यत्र तस्य तदापरां च-धनुर्वैश्वाम्यस्य
 तमन् प्रातःप्रतिष्ठ-धानुकेषु सम्पद्यन्ति । इय-गता अदय-
 निदय । सता-स्वयनानां कस्तानां-कस्तानां रचित दिवे-अभी-
 देन । 'बहुगुणः' शान्तिं गुणे-प्रयच्छायां वाय । अयमभिप्रय-
 केवर्तं तस्मै अग्निभिः दद्याममग्निनीति मदापन्ना मन्त्र
 गदिनापन्ना वरां विष्णोपापरां प्रातःप्रतिष्ठ सुमहा ह्यह
 त्तदा प्रयश्चा-धुर्द्वि विमान्यते । यत्र वा पुत्र पुत्र केन
 अयमो 'इतिगुणं यत्रः बहून् गुणान् गुणानि-भाष्यत्यर्थेति
 वदन् ॥

इति धनुर्धरवर्णनम् ॥ २८ ॥

अथ मत्स्यवर्णनम्—

हे श्रीरघुस्यनः ! इत्यनेन तापस्येन अग्निपयसः, यत्र

परोपकारौत्साहक ईश्वरः—सम्बन्धस्तेन सह साम्यमात्मन्वतेऽयं विहारः ।
 कीदृशः ? 'गम्भीरः' गम्भीरप्रकृतिः भुविभिः' वेदोक्तिभिः क्व
 सदाचरन्—सोम्यप्यपरः तस्मात् प्राप्तप्रतिष्ठोत्—कदाचं यस्य सम्बन्ध-
 ल्मोक्तिरित्यर्थः । 'अथा' पृथि—यच्छति सर्वप्रमाणादकृतेन इति
 अथ । 'सम्बन्धतत्पितृभिः' सखु—शिष्येषु ये कान्ता—कर्मनीया
 सम्बन्धशिरोमण्य तेषां आ—सम्बन्धत् रक्षित—प्रियं अभिमतं केन
 स । बहुपुण 'सकलसौख्यादिगुणमाणनिधानम् ॥

इति सम्बन्धवर्णनम् ॥ २९ ॥

अथ दुर्जनवर्णनम् —

हे श्रीचोदकम्बन । ए—कस्मात्समानकृप 'सरोज' कवत् एवते
 पृथमासम्बन्धात् अरः—दुर्जनस्तेन सह साम्यमात्मन्वतेऽयं विहारः ।
 कीदृशः दुर्जनः ? गम्य—गम्ये परवचनायेति गम्यते तत् करोति क्व-
 चते वा 'गिब् बहुल गम्यन् कृपादिषु' (सिद्ध १-४-४२)
 इति गिचि 'निक्प्' (सिद्ध० ५-१-१४८) इति च निचि
 'केरुनिटि' (सिद्ध ४-१-८३) इति निष्करोये गम् । 'मैत्र'
 मकरप्रद भुविभिः' प्राप्तप्रदौ शब्दभरणैः । स दुर्जन 'सदाचरन्तः'
 कण्डमाचरणात् प्राप्तप्रतिष्ठः । अथ 'निर्वक' । सता—शिष्यानां
 कं—सुख भन्तयति यत् तत् सत्प्रन्तम् । आरपितं प्रियं आत्माकीर्त-
 येन स भवत एव अवाहुणाः' निर्गुणः ॥

इति दुर्जनवर्णनम् ॥ ३० ॥

अथ श्रीहृमारपासदेववर्णनम्—

श्रीचोदकम्बरोद्योत कवे पुरस्तादुपविष्टेन सह साम्य-
 मात्मन्वतेऽयं विहारः । कीदृशः हृमारपासदेवः ? 'गम्भीरः' चर-

यमन्त्राङ्गरगाम्भीर्यमाह । 'भ्रुतिभिः' वेदोक्तिभिः सदाचरन्तः ।
 सदाचरन्तः 'प्राप्तप्रतिष्ठोत्' सम्प्रसादात्म्यवत्ता । यथा प्रहृष्टा जल-
 विषये प्रतिष्ठां प्राप्ता अन्तर्-उक्तिर्यस्य । अयं—अनुकूलैरभिष बाञ्छि-
 तार्थशक्ता प्राणिनाम् । सत्कान्तारविषयिणः 'सन्-निर्वर्त' क-
 सुस्त भन्दे आरक्षित-आरचना येषां ते सत्कान्तारविषय-सेवका
 तेषां प्रिय यस्मात् स । बहुगुणः 'सकलगुणरत्नरत्नाकरः ॥

इति श्रीकुमारपाण्डवेवर्णनम् ॥ ११ ॥

अथ श्रीराजसर्वर्णनम्—

तथा विदुषधीदेयचन्द्रेण च सखः साम्यमात्मन्वतेऽयं विहारः ।
 विषयुपख-धीदेयचन्द्रस्य समहारस्वादेकवचनम् । तत्र विना-पक्षिणा
 सखः साम्यमात्मन्वतेऽयं विहारः । कीदृश पक्षी ! 'गम्' गमनकर्ता
 विह्वलसि । तथा मिया राजते मीरः क्वमि स तादृशः ! 'भ्रुतिभिः'
 तथाविषयप्रसङ्गैः । सदा-सर्वदा चरन्तः—बहुकमणात् चरणान्या-
 पाद्यन्वां वा चरन्तः 'प्राप्तप्रतिष्ठः प्राप्तारविषयिः । अयं
 निर्वर्तः जीवाहारत्वात् । सच तत् कान्तार च कल्पारण्यं तत्र किं—प्रियं
 महात्मावस्थानादिकं येन स, प्राप्य कान्तारविषय इत्यर्थः, यन्-
 सङ्ख्ये तु मयविहङ्गत्वात् स्वातन्त्र्यं न शक्नोति । तथा 'बहुगुणः'
 मुरिसेतुगुण राजहंस इत्यर्थः । अत्रार्थे च सति सत् शोभन-निर्वर्त
 क्त्वं—मानसकर्म तदन्ते-तत्पर्यन्ते आरक्षितं प्रियं येन स । सुक-
 म्पूरादिभ्यः मुरिनीमगुण, एवं यत्न यो कर्तुं स तस्य गुणः यस्तु
 पक्षी हिमलयरूपः स बहुगुण इति वर्णनीयः । अत्रैकस्मिन्मन्त्रे-
 नेकवर्णना, यावत् पक्षिप्रतिपादने, तत्र कस्यापि कोऽपि गुणो मयिव्य-
 तैरिति इत्यादि ॥

इति राजसर्वर्णनम् ॥ १२ ॥

अथ भीषणवर्षनम्—

तथा ध्रुवेन सह साम्यमात्मन्वतेऽर्जं विहार । तथाहि—विशुष-
पण्डितः गम्भीर भूतिभिः वेदैः सफलाद्भयप्रभवैर्वा । सद्य-वरदा
सरस्वती मगधती तस्याः परणत-वावप्रासादात् 'प्रज्ञप्रतिष्ठोत्' प्रह
प्रतिष्ठा (पठ) उत्-वरन यस्य स । यद्य सद्यःपरणत-शोभनप्रासाद
प्रकर्षेण भाष्ये-देवगुणैर्वा प्रतिष्ठा उत्-वरन यस्य स । अथ-
अनुकूलैरवत सर्वलोकात्मनःक 'सकलानुचितप्रिया' सदा-
शिष्टानां कान्तानां-कीर्णां आरक्षितप्रिय-सर्वजनप्रिय इत्यर्थः ।
तथा अगणितवह्नुगुणं अगणितवह्नुरानन्दोपगिरि ॥

इति विशुषधयेन पण्डितवर्णनम् ॥ ३९ ॥

अथ विशुषधयेन मूर्खोऽप्यभिधीयते इति तत् प्रतिपाद्यते—

विपरीतच्छणया आगच्छ यो विशुष । इति मूर्खं प्रति प्रतिपादिते
मूर्खत्वम् तस्यावसोक्तं, यथा दुर्मेन प्रति सुम्नः । इति मूर्ख-
तेऽपि दुर्मेनत्वमभिधीयते, विमता बुधा यस्मात् स विशुष-मूर्खः,
तथा चोक्तम्—'युगे युगे-सज्जमनुजगति' यदा विरुद्धं बुध्यते इति
विशुष, 'नामुपानयप्रोक्तम् क' (सिद्ध० ५-१-५४) इति
क, तत्र विशुषेन सह साम्यमात्मन्वतेऽर्जं विहार । कीदृशो मूर्खः ।
'गम्भीर' गम्भी-सदृशापाट्याः तान् करोति भाष्ये वा लिप्
पूर्ववत् रूपसिद्धिः । गम्-आगम्य तत्र विषये भिया राक्षते गम्भीरा

उन्मूर्ख इव विषयः—

“यद्य इति सज्जमनुजगति वाच्यं येनिसुखसुखार्थे ।

इत्यर्थः इति इति इति इति इति इति इति इति इति इति ॥”
(पञ्चमः)

बुद्धिभिरुपकथितं, सर्वं वाक्यं सावधारणम् ॥ सतस्तत्त्वार्थान्वयपारये
मूलत्वाद् अर्थव्यवधारयितुं न शक्तं स । सत्या—सर्वदा अपरणात्
शुद्धारिणात् 'प्रज्ञप्रतिष्ठ' प्रगता भावे—देवगुरुर्वादी प्रतिष्ठा—त्यैव यम्
स, देवे च गुरो च समिष्टगुणविरिण्यर्थ । अयम्—निर्द्वयः जीवा-
न्निवपरिज्ञानाम्भावात् । तथा चोक्तम्—

“ जो जीवे बि न पायाइ अजीवे बि न पाणइ ।
जीवाजीवे अयाणसो कह सो नाही संजम ॥ ”
जा जीवे बि विपाणाइ अजीवे बि विपाणइ ।
जीवाजीवे विपाणसो सो हु नाही संजम ॥

(वसवै० अ ४, गा १२ । ११)

परमं नार्यं तयो दवा एवं विद्वद् सम्पसंनय ।
अभाषी किं काही किं वा नाही छेय पावन ॥

(वसवै० अ ४ गा १०)

इति ज्ञानाभावाजीव्यमाया अभाषीऽवसीयते । 'सम्पञ्चारक्षित
प्रिय' सत्का—सम्बन्धिन स्ववशास्तान् अपि अस्त्यति—विनाशयति

१ अर्थ—

जो जीवानपि न जानति अजीवानपि न जानति ।
जीवाजीवान्भावः क्व न ह्यस्ति संजम ॥
जो जीवानपि विजानाति अजीवानपि विजानाति ।
जीवाजीवान् विजानातः स क्व ह्यस्ति संजमम् ॥
अयं ज्ञानं दतो दवा एवं विद्वद् सम्पसंनयः ।
अभाषी किं कथयति ? किं वा ह्यस्ति तेन वयम् ॥

यः स सङ्कल्पः स चासौ अरचितमिष्यन्न न रचितं—प्रियं सुखं—येन स सर्वसंहारकृता इत्यर्थे यतः सर्वेऽपि जीवा ससारे सर्वे सह सम्पन्नमनकष्टोऽनुभूतपूर्वा । तथा चोक्तमग्रमे—‘ एवेमास्तु यं बीदस्तु सध्वे जीवा माइचाए पीपचाए पियचाए पुचचाए अभंतसो न सुप्पन्नापुण्ण ’ इति । अत एवायं ‘ न बहुगुण ’ निर्गुण इत्यर्थः ॥

॥ इति मूर्त्तवर्जत्वम् ॥ २७ ॥

अथ सत्स्मीयत्वेनम्—

तथा भिवा सह साम्यमात्मन्वतेऽयं विहाः ।

कीदृशी श्री ! अर्थवशाद् विमलपतिप्राय इति गन्धीर, कामि ! ‘ भुतिमिः ’ विष्णुप्रमिकमलमसक्नेरोष्णैः सदावाणस्त ‘ शोभ-
माभरणात् प्राप्तप्रतिष्ठ—उद्गो वत्सा सा प्राप्तप्रतिष्ठेयवा । सद-
शोभनत्वात् साममो न क्यन्त—केनाथ तस्य आरचितं प्रियं—सुख-
दान्यदिकं क्या सा । अत एव हि बहुगुण , कस्या हि नञ्ङुत्वा
पुरुषा निर्गुणा अपि सगुणा इव मासन्ते ॥

॥ इति सत्स्मीयवर्जत्वम् ॥ २८ ॥

अथ स्वयंवरत्वेनम्—

तथा हेमा—मुकर्त्तेन सह साम्यमात्मन्वतेऽयं विहाः । कीदृश
हेम ! ‘ गन्धीरम् ’ असम्पमप्यम्, वर्णिक्काहरी तस्य मून्वहरेर्गन्धीर
त्वम् । ‘ भुतिमिः ’ तथामूय्यन्नवणे । सदावर्ण—दक्षिण्यावर्त्त-
नम् ।

१ एवेदस्य कतु जीवस्य सर्वे जीवा ननुत्वेन इन्द्रित्वेन त्रिदुत्वेन
पुनरुत्वेन च अत्यन्तं सत्यपूर्वा ।

विशुद्धं तस्मात् 'प्राप्तप्रतिष्ठोद्भवं' सम्प्रमाणात्प्रयोजयति । सतां-रूपरत्नां
कथा-अन्तःपुरपुरप्रस तासां भारविर्भवं प्रियं यन सन् । बहुगुण'
गुणाष्टकोपेतम् । तथाहि—

‘विसेपाय रसायण मंगलस्य विणीप् पयारिणावसे ।

पुरुष अदम्यः अदृष्टे मेढ सुवर्णे गुणा इति ॥

इति हेमगुणवर्णनम् ॥ २६ ॥

अथ चन्द्रवर्णनम्—

तथा चन्द्रेण-राशचरण सह साम्प्रमाणात्प्रयोजयति । कौटुका-
चन्द्र । गम् गमनकर्ता ममामि । आनि-नन्प्रामि विद्यन्ते यस्य
स मी । इ-कामोस्तया राजत इति ईर । 'शक्तिमि.' स्वदिमानस्थित-
मुरप्राम्यगुणवर्णनप्रथमम् । सह दा-अवर्णनं वर्तने यत तत्
मदम् तच्च मदाकर्णं च तस्मात् प्राप्तं प्रतिष्ठा उदय-उदयपवने यन
स । सन्का-स्वमन्त्रिण्यया वास्तारका ताम् आर्म-गमने कराति
निच किप् तजोरे सन्काम् इति रूपसिद्धि । 'तारचितप्रिय ताम्-
बन्धो चितप्रियम् तारचितप्रिय-तागपचितप्रिय । कथा अगदा-
हृदयप्रवृत्तया गुणा यस्य स ॥

इति चन्द्रवर्णनम् ॥ २७ ॥

१ अत्र—

विशुद्धं रसायनं मंगलस्य विणीप् पयारिणावसे ।

पुरुष अदम्यः अदृष्टे मेढ सुवर्णे गुणा इति ॥

“अदम्यः पुरुषः अदम्यः” इति चन्द्रवर्णनम् ।

अथ कर्पूरवर्णनम्—

तथा चन्द्रसम्येन कर्पूरोऽभिधीयते तेन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विहारः । कर्पूरः कीदृशः ? 'गम्' गम्यकर्ता सर्वत्र सञ्चरितु-
गन्ध इत्यर्थः । 'भीर' भी—अत्र तद्वत् वाऽसौ ई—रौत्वभीः तदा
राजते । 'भ्रुतिमि' भ्रुतो कर्पूरपस्मिन्नोऽयं इति सङ्कम्बोक्तव्यमैक-
मिदं तस्त्—रौत्याद्यानि कर्तृकरण तत्मात् प्रकर्णेन बाह्य—सूरी एव
स्तु प्राप्तं—शरीरं तत्र प्रविष्टते यत्तुचम्यां तत् प्राप्तप्रतिष्ठं तत्र उदका-
भ्यवस्थानं यत्नः । सखा—सुमङ्गलां कान्त्यानां—वीणां रचितं प्रियं वेद
स , सौम्यजननाभिमित्प्रोतिरित्यर्थः । बहवो वैराग्यसौन्दर्यप्रसूतयो
गुण्य यस्य सः । तथा चन्द्रसम्येनाऽऽकम्बोऽभिधीयते, स प चन्द्र-
चन्द्रमालनादिपदार्थव्यमानेकप्रकार इत्यनेकार्थता ॥

इति कर्पूरवर्णनम् ॥ १८ ॥

अथ देववर्णनम्—

तथा विदुषः—देवः तेन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विहारः । विदुषः
कीदृशः ? गम्भीरः, कामिः । 'भ्रुतिमि' इयं वद मन्द तत्र
इत्यादिबाहुवचनप्रयोगः । सदाधरण्यानि—शोभ्यमाचारा श्रीशायीम-
ज्जनविनपूजनपुस्तकाचनपक्षीनि तेभ्यः सदाधरण्या 'प्राप्तप्रतिष्ठेनव'
कम्बोभति । बहो सहस्र—सङ्ख्येन वर्तते च स सदा—दैवः तेन सह
च रणत—सङ्ख्यामात् प्राप्तोभति । सङ्ख्या—देवाङ्गन्यस्तामि रचितं
प्रियसङ्गमाभेयमुक्तं यस्य सः । 'बहुगुणः' मुरियुगः ॥

इति देववर्णनम् ॥ १९ ॥

अथ सूर्यवर्णनम्—

तथा विबुधशब्देनाऽऽदिष्य।ऽभिधीयत आदिश्यगणेन च मूय
इति । अथवा अय—पक्षिण मुषा इव यस्याद् वाचास्तथा सूर्यादय हि
पक्षिण कोन्यादय पुरीक्षन्ति । विबुध—मूयः । तथा सूर्येण सह माम्य-
माम्यन्तेऽय विद्वारा । सूर्य कीदृशः । 'गम्' गमनकर्ता विद्वा-
र्यामि चतुर्दिश मरो । 'भीम' विश्व इत्यति—कल्पयति भीम । 'श्रुतिमि-
मान् प्रबुद्धविप्रवेद्यैरुपमक्षित । मदा—मर्ददा चरन्त—मद्या-
गन् प्राप्ता प्रतिग—विश्रुति उदय—उदयगिरी यन म । सतां—शि-
हानां घन्तानां—जीतां च गच्छन्ति—निर्मितं शिबं—प्रकाशमयं यन
म । बहव प्रकाशप्रतापादया गुण्य यस्य स बहुगुण ॥

इति सूर्यवर्णनम् ॥ ४० ॥

अथ भीमपन्द्राचार्यवर्णनम्—

तथा विबुधभीदेयवर्णनेष—भीमपन्द्राचार्येण सह माम्यमाम्य-
न्तेऽय विद्वार । कीदृश भीमपन्द्राचार्यः । 'गम्भीर' भीमसागर
इव गम्भीरमाद् 'श्रुतिमि' सकलसदमकृत्सालभक्तौ । मन्—राम्भन
बदाचरन्—आचार ॥ पञ्चप्रकारं तन्मात्रं 'प्रापप्रतिष्ठ' सकलशक्तिम-
ध्यमापुरात् । 'दयः' सकलमदविषय दाना । यन् प्रापप्रतिष्ठ
उदय—समुदियस्य । यन् प्रहृष्ट आप्रतिष्ठया—भीमार्थनाथप्रतिष्ठा-
प्रतिष्ठया उदय—आनन्दयो यस्य म । यदा प्रहृष्ट आप्रतिष्ठया—
सबर्जमिदितिर्मितं उन्—उत्क्रियस्य म । अय—अनुज्ज्ञं देवं सकलमन्य
माकानाम् । यन् आप्रतिष्ठये—बहुसंविषय प्रतिष्ठते य । के ।

उक्तं च—

कर्त्तव्यं दृष्टव्यं च चर्त्तव्यं तद्विषयं तद्व्यतिरेकं ।

अपार्थं अपारो इव एवो वेषहा मविषो ॥ १ ॥

मुनयः शान्ता वा । प्रहृष्टः प्रसन्नप्रतिष्ठानां उदयः—अभ्युदयः उदयः
 मने वा यस्मात् सः । यद्वा प्रसन्नप्रतिष्ठस्य—सुरेषु प्रसन्नप्रतिष्ठस्य उदयः—
 प्रहृष्टः इव दया—कृपा यत्न सः । यद्वा प्रहृष्टः यत्नः—आत्मा यत्नः
 वा यत्न सः भीष्मसारपाण्डवेभ्यः तस्मात् प्रतिष्ठः—प्रहृष्टः उदयः—
 अभ्युदयो यस्य सः । यद्वा प्रसन्नानां प्रणयमात्रं शान्तायां साधूनां वा
 प्रतिष्ठः उदयः यस्मात् सः । यद्वा प्रकर्षेण वा—वीर्या तां प्रज्ञा वे वे
 द्योन्मत्तः कोटीचरा तेषां प्रतिष्ठः उदयः यस्मात् सः । यद्वा प्रकर्षेण
 वा—विष्णु आत्मा—देवत्वकणेन विहितो वैश्वे वैष्णवास्तेषां प्रणय-
 सस्ये विष्णुतयाऽप्यवसितपूज्यमूर्त्तीनां प्रतिष्ठः उदयः यस्मात् सः ।
 यद्वा 'प्रसन्नप्रतिष्ठः' मगधिकाश्वारेण कम्पस्याति महत्कम्पः—सोमनाय-
 प्रसन्नप्रतिष्ठः प्रतिष्ठितो वा महेश्वरः तस्येव उदयो यस्य, योगिमात्रमहा-
 सिद्धिमात्रनस्तेन जना मगधन्तं श्रीहेमचन्द्रसूरिं महेश्वरं मन्वन्त इति
 मन्वन्तः । यद्वा 'प्रा पूजे' शान्तिवन्तः तदर्थं आप्ता—यत्न वे
 मौक्तिक्यान्सास्तेषां प्रतिष्ठः उदयः यस्मात् । यद्वा 'प्रा पूजे' तस्मा-
 द्दशानेनापि पृथि मोघनार्थिनां आत्मानां—आत्मज्ञानां पारमार्थिक्या
 यस्मात् सः । इत्यत्र कम्पस्या तस्येव प्रतिष्ठः उदयः यत्न सः ।
 यद्वा प्रकर्षेण वा—कम्पनी यत्न—वनपतित्वेन स वनदलस्येव शान्ते-
 कर्षा प्रतिष्ठः—प्रसन्नः उदयः—अभ्युदयकोशाभ्युदयो यस्य सः ।
 यद्वा प्रकर्षेण वा—कम्पनी आप्ता पुरीषेण येन स प्रज्ञा—समुद्र-
 तस्येव प्रतिष्ठः—स्वमर्वादानुष्ठानं उदयः—गम्भीरं यस्य सः । यद्वा

१ अस्मिन् पदस्यैव वैदिकेन अस्मिन् पदस्यैव ।

प्राप्तिः प्रसन्नप्रीतिरिति वक्तव्यं यत्नः सिद्धयः ॥

प्रकृष्टा वा—भी. आत्मा मणिनीत्वेन गृहीता येन स चन्द्रः तस्यैव
 स्थितपदे प्रतिष्ठा—प्रोक्तत्वं उच्य—उद्भवश्च यस्य स । यथा प्रकृष्टा
 वा भी—शोभा येषां ते प्रा—देवास्ते आत्मा—हित्वा सेवक्य यस्य स
 इन्द्रः तस्यैव प्रतिष्ठा—माहुरम्यार्यैर्भ्य उच्य—परमैर्भ्य यस्य सः ।
 यथा प्रकृष्टा वा—भी किरणसहस्रशोभा यस्य स प्रा—आदित्यस्तस्यैव
 प्रतिष्ठा—परमस्तुतिमिरुद्धरूपेण माहुरम्य उच्य—प्रतापेन्द्रस्य यस्य स ।
 यथा प्रकृष्टा वा—भी. आत्मा यैस्ते देवाः तेषां मध्ये प्रतिष्ठ—बुद्धि-
 म्बन्धवार्यैर्भ्य यस्य स बहुस्पतिस्तस्यैव उद्—उद्भवः अय—परि-
 शानं यस्य स । एवमस्मिन्नेव पदे मेरु—पारिवात—क्षितामणि—काम-
 बेनु—भी—सरस्वती—कम्पनीप्रभृतिसकल्यशार्वावतारणात्नन्तार्यता । तथा
 सर्वा—शिष्यान्तां कान्त—कम्पनीय आरक्षितं प्रिय—हृदयाम्बिप्रेतं येन
 स । ' बहुगुण ' परैर्मिच्छन्तार्यगुणोपेतं पुण्यपान इत्यर्थः ॥

इति श्रीहरेयचन्द्रसुरिवर्मनम् ॥ ४१ ॥

अथ मङ्गलवर्णनम्—

तथा बागूमटमन्त्रिणा सह साम्यमाकुम्बतेऽथ विहार । श्रीर्षि-
 बते यस्य स श्रीमान्—ईश्वर, यथा प्रियं मज्जाति य स भीमवृ, स

१ बहुमिच्छन्तार्यगुणोपेतम्—

पविद्रिवसवर्णो सह अथविहर्षनचेरनुतिवरो ।

चरविहृक्तावसुहो इव अद्यारण शुभेहि संस्तुतो ॥ १ ॥

नैमाम्बनरुक्तो रंभविद्युत्तारवाक्यसमाप्ती ।

नैवमिमी तिपुतो कर्तापुन्यो पुनः मज्ज ॥ २ ॥

स्तरतिरिष्य अति विविधप्रकारेण २५ पुन्य मयतिव ।

एतत्तं विदोक्तात्तां पुन्यपुन्यमिति विविध ॥

कीदृशः शान्तिः । ' गम् ' गमनकर्ता गमनाङ्गणे । ' मीर ' मधुप्र-
 ' भुतिमि ' नामभक्त्यै । सद्य ' सर्वथा ' अचरन्त ' न विभो
 चरणता—माद्विहारभीमस्य शमैचरणात् । प्रस्य प्रतिष्ठा उदबन्ध येन
 सः, सता—विद्यतां कल्पतां—कल्पतां न रक्षितं—न निर्मितं प्रियं
 येन स मिथुनानां विभोमभक्त इत्यर्थः । बहुभुजो यदि नीचरथ-
 नस्थित , अथ बहुभुजो बहुचरणाग्रस्थित ॥

इति शमैचरकर्मणम् ॥ ४६ ॥

अथ राहुवर्णनम्—

सद्य ' विभुवर्धनैमकर्मणे इति परे बुधवर्ध इति परं वि-
 शेपम् । बुधस्य पुत्रस्य श्रीर्मितात् स बुधवर्ध—कर्मः तं इति—मन्त्राय
 गच्छति विनाशयति वा यः स बुधवर्ध—राहु तेन सह साम्बन्ध-
 म्करोत्य विहार । राहु कीदृशः ? गम् ' गमनकर्ता । कर्मण सह
 कर्मोन्मानवर्ता । ' मीरः ' मधुप्रवेसमां मधुप्र- । ' भुतिमि
 बुध राहो ! कर्मम् ' इति पुनरुक्तं सङ्कलनमचनममगै । यद्य
 यदि—मन्त्राय विभन्ते यत्न स मी—कर्मः तं—इत्येति—कर्मयति
 न स मीर । कर्मि स इत्यर्थः । भुतिमि वेदवाक्ये । ' सर्व '
 सत्सङ्गने मन्त्रपरण—कर्ममणौ मन्त्रं वा तेन ' प्रस्यप्रतिष्ठाः ' ।
 ' मन्त्र ' [निर्दय] प्रसनवेद्यमां अदृष्टा कर्मवेद्यमां । सद्य—मन्त्रपरणे
 निर्दयं—मन्त्रं सत्यतेन—सत्यतेन वा—समन्तार् रक्षितं—निर्मितं
 प्रियं सौख्यमिषादिकं येन स । अथ एव ' बहुभुज ' प्रकल्पोक्तमुज ॥

अथ केतुवर्णनम्—

तथा 'भीर्बौलुक्म्यनरेचरेण' इति पदे 'र' इति विशेष्य-
मस्ति, ततश्च रश्म्येन शिखी-बन्धिरमिधीयते, तत्पर्यायं शिखी-
केतुं तेन सह साम्यमासम्बन्धतेऽयं विहारः । यथा 'परिष्करघो दशरथ'
इति तथेदं विशिष्यमवगन्तव्यम् । केतुः कीदृशः । 'गम्' गमन-
कर्ता नमसि । 'भीर' रायूस्वापि भयप्रदः । भुतिमि भुतिमात्रेण
पुनस्तत्प्राप्त्या । 'सखा' सर्वदा च 'रजस्त' प्राप्तप्रतिष्ठः । रण-
सङ्ग्रामस्तत्र तस्—'तस्य दस्य उपसृजे' मावन्निबन्धत तत्तत्तया
रम्भतसा प्राप्तप्रतिष्ठः । 'अदय' निदय । सतां कान्तारे विर-
प्रियं यन्मात्स, बहुगुणो यदि नीचस्वान्स्थित, अवहुगुणो
यधुवस्थानस्थ ॥

॥ इति केतुवर्णनम् ॥ ४८ ॥

अथ महाशरदिरधन्द्रवर्णनम्—

तथा मन्त्रेण सह साम्यमासम्बन्धतेऽयं विहारः । मन्त्रेण
महेश्वरोऽमिधीयते, तस्य चन्द्र-मौलिचन्द्रमा तेन । कीदृशः महेश्व-
रदिरधन्द्रः 'गम्भीर' अमिः । भुतिमि गङ्गानमप्रवाहपात-
धन्द्रमवगै । सह दा-दान्न त सखा-महेश्वरः, तस्य सत्प्रवृत्तयाः-
गोप्याश्च गच्छि प्रिय-निपुवनावसरे दीपाक्षितं येन य । बहव-
प्रभुगः कान्तिसौन्दर्यादयो गुणा सम्य स ॥

इति महाशरदिरधन्द्रवर्णनम् ॥ ४९ ॥

य वाक् य मरुत मन्त्री य समाहारत्वादिष्टवचनम् । शीनन्—कन-
पति सोऽर्धे पूर्वं वर्णित एव । त्रिव्य मज्जाति य स वक् य,
वक्थ मज्जत तेन सह साम्यमाश्रयतेऽर्धे विहार । कौटो महत्तः !
' गम् गमनकर्ता व्योधि 'मीर' मयम् 'भुतिमि' कोट्यपारैर्न
पुनस्तत्वाद्या, "यतो कर्मवतां पुतां सर्वे सानुष्ठा प्त्वा ।" इति वचना-
त् सदा—सर्वदा परणत—सदापि प्राप्तप्रतिष्ठ उदयः—उदयनो ब्रह्म
स । सन्त एव गहनत्वात्तत्वा कात्तर तत्र पितृ—उपपितृ द्विर्ब
यस्यात् स । बहुगुण्य सुममर्दानरीक्षितो यदि, क्वबहुगुण
वर्णितो यदि ॥

इति याज्ञस्वर्जनम् ॥ ४२ ॥

अथ बुधवर्चनम्—

तथा विबुधभीदेमवायेण ' इति पदे बुध इयमि विरा-
प्पय, तत बुधेन—सौम्येन सह साम्यमाश्रयतेऽर्धे विहार । कौटो
बुध ! ' गम् गमनकर्ता व्योधि । ' मीर ' मानि—नद्यवानि विवर्णे
कस्य स मी—पन्द्र तस्य इ—अमीत्यया राजते—शोभने य स मीर
तपुजवादेतरय । त्रिव्य वा इत्यति—कल्पयति मीर, ' भुतिमि '
वेदोत्तमप्रवर्णने । सदाप्रकरण पशु—रामधर तस्यात् ' प्राप्तप्र-
तिष्ठोदय ' केन्द्रम्भानस्यस्यात् प्रतिष्ठापाने । सदा—विद्वानां कल्पानां-
कीर्णां नातपितृ द्विर्ब येन य । यथा समु क्कान्त स चामो ना-
रविनप्रियम् । काश्य—मद्भवेन प्रामुगायगर्हिता पितृप्रिय—उपपि-
तृभिन्ननगन्तु । बहुगुणः, सर्वप्रदेपु सौम्यचारस्य ॥

इति बुधवर्चनम् ॥ ४३ ॥

कीटाः शनिः । ' गम् ' गमनकर्ता गगनाङ्गणे । ' मीर ' मयप्रद-
 ' कुतिभिः ' नामप्रकर्षी । सदा ' सर्वदा ' अपरणाह- ' न विपने
 चरणता—पादविहारभीर्यस्य शनैश्चरत्वात् । प्राप्ता प्रतिष्ठा उदयश्च येन
 स , सर्वा—दिश्यानां कल्पानां—कलत्राणां मरविस्त—न निर्मितं प्रियं
 येन स विपुनानां विषयेष्वनङ्ग इत्यर्थः । बहुगुणो यदि नोचरवा-
 नरिष्य , अ बहुगुणो बहुचरवापरिष्य ॥

इति शनैश्चरवर्णनम् ॥ ४६ ॥

अथ राहुवर्णनम्—

सदा ' विबुधभीरुमपमणे ' इति पदे बुधभीरु इति परं वि-
 रोधम् । बुधस्त्वपुगस्य भीर्यस्मान् स बुधभी—चन्द्र त इति—महाम्बर
 गच्छति विनाशयति वा क स बुधभीरु—राहुः तेन सह साम्प्रत्यन्-
 म्वनेऽयं विहार । राहुः कीटाः । ' गम् ' गमनकर्ता । करेण सह
 अवाभागावर्ती । ' मीरः ' मृगणवेद्यया मयप्रद- ' कुतिभिः
 बुद्ध गतो । चन्द्रम् ' इति पुनरुक्तं सङ्कष्टजननचपनप्रवर्णनैः । यदा
 म्बनि—नक्षत्राणि विचलन्ते अस्य स भी—चन्द्रः त—होवति—कल्पयति
 क म मीर । कतिभिः स इत्या । कुतिभिः वेद्यान्वै । ' सदा '
 सम्पत्तये यदाचरणे—चन्द्रमार्गे मष्टर्णं वा तेन ' प्राप्ताप्रतिष्ठा ' ।
 ' भद्रम् '[निद्रम्] मसनवेद्यायां अवाभा कउणेऽप्यवात् । सत्—मपुनरप्येन
 निवृत्तं—मग्नं तदन्तेन—तपर्यन्तेन आ—ममन्तार रचितं—निर्मितं
 प्रियं सर्वसारवणसारिकं येन स । अथ एव ' बहुगुण ' प्रबन्धीदृशगुणः ॥

इति राहुवर्णनम् ॥ ४७ ॥

अथ केतुवर्षनम्—

तथा श्रीबौद्धक्यनरेधरेण ' इति पदे ' र ' इति विशेष्य-
मस्ति, ततश्च रशब्देन धितो—बहिर्निधीयते, तत्पर्याय धितो—
केतु एतं सह साम्यमासम्बन्धेऽयं विहार । यथा 'पञ्चिच्छरयो दशरथ'
इति तथैव विस्मयमवगन्तव्यम् । केतु कीदृशः । ' गम् ' गमन-
कर्ता नमसि । ' मीर ' गान्ध्यापि यथप्रवृत्तिं भुक्तिमि भुक्तिमात्रेण
पुनस्तत्त्वज्ञाया । ' सदा ' सर्वदा च ' रणत ' प्राप्तप्रतिष्ठ । रथ —
सहस्रमस्तत्र पक्ष—' तच्च वसु उपपद्ये ' भावस्त्वित्यतः ततस्त्वया
रथतया प्राप्तप्रतिष्ठ । ' अथ ' निदय । सर्वा अन्तारे किं
प्रियं यस्यान्तः, बहुगुणो यदि नीचस्त्वानस्मिन्, अथ बहुगुणो
यपुत्रमन्वानम् ॥

॥ इति केतुवर्षनम् ॥ ४८ ॥

अथ महेश्वरधिरथन्द्रवर्षनम्—

तथा मन्त्रेण सह साम्यमासम्बन्धेऽयं विहार । मराम्देन
महेश्वराभिधीयते, तस्य चन्द्र—मौलिचन्द्रमा तेन । कीदृश महेश्व-
रधिरथन्द्र ' गम्भीर अस्मिन् । भुक्तिमि गङ्गावन्महापाठ-
मन्त्रप्रणयै । सह वा—दानेन स सदा—महेश्वरः, तस्य सत्त्वान्तायाः—
गोबन्ध गच्छे प्रियं—निधुवनवासरे दीपायितं येन न । मह्य—
प्रभुग अन्तिसौन्दर्यादयो गुणा जन्म स ॥

इति महेश्वरधिरथन्द्रवर्षनम् ॥ ४९ ॥

अथ महेश्वरदासवर्जनम्—

तथा मत्स्य—महेश्वरस्य चन्द्र-भाङ्गस्य हासकृष्णलोम स्रष्टा
साम्बसाङ्गवतेऽयं विहार । महेश्वरदास कीदृशः । 'गम्भीर-
सङ्कल्पैर्लोम्येऽपि गमनकृताः । सदा 'मीर' मानि—महद्वानि
विपन्ते यस्य स मी-चन्द्र-सत्य ईरः—कम्पो वस्मात्, क्वचिन्ना त-
मपि निरावकार इत्यर्थः । यद्वा मी-चन्द्रः तस्य ई-कान्तिस्तर-
रुचते—सोमते च स । 'भ्रुतिमि' अष्टाष्टासङ्कल्पैः । 'सदा च'
सर्वकारं च रणतः' प्रतिशब्दाच्च 'प्राप्तप्रतिष्ठेभ्यः सम्पन्ना-
त्म्योऽनति । सुखी—साम्ब्यो ये कान्ते—गङ्गागोवी तयोः 'रचितप्रिय-
विरचितानन्द । बभूव—प्रबुधः वक्तासङ्कलो गुणो यस्य स ॥

इति महेश्वरदासवर्जनम् ॥ ५० ॥

अथ महेश्वरमत्स्योद्भूतनवर्जनम्—

तथा मत्स्य—महेश्वरस्य चन्द्र इव प्रोम्बक, यद्वा चन्द्र-कर्तृ-
स इव शीतलो बोऽसौ मत्स्योद्भूतनप्रकारेण तेन स्रष्टा साम्बसाङ्गवते-
ऽयं विहार । कीदृशो महेश्वरस्य मत्स्योद्भूतनप्रकारः ? गम्भीरा,
न शायतेऽसौ मग्गना निर्मितः, कर्तृपातीस्वता वा, क्वचिदुत्तिर्निर्मितो
वा, त्वष्टिकशङ्कपरितो वा, सुहिनविण्डविरचितो वा, सङ्कल्प-
[मिम्बन्दनिष्पादितो वा इति संशयजनकम् ॥] 'भ्रुतिमिः' तटोपविष्टव-
नामनामिहमलकम्पन्नोद्भवप्रतिपाद्यमानस्तुतिमन्त्रसंरक्षितवेदोद्वेगगर्भः । 'च-
रणतः' मग्गमेव प्रतिपादितेभ्यः सम्पन्नविशेषेभ्यः 'प्राप्तप्रतिष्ठः' त-
त्कारणवान् शरीरः । 'च' प्रणतानां वाग्भिष्टार्थद्वृता । सङ्कल्प-

वा—गौरीगात्राया रक्षितप्रिया, आद्येऽप्यसमये कर्पूरचूर्णसौभाग्यजननात्,
अत एव 'बहुगुण' प्रकृत्यपवर्णिता ॥

इति गौरीपरमसौन्दर्यप्रश्नप्रश्नर ॥ ५१ ॥

अथ दानववर्णनम्—

तथा विबुधानां या श्री—स्वामी तां हतीति य स [विबुध-
ह—] दानव तेन सह साम्यमाश्रम्यतेऽर्थं विहारः ॥ कीदृशो दानव !
गम्भीर, । दुर्दैवमप्यत्वात् । 'श्रुतिभि' पातसमाज्ञाशरम्-
भान्तप्रवैः । 'सदा' सर्वदा अचरणा—सर्पा नागकुमारा इत्यर्थे
तेष्व प्राप्तिप्रतिष्ठः । 'दय' निष्कृप । सत्कान्तानां—अमुगङ्ग-
नाला रक्षितप्रियाः । 'बहुगुण' प्रतिपञ्चप्रदये प्रहार विविधरूपधारी,
मायाविता ॥ दानववर्णनम् ॥ ५२ ॥

अथ नरवर्णनम्—

हे चौलुक्य ! नरेण सह साम्यमाश्रम्यतेऽर्थं विहार । कीदृशो
नर ! गम्भीर, 'गम्भीर्यमाङ् श्रुतिभिः' सकलशक्तप्रवै
मर्कण इत्यर्थे । 'सदा सदा' अचरणाः अचरणाभ्यां सञ्चरणाद
वा प्राप्तिप्रतिष्ठः श्रुतिभ्याम् । 'दय' दाता । सती याऽप्यौ कान्ता
तथा रक्षितप्रिया 'निर्मितामित्रेतरति । 'बहव' प्रजुरा गम्भीर्य
शर्मन्सौ गुणा बन्ध ॥

॥ इति नरवर्णनम् ॥ ५३ ॥

अथ सम्प्रीदन्तवर्णनम्—

मित्रं हन्ति य स श्रीह तेन सह साम्यमाश्रम्यतेऽर्थं विहार.

कीरण ! गम्भीरः, कामि । 'श्रुतिभि' गीतादिमन्त्रै । 'सदा' सह सदा—मानेन वसते यत् तत् सदा तन्म तदाचारणं च तन्मार दानसदितान् व्यचरणात्—परस्त्रीसम्भोगत इत्यर्थः । 'मन्द' निर्दयः रूपगो बालस्य बाल्यवधितसम्मानो प्रगता आपविषये प्रतिष्ठ क्व म, धामन् देवगुणन् न मन्वत इत्यर्थः । सदा—शीघ्रता या कान्ता—कम्पनीयगतीरा शिव तामिः रचितं प्रिय—आश्लेषादिक केन सः परपुत्रतिषु निपुत्रप्रियवतया हारिससकसत्रविण इत्यर्थः । कन पदाब्जगुणः—निर्गुण ॥

इति स्वमीहन्तुर्बर्जनम् ॥ ५४ ॥

अथ हेमचन्द्रबर्जनम्—

तथा हेमचन्द्र—सुवर्णचन्द्र तेन सह साम्बमस्तम्बतेऽय विह । कीरम हेमचन्द्र ! 'गम्भीरः' गम्भीरम्बानः । कामि ! 'श्रुतिभि' कटनम्लुत्बटद्वारबन्धमन्त्रै काञ्चनस्य सूक्ष्मवटनमेम्बानां मयुर स्फो म्बति, गान्ध्याटप्रहणन गम्भीर स्वरा म्बति इति चन्द्रस्तु श्रुतिभि—गम्भीर इति हेमचन्द्रस्य च साम्बम् । हेमचन्द्र सदा 'चतुष्ट' पात्राद्युन्मन्त्रीणां पुरुषाणां च प्राज्ञप्रतिष्ठ उद्यो यस्य स चन्द्रस्तु 'चरणत' मन्त्रारान् प्राप्ता प्रतिष्ठः तद्वेद्यपर्यते येन स, हेमचन्द्र सक्तान्ते—सदा यस्तुक्तपर्यन्ते नारचितेन—नारफमया प्रिय—प्रमिस्त चन्द्रस्तु सक्तान्ताः—तारा तासां रचितप्रियः—निर्मितानन्दः । हेम-चन्द्रस्तु सान्न बहुगुण—कान्त्यादियुणोपेत अस्ति वात्रार्थे वृत्तम्—
“सौवर्दे वस्य भगाय विह्वं पत्युर्विभोगानके—

वाच्यः सिक्तमनासु मिरिष्या सकृच्च भर्तुं स्यूते—

एतद्वाच्यमिति यथा त्वय्यपि भोदेयचन्द्रः स्मृतः ॥ ११

इति श्रीहममयचन्द्रवर्णनम् ॥ ५५ ॥

अथ वाचकवर्णनम्—

तथा धिय इहते—वाचने धीह—‘कर्मगाऽण’ (सिद्ध० ५) १।

७२) इत्यमि वाचक इत्ययं, तत्र सद्वाच्यमात्मन्वतेऽयं विहारः ।
 कीदृशा वाचकः । ‘गम्भीर’ अक्षेपनाप्रवृत्तः । कामिः । ‘भुक्तिमि’
 इत्यु मन्त्रमिनीमि कर्णकटुकाव्ययवर्गः । ‘सदा’ सर्वदा चरन्तं मनते
 गृहे गृहे कर्मगतं प्राप्ता प्रविष्टा मिथि—अरम्भार्थं मासादमास
 प्राविर्ष्यतः स । ‘महाभारत’मिथि सति—गुणकृत्तमिथि [मन्त्रं]
 कामान्—अग्नये पिता—उपचिता प्रिया—कान्ता यत्नः स । ‘अवदुगुम्’
 सकृद्गुणमिथि । तथा च प्रोक्तम्—

‘तुल्यं मयु त्वान् मूलं मूलादपि हि वाचकः ।

वायुना किं न नीताऽसौ ? मामपि मार्थेयिष्यति ॥’

इति वाचकवर्णनम् ॥ ५६ ॥

अथ निष्कामवर्णनम्—

तथा धीहन—धीमता ‘नहन’ इ—काम तं हर्तुमिति इह—
 कल्पनाय निष्काम तेन सद्वाच्यमात्मन्वतेऽयं विहारः । कीदृशो
 निष्कामः । ‘गम्भीर’ गम्भीरम्बमाव, कामिः । ‘भुक्तिमि’
 मिथिलवर्गः । ‘सदा’ सर्वदा चरन्तं—वाग्यान् प्रापप्रविष्टः ‘उत्प’
 मग्नम् । ‘गु—कर्म’ मग्नपरावर्गो अयं—गमनं यन्म स । मता—

अथ महेश्वरदासवर्णनम्—

तथा मत्स्य—महेश्वरस्य चन्द्र-बाहुभ्यः दासकृष्णतेन सह
साम्यमप्युपलब्धेऽयं विहारः । महेश्वरदास कीरसः । 'मत्स्य'
सकृदत्रैकोनयेऽपि गमनकर्ता । तथा 'वीर' मानि—नक्षत्रवि
विद्यन्ते मत्स्य स मी-चन्द्र सत्य ईरा-कृष्णो यस्मात्, बबकिना क-
मपि निरापन्नार इत्यर्थः । यद्वा मी-चन्द्राः सत्य ई-कान्तिस्वर
रुचते—शोभते यः स । 'श्रुतिमि' महेश्वरदासमकौ । 'सदा व'
सर्वकालं च रणतः' प्रतिशब्दाच्च 'प्रज्ञाप्रतिशोद्धयः सम्पन्नो-
त्योमतिः । सुखी—साम्यो वे कान्ते—गङ्गासौम्यौ तयोः 'रुचिस्मिन्'
विरचिताम्ब । बहूः—प्रचुराः यस्मात्सकृदणो गुणो मत्स्य स ॥

इति महेश्वरदासवर्णनम् ॥ ५० ॥

अथ महेश्वरमत्स्योष्पूष्यवर्णनम्—

तथा मत्स्य—महेश्वरस्य चन्द्र इव प्रोम्बलः, यद्वा चन्द्र—कर्पू-
स इव सीतलो योऽसौ मत्स्योष्पूष्यप्रकारः तेन सह साम्यमप्युपल-
ब्धं विहारः । कीरसो महेश्वरस्य मत्स्योष्पूष्यप्रकारः । मत्स्योष्पू-
ष्य इव सीतलो मत्स्योष्पूष्यप्रकारः । कर्पूपाशीकस्यासौ वा, कृष्णश्रुतिनिर्मितो
वा, लघुकिरकृष्णमदितो वा, तुहिमपिण्डविरचितो वा, सकृदप्य-
[नित्यमभिनिर्यादितो वा इति संशयजम्भात् ।] 'श्रुतिमि' तटोपविष्टप-
न्यमनामिहमकृष्णमसौ प्रमतिपापमानस्तुतिमन्त्रसंबन्धितवेदोद्गारै । 'व'
रणतः' मत्स्यैव प्रतिपादितेभ्यः अप्यप्यनविरोधेभ्यः 'प्रज्ञाप्रतिष्ठ' म-
द्वावस्थानं शरीरि । 'व' प्रणस्यामां वाग्मिष्ठ्यार्थदत्ता । सुकान्त-

या—गौरीगाहाया रचितप्रियः, आभेस्तमये कर्पूरपूर्णसौभाग्यजननात्,
अथ एन 'बहुगुण' प्रकृष्टवर्णसिमा ॥

इति महेश्वरमस्मोत्प्लुज्यप्रक्षर ॥ ५१ ॥

अथ दानववर्णनम्—

तथा विदुषाणां या मी—अस्मी। तां हन्तीति यं स [विदुष-
ह—] दानव तेन सह साम्यमाकुम्बतेऽयं विहारः। कौण्डो दानव 'गम्भीर', । दुर्ध्वसमप्यत्वात् । 'भुतिमि' पातालाद्वाह्यप्रण-
शानमवैः । 'सदा' सर्वदा अचरणा—सर्पा नागकुमारा इत्यर्थ-
तेन्य प्राप्तप्रतिष्ठः । 'अदय' निगृह्यः । सत्कान्तानां—अमुराह-
नानां रचितप्रियः । 'बहुगुण' प्रतिपक्षप्रदक्षे प्रहारे विविधरूपवती,
मात्राक्षितात् ॥ दानववर्णनम् ॥ ५० ॥

अथ नरवर्णनम्—

हे पौलुस्त ! नेणेन सह साम्यमाकुम्बतेऽयं विहार । कौण्डो
नरः । गम्भीर, 'गाम्भीर्यमाकु' भुतिमिः । 'सकृच्छास्त्रप्रवर्ण-
मर्क्य इत्यर्थ' । 'सदा सदा' परणतः चरणाम्नां सचरणानां
या प्राप्तप्रतिष्ठः पृथिव्याम् । 'अदय' दत्ता । सती याऽसौ अन्ता
समा रचितप्रिय 'निर्मितामिप्रेसरति । 'बहुव' प्रचुरा गाम्भीर्यं
इत्यर्थयो गुणा यस्य ॥

॥ इति नरवर्णनम् ॥ ५१ ॥

अथ सस्मीहन्तवर्णनम्—

मिर्ष इति यं स श्रीह तेन सह साम्यमाकुम्बतेऽयं विहार-

कीदृशः । गम्भीरः, कामिः । 'भुक्तिमि' यीतादिभक्तौ । सदा
 सह दा-दानेन वर्तते यत् तत् सदा तस्य सदाचरणं च तस्मात्
 दानसहितम् आचरणात्-परस्मैसम्बोधेन इत्यर्थः । 'अद्वय-निर्वय-
 रूपो ब्रह्मस्य ब्रह्मबन्धितसम्बन्धो प्रगता अज्ञविषये प्रतिष्ठ स्य
 स तत्तान् देवगुणान् न मन्वत इत्यर्थः । सदा-शक्तिता वा
 क्यन्ता-कर्मनीयस्तीरा विषय तामिः रचितं प्रिय-आसेन्द्रिक केन
 सः, पत्सुवतिषु निषुक्नप्रिवतया हारितसम्बन्धप्रियेण इत्यर्थः । अ
 एवाऽऽहुगुणः-निर्गुण ॥

इति स्वस्मिन्नुत्कर्षणम् ॥ ५४ ॥

अथ हेमचन्द्रपञ्चर्षणम्—

तथा हेमचन्द्र-सुवर्णचन्द्र तेन सह साम्बन्धसम्बन्धेन विहारः
 कीदृशः हेमचन्द्रः । 'गम्भीर' गम्भीरध्वानः । कामिः ? 'भुक्तिमि'
 पटनसमुत्पत्तौरुत्पत्तौ काञ्चनस्य सुस्मपटनकेसया मधुरा त्वो
 मवति, गच्छपाटप्रहणन गम्भीर स्वरा मवति इति पञ्चस्तु भुक्तिमि-
 गम्भीर इति हेमचन्द्रस्य च साम्बन्धम् । हेमचन्द्रः सदा 'अद्वय-
 पञ्चपञ्चभ्यः कीर्तिं पुरुषार्थां च प्राप्तप्रतिष्ठः उद्यो यत्स स कञ्चलौ
 'अरगतः सञ्चाल्य प्राप्ता प्रतिष्ठा उद्येउद्यपर्वते केन सः, हेमचन्द्र
 सञ्चाल-सदा मस्तकपर्वते आरपितेन-आरचनया प्रिय-स्वमिष्टः,
 चन्द्रस्तु सञ्चालः-नारा तासां रचितप्रियः-निर्मितानन्दः । हे
 चन्द्रस्तु तावत् बहुगुण-कर्मयोगिगुणोपेत अस्ति पञ्चार्थ इत्यम्—
 "सौवर्ण्यं रस्यं जगाम विषयं पत्युर्बिषोगानसै-

स्वन्ध्याः कस्मिन्मस्तस्यो विषय इत्येवाऽपि ही दुःखिः ।

ताप्यै सिक्तमनामयू मिहिरिणा सक्तं च भर्तुः स्मृते-

रुष्टव्रातैर्गमन यथा स्वयमपि भोहेमचन्द्रः स्मृतः ॥ ११

इति भोहेमयचन्द्रवर्णनम् ॥ ५५ ॥

अथ याचकवर्णनम्—

तथा धिर्य इहते—याचने धीह—‘कर्मगोऽण’ (सिद्ध० ५। १। ७२) इत्यादि याचक इत्यर्थः, तत्र सह साम्यमानम्बतेऽयं विद्वान् । कीरशा याचकः ‘गम्भीर’ अकोपनप्रवृत्तः । कामिः । क्षुतिमिः । शत्रुः सम्बन्धिनीमिः कर्णकटुकवाक्पयवणी । ‘सदा चरन्तः’ सन्तः गृहे गृह कमगात् प्राप्ता प्रतिप्रा स्थिति—अस्वार्थं प्राप्तादप्राप्तं प्राप्तिर्जनः स । ‘महात्मागविनाप्रिय’ सति—गुण्यकम्पनिमि [मन्त्रे] कन्ता—अग्नये चिता—अपचिता प्रिया—कान्ता यस्य स । ‘अबहुगुण’ मन्त्रगुणरहितः । तथा च प्रोक्तम्—

‘सर्वं सप्त तृणाद् मूत्रं मूमादपि हि याचकः ।

वायुना किं न नीताऽसौ ? मामपि मार्थपिप्यति ॥’

इति याचकवर्णनम् ॥ ५६ ॥

अथ निष्कामवर्णनम्—

तथा भीदेन—भीमता ‘नृप’ इ—छाम तं हर्षतः नृप—छामापशुनी निष्कामः तत्र सह साम्यमानम्बतेऽयं विद्वान् । कीरशो निष्कामः ‘गम्भीर’ गम्भीरम्बमायः, कामिः । ‘क्षुतिमिः’ मिहान्तवरी । ‘सदा’ सर्वदा चरन्तः—रात्रिग्राह्यं प्राप्तिप्रतिप्रा सम्प्राप्ताम्ब । उन्—ऊर्ध्वं स्वर्गपर्याङ्गी अथ—गमनं यस्य स । मन्ता—

वस्त्राणां अतश्चानवाप्तिं सिद्धैरुपपन्नैः । 'सदा' सर्वदा नित्य
इत्यर्थः । 'चरणस्य' चारित्र्यात् 'प्राप्तप्रतिष्ठोदय' उदय-
प्रसङ्गपुरयो यस्य स । सदा-साधूनां कान्त-कमनीयं वारिष्ठं
मित्रं-साधवस्तुल्यं येन स । 'बहुगुण' ज्ञानपूर्णचारित्र्यगुणकङ्कशः
इति मोक्षपुरुषार्थवर्णनम् ॥ ६१ ॥

अथ मूर्तिमत्सरस्वतीवर्णनम्—

तथा श्रीमहापा-श्रीमत्सरस्वत्या सह साम्बमात्मकतेऽयं विहृतः ।
श्रीमाह कौरवी 'गम्भीरा' कामिः । 'अतिमि' अति-साक्षात् विषये
येषां ते मुक्तिर्-मुक्तमालैरुपपन्नैः, सेवाभेदागते । 'सदा' सर्वदा
व्यतिरेकं 'चरणस्य' पादाधारम् प्राप्तप्रतिष्ठ-समचतुरस्र उदय-
उदययो यस्याः सा । 'सकान्ता' शोभनमस्तकपर्यन्ता । 'रक्षितमित्रं'
रक्षितवरदाना महाकवीनाम् । 'बहुगुणा' समस्तगुणनिधानम् ॥

इति मूर्तिमत्सरस्वतीवर्णनम् ॥ ६२ ॥

अथ वचनरूपवामवर्णनम्—

तथा वचनरूपवा श्रीमहापा सह साम्बमात्मकतेऽयं विहृतः ।
श्रीमाह कौरवी 'गम्भीरा', कामिः । 'अतिमि' अत्यन्त-प्राप्त-
मागद-शौर्येण-पैशाचिक-उपभोगशब्दप्रयोगे । यद्वा गम्भीरा केन
'अतिमि' अतश्चानवाप्तिमि, जनेश्वर्यता प्रापिता गणकैरित्यर्थः ।
'सदा' सर्वदा 'रणस्य' शत्रोः प्राप्तिप्रतिष्ठोदयस्य यदा सा ।
समु-विहृतः कान्ता-कमनीया सकान्ता । रक्षितं रचना वैदर्भी-मोक्ष
पादाङ्गीरुपा तेन मित्रा-सकलव्ययसमा । 'बहुगुणा' जीवः
प्रसृतिगुणोपेक्षा ॥ ॥ इति वचनरूपवामवर्णनम् ॥ ६३ ॥

अथ भीमदाशार्पणम्—

तथा ओमेत वाक् भीमदाक्—आदेशकृत्वा तथा सह साम्य
माकम्बतेऽप्य विहार । कीदृशी भीमदाक् गम्भीरा कामि 'भ्रुतिमि'
परबनप्रतिपादितप्रतिभ्रुतिप्रवर्णे । तथा 'सदा' सततं 'भावरमता'
सेवक भाद्रापितविषापविधानात् 'प्राप्तप्रतिप्रेक्षा' सम्प्रमाह्वय्या । स-
त्सुभादेसकारिषु अन्तारर्षितं प्रिय-अभिप्रेत यस्याः सा सत्कान्त-
रक्षितप्रिया । 'बहुगुणा' प्रमृत्तगुणा

इति भीमदाशार्पणम् ॥ ६३ ॥

अथ सुमटवर्पणम्—

तथा मनेन—सुमटेन सह साम्यमाकम्बतेऽप्य विहारः । कीदृशो
मट ? 'गम्भीर' प्रगम्भ । कामि ' 'भ्रुतिमि' प्रसिद्धकामवर्णे ।
'सदा च सततं 'रणत 'सङ्ग्रामात् प्राप्तो प्रतिप्रा उद्यम येन स ।
'सत्कान्तारक्षितप्रिय' सत्-शतसहस्रयोधितया हस्मन कान्त-
कन्तीर्ष्य यत् क्षर-अरिसम्प्लुस्तेन 'र्षितं उपर्षित-प्रियं सन्तोषो
येन स । 'बहुगुण बहुप्रत्ययाम्प्लुणसीक ॥

इति सुमटवर्पणम् ॥ ६४ ॥

अथ मन्त्रवादिशर्पणम्—

तथा 'मन्त्रिणा' मन्त्रवादिना सह साम्यमाकम्बतेऽप्य विहार ।
मन्त्रवादी कीदृशः ? गम्भीर, कामि ' 'भ्रुतिमि' मन्त्रवादीपरिचित
कीर्तिप्रवर्णे । 'स मन्त्रवादी वृ-सण्डनं वृत्रूगामिति गन्धम्, यथा
मन्त्रवक्त्रेण वारमविहादेस्तेषु—सण्डनं वरण-विषादेः सञ्चरण मन्त्रं
च तस्मात् प्राप्ता प्रतिप्रा-मन्त्रवादिषु प्रसिद्धि उद्यम—सङ्गृह्य येन

सापूर्णा गुनीनां कल्पतेव कल्पता—दीक्षाज्ञाना तत्पारिधिर्धर्मं येन स ।

‘ बहुगुण ’ सङ्कल्पगुणगमोभेदः ॥

इति निष्कामकर्मणम् ॥ १७ ॥

अथ धर्म [पुरुषार्थ] धर्मणम्—

तथा धर्मः—गम्भीरः तस्या मत्तः—अभिप्रेतं तं करोति ‘ निद्रा
बहुलं मात्रं शनपादिषु ’ (सिद्ध० ३।४। ४२) इति निद्रा निद्रा
(सिद्ध० ५।१। १४८) इति निद्रा तयोर्धर्मोपि गम्भीरः—धर्मः, तेन सह
साम्बन्धमात्मन्वतेऽर्थं विहार । कीदृशो धर्मः । ‘ गम्भीरः गम्भीरार्थः, गम्भीर-
मपि दुर्बलः सौमिकः ‘अथ धर्मं कुर्महे’ इति प्रतिपादनमकम् ।
धर्मोऽपि धर्मसाम्येन क्रियमाणोऽपि स्वर्गनिरूपणो दृश्यते, दुर्बल-
मेतुर्धर्मोऽधीरयो एव हि पुष्टिं जनयति पीकमानम्, अपरमन्त्रस्य
स्तोऽसौ धर्मः गम्भीरः, ‘अथ धर्मं’ वेदैः, तेषु ‘न हि सात् सर्वमूयान्’
(छां उ ब् ८) इति प्रतिपाद ‘न वै सर्वमूयान्’ इति प्रतिपादितम् ।
तथा धर्मसाम्यमज्ञानन्तं धर्मैः—पञ्चमिरिति ध्यात्तुते धर्म-
बुद्धयः । ये तु पारम्पर्येणाऽस्य वेदवाक्यस्य ध्यात्तुते ते धर्म-
निर्वाहिनोऽपि धर्मिर्बहुमूयान् इति प्रबुद्धे, न आत्मन्तं धर्मम्—निर्वाहिनो
धीरः इति सिद्धान्ते मन्वतात् । किञ्च यदि धर्मिणोऽपि स्वर्गः प्राप्ते
तर्हि नरकगमनोऽपि गच्छति गम्भीरो धर्मः । ‘सुधा’ सर्वथा ‘क-
पल’ चारित्र्यात् प्राप्तप्रतिष्ठ—धर्ममात्राभ्यां उदय—महान्मुदयो निर्वा-
णावातिर्मन्त्र स । ‘संक्रान्तिरभिसिद्धिः सतां कर्मणः—कर्मणोऽपि धर्म-
मिह—मिहिति धर्मं येन स । ‘बहुगुण’ धर्मवर्णनचरित्राणि
गुणोभेदः ॥

इति धर्मधर्मणम् ॥ १८ ॥

अथ अर्थपुरुषार्थवर्णनम्—

तथा श्रीशब्देन अर्थः प्रतिपाद्यते, स च द्वितीयः पुरुषार्थः, सोऽपि वर्जनीय इति तथा धिया सह साम्यमाश्र्वतेऽयं विहारः । कीदृशी श्री 'गम्' गम्भीरी विनयरीत्यर्थः । तथा 'मीमा' ममप्रदा राज-श्रम्याद-सत्कर, बहि-व्यञ्जनप्रतिमिर्मममेव विहरतीत्यर्थः । 'सु-
स्तिमि' सुतं विद्यते येषां ते अतिन-मुत्तमरासौ सुतिभिः 'सदा'
सह सम्पन्नेन एवं वर्तते इत्यभिहिता । 'रणस' सहस्रमात्र 'प्राप्तप्र-
तिष्ठोदया' सम्पन्नोदति । 'सत्कान्ता' सता-शिष्टानां क-सुखे अन्तर्गति
या सा सत्कान्ता न रक्षितप्रिया । 'बहुगुण' निर्गुणा इत्यर्थः ॥
इत्यर्थपुरुषार्थवर्णनम् ॥ ५९ ॥

अथ कामपुरुषार्थवर्णनम्—

तथा धिया उपलक्षित इ-कामस्तन सह साम्यमाश्र्वतेऽयं
विहारः । कीदृशा काम 'गम्भीर', कामि 'सुस्तिमि' सुरतक-
जनप्रदयै । 'सदा' सर्वकाल 'रणस' प्राप्तप्रतिष्ठा । 'बहुगुण' निरुदय-
कामिकुलज्जम्बापत्रने सुम्भक इव । सता-पुरुषाणां कान्तानां-सत्क-
राणां चरनिर्गमिष रक्षिताभेनसुख । 'बहुगुण' बहुवृत्तिप्रत्ययको-
दण्ड इत्यर्थः । इति कामपुरुषार्थवर्णनम् ॥ ६० ॥

अथ मोक्षपुरुषार्थवर्णनम्—

तथा 'मीमांसा' श्री-अनन्तज्ञानदर्शनसुखवीर्यीरिमका सा विद्यते
येषां ते मीमांस-सहस्रकर्मभ्रमसिद्धास्तेषां बानै-गमन यत्र स
मीमांसा-मोक्ष तेन सह साम्यमाश्र्वतेऽयं विहारः । कीदृशश्चतुर्थ
पुरुषार्थः । 'गम्भीर' अनन्तसिद्धानामवकाशशानात् । 'सुस्तिमि' पूर्वा-

कीदृश ! गम्भीरः, कामि ! 'भुक्तिमि' गीतादिध्वनौ । 'सदा' सह वा—गनेन कथते यत् सत् सद्यम् तच्च तदाचरणं य तस्यैव दानसहिताद् व्यचरणात्—परबीसम्भोगस्त इत्यर्थः । 'अद्य'—निर्वच इत्यणो वाच्यस्य वाच्यवक्तृसम्भागे प्रगता आपविषये प्रतिष्ठा कथ स, व्याप्त्यु वैद्यगुह्यं न मन्वस इत्यर्थः । सदा—बीसम्भोगा वा कान्ता—कमनीयशरीरा स्त्रिय तायाः रचितं प्रियं—व्याप्येयवक्ति केन साः पत्युवक्तिषु मिषुवनप्रियतया हारिकुसुमकण्डरविज इत्यर्थः । क एवाज्जगद्गुणः—निर्गुण ॥

इति स्वमीहन्तुवर्जनम् ॥ ५४ ॥

अथ हेमचन्द्रवन्द्यवर्जनम्—

तथा हेमचन्द्र—सुवर्णचन्द्र केन सह साम्यमात्मवत्तत्त्वं विज्ञान कीदृश हेमचन्द्र ? 'गम्भीरः' गम्भीरध्वाना । कामि ! 'भुक्तिमि' चटनसमुच्चटारसम्भोगी काचनन्व सूत्रमचटनवेद्यया मधुर त्तो मवति, गद्यपद्यप्रहृज्म गम्भीर त्तो मवति इति चन्द्रस्तु भुक्तिमि—गम्भीर इति हेमचन्द्राख्य च साम्यम् । हेमचन्द्र सदा 'चण्ड' पादचरणभ्य बीणां पुरुषाणां च प्राप्तिप्रतिष्ठा उद्यो यत्य स, चन्द्रस्तु 'चण्ड' सञ्चारण प्राप्ति प्रतिष्ठा उद्येयव्यपर्वने केन सा हेमचन्द्र सञ्चरत—सदा मस्तकपर्यन्ते आरचितेन—आरचनया प्रिय—अमिष्य चन्द्रस्तु सञ्चरत्याः—तासां तासां रचितप्रियः—निर्मितानन्दः । हेम चन्द्रस्तु तावद् बहुगुण—अन्यादिगुणोपेत आस्ति चानार्थे इत्यम्—
'सौवर्गं वक्ष्यं जगाम विषयं पत्युर्वियोगानसे—

स्तन्मया केसियमसृष्टो विपुत इत्येपाजपि ही दुःखित ।

वाप्येः सिद्धमनात्तय मिहरिणा सक्तं च भर्तुः स्पृष्टे-

रुष्टरासैर्गमने यथा त्वयमपि श्रीहेमचन्द्रः स्पृष्टः ॥ ”

इति श्रीहेमचन्द्रमन्त्रवर्णनम् ॥ ५५ ॥

अथ याचकवर्णनम्—

तथा धिय इहते—याचते श्रीह —‘कर्मणाऽण्’ (सिद्ध ५। १।
७२) इत्यमि याचक इत्यर्थः, तेन सह साम्यमाप्स्यन्तेऽयं विहार ।
कीदृशा याचकः । ‘गम्भीरः अङ्गोपनम्र इह । कामिः । श्रुतिमि’
यत्तु मन्त्राभिनीतिम् कर्णकट्टकान्यग्रजौ । ‘सदा चरन्त’ सक्तं
गूढे गूढे कमगात् प्राप्य प्रनिप्या स्थिति—अवस्थानं प्रस्तादमास
प्रापिर्वन स । ‘सक्तान्तागभितप्रिय सति—मुच्यकमभिमि [समृद्ध]
कान्तारे—भरप्ये चित्ता—उपचिता प्रिया—कान्ता यस्य स । ‘अबहुगुण’
मन्त्रमुणरहित । तथा च प्रोक्तम्—

‘तुं कृत्वा तुणात् तूयं तूलादपि हि याचकः ।

वायुना हि न नीताऽसौ ? यामपि मार्षयिष्यति ॥ ”

इति याचकवर्णनम् ॥ ५६ ॥

अथ निष्कामवर्णनम्—

तथा श्रीदेन—धीमता ‘इह न’ इ—इह तं हृतीति इह—
अमापहतो निष्काम तेन सह साम्यमाप्स्यन्तेऽयं विहार । कीदृशो
निष्कामः । ‘गम्भीरः गम्भीरस्वभावः, कामिः । ‘श्रुतिमि’
मिदन्तव्रजौ । ‘सदा’ सर्वदा चरन्त—वाग्भिन्ना ‘प्राप्यप्रतिष्ठ’ ‘उम्प-
राहस्य’ । ‘गु—ऊर्ध्वं स्वर्गापगर्गादौ अथ—गमनं यस्य स । सतां—

अथ महेन्दरहासवर्णनम्—

तदा मत्स्य—महेन्दरस्य चन्द्र-बाहुस्य हासकृष्णस्तेन सह
 साम्यमाकम्बतेऽयं विहारः । महेन्दरहास कीदृशः ? 'यस्य
 सङ्कल्पैर्लोकयेऽपि ममनकृताः । तदा 'मीर' मानि-नक्षत्रमपि
 विपन्ते यत्न स मी-कन्य-तस्य ईर-कम्पो यस्मात्, यवकिञ्चि-
 मपि निरुपकार इत्यर्थः । यदा मी-कन्याः तस्य ई-कण्ठितस्तर
 रुबटे-सोमते य-स । 'सुतिमि' क्यद्वासात्मकैः । 'उदा य'
 सर्वकालं य-रणतः' प्रतिशब्दाच्च 'प्राप्तप्रतिष्ठोदय' कम्पमा-
 रम्बोचति । सत्यो-साम्बो ये कान्ते-गङ्गागोवी तयोः 'रुचिरमिष'
 विरचितान्ध' । बहु-प्रभुरा भवकृतात्मसङ्गो युगो बल्य स ॥

इति महेन्दरहासवर्णनम् ॥ ५० ॥

अथ महेन्दरमत्सोदूपूषमवर्णनम्—

तदा मत्स्य—महेन्दरस्य चन्द्र इव प्रोम्बस्त, यदा चन्द्र-कर्ष-
 स इव शीतलो योऽसौ मत्सोदूपूषप्रकारेण तेन सह साम्यमाकम्बते-
 ऽयं विहारः । कीदृशो महेन्दरस्य मत्सोदूपूषप्रकारः ? गम्भीरा,
 न श्रवतेऽसौ मत्स्यमा निर्मित, कर्षुपारीकस्यो वा, कम्पदुष्टिनिर्मितो
 वा, स्फटिककम्पकटितो वा, तुहिनपिण्डविरचितो वा, सङ्करम-
 [नित्यन्धनिष्पादितो वा इति संशयबन्नात् ।] 'सुतिमि' तदोत्पविष्टव-
 न्यममामिकम्पकम्पकोद्वयप्रतिपाद्यमानत्पुतिमन्सुवस्तिवेदोदयै । 'य-
 रणतः' मत्स्यैव प्रतिपादितेभ्यः कम्पयनविशेषेभ्यः 'प्राप्तप्रतिष्ठः' क-
 म्पवत्त्वान्न शरीरि । 'यय' प्रणतार्मा वाग्निष्ठार्थवत्त्वा । सत्य-
 य-

माः—गौरीगाहाया रक्षितप्रिय आश्लेषसमये कर्पूरपूर्णसौभाग्यजननात्,
 क्त पत्र 'बहुगुण' प्रकृष्टप्रसिद्धिमा ॥

इति महेश्वरमन्त्रोद्घुष्टप्रकरण ॥ ५१ ॥

अथ दानववर्णनम्—

तथा विदुषाणां या यो—कर्मोः तां हन्तीति यः स [विदुष-
 ह—] दामव तेन सह साम्यमास्त्वतेऽर्थं विहार । कौरवो दानव '
 गम्भीर, । दुर्धन्यमप्यत्वात् । ' भुतिमि ' पातालगङ्गाक्षरज-
 पानयवैः । ' सदा ' सर्वदा वचरणा—सर्पा नागकुमारा इत्यर्थः
 तेभ्यः प्राप्तप्रतिष्ठः । ' भव ' निष्पन्नः । सत्कान्तानां—अनुगङ्गा-
 नानां रक्षितप्रियः । ' बहुगुण ' प्रतिपक्षप्रदये प्रहार विविधरूपधारी,
 भावाविष्ठाद ॥ दानववर्णनम् ॥ ५२ ॥

अथ नरवर्णनम्—

इ चोक्तम् । नेत्रेण सह साम्यमास्त्वतेऽर्थं विहार । कौरवो
 नरा ! गम्भीरः ' गाम्भीर्यमाप् भुतिमिः ' सकलप्रकारवर्ण-
 मर्क्य इत्यर्थः । ' सदा ' सर्वदा ' वचरतः ' वरणाम्नां सञ्चरणार्
 य प्राप्तप्रतिष्ठः पृथिव्याम् । ' दव ' दस्ता । सती याऽप्यौ कान्ता
 तथा रक्षितप्रिय ' निर्मिताभिप्रेतरति । ' बहुव ' प्रचुरा गाम्भीर्यं
 शर्मादयो गुण्य वान्य ॥

॥ इति नरवर्णनम् ॥ ५३ ॥

अथ अस्त्रीवर्णनम्—

कीदृशः । गम्भीरः, कामिः । 'श्रुतिमि' गीतादिप्रयोगे । 'सदा' सह वा—शब्देन कथ्यते यत् तत् मयम् सम्म तद्वान्वरणं च तस्मात् वान्सहितत्वाद् आपरणात्—परकीसम्मोगत इत्यर्थः । 'अयम्' निर्देव रूपणो बालरूप बाल्यवचितसम्मानो प्रगता आपाविषये प्रतिष्ठा कथं न, क्षान्तिं देवगुणैर् न मन्वत इत्यर्थः । सदा—कीदृशतां वा कान्ता—कमनीयवरीणां स्त्रिय ताभिः रचितं प्रियं—आभेपादिकं केन सा परस्त्वदित्यु निबुधनप्रियतया हारितसकलप्रविण इत्यर्थः । क्लृप्ताऽन्यगुणः—निर्गुणः ॥

इति स्वकीहस्तुवर्णनम् ॥ ५४ ॥

अथ हेमचन्द्रचन्द्रवर्णनम्—

तथा हेमचन्द्र—मुवर्णयन्त्र केन सह साम्यमाश्रयतऽर्थं विद्वत् कीदृशः हेमचन्द्र । 'गम्भीरः' गम्भीरवानः । कामिः । 'श्रुतिमि' पटनसमुच्चटद्वाग्दाम्भरणे काञ्चनस्य सूक्ष्मपटनकेच्छयां मधुर त्वो मयति गतपाटप्रहृष्टन गम्भीर स्वराम्बलि इति चन्द्रस्तु श्रुतिमि—गम्भीर इति इत्यन्ध्रस्य च साम्यम् । हेमचन्द्र सदा 'चरत' पान्दुरभ्य कीर्णां पुरुषाणां च प्राप्तप्रतिष्ठः उद्यो बत्स्य स चन्द्रस्तु 'चरत' सदागल प्राप्ता प्रतिष्ठाः उद्येउद्यपवने केन स हेमचन्द्र स कान्त—सदा मस्तकपर्वत आरपिनेन—आरपनया प्रियं—आदिना पण्डित्यु स कान्ता—ताग तासां रचितप्रियं—निर्मितानन्दः । हेम चन्द्रस्तु ताग बहुगुण—काम्यादिगुणापेक्ष आरित चात्रार्थे हतम्—'मौर्वर्षं वषट् मगाम विषयं पत्युर्विषयानन्दे—

मन्त्र्याः कसिद्युगसूतो विपुत उत्पपादपि ही दुःस्तिग ।

वाप्यैः सिद्धमनामयू मिहरिषा सक्तं च भर्तुं स्पृते-

रुच्युवासेर्गमने यथा त्वमपि भोहेमचन्द्रः स्पृतः ॥ ”

इति श्रीहेममयचन्द्रवर्णनम् ॥ ५५ ॥

अथ याचकवर्णनम्—

तथा श्रिय इहते—याचते धीह —‘कर्मणोऽण’ (सिद्ध० ५। १।

७२) इत्यपि याचक इत्यर्थः, तेन सह साम्यमाश्र्वतेऽयं विहारः ।

कौटशा याचकः ‘गम्भीरः अक्षोपनप्रवृत्तः । कामिः ‘भुतिमि’

यस्तु सम्बन्धिनीमि कर्णकटुकवाक्यप्रवणौ । ‘सदा चरगतः सत्तै

गूदे गूदे कमगात् प्राप्ता प्रतिपद्य स्थितिः—अवस्थानं वासार्द्धमास

प्रातिर्वेन स । ‘सकान्तारचितप्रियः सति—पुष्पकसादिमि [समृद्धे]

कान्तारे—मरुते चित्त—उपचिता प्रिया—कान्ता यस्य स । ‘अबहुगुण’

मकसगुणरहितः । तथा च प्रोक्तम्—

‘तृणं मृदु तृणम् तूयं तूलापि हि याचकः ।

वायुना किं न नीताऽसौ ? मामपि मार्थपिप्यति ॥ ”

इति याचकवर्णनम् ॥ ५६ ॥

अथ निष्कामवर्णनम्—

तथा भीहेन—भीमता ‘महन’ इ—अथ तं इन्तीति मृह—

कामापहारी निष्कामः तेन सह साम्यमाश्र्वतेऽयं विहारः । कौटशा

निष्कामः ‘गम्भीरः गम्भीरस्वभावः, कामिः ‘भुतिमि’

मिद्वान्तप्रवणौ । ‘सदा’ सर्वदा चरणन —चरित्रगत ‘प्राप्तप्रतिपद्य’

मन्त्रारम्भः । उन्—उन्मूल्य स्वर्गापवर्गादौ अयं —गमनं यस्य स । सत्ता—

अथ अर्थपुरुषार्थवर्णनम्—

तथा भीष्मपदेन अर्थः प्रतिपाद्यते, स च द्वितीयः पुरुषार्थः, साध्यः वर्णनीय इति, तथा भिया सह साम्यमाश्रयतऽयं विहारः । कीदृशी धीः 'गम्' गम्भीरी विनयरीत्यर्थः । तथा 'भीमा' ममप्रदा यत्न-शायन-तत्कर, यदि जलप्रभृतिभिर्मयमेव विहरतीत्यर्थः । 'श्रुतिमि' श्रुतं विषये येषां ते अतिन-श्रुतव्यास्तौ श्रुतिमि 'सदा' सह सन्धनेन इयं वर्तते इत्यभिहितम् । 'रणत' सहस्रमात्र 'प्राप्तप्रतिष्ठोदया सम्प्राप्तिः । 'सत्कान्ता' सतां-शिष्टानां कं-मुखं अन्तर्गति या सा सत्कान्ता न रचितप्रिया । 'अद्भुतगुणा' निर्गुणा इत्यर्थः ॥
इत्यर्थपुरुषार्थवर्णनम् ॥ ५९ ॥

अथ कामपुरुषार्थवर्णनम्—

तथा भिया उपलब्धित इ-कामस्तेन सह साम्यमाश्रयतऽयं विहारः । कीदृशः कामः 'गम्भीर', कामि 'श्रुतिमि' श्रुत-जनप्रदौ । 'सदा' सर्वदा 'रणत' प्राप्तप्रतिष्ठ । 'अद्भुत' निष्कण, कामिश्रुतप्रदायने सुखम् इव । सतां-पुरुषार्था कान्तानां-तत्कराणां पररचितप्रिया रचिताभेयमुखः । 'अद्भुतगुण' अश्रुतिप्रत्यक्षको-दण्ड इत्यर्थः ।
इति कामपुरुषार्थवर्णनम् ॥ ६० ॥

अथ मोक्षपुरुषार्थवर्णनम्—

तथा 'भीमश' धी-अनन्तज्ञानदर्शनमुख्यरीर्षिर्महा सा विषये येषां ते भीमन्त-सकलकमश्चमिदास्तेषां बान-गमन यत्र स भीमश-मोक्ष तेन सह साम्यमाश्रयतऽयं विहारः । कीदृशधनुषः पुरुषार्थः 'गम्भीर' अनन्तसिद्धान्तमहाशयान् । 'श्रुतिमि' पूर्वा-

वस्त्राणां अतश्चान्वष्टि सिद्धैरुपमश्रिताः । 'सदा' सर्वदा नित्य
 इत्यर्थः । 'वरणस्य' चारिणात् 'प्राप्तप्रतिशोध्य' कल्पप्रतिष्ठ उदय-
 मन्मुदयो यस्य स । सदा-साधूनां कल्प-कर्मनीयं चरितं
 प्रियं-शाश्वतमुक्तं येन स । 'बहुगुण' कल्पदर्शनचारिणगुणात्कल्पः
 इति मोक्षपुरुषार्थकर्षणम् ॥ ६१ ॥

अथ मूर्तिमत्सरस्वतीमर्चनम्—

तथा श्रीमहाया-श्रीसरस्वत्या सह साम्बमात्मन्वतेऽयं विद्वत् ।
 श्रीवाङ् कौटिली ! गन्धीरा, कामिः । 'मूर्तिमि' अतः-दातुं विद्वे
 वेदां ते मुनिन-मुत्पत्त्यन्तैरुपश्रिता, वेदार्थमागते । 'सदा' सर्वदा
 कल्पनिष्ठं 'वरणस्य' पादधारम्भ प्राप्तप्रतिष्ठ-समन्वितम् उदय-
 लक्षणेन यत्ना सा । 'सकल्पता' शोभनमस्तकपर्यन्ता । 'रक्षितप्रिये'
 रक्षितवरवला म्हाकवीन्याम् । 'बहुगुणा' समस्तगुणनिधानम् ॥
 इति मूर्तिमत्सरस्वतीमर्चनम् ॥ ६२ ॥

अथ वपनकपवात्मर्चनम्—

तथा वपनकपवा श्रीमहाया सह साम्बमात्मन्वतेऽयं विद्वत् ।
 श्रीवाङ् कौटिली ! गन्धीरा, कामिः । 'मुनिमि' सत्कृत-माहृत-
 मागद-शोभित-वैसाधिका-ऽपर्वणशाम्भवाभि । यदा गन्धीरा कै-
 मूर्तिमि' अतश्चान्वष्टि, अनेकवर्णा प्राथिता गणकैस्त्रिभिः ।
 'सदा' सर्वदा 'रणस्य' शान्तिम् प्राप्तो प्रतिष्ठाद्यवयव ८७ सा ।
 सत्सु-विद्वत्सु कल्प-कर्मनीया सकल्पता । रक्षितं रचना वैद्वी-श्रीटीय
 पादधारकृपा तेन प्रिया-सकलभगवत्कृपा । 'बहुगुणा' मोक्ष-
 प्रभृतिगुणोपेता ॥ ॥ इति वपनकपवात्मर्चनम् ॥ ६३ ॥

अथ भीमराजावर्णनम्—

तथा श्रीमत् बाहू भीमशङ्ख—आशङ्कशृङ्गा तथा सह साम्ब
मासम्बतेऽथ विहार । कीदृशी भीमशङ्ख ! गम्भीरा क्वमि ! 'प्रतिमि'
परबनप्रतिपादितप्रतिप्रतिप्रतिप्रतिप्रति । तथा 'सदा' सततं 'वाचरणतः'
तेषां वाचापित्तविशेषविधानात् 'प्राप्तप्रतिप्रतिप्रति' सम्बन्धात् । स
सुम्बन्धेऽकारिषु कान्तारचितं प्रियं—अभिप्रेतं यस्या सा 'सन्तान्ता-
रचितप्रिया । बहुगुणा प्रभृतगुणा

इति भीमराजावर्णनम् ॥ ६४ ॥

अथ सुमटवर्णनम्—

तथा मट—सुमटन सह साम्बमासम्बतेऽथ विहारः । कीदृशो
मट ? 'गम्भीर' प्रगल्भ । क्वमि ? 'प्रतिमि' प्रतिमटइत्याद्यर्थै ।
'सदा च' सततं 'रणत' 'सदप्रामात् प्रप्तौ प्रतिग उद्यम येन स ।
'सन्तान्तरचितप्रिय' सत्—सतसहस्रयोधितया गोमन कान्तं—
कमनीयं यत् पारं—परिसमृद्धस्तेन 'चितं उपचितं—प्रियं सन्तोषो
येन स । 'बहुगुण बहुप्रत्यक्षाप्रहणशील' ॥

इति सुमटवर्णनम् ॥ ६५ ॥

अथ मन्त्रवादिवर्णनम्—

तथा 'मन्त्रिणा' मन्त्रवादिना सह साम्बमासम्बतेऽथ विहार ।
मन्त्रवादी कीदृशः ? गम्भीर, क्वमि ? 'प्रतिमि' मन्त्रबलोपायित
कीदृशप्रत्ये । 'स' मन्त्रवादी वा—सण्डनं शत्रूणामिति गम्यम्, यदा
मन्त्रबलेन अहमविद्यादेस्तेषु—सण्डनं चरणं—विषादेः सञ्चरणं मण्डनं
च तस्यात् प्रप्ता प्रतिष्ठा—मन्त्रवादिषु प्रसिद्धि उद्यम—संप्रदिव्य येन

स । सन्ध्यास्तवा—प्रियवा मन्त्रवक्त्रेण आहूयवा रचितं प्रियं—आश्लेषादिर्भवेन सः । 'बहुगुणः' बहुन् वारन् गुणवति मन्त्रमिति बहुगुणः, मूरो मूरो मन्त्रपरावर्तनपर इत्यर्थः ॥

इति मन्त्रवादिर्बर्णनम् ॥ १६ ॥

अथ पथिकवर्णनम्—

तथा परिवाति—गच्छति परिवा—पथिक तेन सह साम्बनाकम्बटेऽयं विहार । कीदृशः पथिकः ? 'गम्' गमनार्थं सवित्सेतु । मित्रा रुजते कान्तारादौ व्याप्यदिन्यो यमं मञ्जरीति मर । 'सद्य' सद्यः 'वरणस्य' परणाम्याम् 'प्राप्तप्रतिष्ठेत्' कल्पमहात्म्योक्तं कर्म—गमनं वत्स्य सः । सद्य—शोमनेषु कान्तारेषु चित्त—उपचक्ष्यते प्रियं वत्स्य ॥ । 'बहुगुणः' प्रचुरभमनेन उपात्तप्रचुरगुण इत्यर्थः ॥
इति पथिकवर्णनम् ॥ १७ ॥

अथ मङ्गलशीलया वर्णनम्—

तथा आदिन्या—मङ्गलशीलया सह साम्बनाकम्बटेऽयं विहार । कीदृशी आदिनी ? गम्यन्ता, कामि । 'सुविमि' वाचदीन्यमानन्दमवर्तौ । 'सद्य' सर्वथा 'वरणस्य' मङ्गलात् 'प्राप्तप्रतिष्ठेद्वा' कर्मोपपत्तिः । सद्य—मित्रं यत् कान्तारत्वे कल्पनया बहुयदित्यं तेन चित्त—उपचितं प्रियं वत्स्या सा । 'बहुगुणः' प्रचुरगुणमङ्गलगुणः ॥

इति मङ्गलशीलया वर्णनम् ॥ १८ ॥

अथ सवित्रीवर्णनम्—

तथा परिवा—समन्तात् वाति—गच्छति परिवा—बहु सवादिन्या—सवित्री सह साम्बनाकम्बटेऽयं विहारः । कीदृशी सवित्री ? 'मर'

गमनकर्त्री विद्यमानो गत्वरीत्यर्थः । 'मीरा' मयप्रदा । 'सदा' सह सम्प-
 नेन वर्तन्ते दंशस्त्वहनप्रवणत्वाद् ये ते अन्तरणा—सर्पास्तेभ्यः 'प्राप्तप्र-
 तिष्ठोदया' सम्पन्नमात्मतिः । मती पासौ कान्ता च सत्कान्ता—सर्पाणां
 आर्षेभ्यः । नरचित प्रिय—अमीष्टे यया सा । अद्भुतगुणा सदोपवात्
 तस्या ॥

इति सर्पिणीवर्णनम् ॥ ३९ ॥

अथ स्त्रैरिणीवर्णनम्—

तथा 'परिप्राप्तिन्या' परिव्रजतीत्येवमस्मिन् परिव्राजिनी तथा परिप्रा-
 प्तिन्या—दोषोदपहनपरायणया सह साम्यमाकम्बतेऽर्थं बिहारः ।
 कौटली परिव्राजिनी । 'गम्' फलपुष्पेषु गमनकर्त्री । 'मीरा' मर्तुं मय-
 प्रदा मुक्तिमि अन्तप्रवाद्भवत्ये 'सदा' सर्वदा 'अन्तरगत' अन्त-
 रिवात् स्त्रैरावात् 'प्राप्तप्रतिष्ठोदया' सर्वत्र स्त्रैरिणीति प्रतिष्ठिता ।
 'सत्कान्ता' सत्क—स्वसम्बन्धी भर्ता तं अन्तयति या सा सत्कान्ता । न
 रचितं प्रिय प्रियस्य यया सा । यद्वा न रचित—न चेत्सति न्यस्त
 प्रिय—स्वपतिर्वया सा । यद्वा सत्कान्तस्य—परिणीतमर्तुर्न रचितप्रिया
 अपि तु प्रतिकूलवर्तिनी । अत एव 'अद्भुतगुणा' निर्गुणा ॥

इति स्त्रैरिणीवर्णनम् ॥ ७० ॥

अथ पण्डिताया वर्णनम्—

तथा 'वादिन्या' वादक्षिप्तसम्पन्नया—पण्डितया सह साम्यमा-
 कम्बतेऽर्थं बिहारः । कौटली पण्डिता । 'गम्' 'सर्वे गत्यर्थो ज्ञानार्थः
 गमं—ज्ञानं करोति 'पिबू बहुलं गान्धः कृगादिषु' (सिद्ध ३।१।४२)
 इति पिबू, 'किप्' (सिद्ध ० ५।१।१७८) इति किप् तयाच्छोपे

यम्—ज्ञानकर्त्री तेषकजनस्य । 'गीता' मयप्रदा प्रतिवादिनाम् ।
 काधि । 'भुक्तिमि' सफलदायकधर्मे । यथा वरदा—सरस्वती तया
 'वरणतः' पादमसायात् प्रप्ता प्रतिष्ठा उद्-भूतम् अत्र-अन
 शरया मा । स 'कान्ता' शोभना—मित्यः य क.—वशा तं कन्तपति
 बुद्ध्या विनाशमिति—व्यति या सा । यथा सत्सु—शिष्यु परिवसु
 वा दान्ता—कमनीया वादप्रभिसुखदात् । आरपितं—निर्मितं प्रिय-
 मात्मासीदं यथा, परामृतपरवादिपरम्परा इत्यर्थः । 'सुसुम्'
 याम्भार्वादिगुणवती ॥

॥ इति वणिङ्गताया कर्मन् ॥ ७१ ॥

अथ सुमगवर्णनम्—

तथा 'भीमता' श्री—शोभा तया परिव—कामस्येव इ—आश्रय
 स विवर्तं यत्स स भीमान् तेन भीमता—रूपशक्तिना तद् सत्त्व-
 मास्त्वतर्ज्य विद्वत् । कीरता सुम्मा ? 'गम्भीर' गम्भीर-
 इत्य गम्भीरनायिकुहरो वा । अत विवर्ते येषां ते भुक्तिव-
 म्भक्त्यस्तिन पणिङ्गतास्तैरुपकथित । 'सा' सुम्मा वा—दुर्जेन पाद-
 कथितः, 'माचस्मत्' वा पादद्वयात् प्राप्तप्रतिष्ठेयवा, सन-
 दुरमसम्मान इत्यर्थः । 'सत्कान्तारक्षितप्रिय' सत्कान्त्या—शोभन-
 प्रिय तासां रक्षितप्रिय—मतीवशुभम्, यथा सत्—सामने कन्त-
 कमनोषे य् मा—सम्पत्तात् रक्षित—रचना तेन प्रिय । 'बहुगुण
 'यथावतिष्ठत्त गुणा वसन्ति' सुम्मातवा युगिर्षसर्ग, गुणिसंस्मोय
 य गुणा केचित् कथाचित् पुरुषे वसन्तीति सफलगुणोपेत ॥

इति सुमगवर्णनम् ॥ ७२ ॥

अथ वात्स्यायनमहर्षिर्षर्षणम्—

तथा किमुप इति पदे वि—शब्दोऽस्ति तद्विस्तार्यम् उशब्देन
 तु भविषीयते तस्य तरसा द्रुष्य—कामपण्डित कामशास्त्रप्रमेता
 वात्स्यायन तरसा—वेगेनेति सामिप्रायम् । एवं किञ्च प्रतिपाद्यमस्ति
 पौमन यथा—पूर्वं वात्स्यायननामा महर्षि कुमारप्रज्ञाचारो उप
 श्रृङ्गवचन सह देहेन नाकमाश्रयाम । गतपति च देयलोके तस्मिन्नि-
 न्द्रममापनिमिरुक्तम्, कथमेव स्वर्गमाश्रयाम । न तावदनन सुरसदन
 प्रपा-तडागादिकं धर्मस्थाने चाक्षरि श्रविणामावात् । श्रविणामावाऽपि
 नि सन्तमाऽन्त निर्मेमे । शास्त्र बाऽन्तेन पूर्वं किमपि विरचितं न ।
 न बाऽन्तवसुधारादीतिदीर्घनीमचरितं फलस्थानमन्तराण सह देहेन
 स्वर्ग समानेभु सङ्गते । अथ च सपोदन्नेव स्वर्गधिमानेषु मानिनी-
 मानविभुमिच्छति तस्य पुच्छमिति दुष्कृत्य सुगपतिसमामद्रि । तेन च
 दुद्धारग न वात्स्यायनमहर्षिर्कृत्यमिव वातेन पाक्षितं वृथिम्याम् ।
 पश्चाद धर्मशास्त्राणि तानि तानि तेन तेन पूर्वपुरुषेण कृतानीति परिभाष्य
 तस्मा कामशास्त्र विद्वीषु परपुरप्रवेगविज्ञानेन राज्ञः पद्महादेर्वा पर
 नाकप्रमनुप्रविश्य गज सक्षराण सङ्कलमुरतरङ्गस्य विज्ञाय राज्ञीक-
 लर्वा पण्डित्यम् महर्षिमुखा यमाय कामशास्त्रं तरसा चक्षर ।
 तथा च मह देहेन पुनर्नाकं अगाम । ततश्च कथितरीत्या तरसा बुधा
 बभूव । तेन च मह माय्यमाश्रयन्त्ये विहार । कीरस वात्स्यायन
 'गर्भार अन्त्यमम्य कामि । 'प्रतिमि' रुपतिरुप्यमानतत्तत्तु
 ग्नरहस्योपदेशप्रवर्णे । सत-शामन यत् आचरणं—प्रसन्नपपात्रं
 तस्मात् प्राप्तप्रतिष्ठा—मय्यमाश्रयन्त्या उन्—उत्थियम्य स । अथ—अमु-

कृष्णैरमिव सर्वा-विषमिणां कान्तानां-सकलजीना रक्ति-निर्मितं
प्रिब-सुरता-ऽऽविह्वल पुष्पम-नसकृतादिभिं येन स । 'बहुगुणः'
प्रपुरगुणये ॥

इति वात्स्यमहर्षिर्निर्णयः ॥ ७१ ॥

अथ मौक्तिकतापसवर्णनम्—

तथा उ-राम्येन हरोऽभिधीयते तस्येव इ-माक्षरो वत्स, सन्नि-
कार्ये कृते सति 'विः' अस्ति । तेन विना-हराकारेण मौक्तिकताप-
सेन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विहारः । कीरस मौक्तिकतापसः । 'पर'
गमनकर्ता सर्वतीर्थेषु सर्वविधाकर्मेषु । 'वीर' मज्जन्, कामि ।
शुक्तिमि । 'सद्य' सर्वकालं 'चरन्त' 'पशून्मण्डप गृहे गृहे स्वेद-
नात् प्राप्नोतिष्ठ उदका-मन्मुदको वत्स स । सन्-निद्रो महेष्वा
कृत्कान्ते-गौरीमुखे तयोर्विषये नृ रक्ति-मर्त्तिरिचन्य कृ प्रिब
यस्य स । 'बहुगुणः' प्रपुररत्नसमोगुण ॥

इति मौक्तिकतापसवर्णनम् ॥ ७२ ॥

अथ हरमौक्तिकवर्णनम्—

तथा उ-राम्येन हरमौक्तिकमिधीयते तस्येव इ-माक्षर सन्नि-
कार्ये कृते सति 'वि' तेन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विहारः । कीरसो
हरमौक्तिकार । गन्धीर, कामि । शुक्तिमि' गङ्गाप्रसङ्ग-
माक्षरवर्णनम् । सद्यपरन्त सद्येष्टमाचरणात् 'प्राप्नोतिष्ठोदक' ।

प्राप्नोति । सन्-निचो मोहेश्वरस्तस्य कान्तयो -गौरीगङ्गायो रचितं
प्रियं येन सः । बहुगुण 'बहुभिर्गुणैर्मणित ॥

इति हरमौलिर्णनम् ॥ ७५ ॥

अथ गौरीस्तनसदृशर्णनम्—

तथा उक्त्वा गौरीश्रद्धयमभिधीयते, तस्य इ-आकार तेन सह
साम्यमात्मवतेऽयं विहारः । कीदृशः गौरीश्रद्धाकारः ? गम्भीरः,
कामि ! श्रुतिमि हारार्थहारकात्कारप्रयोगैः । 'सद्यः' सह द्य-
नस्तद्वत्सम्बन्धेन वर्तते यः स सद्यः, स चासौ मन्त्रणञ्च
मन्त्रणाः—सर्पा हरकण्ठस्थितास्तान् तस्यति इति 'अचित्' (सिद्ध०
५।१।१७१) इति ह इत्यन्यस्वरगदे (सिद्ध० २।
१।११४) इत्यन्यस्वरगदिकाप निर्वबाधेषु समये हरकसि
कीदृशपरकणान् सर्पान् पिन्द्रीत्यर्थः । तथा 'प्राप्तप्रतिष्ठोदय'
प्राप्तप्रतिष्ठ उदय स्तनोन्नतिर्वत् सः । सन्-निचो योऽयौ कान्त-
मोहेश्वरस्तस्य आरचितं प्रिय-आ-केपसुखं येन सः । 'बहुगुण
प्रभुर्बहुगुणविराजित ॥

इति गौरीस्तनसदृशर्णनम् ॥ ७६ ॥

अथ बम्बुकरर्णनम्—

तथा उक्त्वा शशापरकिरणा अभिधीयते, तेषां इ-आकार
सन्धो हते सति वि भवति तेन सह साम्यमात्मवतेऽयं
विहारः । कीदृशः शशापरकराकारः ? गम्भीरः, कामि ! 'श्रुतिमि'

साम्यवर्गिततत्त्वस्वरूपप्रवर्णौ । सत्तत्त्वैव्यापत्तेन यदापरम्य-विषा उ-
 म्भ्याम् प्राप्ता प्रतिष्ठा उदय-उदयपर्वणे येन स । सता-रिच्यतां
 कान्तानां-बीजां रचितं प्रियं-आह्लादो येन स, अत एव 'बहुगुण'
 सकलजनोपकामकण्ठसंरुण इत्यर्थः ॥

इति चन्द्रकवचनम् ॥ ७७ ॥

अथ चारित्र्याद् यादृक् चित्तं भवति तादृम् वर्णनम्—

तथा उक्त्येव चित्तमभिधीयते, तदेव इ-सम्मीरतया गिरिकुह-
 तेन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विज्ञात् । कीदृशं चित्तकुहरम् ? सम्मीरम्,
 कामि 'भुक्तिमि' स्यात्प्रवर्णौः गिरिकुहरं च सम्मीरं भवति यथा
 कृतस्त्वप्रतिशम्भवणौ । 'सत्या' सर्वं परमत् । चारित्र्यम्
 'प्राप्त्यतिष्ठोदयम्' उभयमाह्वय्योभयति । गिरिकुहरं च 'सत्या [सत्य]
 म्बन्धनेन वर्तन्ते यत्ते विद्वद्भुक्तिवापदा । तस्या 'अपरणा-सर्वास्तेन'
 प्राप्त्यतिष्ठोदयम्' प्राप्त्यतिष्ठोदयम् । तथा चित्तं सता-रिच्य-
 तां कान्तानां च रचितं प्रियं येन तत् गिरिकुहरं च 'सत्यपणे-
 (न्तारे)' सवरण्ये चित्ता-उपचिता हृत्वास्तै प्रियम् । चित्त
 कीदृशम् ? 'बहुगुणम्' गाम्भीर्बादिगुणगणाधारम् गिरिकुहरं च बहु
 भयस्त्वपदिगुणजनकम् ॥

इति चारित्र्याद् यादृक् चित्तं भवति तादृम् वर्णनम् ॥ ७८ ॥

अथ उल्कावर्णनम्—

तथा उक्त्येव उल्काऽभिधीयते तस्मा इ-आकृतं सम्भो इते
 मोते 'वि' भवति, तेन विना सह साम्यमाकम्बतेऽयं विज्ञात् । उल्काकृतं

कीदृशः । गम् व्यसनस्यमापादितस्ततो गन्ता । 'मीर' मय-
प्रद, कामिः । 'भ्रुतिमिः' भगवद्भगिति शब्दप्रयोगे । 'सदा' सर्वदा 'र-
णत' मरणान् यथाप्राप्तेन्यनर्थकान् 'प्राप्तप्रतिष्ठोदय' सम्बोधयति ।
सकान्तते-बहुसाध्ये चित्त-उपनिर्त 'प्रिय' द्वाहकरणसङ्गर्षं यस्य
स । 'बहुगुण' प्रचुरबाह्यापहारादिगुण ॥

इति उष्मद्वर्णनम् ॥ ७९ ॥

अथ आस्यवर्णनम्—

तथा उष्मेन आस्यमभिधीयत, तस्य इ-आकारेण सह
साम्यमात्मन्तेऽयं विहार । कीदृश आस्याकारः । गम्भीर, कामिः ।
'भ्रुतिमि' शास्त्रप्रयोगे । 'सदा' सर्वदा 'रणत' शब्दात् 'प्राप्तप्रति-
ष्ठोदय' स्पष्टबाहुचारणेन सम्बन्धाह्वयः । सकान्तता-मुक्क-
प्रत्य 'रचितप्रिय' निर्मितबुम्बनादिभ्यापार । यद्वा सकान्त-
नियमनीय स चाऽसौ आरभितप्रियध्वजः स । 'बहुगुण' प्रचुर-
मवादिगुणोपेत ॥

इति आस्यवर्णनम् ॥ ८० ॥

अथ शुक्लवर्णनम्—

तथा विपु-यक्षिपु शुक्ल-यण्डित-आयुष्मद्वस्तेन सह साम्य-
मात्मन्तेऽयं विहार । कीदृश शुक्लः । 'गम्' गर्म-विहास्यसि गमन
करोति 'णित् बहुलं' (सिद्ध० ३ । ४१ ४२) णित्, विप् स्यो-
ल्लेपे गम्-गमनकृता इत्यर्थः । 'मीर' मिया मार्जरादिभ्येन ईर-
कम्पो यरव स । कामि स ईदृशः । 'भ्रुतिमि' मार्जरादिशब्द-
प्रयोगे । 'सदा' सर्वदा च 'रणत' शब्दात् व्यक्तवर्णोन्नाससङ्गणान्

‘प्राप्तप्रतिष्ठोदय- सम्भोमतिरित्यर्थः । सत्कान्ता-दुष्प्रो वदः स
 ‘रचितप्रिय विमिश्रसुरसप्रीति । बहुगुण सर्वगुणसम्पन्न इत्यर्थः
 इति शुद्धवर्णनम् ॥ ८१

अथ सर्पद्विवर्णनम्—

तथा उग्रशब्देन नेत्रमभिधीयते तस्य इ-मात्मर, सन्धो हा
 वि तेन सह साम्यमाकम्बतेऽयं विद्वान् । कौण्डो नेत्रकर्म
 गम्भीर कामि । ‘जुतिमि’ यवजै ‘रुद्रमुक्तो मुबहमा’ (एव
 पुचहृष्टा अभिधानस्तम्भास्य श्लो ३ । १८) इति वचनात् सर्वरां
 राक्षसोऽभिधीयते, असाधारणविशेषज्ञात् विशेष्यादयम् । ‘स
 सर्वदा अचरणत् ‘सर्वविशेषात् ‘प्राप्तप्रतिष्ठोदय-’ सम्भोदय । सर्व
 कान्तस्य सत्कान्त स चासौ अरचितप्रियस्य अत एव ‘बहुगुण
 सरोष ॥
 इति सर्पद्विवर्णनम् ॥ ८२

अथ कामिबर्णनम्—

तथा उग्रशब्देन नेत्रमभिधीयते, तस्मात् उदीकमभिधानात् इ-
 कानो यस्य वि-कामी, तेन कामिना सह साम्यमाकम्बतेऽयं विद्वान्
 कौण्ड कामि । गम्भीर, कामि । ‘जुतिमि’ विविक्तप्रमाणं
 योऽतमवै । सत्-वात्स्वावयमहर्किणीसूत्रेण सोम्येन अचरणत्
 नक्षत्रपुष्कण्डिकावि कर्म तस्मात् प्राप्तप्रतिष्ठ उग्रशो यस्य स
 सत्कान्तानां-शोभनप्रियाणां रचितं प्रिय-सुरसादियेन स । ‘बहुगुण
 प्रभुरक्षन्त्यादिगुणोपेत ॥

इति कामिबर्णनम् ॥ ८३

अथ कामिनीवर्णनम्—

तथा ऊर्ध्वदेन पुरुषोऽभिधीयते तस्येव इ—काम माकरो वा
 चरन्वा सा, पुरुषाभितरतप्रिया कामिनीवर्णनं, तथा सह साम्यमास-
 म्वतेऽयं विहारः । कौटिली कामिनी ! 'गम्भीरा' मरुम्भमध्या, कामि-
 भ्रुतिमि' सुरतकूभितस्वरमयै । 'सदा' सर्वदा 'चरणत' चरणाम्बा
 क्षिप्रदन्तसाम्यां चक्षुसाम्यां च 'प्राप्तप्रतिष्ठ' प्रगल्भ उत्पलन वत्या
 सा । सती चामो अन्ता च सा । रचित प्रियो—भर्ता यथा सा, म-
 र्मरुका इत्यर्थः । 'बहुगुणा' सकम्पणीगुणोक्ता ॥

इति कामिनीवर्णनम् ॥ ८४ ॥

अथ सामन्तवर्णनम्—

तथा ऊर्ध्वरेण राजहोऽभिधीयते तस्येव इ—माकरो यस्य साम-
 न्तस्य तेन किं सह साम्यमासम्वतेऽयं विहारः । कौटिली सामन्त !
 'गम्' अनुविद्यमान गमनकता । 'भीर' मयप्रद शत्रूणाम्, कामि
 'धृतिमि' प्रयागमयै । 'सदा च सर्वदा' रणत सन्मामात प्रस-
 प्रतिष्ठ' सम्पदहिमा । तथा अदय शत्रुपाते निर्दय । सन्त—युमद्य-
 म्ने अन्ता इव तासां 'रचितप्रिय' निर्मितसमानदान । यथा सत —
 प्रक्षिप्तमद्यन्ते कान्ता इव तासां न रचितप्रिय, व्यष्टारदानेन तेषां
 जीव्यायाम् प्राणहर्तेत्यर्थः । 'बहुगुण' प्रचुरशौर्यादिगुणोक्ता ॥

इति सामन्तवर्णनम् ॥ ८५ ॥

अथ मांसाहारिबर्जनम्—

तथा ऊकारेण आतर्कं भक्ष्यते, तत्र विषयस्यस्य वि' इति
 भवति तत्र वि-मतिं बुध-मांसाहारी, तेन सह
 साम्यमात्मन्वतेऽर्थं विहार । कीरणो मांसाहारी । 'गन्' गमनञ्
 पशुवपार्यं क्नादौ । 'मीर' मयप्रद 'भुतिभि' आत्म्यरूपपशुवपार्यैः ।
 'महा' सह स्वग्रमेन कर्तते यन् तत्र तदाचरण य तस्मात् प्रत्य-
 तिष्ठ उदय-रमोरोपबबो मरय स । सति-पशुवपार्यै सोम्यै
 क्नादौ-भक्ष्यं भित्त-उपापितं प्रिब-आलटकारिक मरय स । १
 कम्पा प्रमञ्चाया अपरापप्रमञ्चाया कृतप्रमञ्चात् 'बहुगुण' इत्युच्यते
 इति मांसाहारिबर्जनम् ॥ ८१ ॥

अथ दयाद्वर्जनम्—

तथा भवनं ऊ तत्र विषये रक्षायां बुध-वर्जित-रक्षाविर-
 क्षण दयापरावन इवय, तेन सह साम्यमात्मन्वतेऽर्थं विहार ।
 की-शो रक्षाहारी । गम्भीर, काधि । 'भुतिभि' सदानमञ्चर्यै ।
 सन्-शोभन आचरण-आचार तस्मात् प्रममतिष्ठ उदयो-महिम
 मरय स । सता-शिशाना कान्त स चाऽसौ मारयित्प्रिबब
 'भक्षयिप्रिबो' निर्मिताह्वर । 'बहुगुण' दयाशक्तिप्रादुर्गुणोत्ते ॥
 इति दयाद्वर्जनम् ॥ ८२ ॥

अथ जाड्वर्जनम्

तथा ऊकारेण जाड्वो भगविनेषोऽविधीयते, तद्विषये मोक्षो
 बुध-वर्जितो तेन सह साम्यमात्मन्वतेऽर्थं विहार । कीरणो जाड्व

विषये पर । 'गम्भीर' अस्म्यमध्य, कामि ? 'द्युतिमि' सप्र
 रास्यरादूष्यवहारवार्त्ताभरणे । 'सदा' सर्वदा 'चरण' चरुमण
 येषां ते सदाचरण — प्रतिपरविशेषास्तेष्व प्राप्तिप्रतिष्ठा उत—अप्यन
 अयच्च—ज्ञानं वा यस्य स । सत्कान्तार—अतिशयगहनारम्ये चित्तं—
 उपचितं प्रियं—प्रच्छन्नावस्थानादिकं यस्य स, प्रायेण कातरदा-
 सेनाञ्छरान्तरात्मनगरगमनं स्वप्रमुप्रियं विरचयतीत्यर्थः । 'बहुगुण'
 स्वस्वगोपननाऽप्रकटितारम्य (स्वस्व) इत्यर्थः ॥

इति आप्तद्वयवर्णनम् ॥ ८८ ॥

अथ रत्नपरीक्षावर्णनम्—

तथा ऊर्ध्वरत्न मणयाऽभिषीयन्ते तेषां इ—आभरस्तेन सह
 साम्यमात्मन्वतेऽर्थे विहार । कीदृशो रत्नपरीक्षक ? गम्भीर,
 कामि ? 'द्युतिमि' रत्नपरीक्षावार्त्ताभरणे । 'सः परीक्षक' वा—स्वगुण-
 —साधनं चरणान्—महामानं दुष्टं गन्धं स्वस्वनृणादि परति—मसत्
 वचनरगमभिषीयत तस्मान् प्राप्तिप्रतिष्ठा उच्यते—अभ्युदया वस्य स ।
 सत्—दामना य कान्ता—चन्द्रकान्तमूर्त्येका ॥ 'त' लुब्धा (सिद्ध
 १।२।१०८ इत्यन्त मूत्रेण चन्द्रविषादयोराययोर्गोपान् तै आरुचिर्त
 प्रियं यत्न स । 'बहुगुण' प्रभुगुणान्जानगुण ॥

इति रत्नपरीक्षावर्णनम् ॥ ८९ ॥

अथ प्राङ्मण्यवर्णनम्—

तथा ऊर्ध्वरत्नेन प्राङ्मण्यमभिषीयत तस्य इ—आभर, मण्यो
 मर्ति 'दि' भवति तेन पिना सह साम्यमात्मन्वतेऽर्थे विहार । कीदृशो

प्राज्ञपात्रर ? गम्भीर, कमि ? 'मुष्टिमि' मुष्टिमि । स्र
 भावरण यया ते सदाचरणा—सत्पुण्यास्तेभ्यस्तस 'प्राज्ञप्रतिष्ठेय'—
 ननुप्राप्त्युदय । सत्प्राप्त्यामि—सुखमपि ते इति—रक्ति—रक्त्य स्वस्ति-
 कादिक तेन प्रिय—सुखम् । 'बहुगुण' प्रसुरगुणसम्पत् ॥

इति प्राज्ञपञ्चर्षनम् ॥ १० ॥

अथ मङ्गलान्तिवर्णनम्—

तथा कङ्कारेण मङ्गलमभिधीयते तत्र इ—कान्ति सन्तो सति
 'वि' मवति, तथा कान्त्या सद् साम्बनात्म्यतेऽय विहार ।
 कौटली मङ्गलकान्ति ? गम्भीर, मुष्टिमि मुष्टिमि । 'तथा
 सतत 'कल्पित' चारित्र्यत् प्राप्तिपिष्ठ उदय—समुदयो यस्या स ।
 रक्ति प्रिय यया सा । तथा 'बहुगुणा' प्रसुरगुणकारिणी ॥

इति मङ्गलान्तिवर्णनम् ॥ ११ ॥

अथ निषिद्धकृतवर्णनम्—

तथा अस्मदेन कङ्करोऽभिधीयते, तत्र इ—आकर तेन स
 साम्बनात्म्यतेऽय विहार । कृतस कौटली ? 'गम्भीर' कल्पित-
 निषिद्धकृतस्य हि अन्त-प्रमाणं ज्ञातु न शक्यते मुष्टिमि' मे
 स हि नि सुत समुद्रात् । सतां भावरण सदा यत् भावरण तस्मात्
 प्राज्ञप्रतिष्ठ' सम्प्राप्तिपि । 'इय सत्प्राप्त्यामिष्टवस्तुदाता, अतो नि-
 शेपमाद् निषिद्धकृत इति प्रतीयते । 'सत्प्राप्तारचितप्रिय सन्-रक्ति-
 विमुक्तस्य कान्त्या—कर्मोस्तया 'रक्तिप्रिय' विरक्तिमिष्टे, अत
 एव 'बहुगुण' सत्प्राप्त्यामिष्टवस्तुदाता ॥

इति निषिद्धकृतवर्णनम् ॥ १२ ॥

अथ अक्षरवर्णनम्—

तथा पूर्ववत् उच्चार्येन कस्म्योऽभिधीयते, तस्येव इ—आकारो
वस्य अक्षरस्य स वि तेन सह साम्यमास्म्यतेऽयं विहार । कीदृशो
अक्षरः ? गम्भीर, कामि 'श्रुतिमि' समुच्छ्रज्जप्रवणे । 'मदा'
सकदा 'वरणत' बहुकर्मणात् 'प्राप्त्यतिष्ठोदय' सम्प्रदीप्नवृत्ति ।
यथा 'वपन्त' मक्षणात् 'प्राप्त्यतिष्ठ' सम्प्रदीप्नवृत्ति 'मदय'
निर्दय अपरमृत्तमक्षरमक्षणात् । तदुक्तम्—

‘अस्ति मत्स्यस्तिमिर्नाय सत्तयात्रनविस्तर’ ।

विमिक्षिष्यमिहोऽप्यस्ति तत्रिष्ठाऽप्यस्ति रापय ॥ ’

सम्प्रान्त—निर्मित (निमज्ज) अक्षम्ये रचितं प्रियं—कीदृशं येन स ।
'तोरे सुग् दीपभाविदुत (सिद्ध० १।११४१) इति सूत्रेण
सकान्त्य इति तकाराकारस्य दीपः । 'अबहुगुण निर्गुण,
पुरुषार्थगुण्यत्वात् ॥ इति अक्षरवर्णनम् ॥ ९३ ॥

अथ देवाकृतिवर्णनम् —

तथा उच्चार्येन देवोऽभिधीयते, तस्य इ—आकार, सन्धौ
सति 'वि' मवृत्ति, तेन विना सह साम्यमास्म्यतेऽयं विहार ।
कीदृश देवाकारः ? गम्भीर, कामि ? 'श्रुतिमि' व्यपत्तिसमकाल-
मेव माणवकस्तस्यान्त रियतपुस्तकप्रवणे । 'सदाचरणतः पूर्वजन्ममि
सुष्ठवविधानात् 'प्राप्त्यतिष्ठो देवकाके प्रतिष्ठित । 'दय वृत्ता ।
सकान्त्यामि—प्रधानदेवाज्जनामि रचितं—प्रियं सम्मोगादि येन स ।
'बहुगुण अपर्यन्तगुणमायनम् ॥

इति देवाकृतिवर्णनम् ॥ ९४ ॥

अथ दधिगुणवर्णनम्—

तथा ऊष्मेन उमानमभिपीयते, तत्र विषये बोऽसौ बुध-
गणिक् तेन सह साम्यमासम्भवेऽयं विहार । कीदृशो दधिः ?
गम्भीरः । अमि ! 'भुतिमि' कमिककोमहकायप्रमवरी । तथा 'सह'
सह वा—सह सप्यनेन परवपनस्यनेन वर्तते यत् तत् आचार्य-
आधारस्तत् 'प्रत्यप्रतिष्ठ' कम्पवहादिमव । 'अदय' कृतुसहस्यम-
पुस्तैस्मान्नाकर्षणेन परमात्माभि कृष्ण । साक्षात्तावा—सोम-
मिवाया अपि न रचितमिव अदमृत्वात् । तदुक्तम्—

‘त्रिमासिहायस्यकिरन्धानां क्य दानशक्तिः परवर्षेऽप्यासी
वैषोऽपि किं वास्यति पाप्यधानो यो मर्तुकामादपि रतुकामः’
'अबहुगुण' निर्गुण । अथ 'बहुगुण' बहु गुणमपि इतिष्यमिति
बहुगुण ॥ इति दधिगुणवर्णनम् ॥ ९९ ॥

अथ देवाधिदेवप्रतिमावर्णनम्—

तथा 'परिवादि'या इति पदे रिक्तो विशेषम् । उच्यते
देवाधिदेवोऽभिपीयते, तस्य ह—आचार्य—प्रतिहतिस्तथा सह साम्य-
मासम्भवेऽयं विहार । कीदृशो देवाधिदेवप्रतिहति ? गम्भीरः अमि !
'भुतिमि' अतर्कः । सदा सर्वदा 'आचरणत' आचरणया 'प्रत्यप्रतिष्ठ'
कृतप्रतिष्ठ सत्त्वप्या तु सततप्रतिष्ठ । 'उदया' उत्—उरगत' अव-
अनुकृतं देवै यथा ताप्रसादेन अनुकृतं देवै ययति पुंसामिति ताप-
र्यम् । सत्—सोमन कात—मन्तकपर्यस्तो मरया सा । 'बहुगुण' सत्-
कृतमवगुणादिगुणोन्मा ॥ इति देवाधिदेवप्रतिमावर्णनम् ॥ ९९ ॥

अर्द्धमक्षवर्णनम्—

तथा पूर्वरीत्या रिशब्देन देवाभिदेवप्रतिमाऽभिधीयते, तां वाति-
वन्दनार्थं गच्छति यः सोऽष्टद्वन्द्वतोऽभिधीयते, तत्र रिवा-माषकेण
सह साम्यमास्म्बतेऽयं विहारः । कीर्त्तना आचक्षते । 'गम्भीर गम्भीरार्थं
सदागमादगच्छी । श्रुतिन-गगनरास्तौ 'सदावरणस्य' शोभ-
नपरणया 'प्रत्यक्षसिद्ध आराधितप्रत इत्यर्थः । 'वय' वाक्ता । सर्व-
विद्यानां कन्त्यानां-लोकां वा आरक्षितं प्रियं येन स । अथ एव
'बहुगुण' द्वापदादिष्वादिगुणसहस्रमुच्यते ॥

इति अर्द्धमक्षवर्णनम् ॥ ९७ ॥

अथ स्याद्वादवादिवर्णनम्—

तथा रिशब्देन पूर्वकर्त्तृवाक्कारस्तन्मयं मते वदतीत्यर्थेऽपि तद्वत्,
जैनस्तप्रतिपादक इत्यर्थः तेन सह साम्यमास्म्बतेऽयं विहारः ।
कीर्त्तनो जैनवादी । 'गम्भीर गम्भीरचित्त', 'श्रुतिमि' जैन
सत्त्ववर्णने । 'सदा सर्वथा 'वरणस्य' चारित्र्यात् प्राप्तप्रतिप्रभासो उच्य-
ते अथ अर्थः स-सकलजन्तुगता तथा द्वाप-कृष्णा मन्त्र स ।
सत्-नित्य कायन्ति-वाच्यन्ति ये ते सकल-नित्यवादिनस्तान् अन्त-
र्यति-शून्यानि वदोति निर्यानिस्त्ववादेन यः स सत्कर्मन्त स वासी
आरक्षितप्रियश्च नित्यवादनिरासेन स्याद्वादिनां अभिज्ञामिमेतार्थ इत्यर्थः ।
'बहुगुण प्रचुरशानादिगुणः ॥

इति स्याद्वादवादिवर्णनम् ॥ ९८ ॥

अथ पौरुषकर्षणम्—

तथा अश्वमेदेन रिपुरभिधीयते, तत्र रि-रात्रौ जाने वा-गमनं तेन सह साम्बमात्मन्वतेऽयं विहारः । कीदृशी रिवा ? गम्भीरा क्वमि ? 'भ्रुतिमि' प्रतिमयानां हवादिमन्त्रै । 'सदापरण'—'सोमनाचर' 'अभि-मुखा एव सत्रयो इत्यस्या, पराङ्मुखास्तु सुमया मोक्षस्या' इति कर्म-स्तस्मात् प्राप्तप्रतिष्ठा—कर्ममाहस्या । 'उचया' उच्यतेऽनुकर्मणा । सद्यु-विद्यमानेषु मतेषु क्वन्ता-कमनीया । यथा सदा—पुर-स्वसुमन्त्रं क-मस्तकं कस्तवति वा सा सक्तता । उचितं धिक्-शत्रुविनाशनं यथा सा । क्व-प्रमृता स्वामिमतिपौरुषादयो गुण्य मत्वा सा ॥

इति पौरुषकर्षणम् ॥ ९९ ॥

अथ विनायककर्षणम्—

तथा अश्वमेदेन गजोऽभिधीयते तस्येव इ-वाहतिर्कस्य गज-धिपस्य गजकर्मणात् तस्य तद्वत्कारणा तेन सह साम्बमात्मन्वतेऽयं विहारः । कीदृशी गजकर्मन ? गम्भीर क्वमि ? 'भ्रुतिमि' मरुत्तम-अमरभ्राजविकृतिमन्त्रै । 'सदा' सह तान्त्रिक-वरवितरणेन वर्तते क्व उच्यतेऽपराधरण च तस्मात् प्राप्तप्रतिष्ठ । यथा देवकर्षण सह रणत-सङ्ग्रामात् प्राप्तप्रतिष्ठ । तथाहि—यज्जरा देवैर्बन्ध प्रारम्भ-यो यो विकल्पकः स यदि विद्यताम्पुत्रता विप्लवाद्येन विनितम्-देवानां मध्य-इमेव विकल्पक इति विविक्त्य सुद्रव्याशय निगदितम्-कथयत यो यो देवा ! यो देवेषु विकल्पकः तं निर्धातवामीति रणसंरम्भतः प्राप्त-

वत्पानो देवता पयदि । 'अस्य' शत्रुनिपातेन नि-करुण । सतो-
नित्यस्य मोक्षरस्य कान्ता-गोरी तस्या रक्षितं प्रियं-दर्शनसन्तोष-
मुखं येन स । 'बहुगुण' प्रचुरगौरवादिगुणगणोपेतः ॥

इति विनायकवर्णनम् ॥ १० ॥

अथ मजवर्णनम्—

तथा तिस्र्येन गजस्याकरोऽभिधीयते तेन सह साम्यमात्मन्व-
हेऽयं विहार । कीदृशो गजाकारः ? 'गम्' प्रतिगर्भं प्रसि गन्ता ।
'भीर' भयप्रद, कामि ! 'भुक्तिमि' गजवर्णितमन्त्रे । सत्कान्ता
मि रक्षित प्रियं-निधुवनं येन स । बहुगुण मप्रभाविषाद् ॥

इति गजवर्णनम् ॥ १०१ ॥

अथ गजाभेसरवर्णनम्—

तथा रिक्त-गजाकाराद् वा-वाने-वावनस्त्वर्णं यस्य स रिक्ता-
प्रतिहार तेन सह साम्यमात्मन्वहेऽयं विहार । प्रतिहार कीदृशः ?
'गम्' पुरस्तात् वेगेन गन्ता । 'भीर' मियं ईरयति भीर निभय इत्यर्थः ।
'भुक्तिमि' करिकरपर्यन्तस्त्वर्णरक्षणं सदा सर्वदा 'चरणत
चरणद्वयप्रसादात् 'प्राप्तप्रसिद्धं कम्पयति । 'दय' कूर्चिकया आशा-
प्रद । सत्क-स्वसम्बन्धी योऽसौ अन्तः-पर्यन्तं तत्र आरक्षितं प्रियं-
गजवर्णनस्त्वर्णं येन स ॥

इति गजाभेसरवर्णनम् ॥ १२ ॥*

अथ बाग्मटवर्णनम्—

श्रीमद्बाग्मन्मन्त्रिणा सह साम्प्रमाकम्बतेऽयं विहार । कोरय ।
गम्भीरं कामि । 'श्रुतिमि' वेदोच्छिमि यथा सिद्धान्तप्रज्ञे,
यथा श्रुतप्रै । सत्-शोमने रिषावपि अनिश्चितोपकारकस्य तथा
यत् व्याचरणं—व्याचार नरमात् 'प्राप्तप्रतिष्ठ' सकलमागति सम्बन्धति ।
'दय' ब्रह्मन्पानशयनासनोपबपुस्तकाविकितरणेन मुनीनामुपबन्ध-
कत्वा । 'सकलतारन्त्रिष्य' सत्सु कल्पेन आरभितप्रिष्य 'बहुगुण'
वद्या-शक्तिम्-गाम्भीर्योन्मार्थ-स्वैर्वादिगुणरत्नरोहणगिरि ॥

इति बाग्मटवर्णनम् ॥ १ ९ ॥

अथ जैनसिद्धान्तवर्णनम्—

तथा श्रीमतां तीर्थङ्कराणां वाक्-सिद्धान्तसम्प्रज्ञा तथा सह साम्प्र-
माकम्बतेऽयं विहार । कोरयो तीर्थङ्करवाक् ! 'गम्भीरा' अनेकार्थवा-
दकम्बमप्या, कामि । 'श्रुतिमि'

'मृयं हुंकारं वा वाङ्कारं परिपुन्य बीमसा ।

तयो पदगपारापणं च परिनिष्ठ सत्तमम् ॥ (व्य.नि.प. २३)

इतिरूपमि सप्तमि श्रुतिमि । 'तथा' । सर्वथा 'वस्तुतः' चरि-
मान् प्राप्तप्रतिष्ठा उदयस्य परतीर्थिकेषु यथा सा । सत्-शोमने अत्र
गम्भीरत्वेन अम्बवाचकं—मुखं कल्पे—पर्यस्ते यथा सा सकल्पता । अत्र
एव रक्षितप्रिष्य । तथा 'बहुगुणा' बहवः प्रथमजननमदयो मुग्धा
यस्या सा ॥

इति जैनसिद्धान्तवर्णनम् ॥ ११० ॥

१ अथ-पृष्ठ, हुंकारं वा वाङ्कारं, श्रुतिरूपम्, रिषावः १।

तथा प्रथमपारापणं, च परिनिष्ठ, सत्तमे ॥

अथ सिद्धगतिवर्णनम्—

तथा श्रीमती-सकलकर्मक्षयेण जनिनधरी याऽस्तौ भी तद्वर्ता
मुक्तिपथप्रस्थितानां मुनीनां वा-गमनं 'वा गच्छिन्मन्वनयो इति' पाठो
मात्रस्त्वित्यतस्तस्य प्रयोगः, तथा सह सान्ध्याकम्बतेऽयं विहार ।
कीदृशी कर्मक्षयमात्रां मुनीनां गतिः । 'गम्भीरा' गम्-गमनं प्रस्तावत्
निर्वाणं प्रतीते कुर्वन्ति समाप्यसते वा इति 'णिप् बहुलं नाम्न कृणादिषु'
(सिद्ध० ३।४।७२) इति णिप् 'क्विप्' (सिद्ध० ५।१।१४८)
इति क्विप् तयोर्लोपि गम-सपोचना तेषां भिर्य-ससारत् मय ईस्-
यति वा सा गम्भीरा । सा च कचमवाप्यते 'भ्रुतिमि' सिद्धान्त
मन्त्रे । 'सद्य' सद्यः 'वरणत' चारित्रात् प्राप्ता प्रतिष्ठा उदय - ऊर्ध्व
गमनं च यथा सा । सता-शिष्टात्मा रतिबन्नेन कान्तेषु कान्ता उत्कान्त्य ।
'रचितप्रिया' रचिता - कल्पिता प्रिया - बहुमा यथा सा बहूनां सिद्धानां
प्रियत्माश्रयणात् । तथा 'बहुगुणा' प्रचुरज्ञानवर्धनादिगुण्य ॥

इति सिद्धगतिवर्णनम् ॥ १११ ॥

अथ वेद्यासक्तवर्णनम्—

तथा भिर्य मप्नाति च स श्रीमत्-वेद्यासक्त विट तेम सह
सान्ध्याकम्बतेऽयं विहार । कीदृश वेद्यासक्तः । 'गम्भीर' समधिक
पदं तव दास्यामीति वेद्याया पुरतः शपथकरणे बहुप्रतिपादनैश्च अक-
म्पमप्य । भ्रुतिमिः गीतमन्त्रे । सह दा-दानेन वर्तते मद्याचरण-
तान्मुक्तानादिस्वापार तेम प्राप्ता प्रतिष्ठा-वेद्यासक्तानि अवस्थानं

उदयव—वेदवात्या सफायाद् विभवो येन स । सती—शोभना याज्यौ
कृत्वा—दम्पती तया रचितं मियं—पुरतश्चात्तादिकं वाच्यं स ॥

इति वेदवासच्छर्जनम् ॥ ११२ ॥

अथ ऋषमदेववर्णनम्—

तथा 'परिवारिण्या' इति पदे आदिण्या इति विरोधम् । अन्तो-
युगादौ नयति—विश्रयति विप्रत्ययककारिकमिति आदिनी—ऋषमदेव
तेन सह साम्बमाश्रयतेऽयं विहार । कीरतो युगादिदेव ! मय्ये,
'क्षुतिमि क्षुतिरी' । सत्—शोभने यत् वाचनम्—अतश्चात्तादिकं न
यावभिरक्षन्विहस्तच्छरणम् वक्ष्येति यावत् मौनकरणकर्म य तस्य
सद्यश्चरगतः—मानप्रतिष्ठ सम्बन्धात्तस्य उदय—केवसज्जानागमिष्य-
नन्तरं सम्बसरण [समागत] चतुर्विंशदशमिच्छयेभ्य एवाश्रयो
निर्वाणकृष्णो वा यस्य स । सती—मिपुनबन्धुजा—दुयैक्यं
कृत्वा—तन्प्रेमसिनीं रचितमिव—मिर्मितकर्माकर्मम्वररव । 'बहुयुजः'
जान्त्रार्थनादिगुणोपेत । इति ऋषमदेववर्णनम् ॥ ११५ ॥

अथ मरुतवक्त्रवर्तिवर्णनम्—

तथा नरेखरेण—वक्त्रवर्तिना सह साम्बमाश्रयतेऽयं विहार ।
कीरसद्यःकर्ता ! 'गम्' गम—मरुतस्येवपदसत्त्वेषु बहुश्रमज कोठि
तमाचष्ट वा, कोष्ठानां प्रथमं मरुतवक्त्रवर्तिना तस्य तथापदिहत्वात्,

* विवेपरविहर्तव्यम् ॥ १११ विवस्तुतिर्गुणवर्णनम् ११४ गुमिष्य ।

मैत्री पथिकी मरुत्तरीज सर्वप्रियौञ्च कुशीली ।
 विदुषी सुमयो वास्तवीमन-भोर्तर्हि-रौमुमूर्त्तान
 गौरीस्तिनस्त-रासवैरकिरण्य विंश लुबोम्वीञ्च ।
 ईदं लेखीधोषर-सर्वेधुनी-क्षीमि-क्षामिषि-
 सामन्ति-विशिष्टीहारिजन-वर्षीत-धर-रत्निष्ठम्विदग्धा
 प्रक्षेप-महोत्सवोम्-निषिद्धोत्सवोत्सव-देवोर्षा
 वणिगोच देवाधिपतिप्रसिद्धा-विनमर्त्त-चैनर्मत्तमात्मा ।
 वीर्य-विनोद-गोत्र-गोत्रीमसर-रौम्विद्वेषि
 विनसम्पसरण-रत्नम्य-यति-वाग्मटसुमन्त्रिण सम्प^{१००}
 सिद्धिगति-पण्यगारीसत्त-विनोचरविहार^{१०१}
 विननुविहृत्-प्रकम्प^{१०२}र-मरतेवरवधि-परमविनय^{१०३}या
 उपमानामि श्रीमत्पार्थस्तवसुतकहतेञ्च
 शुभं मस्तु श्रीममणसद्वत् ॥

कर्मणं निहन्तुं क्षमः । यस्मैव वराणां—प्रसादानां समूहो वर एव इति
कथन्मृता । अमल, वरदाभिवात् । यस्मात् शिवं—शिवपदं प्रमृताम् ।

सूर्यपक्षे—

यो न गच्छतीत्ययं तं ज्ञाते—पार्श्वे वरुणं 'गां' वृत्तिं च दक्षयति ।
यो 'हरिणा' वृत्तमेव विभ्रमते, सप्तसप्तितिति प्रसिद्धत्वात् । यो 'ज्ये'
उद्वाक्ये न न विरुचते अपि तु विराचते । योऽसौ 'महं' कर्त्तव्यम्
['कर्मिन्'] अन्वयः निहन्तुं क्षमः । यस्मैव वर—प्रधाना वरहृति
अमला, रविवार इति प्रसिद्ध्या । यस्मात् शिवं 'प्रमृते' उद्मृताम् ॥

बन्धुपक्षे—

अयं गच्छतीत्ययं तं वक्ष्यमानिनीं दक्षयति । हरिण एव
वरस्तेन विभ्रमते, युगाद्धत्वात् । यो 'ज्येन विरुचते' देशवशेन उद्
सोचते, अन्वयः । योर्मात्रो वारं एव इति—उद्भूता वर—प्रधाना
वरहृति । कथन्मृता । अमल अनुसमन्वयात् । अन्वयः वर—वर्त
तस्य वरहृति—जीवु समानसमवपरिपाकनृति, एतत्तु प्रत्येक
दिनस्तिष्ठतिवात् । यस्मात् प्रमृते शिवं वृत्तम्, सौम्यप्रवृत्तादिताम् ।

पार्श्वविनपक्षे—

योर्मात्रं मनोवाक्यमप्यनुसन्वापारनिरोधकत्वेन 'गां' पञ्चविंशत्युज
विभ्रमितां वीचनगामिनीं वारुणीं च दक्षयति । यः 'हरिणा' इत्येव
उपकथ्यताम् वरजेन्द्रेण विभ्रमते । यो मानेन सर्वेण विराचते,
अहिमन्वयात् तस्य । य 'कर्मिन्' पार्श्वे निहन्तुं क्षमः अन्वय-
विनामिति शेषः । यस्य इयं वर—प्रधाना वरहृति—वारीणां
पानीयानां समूहो वर तस्य इति—परितो वेदमस मेकमाहिहृत-
बोरबोधेयसमसहनप्रतिवात् । यस्मात् 'शिवं' योर्मात्रं 'प्रमृते'
प्रवृत्तम् ॥ ६ ॥ अनुसोऽप्यमर्षः ।

[४]

श्रीसोममयसुरिस्तीर्त
स्वोपकृतिविभूषितं

शतार्थकाव्यम् ।

अक्षरतो अममानीयं पुंसो विविच्यमर्थं स्ववानुस्मयम् ।
कर्मोपदेश्यकसो प्रसूते स व विभं तीर्थकर करोतु ॥ १ ॥
कसमिह यस्याः स्वरजेन सूक्ष्मं पयोदपञ्चते, पयसा कस्य एव ।
मतिप्रबोधात् कथयाऽनुगच्छती भगमिह सा व कुतरेस्ताऽस्तस्य ॥
प्रदुर्गमूषाऽजितवेधसूरिः सचन्द्रगन्धर्वरूपर्णकम् ।
विनेश्वरमोक्षुनिधिं प्रपेदे बनेश्वरैः स्फूर्तिमस्तौ वरदात् ॥ १ ॥

वदति विजयसिंहः सुरिस्त्वामन्त्रय—

हिरदमिन्द्रयसिंहस्तस्य पादाम्बुजसं ।

परमपरमनिष्ठो मय्य सवीर्य्य सोमर

कुसुमकरकन्दुही वेति धेत्यासिधायम् ॥ १ ॥

तस्याऽपिपदेस्त्वचनरीक सोमममाचार्य इति प्रसिद्धः ।

परमप्रबोध्य परार्थहृत्तः शतार्थहृत्तस्य तनोमि हृत्तिम् ॥ ५ ॥

तन्मोक्षम्—

कस्याप्यसारसवितामहरेत्तयोद

कम्त्वारवारप्यसमान जयाधरेव ।

परमपिबध्यद् महोदय वीर वीर

सोमममात्र परममात्र सिद्धये ॥ १ ॥

देम वर्तस्व । 'कन्याणसारसविस्तारहरे ।' 'कन्याणी हेमि मया' (हेमने २-१८९) इति पाठ्यत् कन्याणानि-मङ्गलानि तन्मेव सारसामि-कन्यानि "सारसं सरसीरुहे । सारसं पुष्करम्येव" (हेमने० १-७५४) इति पाठ्यत्, तेषां विस्तारं-विस्तारं "किञ्च कवके बडे विस्तारे ऋतुर्कर्मणि । तुच्छे मये इत्थमेव द्वापयसरो-रपि ॥ (हेमने० १-४ ६) इति पाठ्यत्, तदुन्मोहने हो-र्ष । "अथ हरिर्दिवाकरसमीप्योः ॥ यमवासवसिंहाङ्गुरावाङ्कपिर्वाविपु । पिङ्गवर्गे हरिशर्वे मेढोकेन्द्रगुह्यविपु ॥" (हेमने० २ ४५९ ४६०) इति पाठ्यत् । 'अष्टमोऽङ्गन्तारवारणसमान ।' 'अष्टो रथस्वारथे स्व-हारे विमोहके । प्रासके शङ्के कर्षे ज्ञाने चालानि राज्ञो ॥ अथ सौवर्कं तुल्ये हवीके स्यात्' (हेमने २-५४१-५४४) इति पाठ्यत् अष्टाणि-इन्द्रियाणि अष्टो-द्वारं आत्मा व्यङ्ग्यारो वा तौ बदे मोहो-भ्रान्ति स एव कान्तारं-अनन्तम् 'कान्तारं दुर्मवर्गनि । महारम्भोपसर्गायो कननेकुचिसेप्यो ॥' (हेमने० ३-५२९) इति पाठ्यत्, तत्सोऽङ्गने वारणसमान ।-करिष्ये । 'वर्मावैकमव ।' 'अतो यमोपयापुण्यस्वभावाचारकन्दसु । सख्येऽह्यहिसात्रो व्याको-पयिष्यदेरपि ॥ वर्मं वानादिके' (हेमने० २-३१९-३२०) इति पाठ्यत् यम-पुण्यं साधुआचरकोराचारो वा "अतो हेतो प्रचात्रन निहृत्तो विषये वाप्ये प्रकारप्रसवस्तु ॥" (हेमने० २-२८-९) इति पाठ्यत् जर्षो-विमर्ष, "काम स्तरेष्टाकाम्येषु" (हेमने० २-३११) इति पाठ्यत् काम-काम्यप्रार्थनां तन् रथाति । 'मदोऽय ।' महान् उदव-उपतिर्विषय, पञ्चपञ्चसु

प्रमाणदेहत्वात् । 'वीर !' सकृद्वक्तृमर्यादिविजयविक्रान्तः । । 'वीर !'
 क्षुत्पिपासादिपरीयहसहिष्णोः, वर्णविधि निरञ्जन प्रमुर्चिष्ठ इत्यामानात् ।
 'सोमप्रमात् । 'सोमस्त्वौषधितत्रसे दुपु ॥ दिव्योपम्यां धनसारे समीरे
 पितृदैवते । समुप्रमेदे सकृच्छ्र वानरे किमरेभरे ॥' (हैम्य० २ ३३३
 -३३४) इति पाठ्यात् सोम - अन्ध सत्य इव प्रमात् - स्फूर्तिर्मर्या
 आह्लादक इत्यर्थः । 'परमात्म ।' परम - सर्वसंख्येयप्रधानत्वेन
 प्रहृष्ट आत्म - "ज्येष्ठं मासह भरह्य" (आ नि गा ९०)
 इति वचनात् अर्थरूप सिद्धांशा यस्मात् । 'सिद्धसूरे !' सिद्धा -
 निर्दिता सूर्य - पुण्डरीक्या गणपतौ यस्मात् ॥ १ ॥

अथ नमद्वयरात्रिचिरामिताः भीमजितः—

'हे जयात् ।' जय - जयवात् आष - सर्वत्र प्रथमो यस्य स,
 जयात् अभित । यद्वा "ते सुग् वा" (सिद्धदे० १-२-१०८) इति
 विशम्भसाये जयाशब्देन विजया उच्यते । यद्वा जयाशब्देनैव विजया
 "जयोमा तत्समी तिष्ठि ।" (हैम्य० २-३५२) इति पाठ्यात् तिस्रोऽ
 पि जयाशब्देनैवोच्यन्ते तथा 'विजयोमातत्सकपोस्तिष्ठन्नपि"
 (हैम्य० ३-१९७) इति पाठ्यात् तिस्रोऽपि विजयाशब्देनोच्यन्ते, एक-
 मत्रापि जयाशब्देनैव प्रमोर्जननी विजया, सा आषा - मातृत्वेन प्रथमा
 यस्य । 'कन्याणसारमवितानहरे ।' कन्याणसारस - स्वर्णपत्रं तस्य
 वितानो - विस्तारः तद्वत् हरि - कपिदा कान्तिर्भवत्य । 'धर्मोद् ।'
 धर्मा - धार्मिक उच्यते । अन्तार । अन्त - कर्तव्य आरः -
 चन्द्रकर्मण यस्य । 'वारणसमान ।' वारणो - अम्भसगज
 तेन समान - सन्धुः, अम्भसगजदर्शमाह अभित इति श्रुत्या

पुष्पते इत्यर्थः । देव । देवादिदेव । 'धर्माधि' धर्मोद्देशः । 'अन्तर' स्मरत्पण्डितः । 'महोदयवीरवीर' महोदयो—मोक्ष तत्र वीर—विशेषेण अपुमराहस्या हितो—गमने तत्र रागद्वेषमादिभ्युत्पन्नानि वि- सम्पादन्म वीर—प्रगम्य । 'सोयप्रम' आहारः । 'द' रस । 'परम्' आत्मभ्यतिरिक्तम् । 'अप्राप्तिसिद्धमूरे' अप्राप्ते- सिद्धान्तेन सिद्धा—कथना निरुद्धा वा मूर्खो—यगस्ता यय ॥३३॥

अथ चरणस्तरणमपावमन्मयवसम्भवः श्रीसम्भवः—

'इ सविज्ञानद्वर !' सविज्ञानो—विस्तारग्राही द्वरि—नाम्नानापो यस्य इति ज्ञानेन सम्मको कम्पत, यथा दृष्टाद्वो द्वर । 'कम्पानमार' मज्जेतु । 'अमोदकान्तराद्य' अमा—क्षान्तिस्मृत्या उद्भो—विशेषेण म एव कान्तारं—ज्ञाने तत्र वा—मन्त्रि (यम्) । 'रसमय' रगो—सुखं तत् स्वर्ग—मग्नबलि रत्नसं मार्त—शार्तं यत्न । अत्र त्वम् । 'आद्य' देवादिदेव । 'धर्माधि' धर्म । 'विमोद' महोदयवीर । 'माधुमनिप्रगम्य' । 'सोयप्रम' आहारः । 'परमागम' प्रगमि—तत् । 'मिद्धमूरे' मिद्धा मूर्खो बान्धवः ॥३४॥

अथ सम्पन्नविद्युनाभिमन्दना श्रीमभिन्दन—

॥ 'सविज्ञानद्वरे !' सविज्ञानो—विस्तारग्राहो द्वरि—नाम्नानापो यस्य इति ज्ञानेन अभिन्दना भावो । 'कम्पानमार' मज्जेतु । 'अमोदकान्तराद्य' अमा—क्षान्तिस्मृत्या उद्भो—विशेषेण म एव कान्तारं—ज्ञाने तत्र वा—मन्त्रि (यम्) । 'रसमय' रगो—सुखं तत् स्वर्ग—मग्नबलि रत्नसं मार्त—शार्तं यत्न । अत्र त्वम् । 'आद्य' देवादिदेव । 'धर्माधि' धर्म । 'विमोद' महोदयवीर । 'माधुमनिप्रगम्य' । 'सोयप्रम' आहारः । 'परमागम' प्रगमि—तत् । 'मिद्धमूरे' मिद्धा मूर्खो बान्धवः ॥३५॥

वीरवीर !' मोक्षगतिप्रगल्भ ! 'सोमप्रमाद !' परमाहावक ! 'परमा-
गम !' प्रहृष्टसिद्धान्त ! 'सिद्धसूरे !' सिद्धा सूर्यो यस्मात् ॥ ३ ॥
अथ दुर्गदौर्गोत्पगर्धमपतज्जन्तुमातोदुरभमचणमतिः भीष्ममतिः—

हे 'वीर !' भिया—मस्या शोभन्तत्वाद् राजते वीर इति जनेन
सुमतिर्भवति । 'कन्यागसार !' मय्येष्ट ! । 'सवितान !' वि—
जम्बूनकोष्पक्षी तस्य तानो विस्तार तेन सह वर्तते यथा 'विदिगो-
रस्त्य' ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः' (

) इत्यत्र विशम्भो
पक्षिसाम्प्रत्यवाचकावपि ईसे गरुडं च विशपेण वर्तेते तथाऽत्रापि
विशम्भ शीघ्रे । 'हर' अपनय । कम् । 'परं' भावस्तुम् । 'ईश !'
सकललोकलोकवीश्वर ! । 'मोक्षान्तरवारण !' मोक्षरूप्यगत्र ! ।
'समानजय !' मानजययुक्त ! । 'आवदेव !' देवाधिदेव ! । 'धर्माधिकार-
मय !' धर्माधिकारमात्रं वदति । 'महोदयवीर !' महोदयो—मोक्षस्त
ईति—गच्छति । 'सोमप्रमाद !' आहावक ! । 'जागमसिद्धसूरे !'
जागमेन सिद्धा सूर्यो यस्य ॥ ५ ॥

अथ निमकायकान्तिवितपधरागमम भीषधमयः —

'हे कन्यागसारसवितान !' कन्याय—येष्ट सारसस्य—ज-
म्बूनपक्षस्य वितान—विस्तारो यस्येति, जनेन पद्मप्रमो सरयते । 'हर'
अपनय 'परम्' भावस्तुम् ! । 'ईश !' सकललोकलोकवीश्वर ! 'मोक्षान्-
तरवारण !' अज्ञानजनगत्र ! 'समानजय !' मानजययुक्त !
'आवदेव !' देवाधिदेव ! 'धर्माधिकारमात्र !' धर्मगमय ! 'महोदय

वीरवीर ! मोक्षगतिमगच्छ ! 'सोमप्रभाष !' आह्वय
भागमस्मिदरे । ॥ ६ ॥

अथ नयन्प्रतोऽपि शिष्टकाटिपुर्णपाशितपार्श्वः मीमुषार्श्वः—

'कन्यागस्तार !' कन्यागस्तारः सामान्यमज्ञानपाशकोऽपि प्रत
वात् सङ्गर्भविशेषं त्वस्तिकमिह, सङ्गर्भमज्ञानपाशे पठितवात्, ते
कन्यागस्तारस्येव सार—मेघ, सुपार्श्व इत्यर्थः । 'सविश्वामहरे !' सविश्वानो—
विस्तारवान् हरिः—सर्वो यस्य । 'अज्ञानमोक्षकान्तारवत्
समान !' कन्यागस्तारकान्तारवत् । अथ रश्मि । 'आवदेव !' [देवाधिदेव ।
धर्मार्थकमान् वदति] 'धर्मार्थकमान् ।' 'मोक्षमवीरवीर !' मोक्षमवीर
मोक्षस्तत्र वीरो विज्ञेयेन गमनं तु वीर ! । 'सोमप्रभाष !' आ
ह्वय । । प्रह्वयसिद्धान्त ! । सिद्धा सूर्यो यत्नात् ॥ ७ ॥

अथ सङ्गर्भमोक्षकान्तारवत् सविश्वामहरे मीमुषमम—

हे 'सोमप्रभाष !' कन्यागस्तार ! 'अथ' रश्मि । 'परम्' कन्यागस्तारः
'कन्यागस्तार !' मयमेघ । 'सविश्वामहरे !' सविश्वानो—विस्तारवान् हरिः
कन्यागस्तारकान्तारवत् । 'अज्ञानमोक्षकान्तारवत्' । 'कन्यागस्तारकान्तारवत्
'समानवत् !' मानववत् । 'आवदेव !' देवाधिदेव । 'धर्मार्थकमान्
धर्मार्थकमान् वदति' 'मोक्षमवीरवीर !' मीमुषमममम । 'आ
सिद्धमरे !' आगमेन सिद्धा सूर्यो यत्नात् ॥ ८ ॥

अथ सङ्गर्भमोक्षकान्तारवत् सविश्वामहरे मीमुषमम—

हे 'कन्यागस्तार !' सङ्गर्भमोक्षकान्तारवत्, 'सारसं सरसीकरे
(हेम्य. १-७५४) प्रस्ताभात् मङ्गरो कन्यागस्तारवत् । 'सोमप्रभाष

पद्मपुत । । आम्वा पद्मांवा सुविधिर्कथ्यते । 'अब' रक्ष । कन् !
 'परम्' मलितत्परं जनम् । 'वितानहर !' वितानं—यत्र सस्य
 हर—निपेयक वितानहर—पशुवधप्रधामयज्ञनिपेयक । इत्यर्थः ।
 'ईक्ष' परमार्थतोऽर्थाच्छोकने यस्य । 'माहकान्तारवारण !'
 अज्ञानवनगत्र ! 'समानजय !' मद्रथययुक्त । 'आपदेव ! देवाधि
 देव ! 'धर्माधिकामय !' धर्माधिकामान् दद्याति । 'महोदयवीरपीर !'
 मोक्षगतिदत्त ! आगमसिद्धमूरे ! आगमेन सिद्धा सूर्यो यस्य ॥ ९ ॥

अथ त्रिदशसतिर्दुर्मिनिर्द्वेषचरिषपविधितपरिभीतसु भीष्मीत्यम्—

हे 'सोमप्रभाष !' सोम—शीतांशु तस्यैव प्रभाष—स्वभाषो यस्य
 इति, अनेन भीष्मसिद्धो कथ्यते, यथा त्रिस्वभाषा द्वादश । कन्वागसार !
 कन्वाणी—काम्युनस्थे शीतसंस्पर्शे मल्लं तेन सार ! । 'सवितानहर !'
 सवो—यत्र स विषत येषां ते सविन तयां तान—पशुवधादिविस्तार
 सं हरति । 'ईक्ष !' यथावरिचतवस्तुवीक्षक ! । 'माहकान्तारवारणस
 मान !' मोक्षवनगत्रसम ! जय त्वम् । 'आपदेव !' देवाधिदेव !
 'धर्माधिकामय धर्माधिकामान् दद्याति 'महोदयवीरपीर !' मोक्षग-
 तिदत्त । 'परमागम !' प्रवृत्तसिद्धान्त ! 'सिद्धसुग !' सिद्धा मूर्त्या
 वरमान् ॥ १० ॥

अथ स्वरणमात्रसमुत्तसिन्धेयान् भीष्मेषान्—

हे कन्वाग ! हे भेषान् । भेषांस्तु इत्यर्थः “ कथमो वृषम-
 धेषान् भेषांम त्वान् ” (अभि. १—२९) इति पाठ्यम् । 'सारमापितान

हरे । सारेण—अनेन बडेन वा मवितान—सविस्तारो हरिर्मन्त्र,
पङ्क्तिरबन्वायेन हरिणाम्येन येमांसपिता विष्णुकम्पते । ‘अहमोह-
न्तारगसमान । करगमोहवनगजसम । अब त्वम् । ‘अहरेव ।
देवाधिदेव । । धर्मार्थकामान् वसे । ‘महोदयवीरधोर ।’ मोक्षमन्त्र-
हृद । सोमप्रभात । आह्वयक । ‘परमागम ।’ सुयसिद्धान्त । ‘हिर-
सुर ।’ सिद्धा सूर्यो यस्मात् ॥ ११ ॥

अथ परमैश्वर्येनिवासवासधूप्यः श्रीवासुपूज्या—

हे ‘अवास । वासुपूज्या ।’ अवास—वासुपूज्याहस्तावदेवो सा अवास-
अन्तीत्येव प्रथमा यत्न । ‘देव । देवाधिदेव । । ‘अन्वागसारस-
तान ।’ बहुकम्पकाके अन्वागसारसताना—अनककम्पताना कितानो-
विस्तारो यस्य । ‘हर’अपत्य । कम् । ‘यम्’ मातृशत्रुम् । ईद ।
अगस्त्यक । मोहवनगजसम । धर्मार्थकाम । योऽन्वागमन्त्रहृद ।
[अं १ ०] ‘सोमप्रभात ।’ आह्वयक । आगमसिद्धिरे ।
आग्नेन सिद्धा सूर्यो यस्मात् ॥ १२ ॥

अथ प्रपद्यतयत्नककचूडामयिपरीषिरोविष्णुवरपूज्या
श्रीविमलः—

हे ‘अन्त । विमलमैव अन्तत्वात्, अवास क—यानीं तस्ये
वाप्ये—स्वरूपं यस्य, बहुकम्—‘अन्त’ स्वरूपे निष्ठे प्राप्ते निव-
नासवो । अन्तयेऽपि (हैम्यने० २ १५५) अन्त-कात्तस्मरेव
विमल उच्यते तस्य विमलत्वात् । ‘अन्वागसारसविस्तार-
हरे । अनक-
कम्पविस्तारवत् अपिचकम्पते । । ‘अमोह ।’ अमा—आप्ति उच्यते ।

‘अरवारणसमान् ।’ अन्तरारिसमूहनिषेधसाहच्यम् । अयं त्वम् । ‘आप-
देव ।’ देवाधिदेव । अर्मार्यकामम् । ‘महोदयवीरवीर ।’ मोक्षग-
मनन्दम् । आह्वयक । ‘परमागम ।’ शुभागम ॥ ‘सिद्धसूरे ।’ सिद्धा-
सूरयो यस्मात् ॥ १३ ॥

अपानन्तकेदकहान्तरर्धेनसुस्वर्धिसनायः श्रीभनन्तनायः—

‘अन्तारधारण ।’ अन्त इत्यन्धार—प्रापणं तौ वास्पति य स ,
अनन्त इत्यर्थः । ‘अन्वाणसार ।’ मध्यमे । ‘सवितान् ।’ वि—अ-
मनस्तेनक्तस्य तानो विस्तारः तेन सह वर्धते । ‘हर’ अपनय । कम् ।
‘परम्’ मानसबुद्धम् । ‘ईश्वरोदक ।’ ईश्वो—दर्शनं तत्र यो मोहो—आन्ति-
त्वादिमार्गो क—सूर्य , अथा यथार्थशब्दावबोधमोहं हरति सूर्यस्तथा
प्रभुरपीदम् । ‘समानजय ।’ मदस्यमुक्त । ‘आपदेव ।’ देवाधिदेव ।
अर्मार्यकामम् । ‘महोदयवीरवीर ।’ मोक्षगमनन्दम् । ‘सोमप्रमाद ।’
आह्वयक । ‘आगमसिद्धसूरे ।’ आगमेन सिद्धा सूरयो यस्य ॥ १४ ॥

अथोपरिदृष्टविषयापुनर्मः श्रीधर्मः—

हे कर्म । ‘अर्मार्यकामम् ।’ अर्मे विमार्थकामम् इत्युक्तेऽपि
अर्मार्यकामम् । इति इयम् । ‘अन्वाणसारसवितान्तरे ।’ अन्वाणसार-
सवितान्तरे । अन्वाणसारसवितान्तरे । अयं त्वम् । ‘आपदेव ।’
देवाधिदेव । ‘महोदयवीरवीर ।’ मोक्षगमनन्दम् । ‘सोमप्रमाद ।’
आह्वयक । ‘परमागम ।’ प्रकृतसिद्धान्त । ‘सिद्धसूरे ।’ सिद्धा-
सूरयो यस्य ॥ १५ ॥

अथ निगारतारतरङ्गितसकृन्नाशिनोपशान्तिः श्रीधाम्निः—

‘हेरा’ हे शान्ते । ‘हृ इति व्यामृज्ये, ‘हृ सम्भुवो पादसूयो’

(हेम्यन ७-१६) इति पाठ्यम् । ‘कम्पाणसारसकित्तान्तरे !’ कम्पा-
णसारस—कनककम्पसं तस्य कित्तानो—विस्तारस्तद्वत् हरे !—पितृकान्तरे !

‘अशमोदकान्तार !’ क—वस्तु—अन्त—स्वरूपं समीपं वा तं हन्ति यत्
नतया वः स कान्तार—वाहनद्वय, वातापुरितुल्ये वृक्षश्च इति
क्तेर्वा; अशमोद—करणमशोद्वर कान्तारो—आमृज्यमृयो वत् ।

‘वारण !’ अयने क. तस्या वारण—आमर्ष्यं वस्मात्, अश्विनरक्तान्
हृत्वर्यः । ‘समान !’ सपूज । अथ त्वम् । ‘आपदेव !’ देवापिदेव ।

‘यमोर्ध्वकाप !’ यमोर्ध्वं काम—अमित्यपो वर्य वस्मात् वा । ‘उदक-
वीरपीर !’ उदक—अभ्युदक तत्र वीर—विस्फेगमन् तत्र पिब—पुर्वे

इति । ‘सोमप्रम !’ आहारक । ‘परमागम !’ प्रह्लासितवान् ।
‘सिद्धसूरे !’ सिद्धा सूर्यो वस्मात् ॥ १६ ॥

अथ द्वादशममहमनिनापनवीथीपयपपाय श्रीकृष्णुनाप—

हे ‘अत्रय !’ अत्रो—अमृज्यजगत् तं याति—प्रप्नोति, कृष्णुप्रय
हृत्वर्य । ‘परमागम !’ मा—श्रीः पद्विजयव्यावात् प्रमुक्ता पर—

प्रदृष्टं तस्या सकाशान् आगम—उपतिर्बलम् । ‘सिद्धसूरे !’ सिद्धा सूर-
यो वस्मान् । ‘अव’ गद्य । कान् । ‘समान’ वातुमित्रतुल्यैर्यस्मत्स्वर्गा-

दिवु तुन्यचित्तान् । ‘कम्पाणसारसकित्तान्तरे !’ स्वर्जपयविस्तारिपितृकान्-
ते ! । ‘अशमोदकान्तारवारण !’ आमर्ष्योदवनगात्र । ‘आपदेव !’

‘यमोर्ध्वकाप !’ त्रिपर्णवद् । ‘मोदोदकवीरपीर !’ मोक्षयामिप्रगमम् ।
‘सोमप्रम !’ आहारक । ॥ १७ ॥

अथ हेसादधितसहस्रकोष्ठः भीमदरनिमेषः—

हे भर ! 'हे कन्यागसार !' कन्यार्ण—अम्भजनरथनन्दावर्तकभृणं
मङ्गलं तेन सार ! 'सविताहरे ! सविताना—चतुरशीतिस्तस्य सङ्ख्याका
हरय—सुरक्षा यस्य । अमोह !' क्षमा—पदसङ्गमरतक्षमा उद्धते—
पल्लवार्थं वितर्कयति । 'कान्त !' रम्य ! । अथवा 'अमोहकान्त !'
अमोहो कान्ता—चतु पदिसहस्रसङ्ख्या युक्तयो यस्य । 'वतरण
समान ! वरमै—चतुरशीतिस्तस्य सङ्ख्या गवै समान !—साहस्रार ॥
यमिर्विशोनीयकवर्तिषं कथितम् । अयं त्वम् । 'आपणेष ! देवाधि-
देव ! । 'परमार्थ !' पञ्चवर्तिमोगान् मुक्त्वा पर्य—चारित्र्यमर्थं अर्थयते,
अत एव 'कामद ! स्मरतण्डक ! । 'महादयवीरवीर ! मोक्षगति-
प्रणम ! 'सोमप्रमाव ! आहस्तक ! 'परमागम !' धूमसिद्धान्त !
'सिद्धसूरे !' सिद्धा सुर्या यस्मात् ॥ १८ ॥

अथ सङ्कुलितमोरमल्लभाया भीमछिनाय—

हे 'प्रमाव !' प्रमावस्तेन प्रभावती प्रमोर्मिता, पदैक्येनो समु
दायोपचारत्, यथा अमरा अमरावती यदुक्तम्—'अमरा अमरावती'
तस्या सङ्काशान् आचो—भाष उपतिथस्य स मति । 'सोम !' सङ्कोर्ते ॥
यदा सोमप्रमावस्तेन प्रभावती मण्यते सोमा—क्षीर्तिमती प्रभा यस्याः
सा प्रभावती प्रमान्तोऽथत्र अतिशयनं मानु अतिशयश्च सोमशब्दे
नोक्तः, तस्या सङ्काशान् आचो—भाष उपतिथस्य । 'कन्यागसार !'
कन्यार्णं अम्भजनरथकलदास्ते मङ्गलं तेन सार ! । 'सविताहरे !'
सवितान—विष्णुवक्त्रायमाणः हरि—जीनयर्गो यस्य, अत एवाञ्जु-

पञ्चवर्णीकस्य प्रमुः कस्यापि करणमोर्ध्वं न करोति। सुदेवह—‘यस्मिन्
कान्तारवारण !’ अक्षमोक्षवनगम ! यय त्वम् । व्याघदेव ! ‘कर्वा-
कामम् !’ मोक्षगतिवत् ! प्रहृष्टसिद्धान्त ! सिद्धा सुखो कथम्

॥ १९ ॥

अथ पद्माम्भुजशुम्भिविभुषापिपययुत्रता भीष्मनिमुत्रत—

हे ‘परमात्मन !’ मुनिमुत्रत ! यत् माण्ड्येन पद्माप्रमिषिष्ये,
सा च प्रमोर्माता, पर—प्रहृष्टस्तस्या सकाशात् आगतम्—हृष्यतिर्वत्न ।
‘कन्यामसारस !’ सरसि यय सारस—कूर्म कन्याम—उत्प-
सारस—अम्भनकूर्मो यत्न । ‘वितानहरेष !’ वितान—वृक्षं वृ-
क्षप्रधानमिति तं हरति तावत् ईश—केवललोको यत्न । मोक्ष-
नमजसम ! यय त्वम् । ‘व्याघदेव !’ देवाधिदेव ! कर्वाकामम् !
मोक्षगमनवत् ! सोमप्रमाव !’ आहावक ! ‘सिद्धसूरे !’ सिद्धा सुखो
यत्नात् ॥ २ ॥

अथ चरणनलकिरणजलसंस्पर्शसिद्धनमजसमहृदिनाः भीमनिभिना—

‘जवाच !’ ममे ! अथशब्देन मगवत्पिता विजयो मज्जत, ‘ते
सुम् वा’ (सिद्ध० ३।२।१०८) इति विशम्भोपात्, यद्वा ‘जयो
जयते विजये’ (द्वैतने० २—१५२) इत्युक्तेः, स जवा प्रस्यो
जनशब्देन यत्न । देवाधिदेव ! ‘कन्यामसारस !’ कन्याम—जे-
सारस—मत्स्यात् अम्भनमोक्षोपत्तं यत्न । ‘वितानहरेष !’ यज्ञनिषे-
कश्लोक ! मोक्षनमजसम ! मोक्षगतिवत् ! ‘सोमप्रमाव !’ आहावक !
जवा रथ । कम् ! ‘परम्’ प्रणतिप्रधानम् । ‘आगमसिद्धसूरे !’ अ-
ज्मेन सिद्धा सुखो—गणवरा यत्न ॥ २१ ॥

अथ सकृद्वारिष्टवनपिनिर्दसनचक्रनेमिः श्रीमद्वारिष्टनेमिः—

हे 'कन्याणसारस ।' कन्याण—प्रशस्त सारस—सरसीमन्-
प्रत्ययान् सम्पन्नशङ्को यस्य । 'सखितान्दुर ।' विवाहमङ्गलनिपेयक ॥
'रूप ।' शशङ्कगुणकुञ्जादिदर्शनं यस्य रुद्रान् पशून् द्यूता प्रमु-
विवाह न पक्षार इत्यर्थः । मोक्षवन्ताय ॥ 'अथाप ।' 'अथो जयन्ते
विजये' (हिम्बन्० २-१५२) इत्युक्तं अथशब्देन विजयो सम्पद्यते,
'तै छन् वा' (सिद्ध० ३-२-१०८) इत्यनेन समुद्रशब्दशोभे
विजयशब्देन समुद्रविजयो मय्यनेन स भाषो वनकक्षेन यस्य ।
'दिव ।' देवाधिपेय ॥ 'धर्मार्थकामप्रद ।' धर्मार्थकामप्रद ॥ मोक्षगति-
दक्ष ॥ 'सौम्यप्रम ।' आह्लादक । 'अथ रक्ष । कम् । 'परम्' पञ्चवर्ग
छन्दसावसरस्तथैवार्थः । 'सिद्धसूरे ।' आत्मेन सिद्धा सूर्यो—गणधरा
यस्य ॥ २२ ॥

अथ त्रिदशरात्रकुञ्जरसलीलगापी श्रीपार्श्वस्वामी—

हे 'सखितान्दुरे ।' सखितान—विस्तारवान् मूर्ति सम्पन्न वा
हरि—सर्पो यस्य । 'कन्याणसार ।' मय्यभेष्ट ॥ अक्षमोक्षवन्ताय वसुधाम ।
अयत्नम् । 'अथदेव ।' देवाधिपेय ॥ धर्मार्थकामप्रद । मोक्षगतिदक्ष ।
'सौम्यप्रम ।' आह्लादक । 'परमागम ।' सुदक्षिदाप्त । 'सिद्धसूरे'
सिद्धा सूर्यो यस्मात् ॥ २३ ॥

अथ पारविष्णुपनपटाविषटनसमीरः श्रीमहावीर—

हे 'वीर ।' वर्द्धमान । 'कन्याणसार ।' मय्यभेष्ट । 'सखितान-
दुरे ।' सखितानो हरि—सम्पन्नसिद्धो यस्य । अक्षमोक्षवन्ताय वसुधाम ।

पञ्चपञ्चीकृत्य प्रभु कस्यापि करणमोहं न करोति तदेव—‘अमोह
अन्तारवात्सल्य !’ अमोहबनगम । अयं त्वम् । आचक्षेव ! ‘कर्म्म-
काम्यम् । मोक्षमसिद्धम् । प्रकृत्यसिद्धान्त ! सिद्धा. सूर्यो यस्मिन्
॥ १९ ॥

अथ पादाम्बुमधुम्बितविभुषापिपयधुमताः श्रीमन्निमुव्रत—

हे ‘परमसम !’ मुनिमुव्रत ! यत् माधव्येन पद्याप्रमिषावदे,
सा च प्रमोमांसा, पर—प्रकृत्यस्तस्या सकाशात् आगतम्—अपिचिन्त्य ।
‘कन्याप्यसारस !’ सरसि मय सारस—कूर्म—कन्याग—अपि
सारस—अम्बुनकूर्मो यत् । ‘वितानहरेण !’ वितान—यत्सं पङ्-
क्त्यप्रधानमिति तै हरति तावत् ईश—केवलसौख्यो यत् । नरेण-
नगवत्सम ! अयं त्वम् । ‘आचक्षेव !’ देवाधिदेव ! कर्म्मकाम्यम् !
मोक्षमसिद्धम् । सोमप्रम !’ आह्लादक ! ‘सिद्धसूरे !’ सिद्धा ह्यसौ
यस्मात् ॥ २ ॥

अथ वरपनस्य किरणमल्लस्य मयः प्रमहमिनः श्रीनमिमिना—

‘अवाप !’ नमः । अयस्येन भगवत्पिता विजयो मम्यते, ‘सि-
द्धा वा’ (सिद्ध० ३।२।१०८) इति विशम्भकोपात्, स्या ‘अवो
अयन्ते विजये’ (हेम्ये० २-३५२) इत्युक्ते, स माव प्रमो
अनकत्वेन यत् । ‘देवाधिदेव !’ ‘कन्याप्यसारस !’ कन्याग—नेतृ
सारस—मस्त्यवात् आम्बुनगीश्वरेण यत् । ‘वितानहरेण !’ वदनिषे-
ककाक ! मोहबनगवत्सम ! मोक्षमसिद्धम् । ‘सोमप्रम !’ आह्लादक !
अयं त्वम् । कम् । ‘परम्’ प्रणतिप्रधानम् । ‘आगमसिद्धसूरे !’ अ-
गमेन सिद्धा सूर्यो—गणपता यत् ॥ २१ ॥

यतिश्चिन्मात्रमहम्यद्वारो यस्मात् । 'धर्मावैक्यमप्रद !' धर्मावैक्यमप्रद !,
आचार्यसेवया उदवाप्ये । 'महोदयवीरवीर !' मोक्षगतिदत्त ! । सोम
प्रमाव !' आह्वयक ! । परमागमसिद्ध ! विनासिद्वान्तज्ञान विना
आचार्यपदानवाप्ये ॥२६॥

अथ प्रबोधप्रबन्धानध्याय उपाध्यायः—

हे 'परमागम् !' उपाध्याय !, परमागम्—विनोक्तमिद्वान्त आ
चष्टे निचि किपि निष्कोपे च परमागम्—उपाध्याय !, सिद्धान्तान्मा-
पनाधिकृतो उपाध्याय ! असिद्धसूत्रे !' " विष्णु शास्त्रे माहृत्ये च "
सेपनं सिद्ध—राज्यम्, नास्ति सिद्ध येषां तेऽसिद्धा—जननीनशास्त्रा
धिष्ठा सूर्य—परिहृता यस्मात् । मध्यमोऽक्षररत्ने ॥ करप्यमोहवन
गवसम ॥ जय त्वम् । 'आचदेव ! आच—मुख्य "इष्टम् मिच्छा तद्वक्तरे"
(आ नि. गा ६९६) इत्यादिदशाविषयसामान्यरूपो देव—
साधुम्यद्वारो यस्मात् । धर्मावैक्यमप्रद ! । महोदय !' अपरापर
राजप्राप्त्येन महान् उदयो यस्मात् । जयन्—ऊ—वीररक्षा वृत्त्या
इर ! प्ररक्त ! । वीर !' विषय—बुद्धि गति । [२००] सोमप्रम !'
x x x x x x x x

गवसम ! । जय त्वम् । 'आचदेव !' आचोदेव—दैवतत्वं वर ।

'धर्मावैक्यमप्रदमहोदय !' धर्मावैक्यमप्रद मह—तेजो यस्या सा
धर्मावैक्यमप्रदो दया—हृदा यत्र दया विना सत्परशया अस्मत्प्रदात् ।
वीरं करोति निचि अचि च वीर !, पर्व वीर !, पीतव वीरत्वं च
सत्परशयो मयतीत्यर्थ । 'सोमप्रमाव ! आह्वयक ! ।
'परमागमसिद्ध !' विनागमे प्रतिष्ठित ! सेपतर्पणिकैस्तद्वान्तज्ञान ।
'सूत्रे !' जनार्दननिवारणविषयक ! ॥ ३२ ॥

अथ त्वम् । 'अथ देव । अथ—साम्प्रतम् । देवाभिदेव । रत्न-
नवीर्माप्रिषत्वात् । यदि वा आपदेवाभिदेव । यथा पञ्चानुरम्भा
प्रथममिति । । पञ्चार्थकामग्रह । । 'महोदधे । महत् उरवो बभूव ।

पीत । ' सङ्गमज्जपुपसग्रेससर्गऽप्यसोम्य । । 'सोमप्रभाष । ' बाह-
वक । । ' परमागम । ' ह्युमसिद्धात् । । सिद्धा- सुरवो यस्मात् ॥ २४४

अथ अथमतीर्षकरयवमगणधरः कपायकरित्वम्बनपुष्परीक
भीपुष्परीकः—

हे ' कन्याणसारस । सिताम्बुजस्येव कन्याणहेतुत्वात्, क-
पकिञ्चरबन्धायेन पुष्परीक । । सुरे । गणधर । । ' अथ । ' अत्य-
नवसर्विष्या प्रथम । । देव । ' दिव्यरूपेण त्रिश । । ' भित्तद्वारे ।
मङ्गलनिषेधकलोक । । मोहकन्तारधारणसमान । ' अज्ञानमनमवसम ।
अथ त्वम् । ' पञ्चार्थकामग्रह । ' त्रिवर्गग्रह । , भगवत्परायणप्रति मो-
क्षादिहेतुपर्मप्रधानफलमनुपीति कौ अर्थकमावसि स्वातन्त्र्यं यव
प्रबालधान्यफलत्वात् कृषिकर्मण्य पञ्चकमाप्ति । ' महोदधवीरवत ।
मोक्षगतिरुक्त । । सोमप्रभाष । ' बाहवक । । ' परमागमसिद्धसुरे ।
जिनतन्ममकमात् । ॥ २५ ॥

अथ अपितृकार्याकार्य आचार्यः—

हे सुरे । आचार्य । । कीदृश । कन्याणसा- कथि—क-
हस्तस्य आग—कृत्स्नसर्तं स्यति । रसावितानन्दरेध । ' रसा—धर्मा-
रुपा दुष्पदप्यादयो वा तेषां निवर्तनं—विस्तारं हरति य तवोचनार्थान्
स्मारणधारणामिरीकते । मङ्गलजननगत्र । । अथ त्वम् । ' आपदेव । '

आप —मेरो देवो—म्यबहारो यत्मात्, स्तेयघ्नरिणो हि सोऽर्हैरव
 परिह्रियन्ते । मन्त्रान्मोक्षवनरथे ॥ करणमोक्षारण्यमञ्जनगज ॥ ‘समानः’
 मानयुक्तः ॥ पर्यायैकामप्रदः ॥ ‘महोदयवीरः’ अम्युदयसम्पादने शूरः ॥
 ‘वीरः’ परम्यन्त्रिपुष्पानाकुलः ॥ सोमप्रभावः । सङ्घर्षिप्रतापः ।
 ‘शूरः’ ज्यसन्वारणपण्डितः ॥ १७ ॥

अथ समस्तव्रतवर्ग्यं धीमन्मर्षम्—

हे अक्षमोक्षकान्तारवारणः । अक्षाणि मोक्षयन्ति वा कान्ता —
 क्षिप्तं तान् अरः—गमनं तस्य वारणः—निषेधकः । अयं त्वम् ।
 मन्त्रान्मोक्षवनरथे ॥ ‘समानः’ सपूजः, मन्त्रमर्चयन्तः सुरैरपि
 पूज्यन्तः इत्यर्थः । ‘आयदेवः’ आदि—कान्तारमणं मूर्च्छं स
 वाऽसौ इ—कामधेनेना जदेव—जयतीह । ‘पर्यायैः’ कर्म एव
 कर्म—प्रबोधनं यस्य । कामदः । कर्म—जीर्णपुनरुत्पत्तयेदोदयकर्म
 विकर्तं पति—सङ्गृहयति । महोदयवीरः । महोदयो—मोक्षं तस्य
 म्पादने शूरः । ‘वीरः’ वैर्ययुक्तः । ‘सोमप्रभावः’ सङ्घर्षि
 प्रतापः । परमाणुसिद्धसूरः । परमाणुमे—जिनागमे सिद्धा सूर्यो
 यत्मात् ॥ १८ ॥

अथ अनित्यसर्वविरतिस्वानन्दं आक्षिप्यम्—

हे परमाणुम । परा—ग्रहणा या—सकृमीस्तस्या आगम—
 सम्कथस्तस्याऽप्यायः । कीदृशः । ‘सिद्धः’ प्रसिद्धिः, क्व । ‘वीरः’
 सोमप्रभो’ वीरो—यनाक्षइक्ष्वाङ्नाकुलो य सोम—सङ्घर्षिः प्रमु—
 इन्द्रियाणां प्रमुः—विष्णुस्तत्र । पुन कीदृशे । ‘कन्यागसारसविता—

अथ कृतमुक्तस्वसादृत्य सत्यम्—

हे 'कान्तमया' सत्यशब्द । कं—मुक्तं भवते यस्मात् इति
 व्युत्पत्त्या सत्यत्वेन परिणाममुक्तत्वात् । अयं त्वम् । महाप्रोक्त-
 रणे । 'सुमोक्ष' । अयं—सद्गुरु उद्गो—वितर्क्ये यत्र, सर्वं यद्य मय
 विचार्यते तथा तथा घटते इत्यर्थः । 'भरण' । अयम् । 'समान' ।
 सन्तुष्टः । 'आपदेव' । आपो—ज्येष्ठो देव—स्तुतिवत्त्वात्, समग्रं
 सर्वत्र पूज्यते स्तुयते अत्यर्थः । 'परमार्थ' । कर्मप्रधानम् । 'कर्मद' ।
 बान्धित्यार्थप्रदः । 'मोक्षद' । महान् उद्गो यस्मात् । 'वीर' । कर्म-
 प्रयत्नप्रयत्नः । 'वीर' । बुद्धिप्रदः । 'सौमप्रभाव' । 'सौ-
 क्ष्मिण्याय' । 'परमागमसिद्ध' । 'विनागमप्रतिष्ठित' । अयम्
 सत्त्वामावाहः ; तथा हि—“न हि स्यात् सचमुत्तानि” (अं ४ अ.)
 इत्युक्त्वा “सत्तद्वद्य प्राज्ञापत्त्यान् पश्यन् आत्ममेव” (तै.सं. ब. १. ४)
 “अग्निषोमीयं पशुमात्ममेव” (दे. अ. १. १)

“पद् घटानि निरुम्पन्ते परानो सप्तमेऽग्निः ।

अथयेपस्य वचनाद् न्यूनानि पशुभिस्त्रिभिः ॥ ” ()

तथा “गतं पूज्या” () इत्युक्त्वा “अथ-
 ह्यहमिच्छामहे” () इत्याद्यसत्यवयवम् ।

‘सुरे’ । सुमक्तिममादिद्वयकोविद् । ॥ ११ ॥

अथ स्वर्मापवर्गपवपावेयं अस्तेयम्—

हे 'परमागमसिद्ध' । परेण या—मी तस्य अगम—जाग-
 म्ये निरुपितित्वार्थं तेन सिद्धः । निष्पन्नः । अयं त्वम् । 'आपदेव' ।

आप-भेटो देवो-म्यवहारो यस्मात्, स्तेयकारिणो हि सोऽर्हैरुत
परिह्रियन्ते । यद्राम्भोजवनरवे ॥ करणमोहारप्यमञ्जनगम ॥ 'समान' !
मानयुक्त ॥ 'वर्मावै' प्रमप्रद ॥ 'महोदयवीर' ! अम्भुमुखसम्पादने शूर ! ।
'वीर' ! परद्रव्यविषयशानाकुल ॥ सोमप्रभाव ! सक्रीडिप्रताप !
'सुरे' ! म्यसनवारणपण्डित ! ॥ ३४ ॥

अथ समस्तव्रतवर्ग्यं श्रीब्रह्मचर्यम्—

हे अक्षमोहकान्तारवारण ! अस्माणि मोहयन्ति या कान्ता —
क्षिय तानु आर-गमन तस्य वारण !—निषेधक ! । जय त्वम् ।
भद्राम्भोजवनरवे ! । 'समान' ! सपूज्य, ब्रह्मचर्यवन्त सुरैरपि
पूज्यन्त इत्यर्थः । 'आयदेव' ! आदि-कान्तारमये मूर्धं स
वाऽमौ इ-कामध तेना अदेव !—अक्षीड ! । 'वर्मावै' ! धर्म एव
वर्मा-प्रयोजने यस्य । कामद ! 'काम'-बीपुनपुंसकवेदोदयरूपं
विकारं पति-सङ्गयति । महोदयवीर ! महोदयो-मोक्ष तस्य
म्पादने शूर ! । 'वीर' ! वैर्ययुक्त ! । 'सोमप्रभाव' ! सक्रीडि
प्रताप ! । परमागमसिद्धसूते ! परमागमे-विन्यगमे सिद्धा सूरयो
यस्मात् ॥ ३५ ॥

अथ अनितसर्वविरतिस्वागम्ये आकिञ्चन्यम्—

हे परमागम ! परा-प्रवृत्ता मा-सङ्गमीश्वरस्या आगम-
सम्बन्धस्तस्याऽभावः । की-दा ! 'मिद' ! प्रतिष्ठित !, क्व ? 'वीर
सोमप्रभो' वीरो-यनाकाङ्क्षाऽनाकुलो य सोम-सक्रीडि प्रभु-
इन्द्रियाणां प्रभुः-विष्णुस्तत्र । पुन कीदृशो ? 'कम्प्याणसारसविता-

पण्डित ! । स्याद्वाद्य एव प्रमाणसिद्धः । तथा हि—जीवो इत्यस्वरूपेण नित्यं सुरनरनारकादिपर्यायैः अनित्यः । यदि पुनरेकान्तेन विद्यः स्यात् तदानीमप्रभुतानुपभस्तिरैकत्वमावृत्तया तस्यापरा परपयात्यरूपेण परिणामो न स्यात् । यदि पुनरेकान्तेन अनित्यः स्यात् यदि (तर्हि) स्वपर्यायान्तरपयायात्पतो जीवत्वमपि विनश्येत् न चैवम् तस्मान् एकस्यापि वस्तुना [नित्याऽ]नित्यत्वम् । तथा गाल्वकङ्कग साम्ना यमेक सङ्कल्पोपि ण्येष्वनुगतम् । तेषु षडल-शबल-वादिभ्यो विशेषोऽप्यस्ति । यदि पुनर्विशेषो न भवेत् तदा सङ्कल्पोपि गङ्गानामेकत्वमेव स्यात्, इत्येकस्यापि सामान्यविशेषरूपत्वम् । तथा षट् स्वरूपेण सन्, पररूपेणाऽसन् यदि पुन पररूपेणाऽसन् न स्यात् तदा एते षट् रूपमिवा परसङ्कल्पवार्थरूपमुपक्रम्यत । न चोपक्रम्यते, तस्मात् [एकस्य] अपि सदसद्रूपत्वम् । इत्यादि स्याद्वाद्य शास्त्रात्सरस्वरी ॥ ३७ ॥
अयाऽऽगमसमुद्रमुरसरस्वरी सरस्वरी—

हे कन्यागसर । 'कन्याः—सम्पन्नार्थप्रतिपादनद्वया सत्कृता इत्यर्थः, तद्वया य जागा—शम्भु' तै सार ।; यदा "कन्ये प्रभाते मधुनि सुगन्धे दध्ने निरामये । कन्या कन्यागवापि स्यात्" (हेम्व ने २-१३९) इत्युक्ते कन्या—कन्यागौ वाक् सत्कृतमर्थं तस्या भावः—अभितिल्लन मागस्तं करोति गिबि निबपि मिळोवे य कन्यागसर ।—सम्भवति । त्वमव सैरहस्तोच्छित्तारं वनं करोतीत्यर्थः, "रो रे सुगु वीर्यधादिदुत" (सिद्ध० १-३-४८) इति रजोप । कोरसे ! रमयितानइर ! रसे—गृहाराधे विधानं—शर्य हरति—नीरसङ्कषितामपनीय सरसङ्कषितां वनयति इत्यर्थः । पुन कोरसे ।

असमोद्भूतस्तारय 'अक्षो-ज्ञानं तत्र यो मोक्षो-भान्ति स एव
 अस्तार-ज्ञानं तस्य 'यै चोर्ने सोपणे ज्ञानं वा-सोपो यत् । पुन
 किञ्चिदिष्टे । 'रणसमानजयायदे ।' रणे-वाग्मुदे समान-साहसुर
 यय-परवादिपराजय-स जायो येषां कीर्तिपनजभादीनां ते रण-
 समानजयाया तान् ब्रूयति । अयं रक्ष । विज्ञेयानुपायानात् विज्ञमिति
 गन्धम् । पुन किञ्चिदिष्टे । 'अर्मावैकामदम्होदयवी ।' अर्मावैकाम-
 प्रदान् महोदयान्-अम्बुदयान् वेति-प्रसन्नार्थं गर्भत्वेन गृह्यति
 बीम् प्रसन्नने' इत्यादिपाठोऽप्रयोगात् । पुन किञ्चिदिष्टे । 'अवी-
 रसेम्प्रमावपरमागमसिद्धसूरे ।' अविर्भ-कुतुर्वि ईरयति-क्षिपति
 अवीर, सोमप्रमाण-माह्वरक पस्म-प्रह्वः यः अयम-सिद्ध-
 मत्तत्वेन सिद्धा सूर्यो यत् सहायत्, ईदगमयनविद् कोविद्य
 वास्येवैकसादादेव भवन्ति इत्यर्थः ॥ १८ ॥

अथ पुरुषार्थचतुष्टयव्याप्तात् प्रथमपथामशमिताऽशुभकर्म-
 यमो यमः-

हे यम ! हे कन्यान्तरसवितानहरे । । मय्यम्बोवदन्तरे । ।

असमोद्भूतस्तारवारणसमान । । अक्षवितर्कमगजसम । । अय
 त्वम् । आपदेव । । आपः-प्रथमो देवो-देवतत्वं यत्र गुरोरे
 पञ्चशृण वैज्ज् शुक्रं विना देवत्वाऽभ्यपरिज्ञानात्, देवगुरुप्रतिपत्तिं
 किं । य धर्मस्यासम्पन्नात् । 'अर्मावैकामद ।' अर्मावैकामद । ।

अर्मावैकामद इत्यर्थः ।

महोदयवीरवीर । । कमेज मोक्षगतिरुद्ध । । 'सोमप्रमाण ।
 माह्वरक । । 'परमागमसिद्ध ।' विद्यागमेन प्रतिष्ठित । । 'सूरे ।'
 बीर्मापरसगदस । ॥ १९ ॥

अथ दोस्त्वप्यप्रययनसमर्था अर्थ —

हे 'सत् ।' अर्थ । । 'कन्याम् ।' श्रेष्ठ । । 'सवितानहर !'
 सविताना—सविस्तारा हरि—सुरज्जमा यस्मात् । 'अश्वमोहकान्त !'
 अश्वमोहा कान्ता—विजयो यस्मात् । 'आरबारगसमान !' आर—आरे
 समुद्रस्तत्रागमे साहस्रार । । अयत्नम् । 'आवदेव ।' आव—घेठ देव—
 षोडशदिर्ब्रह्मात् । अर्थादिर्ब्रह्म सुपात्रनिष्ठेषां परमम्, 'अर्थे
 अर्था निवर्त्यन्ते' () इवच अर्थम्, 'अर्थत
 कम' () इत्यस्मान्च कामं ददाति ।
 'महोदयवीरवीर !' महोदया—अम्बुदयवन्तो वीरा—सुमद्य
 वीरा—पण्डिताश्च यस्मात् । 'सोमप्रमादपरमागम !' सोम—सकौर्ति
 प्रमाद—प्रताप परम—प्रहृष्ट आगमो—आमो यस्य । 'सिद्धसूरे !'
 सिद्धा—प्रक्यास्ता सूर्यो यस्मात्, निर्बनानां विदुषामपि क्वात्तेर
 नात् ॥ ४० ॥

अथ महाभिनन्दिजनानामिरामः कामः —

'हे काम !' हे कन्यामसारस । कन्याणी—मन्त्रक सत्—
 कर्तुं च स्पति । 'वितानहर !' विगतविस्तारो हरि—इन्द्रो यस्मात्
 'कमेत्तुवैकन्यात् अहिन्त्याभिमामपर कुपितगौतमपापेन भगवद्
 कादिततनुर्जगत्या राक्ष सहुभित' ।' इति अति । 'अश्वमोहकान्ता-
 रव !' अश्वमोहयति अश्वमोहकान्तानां—पुरुषाणां बीजां वा
 आरव—अम्बो यस्मात् । 'आरणसमान !' आरण—आरण्ये बभौक
 अभिमन्यान्व समान । — सदप ।, आरणसम्येन एकत्रशो देवलोह.

तदुक्त्या समपह्निरभुतोऽपि भस्मने, तौ मयत् कम्पत्पुतिभासत् ।
उक्तं च—

‘दो कायप्परिवारा कप्या कौसेण दोष्यि दो रूपे ।
सरे दो पहर मणे सँवरि प्परिवारणा मत्ति ॥’

(प्रव गा १४३९)

अथ त्वम् । शिबगस्त ‘आचदेव !’ सुरासुरज्येषु । इतिरुपि
मिरप्यस्तप्यितकृत्वात् । ‘कर्मार्थे !’ कर्मप्रबोधन । “कर्मसेवना सत्त-
ति, सत्तत्वेरेवगुणीविपूषा, ततो कर्म” इत्याहुर्लोकः; वरं तु कर्म—
‘कर्मार्थे !’ कर्मनिवर्तक ।, कार्यसुखस्य निवृत्तिपर्यायभावात्, वना
मस्तक्यार्थं कर्म । दमहोदय ! ‘दम—इन्द्रियवर्ष इन्ति तांम् उदवा
वत्स्य । वीर ! १ त्रिमुक्मैकमत ! । वीर !’ तपस्तेजोसुरासुरेभ्य-
साधुभ्योऽपि अमीकृतना सद्भक्तिक ।। सोमप्रभासत् । ‘सोम-
मार्था—कन्दोदय व्यापार ! इन्द्रिप्रधान ।, पम्पस्व कमोरेमनविन्य-
त्वात् । ‘मागमसिदसुर !’ मायमे — कामीविषामे सिदसुरे ।-
मन्त्रसिद्धकोविद । ॥ ४१ ॥

अथ व्यसनपरम्पराभ्योक्षपरो मोक्षः—

हे महादेव !’ मोक्ष ! । कन्यागसारसरितान्तरे । ।
महाभ्योक्षकरणे । । सकलकर्मकेशमुच्छवात् ‘अथमोक्षकृतारण-
णसमान !’ इन्द्रियमोक्षारण्यगवसम ।, अगिन्द्रियभावात् । अथ त्वम् ।
आचदेव !’ आदित एव शीघ्रम्यन्तारवर्धित ! निमित्तत्वात् ।
‘कर्मार्थिकामय !’ कर्मार्थिकमस्तक्य । । “पुण्यपापश्रवणमुक्ति”

१ पवित्रं तु १ वीरियं तु । २ वीरि विद्यतो उदरि वीर्ये २ तु

() ह्युक्ते । 'वीरवीर !' वीरा —कर्मोरेमात्र-
गुण ये तेषां धर्म्य-सत्सारस्वागकृपां कर्त्ति राति । 'सोमप्रभाव !
आद्यावत् । 'परमागमसिद्धमूरे !' परमागमेन सिद्धा सूर्ये-
पण्डिता आचार्या वा यत्र ॥ ४२ ॥

अथ ह्युपरप्रकाशना—

हे क ! 'हे ब्रह्मन् !' ब्रह्मन् —मुक्तस्य मध्ये
रक्तो-वेदमन्निर्मित्य । 'रो रे सुम् दीर्घ्यादिदुष्ट (सिद्ध० १ ३ ४८)
इति रक्तोऽ पूर्वस्य च दीर्घ । 'कन्यागसत्तार !' कन्याग-
सुक्ते सत्तार-गमो यस्य हिरण्यगर्भं ह्युक्ते । सन्निधान !'
वि —पक्षी हसत्स्य तानस्तेन सह वर्तते । 'हरेःकमोह !' हसत्य-किञ्च
रूपस्य हस —पर्यन्तालोकेन तत्र माह —अत्रान् बन्ध, तपर्यन्तस्य
तेनाऽऽम्बन्धत् । अरग ! निःकम्ह ! । 'समान ! सत्त्व !'
अथ त्वम् । 'आषट्पद !' मुरन्ध्रेष्ठ ! । 'धर्मार्थकामप्रद !'
धर्मार्थकामप्रद ! । 'महोदयवीर !' महान् जगद्वयसम्बन्धिनेन
मुक्त उदय-उपतिस्तत्र वीर !-शत्रु ! । 'वीर ! मुक्तिप्रद !'
'सोमप्रभवपरम !' सामप्रभावा-सङ्कीर्णमाहात्म्य परम —तेजो
यस्य । यदुक्तम्—“ परम परे । अमेसरप्रथमयोरोद्गते परम पुन ॥
स्यादम्ययमनुप्रायाम् ” (हिम्य ३-४६१ ४६२) । आगमसिद्धमूरे !
आगम-त्रयीरूप सिद्धमूरे ! प्रथमप्रणेतृत्वेन प्रसिद्धाचार्य ! ॥ ४३ ॥
अथ कसहकेसिबिशारद-नारदा—

हे 'कात्त !' क —ब्रह्मा तस्य अन्त —अथय एव, ब्रह्मपुत्र

त्वात् । 'कन्याणसारः' कन्ये-कन्यात् य आगः-उभस्तेन
 सार-भेदः । कश्चिद्विषय इति भूते । सविद्यान्धरे ।' सविद्यान्-वि-
 त्सारवान् हरि-इत्यो यस्मात्, मरुत्सोऽकम्बरूपकन्येन इन्द्रप्रीति-
 जनकत्वात् । अश्वमोहः । अश्वमा-श्वेन उच्यते-स्तोत्रप्रपादेऽपि
 कुम्भतीति; अथवा अश्व-स्वटिकमणिकस्तोत्रां मा-अमीत्युच्यते,
 अश्वमाश्वीयर्षे । आरारण । आर-अरिसमुत्तम शनै-
 वा-गतिस्त्वया रणो यस्मात् । 'समानः' सपूजः । यत् त्वत् ।
 आश्वदेव ।' जेष्ठश्रीः ।। 'वर्माविक्रमप्रदः । वर्माविक्रमसङ्गः ।
 रणक्रियात् कोकनाम् । 'महोदयवीरपीरः' मोक्षमष्टिवज्रः ।।
 'सोमप्रमः' अश्वोष्णः ।। अथ ।' परमरसप्रधानः ।।
 'आत्मसिद्धः' सिद्धान्तप्रसिद्धः । 'सुरे' पण्डितः ।। ४४ ॥
 अथ मरुपितृविविषाण्वरमदं वेदः—

हे आत्मन् । वेदः ।। कन्याणसारः । कन्या-पठय उच्यते
 तान्मुद्राद्यत्वरितरूपा ये आणा-अन्यास्तै सार-भेदः । प्रायः सर्व
 प्रधाना वेदा नार्यसारः । 'सविद्यान्' । विविषाण्वरप्रकृपकः ।। 'हे
 हरेऽश्वमोहः' । हरे-ईश्वरे अश्वमोहः अश्वमा-श्वेन उच्यते, तस्मिन्-
 करणप्रवृत्तत्वात् । 'कान्तास्वारणः' । कान्तासु आर-गमनेन
 आरयति, अश्ववर्षेण वेद्याप्ययन्तात् । 'समानः' यथाश्वदेव । समान-
 य-यान्प्रशाम्भ्यां युक्त आश्वदेव-पुराणपुरुषो ब्रह्मात्, "अनुपुरुषः"
 इत्युक्ते ।। "मन्त्रैरूपेण समुद्रावगच्छनात् वेद्याणाकृष्य पूर्वां शर्वं यथा
 हरिः" इति भूतेर्वा । 'वर्माविक्रमप्रदः' । 'महोदयवीरपीरः' महोदय-

महोत्सवो वो वीर - होमाग्नि सत्र पिय-बुद्धि राति । 'सोमप्रम ।'
 सोम-सत्यनिरोध सत्य प्रमा यस्मात् । 'भव' रक्ष । 'परं' पशु निरप
 राधं ध्यापापमानं अनुमते ममेवमिति अनुमते पञ्चमी दुर्गतिगर्त-
 निपाठहेतुवाद् न युक्त प्रागवप इति माव । सिद्धसूर ।'
 विशा - क्वाणा मूरया-दिवापार्यो यस्मात् ॥ ४५ ॥

भव भगद्वनर्यनिदानदानवपपमयविष्णुः विष्णुः—

हे 'हर !' विष्णो ! 'भव' रक्ष । कम् ' परम् ' लम्बं तनं
 जगत् इत्यर्थः, पञ्चदशविहृत्वात् । कन्यागसार । 'कठि - संमा-
 मस्तत्र भाग - सिद्धनाद् शब्दप्यनिर्वा तन सार । - भेद ॥ 'सक्तिान !'
 वि - मरुद्वस्तस्य तान तन सह वर्तते । 'अक्षमोहकान्त !' अक्ष
 मोहा - कान्ता इति शब्दसहसहस्र्या प्रिया यस्य । 'भारभारज'
 भरिसम्पूहनिषेधक । 'समानजयापदेव ।' मानवय - दपक्षपदना
 तेन पुत्राः जायन्ते - पूर्विका असुरा यस्मात् । 'धर्मार्थकाम्य
 म्हादय ।' धर्मार्थकामप्रदो महान उद्यो यस्य । 'वीर !' विष्णु
 प्रपन्न । 'वीर ! सत्त्वमस्तिथर । 'सोमप्रम ।' सह उमया-
 मौर्या वर्तते सोमो-हरस्तस्य प्रमावो यस्मात् । 'किमेवेदा हरेण
 राजवान वरो दत्तः—यस्य शिरसि त्वं हस्तं वास्पसि स मस्मसार
 भविष्यतीति । स दामनो देवीपुम्नो देवस्यैव मूर्ति हस्तं वाह
 प्रहृत् । तत शम्भुर्विष्णुपार्थ मयौ । तद्दृष्टान्तं विद्याय विष्णुमा
 श्रीकृष्णं अस्मृतं यजे सप्रार्थमापरेण दामनं प्रोचं यथा-मध्याह्न्यमार्थ
 मस्तके हस्तं देहि । सोऽपि कामविहृत्तदुक्तं कृत्वा यस्मसारम् ।

समस्त—कनकपथं तस्य वितानं—वित्तारं हरति निबन्धितम्बव्याख्या
 भाष्योति कनकसम्पदा इत्यर्थः । ‘मक्षमोक्षकान्तारवारणसमानजया-
 पदे । अक्षाणि मोहयन्ति या कान्ताः—क्षिय, आराः—शोभगामिनो
 पे वारणा—हस्तिन समान—साहस्यारो य अय—शत्रुविजयस्ते आवा
 येयं कौर्म्यादीनां तान् ददाति । ‘अय’ रक्ष । विश्वमिति गम्यम् ।
 कीदृशे ! धर्मार्थकामदमोहदयसी ’ धर्मार्थकामप्रद महोदय वेति—
 प्रसवाय गर्भत्वेन गृह्णाति । पुन कीदृशे ! ‘अपीरसोमप्रभाव
 परमागमसिद्धस्’ अपीर—रुतुकैश्चन्द्रः सोमप्रभाव—आकाशको य
 परमागमो—विनाशम कत्र सिद्ध—कथितं रूपसौभाग्यमौगत्कर्मा-
 दिहं सृते—प्रसूत, सुपात्रनिक्षेपाग्न्यनयति, धनरूपदेवतारूपयो-
 धिबोरमेवोपचाराविवमुक्तम् ॥ ४८ ॥

पूर्व विषयसुम्नाजुमय कामः प्रोक्ता, साम्प्रतं श्रीनन्दनः
 समस्तसंस्मृतिभूमिद्वाराप्रद्युम्न प्रद्युम्न—

हे ‘ए ! प्रद्युम्न !, अ—विष्णु तस्य अपत्य इ । ‘क
 न्वाससार !’ मय्येष्ट ! । ‘सवितानहरे ! सवितानाः—ससन्तानो
 हरिश्चम्पात् । अक्षमोह ! मनोहर ! । कान्तारवारणसमान !’
 क—मुक्तं अन्तयति कर्त्तव्यं यत् आर—अरिसम्पद वशरणे साहस्यार ।
 अय त्वम् । आराधेय !’ भेष्टजीव ! । धर्मार्थकामपाशक ! । ‘महो-
 दयपीरपीर ! मोक्षगतिदक्ष !’ वज्रपन्थे साम्प्रतप्रद्युम्नयोः सिद्ध
 त्वात् । ‘सोमप्रभाव !’ आकाशक ! । परमागमसिद्धस्’ प्रकृष्टा
 मा—धोत्तर्या अ—विष्णुस्तस्य गम—अभिगमस्तेन सिद्धा स—
 उत्पत्तिर्यस्य ॥ ४९ ॥

अथ स्फुरत्प्रभापथं पश्य—

हे 'सप्त !' पश्य !, सह जैर्बलति । 'कम्प्यम् ।' भेद ।।
 सक्तिवन्दरे ।' सक्तिवन्द—सत्त्वविस्तारो हरि—विष्णुर्मत्मात् ।
 'समोह ।' समा—दृष्टी साधनार्थं उद्भवति । 'कान्त ।' मास्त्र ।।
 'आरवात्प्रसमान ।' अरिसम्पूहस्यपोहेन सपूज ।। सव त्पु 'अथ
 देव !' भावो—शुभो देवो—विजिगीषा यत्मात् । 'धर्माधिक्यप्रदम्'—
 धर्माधिक्यप्रदं माह—नेत्रो यत्मात् । 'अथ ।' रिपुकण्ठच्छदे निर्वय ।।
 'वीरवीर ।' वीराणां—मयानां धर्म—शुद्धिं ईरयति । सोमप्रमथ ।
 सङ्कीर्तिप्रदाप ।। 'परमागमसिद्धसूरे ।' परेषां मा—भीतस्तथा आगमे-
 कामे मन्त्रसिद्धापात् । ॥५०॥

अथ शब्दयात्रयिसुत्रितश्रुगन्या पाञ्चनम्या—

हे 'सप्त !' पश्य ।। 'कम्प्यम् ।' भेद ।, पाञ्चनम्य इत्यर्थ ।
 'क्तिवन्दरे ।' विरिद्धविस्तारो हरि—वासुदेवो यत्मात् । 'असमोह'
 समरे परस्फुटस्य वेत्तव्यहर ।। 'कान्तार' तेषां कम्पनीय परोप-
 दृष्टान्तक अरव—सम्बो यत्प । अरव ।' असह्यमान ।, ध्वनित
 समररुरगत्वात् । 'समानवयापदेव ।' मानसम्पन्नपुष्टा आश्रयेवा-
 दानवा यत्मात् । 'धर्माधिक्यप्रदम्'—देव ! धर्माधिक्यप्रदाम्पुदव ।।
 वीरवीर ।' वीराणां धर्म ईरयति । सोमप्रमथ ।' पन्त्रोप्यस्य ।।
 'अथ रस । परं आत्मव्यतिरिक्त जनं मा वधी, तव पन्त्रो-
 प्यस्य पराङ्मनमुचितमित्यर्थ । आगमसिद्धसूरे ।' मा—कम्पी-
 त्तस्या आगमो—अमरतयाज्ञासिद्धापात् । ॥ ५१ ॥

अथ पञ्चमिताम्रिः शिवः—

हे 'सोन !' उमापते ! 'कन्याणसारसवितानहर !' कन्यो—दश ,
 कन्य इत्याग—साम्बने यस्येति पङ्क्तिरयम्यायां कन्यागशब्देन दश —
 प्रशंसति तस्य सारा—भेदमा—र्यस्यैव सत् सारसम् यद्वितान—मत्सरत्
 हरति । 'ईशमोह !' ईशा—द्वयार तान् मोहयति—रभयति, मुक्त
 पयत् । 'कात्तर !' क—कृत् अन्त—स्वरूपं यस्या सा अभाद्
 म्मा तां इत्यर्थं यद्वा क—मस्तकं सत्यान्त—अवयव तं इत्यर्थि—
 प्राप्नोति कपल्ली इत्यर्थं । 'वारगसमान !' वारगो—गवायुस्तस्य
 ति यः सादृशो मान—महद्भारो यस्य । 'आपण्डे !' सर्वमुरग्यष्ठ ।।
 'धनार्थ !' धर्म—यन् प्रस्तावात् पिनाकं तस्माद् अथ—दानववध-
 रूपो यस्य । 'कामर !' स्वरत्नदक ।। 'महोदय !' महोभते ।।
 'वीर !' धूर !, अन्धकारिबंसात् । वीर ! वैर्यपुङ्गव !। प्रभाव !।
 परम्माहुष्य ।। प्रकृष्टागम !। सबन्धापिर्यात् निःक्रिय !।
 'सिद्धसूर !' सिद्धानां अणिमाद्रिसिद्धिमात्रा मूर !—माचर्य ।।

अथ राहदपहरणघारी गौरी—

कदाचिद् गङ्गाभिगमपराय हराम् पुकोष दधी, सत किमप्येषा
 करिष्मतीयवीरतां प्रपदे देव, देव्यपि साधिज्ञेयमाग्नान् निदरायन्ती
 तं प्रपद्य— २ आपण्डे ! सुरमुक्य ।। अर्षार ! 'कात्तर !।
 'कन्यागस !' कन्यार्ण स्पति । 'भरस !' मीरस ।। वितानहर !'
 दशमस्तमधन ।। 'ईशमोह !' इशगान् मह—लेहो यस्य ।
 जया—गौरी, "जयामा तसस्ती तिथि" (देवने २-१५२)

अथ सुदुर्लभमापन्नं वाक्यम्—

हे 'सुर ! चक्षुः, सह जीर्णवर्ति । 'कृष्णाय !' मेहः ।
 सविज्ञानहरे !' सविज्ञान—सद्यम्बविस्तारः हरिः—विष्णुयामात् ।
 'समोह !' समी—गृष्णी साधनार्थे ऊहयति । 'कान्त ! मातरः ।
 'अरवत्समान !' अरिभक्तुम्बपोहेन सन्तुष्टः । अथ त्वमी 'आर
 देव !' आरा—मुष्णो देवो—विजिगीषु यत्मात् । 'परार्थिभक्तुम्ब'—
 परार्थिभक्तुम्बं म्ब—नेत्रो यत्मात् । 'अदय !' तिष्ठच्छेदे निदयः ।
 'वीरवीर !' वीरगा—मद्यनां पिबे—शुद्धिं ईरयति । सोमप्रमद !
 सद्योर्त्तिप्रतापः । 'परमात्मसिद्धमूरे !' परेशां मा—वीर्यस्या अप्यने-
 सामे मन्त्रसिद्धाभायः । ॥५॥

अथ सुदुर्लभमापन्नं वाक्यम्—

हे 'साग्न !' राहः । 'कृष्णाय !' मेहः, वाक्त्रय इदम् ।
 'विज्ञानहरे !' विज्ञानविज्ञानो हरिः—वासुदेवो यत्मात् । 'अरवत्समान !'
 समरे परधक्तुम्ब वैरम्बहरः । 'अन्तारव' तेषां कर्मनीव रोषं
 मुत्तास्तुक्तः आरव—वाग्दो यत्मात् । अरम !' असह्यमान, प्यन्तौ
 समररुग्मन्तु । 'समानप्रयाय' । 'सामन्त्रनपुष्प आये'—
 सामना यत्मात् । 'परार्थिभक्तुम्बमहोदय !' परार्थिभक्तुम्बप्रदा-
 वीरवीर !' वीरगां पिबे ईरयति । सामप्रम !' चन्द्रोम्बः ।
 'अथ राह ! परं आम्बन्धिरिक्तं जनं या वपी, तद वदो-
 ग्गदय' पराहमनमनुबलविषयः । आत्मसिद्धमूरे !' आ—मदी-
 रतम्ब आम्बो—अम्बन्धिरासिद्धाभायः । ॥ ५१ ॥

अथ प्रतिष्ठपत्पूरकदम्बः हेरम्बः—

हे 'वारणसमान !' गजवदन ।। अथ त्वम् । आपदेव ।
हरिहरदिम्ब प्राक् पूष्यत्वात् ; यथा आदौ अदेव । गौर्या शरी-
रादूर्ध्वमण्डलेन निर्मित इत्युक्ते । 'कन्यागस्तार !' मद्रमेष्ट !, प्रत्पूरम्पूर
म्यगद्देवत्वात् । 'सवितान !' सविस्तार ।, सम्पादरत्वात् । होह-
मोह !' हरस्त्रोह्न मोह—विमृन्तोहो यस्य । अन्तार !' अन्तः—
सर्वाङ्गत्वात् ओहे प्रिय आत—वह्कमर्ण यस्य । 'धर्माश्रमात्
महोदय ।' धर्माश्रमात्प्रशान्तुदय ।। 'पीरपीर !' पीर—कम्प
तस्य धिय ईरयति तत्पूजया प्रयोजनै नि प्रकम्प ! ।
'सोम ! सकीर्ते !। प्रभाषपर ! माहात्म्यप्रहृष्ट !। 'मागम
सिद्धम् ।' धीसमागमनमम्प्रसिद्धाचार ।। ५५ ॥

अथ गुरुकृतगौरीगिरिद्विष्ठासः केम्बास —

'पद्माग !' प्रहृष्टगिरि ! प्रस्तात्वात् केम्बास । 'कन्यागस्तार !'
मद्रमेष्ट !। 'सवितान्दर !' अथ—शङ्कुनय—शुद्धोऽकोकिङ्क-
कम्पपिङ्गविद्वापास्तेषां तानो—विस्तार । हरयध—बाधय सिंह-
मण्ड्य वा सह वैद्यते । अश्वमोह !' मनाह्व ।। यथा 'सविस्तान-
दर !' सवितान—गौरीगंगादिपरिवारविस्तारवान् दर—सहरो
यत्र । 'ईशमोह !' शम्भोदर !। 'कान्तारवतगसमान !' अन्तारे—
अन्तर्गते वारगेय—यत्र समान—साहद्वार ।। अथ त्वम् ।
आपदेव ।' आपा दध—कीडा यत्र । धर्माश्रमदर ।, यत्र
यत्नानामेतत्प्रितुवसिदे । महोदय ! महान् उदय—उत्प्लवो यस्य

इति पाठ्यम् । 'अगमसिद्धम्' यथा न गच्छतीत्यगः—सैकः तथा
 नास्ति गम—बद्धने यस्येति व्युत्पत्त्या अगम—सैकः तस्मात् सिद्धा
 स—मसवा यस्या सा । कण्ठारवारणसम । 'कं—बद्धं बन्धः—
 स्वरूपं यस्या सा कान्ठा—गङ्गा तस्यां वार—अभिगमस्तारणे
 सम—समीक्षा । 'सोमप्रमथी सोमोपमक्षिते प्रमथी—मर्धरि मधुसूतने च
 अपरमा' न अपरहृया, किन्तु 'परमार्थकामदम्होदयवी' परमार्थकामदम्ह
 महोदय—अमृदयं वति—असहाय गर्भेन गृह्णाति हस्तस्वं मा सु
 पीत इति भावः ॥ ५३ ॥

अथ वृक्षदेवस्यावस्कन्दः स्कन्द —

'सोमप्रमथ । स्कन्द । सह उमथा सोम—वाम्नुः तस्मात्
 प्रमथ—मह्योत्पत्तिर्बलम् । 'कस्यामसार ।' के—वाहनम्पूरे स्मृत
 इति कमी स वासो आणसारश्च आण—पुत्रे दानवाहनचाम्पस्तेन
 सार ।। 'सविद्यानहरे । वि—करककुम्भकृतस्तत्त्व तानो—विस्तार
 हरयश्च—किरमा सह सैर्वर्तते । 'अक्षमोह ।' मनोहर ।। 'कन्धत्त-
 वारग । कन्धत्त—कीपु वार—गमनं वारवति वारवर्तीत्यात् । 'स-
 मानवव ।' समान्य—साहस्य सपूजा वा जया—गौरी यस्यात् ।
 'अपदेव ।' अण्डितवानव मथानिति गम्यम् । यथा(हा) द्वितीयाधिके
 दुष्पण्डितम् । कम् 'परमागम्' कौशामिपानप्रहृष्टपर्जनम् ।
 'परमार्थे ।' परमोहो ।। 'कामद ।' स्मरवण्डक ।। 'महोदय ।'
 अमृदयपुच्छ ।। 'वीर ।' विरक्त ।। 'वीर ।' पुत्रे वार ।।
 'असिहसरे ।' असिह—केनापि कर्तुं अशक्यत्वात् निष्पन्नो अस्त-
 रक्षकस्तत्र स्रो—विराजग । ॥ ५४ ॥

अथ प्रतिवृत्तपत्न्युत्पत्त्यर्थः हेरम्ब —

हे ' वारणसमान ! ' गजवदन ! । जय त्वम् । आपदेव !,
हरिहरादिभ्य प्राक् पूज्यत्वात् यथा आदौ अदेव । गोर्मा रसी-
रादूर्ध्वमखेन निर्मित इत्युक्ते । ' कन्यागमसार ! ' अत्रभेद !, प्रपूरम्पूर-
म्यरोहहेतुत्वात् । ' सविस्तार ! ' सविस्तार !, सम्पत्तत्वात् । हस्त-
मोह ! ' हस्तमोहमोह — पिबन्नेहो यस्य । कान्तार ! ' कान्तार-
सम्पत्तत्वात् सोऽहं प्रिय आग — वत्सलमर्गं यस्य । ' पर्माथकामन्
महोदय ! ' पर्माथकामप्रशम्भुदय ! । वीरवीर ! ' वीर — कस्य
तस्य पितृ ईरयति तपूजया प्रयोजनं नि रक्षस्य ।
' सोम ! ' सकृत्ते । । प्रभावपर ! । माहात्म्यप्रहृष्ट ! । ' भाग्य
सिद्धम् । ' ग्रीष्मभाग्यमनमन्प्रसिद्धाचार्य । ॥ ५५ ॥

अथ पुरुचुवगीरीगिरीवविष्णुस कैलास —

' परमाग ! ' प्रहृष्टगिरि ! प्रस्तावान् कैलास ! । ' कन्यागमसार ! '
मदभेद ! । ' सविस्तार ! ' जय — शङ्खनयः पुण्ड्रकोऽकोष्ठित-
कन्यपिङ्गविष्णुवाग्देवा तानो — विस्तार । हस्तमोह — यामव सिद्ध-
मकटा वा सह स्यतने । अश्रुमाह ! ' मनाह्वर ! । यथा ' सविस्तार-
हर ! ' । सविस्तार — गोमिमागादिपरिवारविस्तारत्वात् हर — शङ्खरो
यत्र । ' ईशमोह ! ' दृष्टमनीह्वर ! । ' कान्तारसारसमान ! ' कान्तारै —
कान्तै वारगैश्च — यत्र समान । साहद्वार । । जय त्वम् ।
' आपदेव ! ' आपो दय — मीन यत्र । पर्माथकामद !, तत्र
गन्तव्यमेतन्निश्चयमिदं । मदीयम् । महान् श्रवण — उच्छयो यस्य

इति पाठ्यम् । 'अयमसिद्धम्' यथा न गच्छतीत्यर्थः—तेन तदा
 नास्ति गमः—कस्मै वस्येति श्रुत्वा अगमः—तेन सरमात् सिद्धा
 म्—मसवा यस्या सा । कान्तारवारणसमः । क—कस्मै अन्तः—
 स्वकर्म वरया सा अन्ता—गता तस्या भार—अभिगमस्तद्वारणे
 सम—समीपम् । 'सोमप्रमो सोमोपसृक्षिते प्रमो—भर्तारि मण्डुस्ये न
 अपरमा' न अपरमा, किन्तु 'धर्मार्थकामदमोदयधी' धर्मार्थकामद
 मोदके—अमृदये इति—मसवाय गर्भत्वेन गृह्णाति इत्यतस्त्वं मा मू-
 धीर इति भावः ॥ ५३ ॥

अथ दत्तदेस्यावस्कन्दः स्कन्दः—

'सोमप्रमाव । स्कन्दः । छद् उमया सोमा—छम्नु सत्यम्
 प्रमाव—मण्डुस्येतिर्बन्ध । 'कन्यापसार' । के—काह्ननमधूरे स्त्रीपुं
 इति कस्मै स वासो आपसारय, आपण—पुत्रे दानवादानुष्मत्तन
 सारः । 'सक्त्वानधूरे । वि—करस्वकुस्तुत्तस्य सानो—विस्तार
 हरयय—द्विरया छद् ईर्षति । 'अप्रमोह' । मनोह्र । 'अन्तर-
 वारग । कान्तासु—वीतु भार—गमन वारयति कथयतिवात् । 'स-
 मानवव ।' समान्य—साहसरा सन्मा वा जया—गौरी यस्यात् ।
 'अपनेव ।' स्तण्डितवानव भवानिति गम्यम् । यथा(वा) विहीरजिडे
 दुष्पण्डित । कम्' परमानाम् । कोष्ठाभिधानप्रद्वर्पकात् ।
 धर्मार्थ । 'धर्मोसो । 'कामद । रमस्मण्डक । 'मोदय ।'
 अमृदयपुष्प । 'वीर ।' विद्यन्त । 'वीर ।' पुत्रे छद् ।
 असिद्धसूरे । 'असिद्ध—केनापि कर्तुं अशक्यत्वात् निष्पत्तौ यस्या-
 रक्यमस्तत्र सूरे ।—विपश्चग । ॥ ५४ ॥

पद्मविष्णुसनाभाक । । 'ईशमोह ।' इ-काम-त-अनने दमा ऊहा-
 भितर्क यस्मात् । 'कान्तारवारगसमान ।' कान्ता-कमनीयस्त्रिय तासां
 भार-स्वैरदिहारस्वात्य भारणे समान ।-सदृश ।, चन्द्रोदये प्रकाशमिया
 न सञ्चरति स्त्रैरिष्य इत्यर्थ । अयं स्वम् । भाषणेन ।' भाषो देव-
 कोऽयं यस्मान् । पर्यार्षकामय । भिनगज्ज ।, विधिद्वन्द्वभेदेन
 त्रिवर्गसिद्धिर्भवतीत्यर्थ । 'महोदय ।' महान् उदयो यस्य । 'ब्रह्म-
 धीर ।' ब्रह्म-पक्षिण तेषां हरे-गमने पिय रति, ते हि चन्द्रोदये
 रात्रौ दिनभानया मञ्जुगिनुमिच्छन्ति । अपरमागमसिद्धसूरे ! सूरे-
 सूर्ये प्रभवति । अपरमागमसिद्ध ! अपगता रमाया-भिय आगमो
 यस्य न चासौ निदध नि श्रीक इति क्पात् ॥ ५८ ॥

अवापहतकाकवक्त्रं वक्त्रः—

हे 'भार ।' महक । । 'कन्याणसा कन्याण-महूर्तं स्यति ।
 रसवितान्हर ।' रसा-पुतादयस्तेषां विनाश-विम्वारस्तं हरति ।
 यदुक्तम्—

'समि मासि महव भूनेदणि कटि मपरि रवि मणदि दंसपि ।
 तत्ररसपन्न मङ्गप करावत आवा नरवत शक्ति चटावद ॥ '

()

'ईशमोह ।' ईशो इत्यन्तर्न मोहयति म्मनादौ मङ्गकटि
 चरिष्य जनयति जनानाम् । 'कान्त !' क-पानीर्य कन्तयति रति
 दिवपञ्चान् । क्व 'मूर' मूर्ध इत्यर्थ । सारगममान !'
 महान्नुनमार्पयितेये महप । अथ एव 'भाषणेन ।' आदिन एव

‘बोरषोर !’ बोरगा—राज्याशेनां विष—द्वारापनशुद्धिं ददाति ।
 सोमप्रमाद !’ चन्द्रप्रमां भवति—वर्द्धयति स्वकान्तिमि त्स्फुटि-
 मक्यात् ‘मसिद्यगूरे !’ मसि—दद्यात् सिद्धा—अग्निमादिसिद्धिमात्र-
 सूर्य—अप्यात्मकोविश प्रमथा—गार्पश गमा यत् ॥ ५९ ॥

अथ नव ग्रहाः ।

तत्र प्राक् कङ्कशब्दात्वाक्यपूरा सुरः—

ह हरे !’ सूर्य !’ कल्याण !’ कन्य—अपूर्वतत् आन-
 यति—भाहयति । सारसविमान !’ सारसानि—पद्मानि विठनोति-
 विहासेन विष्टारयति । ‘अधमोदकाभारचारुगसमान !’ इन्द्र
 शब्दश्चलनकरिसम !’ निशान्धकार्त्तवक्यात् । अथ अत्र ।
 आपदेव !’ प्रातस्त्वमेव देवो हस्वसे त्वदुषोषिते मुक्त सगा
 देवा हस्वसे इति । ‘कर्मार्थ !’ कर्महेतो—सर्वकर्मकार्त्तवक्यात् ॥
 ‘कर्मदम्भ !’ कर्मा—शान्तिद्वारान्तवश म्हा—उसवा यस्यात् ।
 ‘उदम्बी !’ उदय—उदयपर्वत उदगमो वा तं वेति—यच्छति
 “वीकृ गतिप्रबलनकान्त्यसुनन्दयने” इत्यस्य । अथोरसोमप्रमाद !
 अथोर—कस्तुर सोमस्य—चन्द्रस्य प्रमाद—स्फूर्तिर्विस्मात् सूर्यदेवे
 चन्द्रस्य प्रमादो भस्मस्तोत्कर्ष । ‘परमागमसिद्धसूरे !’ परा—ग्रह्या
 मा—अधीत्यस्य आगमा—अमस्तम सिद्धा—अक्याता सूर्य—अग्नि-
 यस्यात् ॥ ५७ ॥

अथ दग्मपेकजमास्तदन्दा चन्द्र —

सोम !’ चन्द्र !’ कल्याण !’ मेघ !’ ‘सारसविमानह !’

देव ।' देवमुच्य ।, उवाचायवात् । 'धर्मार्थ ।' धर्मनिर्दिष्टक । । 'कामद ।'
 काम-स्मरं दयते " सुदयधियवय परमपुरुषार्थ " ()
 इत्युक्ते । 'महोदयरीर ।' महोदय-मोक्षमर्ष विसेपेन ईरयति-
 निराकरोति । 'धीर ।' बुद्धिप्रव । " विद्यारम्भे गुरु भेष्टा " (नारदत्रे)
 इत्युक्ते । 'सोमप्रयाव ।' आहुतृक । 'सुम-
 म्हात्वात् । परमागमसिद्ध । पर्या मा-धीस्तस्या आगमे-समं
 सिद्ध । "यावत्प्रां जयतो गुरु" () इत्युक्ते ॥६१॥

अथ सूचनोपनीतकाव्यः काव्य-—

‘ हे सुरे ! ’ गुरो ।, दैत्यानामिति विसेपगाद् गम्यम् ।
 ‘ समानवयाचदेव । समानवया-मानवयाम्यां गुप्ता आपन्नेवा-
 बभूव यस्मात् । कन्यागसारसवितान्महर । कन्यागसारस-मयसा-
 रान्वहत् विताने-मके हस्वित्य वदे वक्षिणावसरं कनकाकुक्षानासप्र
 विटस्य वामनरूपेण इरिणा कुशमेण वभू म्फोटयिवा कन्यागसर्वस्व-
 मपनीतमिति मुठे । 'अश्वमीक्षकान्तरवारण ।' अश्व-स्ववहारस्तन्मोहन
 कनगात्र ।, प्रवर्जितनि सन्देहनीतिशान्त्वात् । 'धर्मार्थकामन्महोदय ।' दे
 वताप्रतिगन्तारोप्यादयो धर्मेशा रिपुविशयमात्रादयोऽर्थेशाः, विवक्षा
 दया कामदा, महा-उपज्ञा यत्र स तात्ता उद्गमो यत्थ । 'वत्
 धीर !' धीरान्-अमुरमद्यान् धीरयति । सोम सुमय्य इति सङ्घर्षे ।।
 'प्रमा' कम्तापमा । 'वप' आरोपय । देवताप्रतिगन्ती तद्वसञ्चन
 प्रमासम्भवात् । 'रमागमसिद्ध । रमा-धीस्तस्या आगमे-समं

अस्तुत्य ।। जय इत्युपधाते । 'धर्मार्षकामद् ।' धर्मार्षकामसम्पद ।।
 'महोदयवीरवीः ।।' महादया—उत्साहवती वीरुणां वी—पुष्टबुद्धिर्दे-
 र्मात् । 'असौम्यभाषपरम ।' अस्मैतिप्रमाच्यहृष्ट ।। 'आयमसिद्ध ।'
 आयम—आयमनं तत्र दयात्—प्रसिद्ध । गङ्गासे प्रामात्यो न गन्तव्यम् ।
 बहुलम्—

“यंगच्छयार्तिं सखिबयधि । पिष्टं वाह न मेष्टि ।

हासिह पशुत्वावह न मायिकि ठगल्ल म तिष्ठि ॥”

()

अथ सर्वसौम्य सौम्या—

हे 'सुरे !' पञ्चदशव्यायेन पुनः ।। सोमप्रयत्न ! सोम्य-
 क्त्वात् प्रकर्षेण माय—उपतिर्बस्य । यशाम्भोजवन्तम् ।। 'अस्मो-
 हकन्तारवारणसमान ।' अस्मौचित्यकाननकरिसम ।। जय त्वम् ।
 'आयदेव ।' भेटपुते ।। 'धर्मार्षकामद् ।' त्रिकर्षम् । 'मूर्तीं पुष्टपु-
 ष्ट्य भेट्य' इत्युक्ते । 'महोदयवीर ।' महा—उत्साहात्तेषां उदये
 शब्दः ।। 'वीर ।' बुद्धिप्रदः ।। 'परमायमसिद्ध ।' परम—प्रहृष्ट इति
 आयम—ज्योतिषे सिद्ध ॥ ६० ॥

अथ अतमस्त्वमनाऽप्युपितपिपयः पिपयः—

हे 'सुरे !' गुरो ।। 'कन्यागसारसविस्तारः ।' सविस्तार—
 सागरः स आसौ हरिष, पूर्वं कर्तुं कर्तुं इत्या शक किञ्चनूचिति,
 कन्यागसार—अश्रमेण सविस्तारहरिर्विस्थात् ।। अश्रमोद् । अश्रमि
 मोद्भवति नास्ति कस्तप्रकृपकृपात् । अत एव 'कन्तारवारणसमान ।'
 कन्ता—विस्तारान्तरात्—यमं तत्त्व—वारणम् "हम् सम्मस्तौ" इत्यस्य
 विमलस्य मयर्न—सेवाफलादिमार्गः तेन सर्वम् ।। जय त्वम् । 'आय-

बौरपीर । ' अम्युद्ययकम्पनसु । ' सोमप्रमावपरमागमसिद्धसुरे । '
 सोम - चन्द्र तस्य प्रमाव - माहात्म्यं तस्य परमा - प्रकृत्य श्री तस्या
 गम - मयगमस्तत्र सिद्ध - पण्डित । ॥ ६४ ॥

अथाङ्गुलसङ्ख्यापदेतु केतु -

हे ' प्रमद ! ' शिस्तिन् ! शिस्त्वाप्रभासमयः समानार्थः । '
 (इत्य अमि र मा १-६५) इति पात्रस्य प्रमा-विस्ती
 अवति-पात्रमति, मयर्वायार्थं पात्रनैवोक्त ; यथा प्रमा-विस्त्वा
 अवति-दिनस्ति सुपात्रीन् यथा अवति-वदति पृथ्वी प्रमाव
 अवति-केतु । ' कन्यागता ' मयान्तक । ' रसवितान्धरक ! '
 रसस्य-अनुरागस्य युक्ततदेतुमयस्यादेर्वा वितानः-विस्तार उ हरति
 रसवितान्धर इत्य - अक्सोक्तं यस्य । मा निषये । अय त्वम् । ' उद्धा '
 अवतीति ऊ - राजामान्यावित्ति हन्ति ' क्वचित् ' (सिद्ध ०५।१।१७१)
 उपास्य । ' कान्तारवारणसमान ! ' कन्यानां-कमनीयवस्तूनां वारः-
 प्रातिष्ठितरूपे सदर्थ । ' आषदेव ! आदित एव अम्युद्यय । ' ' धर्माभिः
 कर्मनिर्बन्धक । ' ' कामदम्भ ! ' कामद-वाम्बितार्थस्तण्डक नहः-तेजो
 यस्य । ' अदम्योरपी ! ' अद्या-नि इषा वारपु धर्मस्य केतुदये
 युवाविसम्ममन् । असोम । अकर्ते । मूरम्हत्वात् । ' परमागम-
 सिद्धसुरे ! परा-प्रकृत्य या मा-हरणीरतस्या गम-मयगमस्तत्र
 सिद्धसुरे ! - सिद्धार्थ । ॥ ६५ ॥

अथाऽष्टौ दिक्पालाः ।

तम प्रपतमिदमचक्रः शक्रः—

हे ' हरे ! ' शक्र ! ' कन्यागता ! कन्यागानि-सर्वधिन-

स्मात् । “सुके वा छिद्यते मयः सार्यं वरं देह” ()
इति ॥ ६२ ॥

अथ भुवकार्यश्रेयाश्चानि चानि—

‘सिद्धः’ निष्पन्नः । । यत् । ‘सूर’ सूर्ये तपुःपत्तात् । ‘कन्या-
गसा’ मय्यन्तङ्गत् । ‘रसविज्ञानहरेः’ रस—उत्साहस्तत्त्व विज्ञा-
नहर-विस्तारहारी इति—ईक्षणं यत्त्व चानिपत्यस्य अत्यल्प-
त्वेनोत्साहमङ्ग इतिवात् । ‘माह’ वैनिश्चयनक । । कन्यस्त-
वारणसमन । । कान्तानां—कमनीयवस्तुनां भार—आगमनीं तद्वत्त्वे
साहचर्य । । अथ इत्युपहाते । । आपदेव । । अद्विष्ट पदाऽस्तुत्य । ।
धर्मार्थकामसङ्गक । ‘चनी पनुर्मनिगते पृथिव्यां सर्वमना कथेय-
कर्मणिता स्यात् । () इत्युक्ते । ‘महोदक-

वीरधी अन्तुदधिकम्पमबुद्धे । । ‘असोमप्रभाव’ अन्ताह्निक ।
‘परमज्ञान’ परम—प्रज्ञो यम—अतिरिक्त्य पञ्च बाह् ॥ ६२ ॥

अथ सकलजगद्वस्तुव विपुन्दुर—

हे ‘कान्त’ क—मस्तकं अन्त—मानसं क्षेत्रं यत्त्व स उद्-
रित्यर्थ । ‘विज्ञानहरे’ विज्ञान—विगतदीप्तिविस्तारः सुन्दरो वा
हरि—आदिशो भवमात् । ‘कन्यागसा’ कन्यागसा—मय्यन्तङ्ग-
रसो भवति सुधारसो यत्त्व सुधापाजोपतस्य[तस्य]मुद्वेष्टेवात् । ‘अ-
माह’ मोहकारणमव्ययनक । समोरूपत्वात् । ‘आरवारणसमन’
अरिसमूहमिषमे सङ्घर्ष । । अथ इत्युपहाते । ‘आपदेव’ । । आवा
मनसा वैद्य यत्त्व । धर्मार्थकामसङ्गक । कूरमहत्वात् । ‘महोदक-

वीरपीर ।' अम्युदयकम्पनाश !। 'सोमप्रभावपरमागमसिद्धसूरे ।'
 सोम—अत्र तस्य प्रभाव—माहुरम्यं तस्य परमा—प्रहृष्टा यी उत्था
 गम—अपगमस्तत्र सिद्ध—पण्डित ॥ ६४ ॥

अथाऋषासकमापहेतु केतु —

हे 'प्रभाव !' शिस्तन् ! शिस्ताप्रभावस्मयाः समानार्थाः ॥
 (हस्त अमि २ मा १-६५) इति पात्र्यत् प्रमा—निस्ता
 भवति—पास्वति, मन्वर्त्तयार्थं पात्रुनेबोद्ध ; यथा प्रमया—सित्तया
 भवति—हिनस्ति शुषादीन् यथा भवति—वहति पृथ्वीं प्रमाव
 भवति केतु । कन्यागसा 'मन्त्राप्तक ।। 'रसवितान्धरक !'
 रसत्य—अनुरागस्य शृङ्गारादेरुग्न्यदप्यादेर्वा विधान—विस्तार तं हरति
 स्ववितानहर इष्ट—अवलोकने यस्य । मा निपेये । अयं त्वम् । 'अहो'
 भवतीति कः—राजामान्यादिस्तं हन्ति—स्वप्ति (सिद्ध ०५।१।१७१)
 अप्रत्यय । 'कान्ततरवारणसमान !' कान्तानां—कमनीयवस्तुनां आरा—
 प्राप्तिस्तद्वरणे सर्वप ॥ 'आवदेव !' आवदित एव अस्तुरव ! 'धर्माभिः'
 धर्मनिर्बर्त्तक ॥ 'कामदम्भ !' कामद—वाञ्छितार्थसङ्कटं महुः—तेजो
 यस्य । अवदवोरपी ! 'अदया—नि कृपा वीरेषु धीर्यस्य केतुदये
 शुद्धादिसम्भवात् । असाय । अकर्त्ते ! कूरमहत्वात् । 'परमागम-
 सिद्धसूरे । परा—महृष्टा या मा—हस्तीमन्तस्या गम—अपगमस्तत्र
 सिद्धसूरे ।—सिद्धाचार्य ! ॥ ६५ ॥

अथाऽष्टौ दिक्पालाः ।

तत्र प्रपञ्चत्रिदशचक्राः सूक्तः—

ह 'हरे !' शक्त ! 'कन्यागसा ! कन्यामानि—सर्वविन-

स्पर्शनादिदिमोऽस्य चानि सरसि—तत्र पूजान गच्छति स्पर्शः ।
 'सन्निधाम ।' सामानिक्रयार्थिनात्पावपादिप्रचुरपरिचारविस्तारसहितः,
 यथा 'सन्निधान ।' समस्तः, एतयस्त इत्याहुर्लोकः । 'अङ्गनोद ।'
 अङ्गाणि मोहयति कान्तरूपत्वात् । 'कान्तारवारजसमान । कान्त-
 कर्मनोद' आर—बहुकर्मणं यस्य, स चासौ वारगन्धेन सरसः ।
 जय त्वम् । 'आचदेव ।' देवताय । 'धर्माधिक्यमदमोद ।
 धर्माधिक्यमपाकं मूलेभ्यः—परमेष्ठ्यै वत्स । धीर ! पाप्मनि
 दानववधाय । 'धीर ! धैर्यशुष्पपुल । 'सोमप्रभाष ।' सौम्यै
 प्रभाष । 'परमात्मसिद्धसुरे ।' परमात्मै—ब्रह्मसत्तायै सिद्ध-
 प्रख्यात सुरे—ब्रह्मत्ववित्तवत् ॥ ६९ ॥

यस्य त्वम् 'पा'सदृशं जयस्यः—

हे 'क' ! जयने । 'को ब्रह्मप्याह्वयानि रबी मयूरज्जनौ जनेऽङ्गिणे ।
 कं शीर्षेऽसु सुने' (हेम्ब १-५) इत्युक्ते । 'अन्तस्व ।' कान्त-
 मध्ये रत्न—अमरगिति ध्वनिर्विषय । 'आपण ।' निर्मलकाष्ठं वरगित्तव
 मय । 'कन्वागसार ।' कन्वाण—हिरण्यं तदेव सर्वमस्तु सारम् ।
 अर्चन्तरे तोयस्य हिरण्योत्था' (अभि २ मा. १।६४) इत्युक्ते । 'सन्नि-
 धान्दरे ।' सन्निधान—विस्तारकाशी हरि.—वासुदेवस्य । 'अङ्गनोद ।'
 अङ्गाणि मोहयति कान्तरूपत्वात् । 'समान ।' समस्तः, विप्रैः प्रथमं
 पूज्यमानत्वात् । यय त्वम् । आचदेव ।' सर्वदेवतुल्यः ।
 'अभितुल्या वै देवाः' (आच गू. सू. अ ४) इति श्रुतेः
 'धर्माधिक्यमदमोद' धर्माधिक्यमाणां पापकं सोढोमया समस्त

यद्वाक्यस्या मह—तेजो यस्य । 'अदमवीर ! नि कृपेण शर ! सर्व-
याहकृत्वात् । ' भीर । ' धीमं—वस्तुज्ञानं रातीति । ' सामप्रभावपर । '
सोमे—अग्ने प्रमात्पर ।—तेजसा श्रेष्ठ । राशौ दीप्त इत्यर्थः । 'सूर' सूर्य
सति । ' मागमसिद्धः । मा—तेजो धी सस्या गम—गमनं तेन
स्यात् । ॥ ६३ ॥

अथ अनित्यजन्तुमातृजीवितान्तं कृतान्तं—

हे हरे ! वम ।। ' कन्यागस । ' मशान्तक ।। ' अरसवि
तल । न विषते रसस्त्विह—स्सारो यस्मात् । अस्माभि मद्यति
तथा यथा तानि न आप्यति दीर्घनिष्ठाकारित्वात् । ' कान्त ! ' क-
स्तुल्य कान्तयति कान्तम् । आरवारणसमान ! आरु—गमनमाग-
मनं च उद्धारणे साहचर्यम् ।। यव इत्युपहासे । ' आपदेव ! ' आदित
एव न देव—कोशदिव्यस्मात् । ' परार्थकाम् । ' प्रियार्थकम् ।।
महोदयवीरवी ! अमुत्रयकम्पनतुदे ।। असोम ! अर्कोर्ते ।।
प्रमो त्वामिनि ' सूर ' सूर्य सिद्धः । ' निष्पन्न ! तत्पुत्रत्वात् ।
' अपरमागमः । अपरम—अशोमनो मृष्युकारित्वान् अगम—
आगमनं यस्य ॥ ६४ ॥

अथ विशिष्टाश्चनमधानं यानुषान्तं—

ह ' अपरमागम ! ' अकारणत् परा मा—कृमी अकारणीरित्यर्थ
तस्या सकाशात् आयम—उत्पत्तिर्यस्य । ' कन्यागसर ! ' कन्यागस
—मद्रास्तक आर—सङ्कण यस्य । ' सवितामहर ! ' सक्त्विह—
सक्त्विहो हरि—यमो यस्मात्, जनमारणेन यमोपद्रव्यकृत्वात् ।

‘अश्वमोह ! अश्वे-विभीषणे मोह-भीतिर्यस्य, “अश्वे रामस्य” इति
वचनात् । यदुच्यते-“विष्ठीः वसन् गारी मृतो छिपे विरी पम्
संयि । पत्नूरयमि कदा अश्वे रक्ता वडे अश्वो ॥’ (

कान्तारवाः । कान्तारं-अरण्यं वाति विष् । ‘रणसमान !’ इति
सर्वं । । अयं ह्युपदेशः । ‘आश्वेव !’ अश्वित एव अश्वत्थ ।
‘पमार्बकामव !’ विषमसङ्कट ! । ‘महोदय !’ महाकाय ।
वीरवीर !’ वीरागमपि विषम-युद्धि ईरयति-कम्पयति मौपनयति
‘सोमप्रमाद !’ सामस्य-वन्धस्य प्रहृष्य मा-हचिर्यत्मा
सोमप्रमाद अश्वत्थं रात्रिं तत्र अवति-परति, विष् ‘संबोनाम्तर
(सप्त) रक्षोपे, तस्य वृत्तिवत्त्वम् । ‘सिद्ध !’ ‘विष् गन्धात्
मायनिवदन्तः सिद्ध-गमने अश्वति-त्ववति । अश्व सति ! अश्वे
सुखे, निष्ठापरस्य दिनं त्यक्तस्यार इत्यर्थः ॥ ६९ ॥

अथ रुचिररत्नामरणकिरणभोग्यरुगः वक्ष्यते-—

हे ‘व !’ वङ्गा, “व पश्चिमदिगीते त्वादीभ्यो पुनरप्यमन्
(हेम्व १-१४) इति पाठ्यम् । कन्यागन्तारसंविद्यमानो
कन्यामसत्सु-कन्याकन्यासु सत्यं विज्ञान-विस्तारं स इव अश्वे
हरि-मूर्धो यत्र । अश्वमोह !’ मनोहर ! । ‘कान्तार !’ क-
तम्पान्त-स्वकर्म समीपं वा तं इत्यति वक्ष्यभिवक्ष्यत् । अश्व
समान !’ अश्व-समन्तान् रम-समुद्रमोष-तन सुखं ॥ अयं एव
‘आश्वेव !’ भेठसीड ! । ‘पमार्बकामव !’ विषमसङ्कट ! । ‘महोदय
वीरवीर !’ महोदय-महोदयित्वस्य वीर-विशिष्टकर्म-तत्र वीर

दृष्ट ॥ इव विपद्ये ' सोमप्रमौ ' सोम-न्वन्-स एव प्रमुस्तत्र ।
 वरुणं प्राप्य न केचन सूर्याऽप्यतेजा जायते चन्द्रोऽप्यस्तमयतोऽयम् ।
 ' अपस्मागमसिद्धसूरे ! ' अपरा-पथिमा तस्या मा-द्यौ तस्या गम-
 अभिगमस्तत्र सिद्धसूरे !-सिद्धान्तार्थः ॥ ७० ॥

अयान्दोस्मिन्पादपवनः पवनः—

हे 'हरे ! वायो ॥ ' कन्यागसार ! मन्त्रश्रेष्ठ ॥ ' सवितान !'
 सवितार ! । ' अक्षमोहकान्तारवारणसमान ! ' अक्षमून्मरप्यग-
 सम !, मून्मरिर्बर्कवात् । अय त्वम् । ' आशदेव ! ' श्रेष्ठगते ॥
 ' धर्मार्थकामम् ' त्रिर्गोपायक ! वायुकृपप्राप्तगामाये तदग्रावात् ।
 ' महादयवीरवीर ! ' महादया-उभयस्मिन्तो वृक्षावास्तेषां वीर-विशिष्ट
 कन्यस्तत्र वीर !-दृष्ट ॥ ' सोम ' सोम इत्यपरनामन् ॥ ' प्रमावपरमाग-
 मसिद्धसूरे ! ' प्रमावा-प्रकृष्टा कुसुमकपूरावा परार्थास्तेषां परमा-
 प्रयत्ना सौरम्यधीस्तस्या आगम-आगमने तत्र सिद्धान्तार्थः ॥ ७१ ॥

अथार्पदानमवयवः वैभ्रमयः—

हे 'सोम ! किमरेषर ! । ' कन्यागसारसवितान ! ' कन्याग-
 स्पर्णी सार-वनं तान्या सवितान-सवितार ! । ' हरेक्षमोह ! '
 हर-भीकृष्ट तस्य ईश-दर्शनं तत्र मोह-स्नेहो यस्य । ' भीकृष्ट
 सत्ता ' (इह अमि स्तनमात्म १-७८) हस्तुस्तेः । ' कान्तारवारण-
 समान ! ' कान्तारे ! चङ्क्रमणं यस्य ईशगु वारण-सार्धमौमदिमात्र
 तेन सत्पर्व ! । अय त्वम् । ' आशदेव ! श्रेष्ठगते ॥ ' धर्मार्थकामम् ' त्रि
 र्गोपायक !, अर्थदानेन धर्मकृमावपि ददातीत्यर्थः । महादयवीर ! '

महा - उत्सवास्तेषां उद्यमं तत्र भीरुः । - शत्रुः । । 'भीरुः' । बुद्धिमान् ।
 वन्दनात्, 'सर्वभूतस्य वरिष्ठता' इत्युक्ते । 'प्रमदापरः' । 'महात्म-
 जेष्ठः । । 'मागधसिद्धसूते' । 'मा-वीर्यस्त्वा आगमे-स्यमे मन्त्रसिद्ध-
 चार्त्तः । ॥ ७२ ॥

ईशान पूर्वमुक्तस्ततोऽथ मुक्तः ।

अथाऽऽहङ्कृतविमपन्त जपन्त —

हे 'जपः' । " जपो जपन्ते विजयः " (हेम्व. २-१५२)
 इति पाठ्यत् । कन्धागसारः । ' मन्त्रमेष्टः । । ' सन्निधानद्वारे । ' सन्नि-
 धान - ससन्धानो हरि - इन्द्रो यस्मात् । ' अष्टमोहः । ' मनोहरः । ' अष्ट-
 रवारणसम्पन्नः " क-मुक्तं अष्टमसि यत् चार्त्त-अरिसमूहं दानवसम्-
 सन्निधस्तद्वारमे समानः । - सद्यः । । ' आपदेव " जेठकोटः । । ' यमोर्ध्व-
 कान्तः । ' त्रिदशवाक्कः । । महोदधः । महोक्तेः । । ' भीरुः । विज-
 यन्तः । । ' भीरुः । अमुरसमरे स्थितः । । ' सोमप्रभः । ' आकाशकः । । ' अ-
 रष्टः । ' परम् ' प्रगतिपरम् । ' आगमसिद्धसूते' । आगमे - छलैः सिद्ध-
 आत्मनात् भूरिर्वस्य तस्य गुरुर्निष्ठागुरुस्तिथिर्ब ॥ ७१ ॥

अथ प्रथितपृष्ठीमयोदः पपोदः —

हे 'देवः' । जगत्परः । । यदुक्तम् - " देवं हवीके देवसु होय-
 द्यपतो सुरे । " (हेम्व. २-५१४ । ' कन्धागः । ' कन्ध-कर्णको-
 टरविणाटनपटुः आग-गर्जितध्वनियस्य । ' सारसन्निधानद्वारः । कपट-

१ कन्ध ५० तौम् - अमुनाय एव कन्धे रिक्तः द्रव्यं निदम्यतः ।

युक्तं हरयः एव कर्णकोटं वरिष्ठता ॥

जनवित्तनविनाशक ॥ 'अक्षमोह !' ईक्षा—अक्षारस्थान् मोहयति मनो-
हरत्वात् । 'अन्त !' अ—अस अन्त—मध्ये यस्य । 'स्वार्णसमान !'
स्व—वर्ण, 'स्वस्तोत्पन्नवहनेऽपि च' (हिम्य १-११) इति पाठ्यत्, तस्य
स्वार्णे समान !—सदृश ! । 'आप !' सङ्कल्पजगत्कर्त्तुम् । 'धर्मावैक्याम् ।
त्रिवर्गपञ्चक !' 'महोदय ! महोन्मते !' 'वीरवीर ! वीरानां—मृत्यानां धियं
ईरयति, रिपुविजयार्थं देशान्तगगत्तानां तेषां मेकर्षणात् मनः क्षुम्बति
इत्यर्थः । 'सोमप्र ! सोम—वर्षं प्राप्ति—पूरयति । 'मावपर !' मया—
पञ्चबास्तोरु पर !—प्रधान ! । 'मागमसिद्धसूर !' मा—यन्त्रादिसिद्धिणा
कस्मी तस्या आगम—प्राप्तिस्तत्र अक्षासिद्धाचार्य ! ॥ ७४ ॥

अथ कुतविवक्षयेन्न्य कल्पम्—

हे कल्प ! 'मह ! आगमार्' ' आग—शम्भुस्तेन सारं—
प्रकृत्य करोति, गिच क्विप्, य प्राक् मितमापो सोऽपि मयपानात्
अस्तन्वद्य बहु ब्रूते इत्यर्थः । 'असक्तितान्द्वारे !' न सक्तितानः—सक्तित्तारो
हरि—विष्णुर्वरमात् । मयमतकुमारप्रकोपितेन द्वैपायनेन शरिका दग्धा
शय्यगमात् । 'अक्षमोह !' करणवैकल्प्यजनकः, यथा अक्षम—शान्ति-
रहित क्यो वितर्धे यत् । 'अन्तारवारण !' अन्त—कमनीयो
भार—चरकमयी तशरण !, विष्टद्वसपदभ्यास्तद्वत्त्वात् । 'समान !
साहकार !, अहं राधा इत्याद्युक्तियुक्त्यात् । अथ इत्युपहाते ।
'आपयेव !' आदिन पञ्चाऽशुभ्यः । 'धर्मावै !' धर्मनिर्भरकः ।
'कामद !' एतरोदीपकः । 'महोदयवीरवीर !' महादया—उन्नतिमन्त-
स्तेषां वीर—विगाटकम्पने धियं राति । 'सोमप्रमाव !' सोमात्—अ-

अथ प्रमाद—अपतिर्यस्य । ‘परमागमसिद्धसूरे !’ प्रहृष्टवन्म
अपगमे मन्त्रसिद्धाचार्य । ॥ ७५ ॥

अथ पान्थित्यार्थजनक क्लृप्तम्—

हे कल्याण ! सुवर्ण ! सर्वपातुमेव ! । ‘सहितान्दरे ! सवि-
त्तारा हरय—सुवर्णमा वत्मात् । असमोह ! इन्द्रियमन्त्रक ॥
‘कन्सार ! कन्ता—कामिन्वस्ततां चार—मासि त करोति, निष्-
कम् । वरपसमान । वारणै—गबन्दी समान ।—सर्वम् । । वर-
त्वम् । ‘अपनेव !’ अथ—मेतो देव—कोशविर्वल्यत् । कर्म-
कन्त ! त्रिवर्गपाकम् । । ‘सुहृदय !’ मन्त्र—उसद्यस्तेयं अथो-
वत्मात् । वीरवीर ! वीर—मुमयारत्तान् वीरयति—सुवर्णकन्त-
वोधा युद्धे पैर्य मयन्तिथ्यर्थ । ‘सोम !’ सङ्गते । “ उद्य वीर्य
हरिण्यां क्येति कन्तमवधीयपि” (हेम्य० २—३०९) इति पाठम् ।
‘प्रमाद !’ प्रहृष्टवन्मन्त्र । । ‘परमागमसिद्धसूरे !’ प्रहृष्टवन्मन्त्र
सिद्धाचार्य । ॥ ७६ ॥

अथ अनुष्ठित्वावपिष्टा समुद्रा—

हे ‘कन्त ! समुद्र ! । क—वर्ण अन्त—मय्यं यत् ।
कन्तागन्तारस ।’ कन्त्यामा—पदुस्तन्त्राः सारता—मुक्तवन्म
वत्, वरा सरतां समुद्र सारता, कन्त्यापो—उत्पद्यं सारस वत्
सारत्वान्’ (अमि. २ भा १।१०) इति प्रसिद्ध ।
‘वितान्दरे !’ वितानो—मन्त्र निद्रायमाणत्वात् हरि—केन्द्रो वत् ।
‘असमोह !’ मयावत्त्वात् करणमूर्खजनक । । ‘वरपसमान !’ रा-
सर्ववदित्वास्तरे विष्वापने सर्वम् । । वर त्वम् । अथदेव ! अथ

मय परमसञ्चरणपाद् दुरङ्गः—

हे 'हरे !' दुरङ्गम ! । 'कन्याणसार !' पञ्चकन्याण ! षट्
कन्याण ! वा । यदुक्तम्—

“पञ्चमद्यस्तु हृत्पृष्ठसुखपार्श्वेषु पुष्पितः ॥
पुञ्जारःसुरकंधास्ये सिधे स्यादष्टमद्वयः ।”

(अमि. का ४, सो. ३ २-३ ३)

‘सक्वित्तन । विपुञ्जोर शृङ्गपार्श्वमगः ॥ ‘अक्षमोह ! मनोहर !
‘कान्तार !’ कान्त —अभिजापानुरूप आर —यद्भक्तमर्ज यस्या ‘वारण-
समान !’ वारणे—हस्तिनि समान !—मद्यपि । गजमपि शिगीफ्टीरवर्ष ।
यय त्वम् । ‘आपदेव !’ भेष्टीमोह ॥ पार्श्वकमद !’ त्रिर्कामद ।
विमृष्टिहेतुत्वात् । ‘महोदय !’ महोदयते । । वीर !’ विद्यन्त ।
वीर ! अमप्रहरोऽपि त्वनामकं रगात् बहिर्नयति इति वैयर्थ्यम् ।
‘सौमप्रमाव !’ सौम —समीपमस्तत् प्रमावो—वेगो बलम् । ‘परम-
गमसिद्धसुर !’ परेषां मा—सखी —स्माच्छ्रया तस्या अयमेव श्रद्ध-
सिद्धाचार्य ! यस्याद्यास्तस्य मेदिनी ()
इदुक्ते ॥ ७९ ॥

मय जङ्गमगिरिकम्पधुरः सिन्धुरः—

वारण ! गज ! । ‘कन्याण !’ मद्य ! मद्यते । । ‘सार !
‘रादुरासैवमेव ॥ ‘सक्वित्तन !’ सक्वित्तार । । ‘हरे’ वयनय । कर् !
‘परम्’ रात्रुम् । ईशमोह !’ यदुक्तैरिष्यजनक ॥ ‘कान्तार !’
कमनीयचरुचमम् ॥ ‘समानजयावदेव !’ समाना—सदृशी जयावा-

‘आरवारण !’ गमनविघ्नमूल ॥ समान !’ सद्यः ॥ जय इन्दुपहसे ।
 ‘आपदेव !’ आश्रित पदाऽस्तुल ॥ ‘धर्मार्षकाम्य !’ त्रिना-
 सगृहक ! आत्मनस्सहमात्मात् परेषां वचकरणात् । ‘महोदयवीरवीर !’
 महा-उत्सवास्तेषां उदयस्तत्स्य वीरे-विशिष्टकम्पन वीर !-दृष्ट ॥
 उत्सवाग्नेष्विदृष्टानि मगःश्रीमात् । सोमप्रमाव ! सोमाद्-वायो-
 प्रमद्व -प्रहृष्ट आत्मा यस्य ‘पक्नाशन’ इत्युक्तेः । परमात्म-
 सिद्धमूरे ।’ परेषां मा-जीवनश्रीं तुम्हा गमे-व्यपगमे सिद्धमूरे-
 आत्मासिद्धान्तार्थः ॥ ८२ ॥

अथ वम्बुवपिनुसितकिंसुकाः शुकाः—

हे ‘हरे ! शुकाः ॥ ‘कन्याणसार !’ अथ, भीम, नन्द इत्यपि
 मज्जोच्छ्रयमान ॥ ‘सक्तिमान !’ सह बीना-शुक्लानां तलेन-विस्तृ-
 रेण । अक्षमोह !’ मनोहर ॥ ‘कान्तारव !’ कान्त-मनोजोडि-
 शुक्लकेन कमनीय आरव-सम्बो यस्य । अरण्यासम्पन्न !’ अरुण-
 म्योमि सङ्कर्णं तेन समाना-साङ्गहार ॥ अथ त्वम् । ‘आपदेव !’
 मेउजोड ॥ धर्मार्षकाम्य ! उत्कथनेन त्रिवर्गीपात्रक ॥ ‘महोदयवीर !’
 महोदयान्-वनिनः वेति-गच्छति । अपीर !’ मावोरमीरी ॥
 सोमप्रमाव ! सोमी-कृताविरोपस्तस्य प्रमा तां अवति नोष्ठ इत्यर्थः ।
 ‘परमागमसिद्धमूरे !’ प्रहृष्टशास्त्रसिद्ध-विपक्षण ! तापसाग्नेषु
 तच्छब्दजत् ॥ ८३ ॥

अथ विविधभाष्यद्वयं अरण्यम्—

हे ‘कान्तार !’ । कन्याणसारसक्तिमान्दरे ।’ कपि-कम्प

तत्र आगस्तारा—शम्भुप्रधाना सविताना—सविस्तारा हरय—कम्पय
 सिद्धा वा यत्र । ‘वारणसमान !’ वारणै—करिणि समान !—सदर्प ॥
 जय इत्युपहृष्टे । ‘आघदेव !’ आदित्य एषागतेरशम्भुप्रवेशकृत्वात् ।
 ‘धर्मायैकामय !’ शिवर्गस्यैक ।, तत्पतितस्य जनस्य श्रियगमावत् ।
 ‘महोदध !’ महाप्रमाण ।। वीरवीर !’ वीराणां प्रियै रिरयति । ‘सोम
 प्रभाव । सोमना—दिव्योपवीनां प्रमां भवति रात्रौ तत्रोपधयः
 प्रदीप्यन्ते इत्यर्थः । परमागम !’ परमा—प्रकृष्टा भगाना—पवतानां
 तद्वर्णा वा मा—मोक्षे । ‘सिद्धसूरे !’ सिद्धा—रसादिसिद्धिमात्र
 सूर्यो म्यादिनागार्जुनाया यत्र ॥ ८४ ॥

अथ विमलमलविमलसदृशः सरः—

‘हे समान ! सेन—सकारेण अधिकमान , मान इति शम्भु
 क्षुमिरधिकदशवत् मध्यपदलोपी समास । ततो मानशब्दात्
 अप्रत उच्चेरेण मानस इति भवति । कीदृश ! कृष्णजसारसविता
 नदरे !’ कृष्णजसारसविता—कनककमलानि तेषां वितान—विस्तारस्तेन
 हरे !—पिशङ्ग ।। यत्र के—ब्रह्मे स्मेयन्ते कम्ब—हंसचक्रवाक्यास्तापो
 भात्र—शम्भुस्तेन मारा—श्रेष्ठ ।। ‘मवितानहरे !’ सवितान—सकृत्-
 सुराक्षरं परिवसविस्तारवान् हरि—इन्द्रो यत्र । तत्र सुरपतिब्रह्मलोकां
 करोतीत्यर्थः । ‘अक्षमोह !’ मनोहर !’ ‘कान्तारवारण !’ कं-
 भर्तुं तन्मन्त्र—प्राप्तं तं इति इयति कान्तारा वारणा—वनगमा
 यत्र । यय त्वम । आघदेव !’ आघादेव—कीडा यस्मात् । धर्मायै
 कामद ! तत्र स्नातानां सतर्पिश्रिदशादीनां शिवर्गसाधनात् । महो-
 दध !’ गगनादपि गुरुतर ।। ‘वीरवीर !’ वीनां—नात्रहंसादीनां हरे—

गमने विम राति । अन्यतोऽन्तागमने राजहंसा मानसं गच्छन्तीत्युक्तेः ।
 'सौमप्रमादपरम । सोमं—चक्षुः सस्य प्रमादेण—नैर्मह्येन परम ।
 प्रकृष्ट ॥ ' आगमसिद्धसूत्रे । आगमेन सिद्ध—क्यात—सुरि—गुर्भक्त ।
 यद्यपि शक्रागमनोक्त्या बुद्धस्यतेरप्यागमनं कर्म, तथापि तस्य प्रापत्य-
 क्यापनत्वं भेदेन मणनम् । यथा 'बाह्यणा आसता बहिष्ठोऽपि
 आवातः ' ॥ ८५ ॥

अथ भक्तिरिषु मनोपत्तापं पापम्—

हे धर्म ! ' पाप ॥ ' कल्याण ! कर्म—पदु आज—दृष्ट-
 रन्ध्रनिर्मेस्य । सारसकितान्दरे ! ' सारं—चक्षुः स्वस्ति सारसा अक्षरं
 वैरिणस्तोषां विनाशं तं हरति । ' ईशमोह ! ' इति—दरुनि मोह
 यतीति भीषणत्वात् । ' कान्तारवा ! कान्तार—दुर्गन्धर्मं तत्र धर्म-
 गमनं यस्मात् । ' रणसमाप्त ! रणे—युद्धे समाप्त ।—छत्रम् । । यव
 त्वम् । ' आपन्नम् ! ' आपन्नयच्छ । ' अर्धकामयन्द्देव !
 अर्धकामप्रदो म्हेन्द्रव—अभ्युदयो यस्मात् । ' वीरधरे ! ' वीरं—यत्तु
 वीरयति, यथा वीरणां प्रतिमयनां विषे रियति । ' सौमप्रमाद !
 सौमर्षिप्रताप । । परमागमसिद्धसूत्रे । पोषां मा—कर्मनीत्याद्य
 आपन्ने न्त्रसिद्धाचार्य । ॥ ८५ ॥

अथ विदितानपद्यापुर्वेष्विधः वेद्यः—

हे आर्य ! ' वैद्य !, आमान्—रोगान् वति । ' कल्याण-
 सारसकितान्दर ! ' कर्मयो—भीरोगो इत्यर्थः य आगः—कर्मसं स्मृति
 विष् कल्याणसा यो रसकितान्—यममपातुमिच्छति तं हरति ।

‘इक्ष्मोह ।’ ई-छरमीस्तदुत्पादने क्षम ऊहो यस्य । ‘कान्तार
 वारगसमान ।’ कै-मुस्त तस्यान्तो दुस्तं तस्यार-प्राप्तिस्त्वक्षरान्ते
 समान ।-सप्तम् ॥ रामिमां दु न्वनिपेक्षता साके पूग्यत इति भावः ।
 जय त्वम् । ‘आपेक्ष ।’ प्रधानम्भुते ॥ ‘धर्मार्थक ।’ धर्म धर्म-
 यते परोपकारधरणात् । ‘महोदयवीर ।’ महोदये विशेपेण इत्ते-
 गच्छति, चिकित्साकरणान् प्रभूत विमर समत इति भाव । ‘वीर !’
 सद्दक्षिण ! यमादप्याश्रित्य जन जीवतीत्यर्थ । ‘सोम ’ सर्वात् ॥
 ‘प्रमदपरमामसिद्धमूर !’ प्रमादपरमा प आगमा-सुप्रुत-वरक
 वादश्रमा मन्धारस्तपु सिद्धमूर !-प्रम्यातविचक्षण ॥ ८७ ॥
 अथाष्टद्वुतत्रद्वुवनारनिः पावनि —

हे हर ! ‘इनुमन् ’ कथ्य ! ‘स्वाभ्याशेक्षरगच्छ !’
 भावसार ‘कादुप्रमान ।’ सविमान मन्धारदनात्पुःपुच्छ-
 दिन्ता ॥ ‘अ त्मा ’ अ ।-ग-मविगच्छं मह्यति, पुदे
 तदधान । कान्ताग्यागममान ‘का-मा-गिय सासु क्षार-
 गदन तद्वारम समान —नप्य ! मन्धारमर्थ । जय त्वम् ।
 भावसार ‘धेनव्यय ।’ धर्मधर्ममद ! ‘धर्माय काम इति ।
 मन्धारय ’ महान् न्य —नवन यस्य पञ्चन कान्तान्धिर
 त्वय । ‘वैर पक्षा-मद ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥
 प्रभाव !’ गमि-नरन तस्याम् प्रभाव-प्रवृत्तिवतिवाय । ‘पर
 मागमसिद्धमूर ’ पारम्य-पुण्यदुष्टय गम्ययदध मा दुव-धर्माय
 मा भवति गीता तस्या गगन-गम सिद्धमूर !-‘मन्धारवीर ॥

अथ विषयवृत्तस्यपि (१) पितामहः कान्तामहः—

हे 'दमहोदय !' व—कञ्चनं तस्य गृहं—विवाहोत्सवः तस्यो-
दयः ।। 'कन्यागणसारः !' कन्यागणानि—वर्षापूर्वार्धतारादीनि गणयन्ति
ते सारः ।। 'सविताम !' पञ्चोदयमण्डितमण्डपः । यथा यज्ञपुत्रः ।।
'हरेस्तमोद !' हस्ततीर्थं हरा—चौरास्तेषां ईश्वरा—कर्मसङ्घा-
तदा । कर्म मया ब्रह्मरणादि प्राप्तामिति किञ्चनं यत्र । यथा
हरे—वाहरे कस्तमोद !—करणात्तद्वत् । तेनापि कस्तमविवाहस्य कस्त-
मत्वात् 'कान्तामहः !' कर्मनीयः कान्तो—यच्छतृपदिविर्मलः । 'अन्ता'
कान्तरहितः ।। 'समानः' तेषामुर्ध्वादिपूजापुत्रः । अथ त्वत् । 'आश्विनः'
मेघनीदः ।। 'धर्मार्थकामः !' धर्मार्थ- काम—एतत् अविश्वयो वा
यत्र । अन्ते विवाहस्य कर्मरूपवात् । 'वीरपीर !' वीर—पुत्रस्तस्य
धर्मं रक्षति । वीरपुत्रो न विष्णुर्वापि धर्मं रक्षतीत्यर्थः । 'सोमप्रभातः'
सर्वार्थप्रदायः ।। 'परमात्ममिदसूरः ।।' परा—ग्रहण्य मा—जीवितस्या
गमे काम्ये वा सिद्धसूरे ।—मन्त्रसिद्धाचार्यः ।। ८९ ॥

अथ गुरुचतुष्कमध्याह्नं यत्र च नमः पावनोद्भूतस्य पनादुत्तरमनसक-
र्मासिद्धसेनविधाकरः—

'सिद्धसूरः !' सिद्धसेनविधाकरः ।। यथा भीमो भीमसेनः तथा
सिद्धः सिद्धसेनः, स एव सङ्कल्पमूर्तिमिति मितितिरस्करणात् घृष्ट-
विधाकरः तत्र 'भीमो' प्रमदति अपरमात्मनः । 'अपहृष्टसिद्धान्तः'
'मा अय—अयमादमवानुहि । सत्यवादिर्गर्हस्तुना अग्निरा-
करात्स्य रज्ज्वात् । 'कन्यागणसारः !' कश्चि—कस्तमस्तमे वागा—

सम्प्रतेन सात । बाह्यसहप्रधान ।' इत्यर्थः । 'सन्निधान ।'
यन्मयुक्त । अनेन वेद आक्षिप्तस्तस्यैवाऽऽद्यमेवादिविधिषाध्यप्रत्ययक-
त्वात् 'हरश्च ।' हर ईश्वरस्ते ईश्वर-सकृच्छ्रजगत्कर्तृत्वेन पश्यति ।
अनेन नैयायिको वैशेषिक आक्षिप्तः । तयोर्विव अगच्छर्षाद्यगम्युप-
गमात् । मा निषेधे प्रागुक्तः । 'उद्भूतान्तरावधारणसमानः' उद्भू-
तान्वयस्यतिरेकपरमवितर्कः य एव कान्तार-काननं तद्वदने वारजस-
मानः । भावतुभ्यः । । आद्येव ' ' आदि-प्रथमः ॥ -विष्णुर्वैवो
यत्र अनेन सान्द्रित आक्षिप्तः । विष्णुमकृत्वात् सत्या 'धर्मादेः ।'
यम एव अर्थो न धर्मा अर्थो-यस्तु यस्य उपलब्धौ चैतत् । अवयवा
एव न अवयवा, गुणा एव न गुणी अर्थ इत्यपि 'अवयवम्' उच्येत धर्मा-
दिनिषेधेन धर्मादिमात्रवस्तुतन्वाभ्युपगमान् 'कामदः ।' दुष्कृज-
पदपोषकचयादिकद्वान्तरावधारणसमानः-इच्छित्तमागान् दयन-पाठ-
यति । अनेन नागितक आक्षिप्तः । मास्तिरुच्येत परलोक्येनमुच्येत
इहमात्रमुच्येतमुच्येत । 'महाप्रयत्नधीः ।' महाप्रयत्न-मोक्षः सत्य-
धी-विशेषकम्यने तत्र धी-मुख्यत्वात् । सद्यस्यापि पगगमस्य
मात्राविशेषेन चान् । असाम' अक्षोर्ते । सिद्धसन्निवाकरेण च्यस्त-
प्रतापवान् । अयमर्थः-उच्येतमित्यनेनप्रदानकमप्याकर मिदसन्नि-
वाकरे परिष्कृति न शेषप्रदानमवधानां गृह्णतिगर्तति, किन्तु
सजाते गतः । यदुक्तम्—

“ त्कुरन्ति वादिमयोता नाम्प्रत दग्गिगपथे ।

नूममर्त गतो वापी सिद्धसन्निवाकर ॥ ' ॥९०॥

(प्रमा० ६८० प्र० स्त्री० १७४)

मय प्रकरणचतुर्दशधर्मीयन्वाकिनीविनिर्गमहिमाहार्यः
हरिमहाचार्यः—

हे ' हरे ॥ हरिश्चन्द्र ! ' कन्याणसार । ' कन्याण-मय तेन
सार । हरिमय इत्यथ । सविज्ञान । ' विविधाप्सरप्रधान । प्राह
माहमस्वस्त । ' अक्षमोहकान्तारवारण । अक्षो-क्षमं तत्र मोहो-वि-
पर्याप्तं स एव कान्तारं-वर्नं तद्वज्रन वारण । कुञ्जर । चतुर्दश-
विचारवान्त्वयोर्यस्य सर्वसन्देहसम्बोद्धम्यपोद्धसम । इत्यत्र । का
यश्च ' समाप्त । ' सारद्वार । । अम्बुशीपमध्ये यस्य पठितं न्य-
गन्ध्यानि तस्य शिष्यो मयामीति प्रतिज्ञाय करककित्तत्रम्बूणां पुं
पुरे वक्ष्याम इति वचन । जय त्वम् । आचक्षते । ' अम्बो-पूर्व अ-
विष्णुर्देवो यन्त्र । यस्यान् प्राक् वैष्णवत्वात् । वमार्थः । ' प्रतिष्म-
चारित्र्यपदम् । ' अमयः । शङ्खादनपुरस्मरं प्राठम्येक्षणां त्वपारम्पर्य-
शंसयच्छेत्तरूपान् मय्याम्बु दुःस्थितानां मयामीत्यथोज्ज्वलप्रतिरूपान्,
अपराम्बु प्रतिशक्तिनां वाङ्मिवादरूपान् च कामान् ददाति, नि सत्त्वस्य
मोजनवापनाशक्तिः कथमिवाह-महामयधीमधीर । ' म्बोदय-
अ-मुदयस्तरमे वीरं-विशिष्टगमनं तस्य भी-बुद्धिस्तां राति । अक-
मये-साध्याह विना य तत्करमायमानान् हृपमदृष्ट्याधिकवयो-
मय्यस्थितान् मय्यगापितरनस्त्वान् मन्त्रपिन्दान् प्राहृषिषा तस्य-
5-मुदयं चकार हरिमयम् । साम । ' सकीर्ते । चतुर्दशधर्मी-
प्रहरे करमन प्रमा-परमागमसिद्ध । ' प्रमावपरम-माहात्म्यप्रह-
मागम ' सारिद्रुमी हरिपणमं (भाव नि. गा. ४२१) इत्यदि

वेदान्तस्तन सिद्ध ।—निष्पन्न ! गृहीतवत् । इत्यर्थः । सम्यक्
वदन्मात्रं आचार्यपदप्राप्त ॥ ९१ ॥

अथ पदार्थसम्यक्त्वसम्पन्नविरूपटपन्निमग्नकुञ्जमतिमितदेवसूरि
भीदेरसूरि—

हे सूर ! ' आचार्य ॥ आश्रये । ' आशो देवदाम्भो यन्म
देवसूर ! इत्यर्थः । कल्याणसारसहितानन्द ! मधुमोन्नतवत् ॥
' समोद्धतान्तरवारण ! ' सम —क्षणं कुमुदचन्द्रविरूपटस्तस्य ।
उद्धा—विरुद्धं नीतिर्वाग्निपेधरूपं स एव कात्तारं सद्गुणं दारण—
गज ॥ अत एव ' समान ! ' श्रीसिद्धरात्रपर्वदि प्राप्तसम्भार ! जय
त्वम् ।—दययाद्प्रापयवसरस्तवति माव । ' समार्थक ' वादव्य-
कुटवृत्तं स्थापनेयप्राप्तावपि निरीहवान् । धर्ममेव अर्थवत् । ' अमद !'
रात्रपूज्यवर्ज्य निरुद्धात् ॥ ' महोदयवीति ' मह —नज दया—
कृपा समाहारवान् महोदयम् । विदारण ईर्ष्य—गण्डमि वृषात्तवसी
युगपत् पङ्कजाऽमग्निविनो अपि त्वयि अवस्थिते अतस्त्व मोक्षोत्तराऽ-
सीति स्वयस ' धीरा अश्वास्य । विरूपटपात्रावसर न दोषे
गत् इत्यर्थः । माम् ! प्रतिगादिब्रह्मदिब्रुम्भितज्ञार्थे । ' प्रमानपरम् !'
प्रशमणीयप्रमाय विष्णुविमन्धिरपि मन प्रासादजननरूपाऽ-
नुभाय तन परम् ।—प्रहृष्ट ! । आगमसिद्ध ' युगप्रधानागम ॥ ९२ ॥
अथ श्रीमृगयपदवर्तिनिकुमारपाश्वर्यप्रतिषाधस पपरिमाद्वृत्त-
सूरिः श्रीहमपद्रसूरि—

हे कल्याण ! ' मिथ्यावचिपपातनापद्रुणाहृष्टवत्तन हम् ॥

हे मान ! ' सकललोकाकनककोरकलीडकासितया पश्य । ।
 ' मृग ! ' आचार्य ॥ ततः श्रीदेमचन्द्रमूरे । इत्यर्थः । ' सार ! '
 सकललोकोन्दिभेद्यु । ' सविमानहृत् । ततो—यत्र विषय वेद्यं ते
 सदिन —यानिहाम्नायां सान —पशुविशसनमनाययत्रविस्तारं तं हृत्ते
 प्रगर्हितमवसृज्यययानपटहृत्वात् । ' ईशु ! ' सदस्तगायार्गहृत्
 बोधुः ॥ ' मोक्षकामाचार्य ! ' मोक्ष—यथार्थं ग्नुनि संशयविषयं
 सत्त्वं कल्पनं तदेव काम्यारे—कामनं तत्रैवमवसतः—कुत्रर ॥
 तथा हि—

' कष्टं प्याकृतं नरं विरचितं एवम् नरं दूषाध्या—
 मन्तरो प्रवितो नरो प्रकटितं श्रीयोगशक्तं नरम् ।

ततः सन्नितो नरा जिनवरादीनां परित्र नरं

वदं यन न केन केन विपिना मोक्ष इतो दूरत ॥ "

'सम्पत्तः' सम्पत्तुराशामायादिमात्रे इत्येकनककल्पनचरनद्वय
 यव यन् । आक्षेपः । ' आवा—मुद्रया देवा यन्मात्र । एतन्ने
 एतान्ने जिनायनानां तेन कल्पितान् । यमार्थिचक्रद । ' यन्त्रयो
 नक्षत्रय त्रिकग्रातो । ' यन्त्रेय—विषयः । ' यदन्—करिग्राहक-
 यदातिर्युप्यं गुरु उदय—साधाय यद्य स पमो वेत्रय हो
 यन्निग्न-नक्षत्राणां श्रीग्नप्रपुर्णानां यगत्रय एव, यदन् यद्य
 यन्निग्नोप्यन्त्रेयः तस्य विषय—निग्नोप्यन्त्रमुक्तिर्यद्वयपात्त-
 विषयनानां—यगत्रययगत्रयान—यद्य यन्त्रयनयनयनानां यमार्थि
 गन्तः । यमार्थः । यन्त्रा—यद्यन्त्रविद्यायनमाश्रय्ये तेन
 यद्य—यद्य । आगमविद्य—यैग्नविद्यागमग ॥ ११ ॥

गम्यम् । ईदृशस्य अग्रश्लाघमत्वात् । 'परमागम !' परेषां-शून्या
मां-कर्म्यां आत्ममयति-कस्तिरुगमसमाधां प्रत्यर्धिपार्थिवराम्यमिय आत्मा-
वान्निर्यय । 'सिद्ध । साधिसिद्धिपसिद्धितया सिद्धरात्र ।।' 'सुरे !'
समस्तश्लाघविशेषण । ॥ ९७ ॥

अथ कस्यचिद्विप्रमयोद्विक्तशक्तिपुस्तकत्वा
भीक्ष्ण्यारपाठदेवः—

हे सविमान्दर ! 'सविमान्-ससन्तान इह-सद्गुरो यत्पुत्र
स सविमान्दर-कुमार, कुमारैव पुत्रेण इत्यस्य ससन्तानत्वात् उक्त
कुमार देवस्तस्यैव रूपपर्यायत्वात् कुमारतुल्यते । 'अथवाच ॥ अथ-
अथयदेव इमापतित्तस्य व्याधा-प्रथमः ॥ अथ-रक्षा कन् । 'समन्त-
सर्वात् । 'समसिमी सर्वावौ (सिद्धे १। ४। ४४) इति
पाठ्यत् । जिनधर्मप्रधानतया प्रतिपिद्धपापहं तव पट्टहस्तपूर्व सर्व-
सत्वरक्षणमनुमते यम इत्यर्थः । 'कन्याप्यसार ।' कन्याप्यनि-
जिनानां पवन-सन्म-वीक्षा-निर्वाणदिनोत्सवास्तेषु तपश्चरण-महाधर्म-
पूजानिमित्त-विशेष्यमकरमेव सार-श्रेष्ठः ॥ यद्वचोवाच—

“ चोदुक्तेन्मेव केये कुपकृत्यामरेव पुराः सिन्धुतली-

लम्भाकृता विधातुं जिनजननमहे स्तुतिर्धर्मप्रपञ्चम् ।

पट्टपञ्चसमीरप्रभुस्तनिसनिवाचरात्रादुर्वचसां

लुङ्गैर्ग्याणिक्वरत्नामरणकवपिठाद्यष्टिरे दिक्कुमार्यः ॥ ”

(

)

गर्जितसु विद्याधिपा तपगुहाधौत्ये विपाध्यासिद्धाः

कन्याप्यमरणामिरामवपुषः कन्याप्यकाबुत्तवे ।

स्तोत्रं कर्तुममर्त्यसौमित्रसि स्वर्गादिबान्धापयु-

स्तमध्ये च कुमारपाञ्चनूपसिर्मेवेऽप्युतेन्द्रभियम् ॥ ११

()

‘ ईश ! ’ यथावरिवतदेवगुरुधर्मवीशक ॥ ‘ मोहकान्तारवारण ! ’

रोहण-विपर्ययात् य-कान्तासु-धीषु जार-गमनं तस्य वारण-
तेपेभक्त ।, प्रतिवर्षं वर्षाकालमासचतुष्टयं शेषकालेऽप्यष्टमीचतुर्दस्यादि
वर्षसु त्रिविधत्रिविधेन ब्रह्मचर्यं चकार इत्यर्थः । ‘ धर्मार्थः । ’ धर्महेतोः,
पूतमयाधर्मनिपेदेन सर्वत्र जितानुत्तमानि जिनरथयात्राश्च कारितवान्
इत्यर्थः । कामदग्धोदयः । कामद-वाञ्छितार्थप्रदं मह-तेश्रो-
तवा च-करुणा च यत्नः । तेजसा दुष्टानुत्थानात् कृपया सर्वसत्परस्त-
गात् अगतो वाञ्छितार्थान् न्ययात् इत्यर्थः । ‘ वीर ! ’ अणोराच
ब्रह्मस्त्रेह-महिकार्पुन-सोमेजर प्रवृत्तिचतुर्दिगन्तेपरिषिञ्चपरान्नयैरु-
ष्टः । । ‘ वीर ! ’ साहसिकबूढामणे ॥ ‘ सोमप्रम ! ’ सोमा-सर्वार्थ-
प्रदा यत्नः । परमागमसिद्धयूरः । स्वपरसिद्धान्ताधिगमसिद्ध सुरि-
र्ब्रह्मचन्दनमा धर्माचार्यो यस्य ॥ १५ ॥

अथ मौडप्रतापमाश्रूयितञ्जुषरिशीपराभयः श्रीअनयदेवः—

हे ‘ देव ! ’ अजयाप ! अजय इति शब्द आद्यो यस्य तेन
अजयदेवः ॥ कन्यागणसारः । कञ्जि-करिमञ्जुहृद्युर्ध्वं तस्य आण-
कोलहृष्टलेन सारः-भेष्टः ॥ ‘ सक्थितानहरः । सक्थितान-सविस्तार-
हर-शङ्करो यस्मात् । परमार्हत्यो कुमारपाञ्चदेवप्रतिपिदं वृद्धिभ्यां
शिवधर्मं प्रवर्तितवान् इत्यर्थः । ‘ ईशमोह ! ’ ईशो-दर्शनं तस्मात्
मोहो-रुगो यस्य । यो यो राजकन्यां ददर्श तौ तौ पर्यगैयीत् इत्यर्थः ।

‘कञ्चतः कमनीयः । । वारणः ।’ वारं—वरिसमूहं वारयति निष्प-
 णिलोप ‘रो रे रुक् च’ (सिध १-३-४८) ‘रणसमानो’ रणो—युद्धं
 तत्र समानं सुवर्षं सं भाष्यते । णिन् निष्प, णिलोपश्च । ओ ओ
 पुष्पाभिमानो भटस्तं तं सप्रसन्नमवाधोत् इत्यर्थः । ‘धर्माभिः’ । धर्मैश्च
 अहिंसादेः लब्धो—निष्पत्तिवत्त्वात् अहिंसां निषिष्य पातद्विप्रवर्जितं
 हिंसां वञ्चय इत्यर्थः । ‘काम्यः । प्रणतप्रार्थितार्थप्रदः ॥ महोदय
 वीरवीरः ।’ महोदया—अम्युदयवन्त ये वीरा शाकम्भरीमूपसोमेव-
 प्रमृता यो विक्रान्तास्तेषां धियं इत्यति—कम्पयति निबलनगरकम्पाद्वि-
 भक्त्यै है करिगुणकाम्यवनमप्यपिकामिप्राप्तयेष्यत् । ‘सोमप्रभः ।’
 सकीर्तिकान्ते ॥ ‘अव’ रक्ष । का ? ‘परमा’ । परमां मा—मत्त-
 गमस्तिदमरे । सर्वे गवर्वा आगर्वा । इति गमा—ज्ञानं तेन
 सिद्ध्या प्रमूढविभूतिप्रापना ज्ञानवन्त इति क्यति गत्या स्वयं-
 वाम्पिष्ठा यस्मात् ॥ ९६ ॥

अथ समूहान्मूर्सिताराक्लिम्बुसः भीमूधराजः—

इ आषदेव । आषदस्यो मूसपयाय देवस्यो राक्षसबांश्च
 भेति मूसराय ॥ अत्रयः । न भीमते इत्यत्रयः । यदि वा ‘अत्रयः ।
 अत्रय—अत्रयः । आष पिशुकेन प्रथमो जस्वा जेयः’ राजन् ।
 ‘अव’ रक्ष । फलः । ‘समान् अविपमान् सामून् इत्यर्थः कम्प-
 यसारः । सप्तसमाज्जल्ये ॥ ‘सवितान्दरे !’ सविताना—विष्ठा
 रवन्तो हरय—शुक्रमा मय्यः । समोहः । तमो—शुद्धिर्वा स्वकीयां
 पातयितुं, परकीयां प्राप्नुयितुं ऊत—वितकनति । ‘कान्तावधारणः ।’
 कान्तारा—वाक्यकृतमण्याः वारणा—करिणी यस्या ‘वर्मावधम्यः ।’

शिवर्गपाठक । 'महोदय ।' महान् उदयो यस्य । 'वीर ।' वि-
 क्रान्तः ।। 'वीर ।' आहसिक ।। 'सोमप्रभाव ।' प्रत्यहं कृत्रोप-
 नीयमानस्तथा सोमस्येव—नक्षत्रस्येव प्रभावो वरव । 'परमागमसिद्ध-
 सूरौ ।' परेषां—शृङ्गा मा—कृमीस्तस्या गमे—व्यपगमे सिद्धसूरौ ।
 मन्त्रसिद्धाचार्य । ॥ १७ ॥

अथ सिद्धराजश्रीमयसिद्धदेवस्य, परमार्हतभीष्मारपाठदेवस्य,
 श्रीमद्भयपपाठदेवस्य, श्रीमूकनामस्य च कश्चित्सकलशोपनिषदि
 वरैदि प्राप्तप्रसिद्धि कविराजश्रीपाठकोरित्वात्प्राप्तः श्रीसिद्ध
 पाठः—

हे 'सिद्ध । सिद्धपाठ ।, योमो—भीमसेन इति श्रूयात् । 'कन्या-
 मस ।' 'कन्या कन्याणवाचि-श्रूयात्' (हेम्य० २ ३४९) इति पाठ्यत्
 कन्यामीवाङ्—संस्कृतादिपद्मावानुगतकम्पकृतेत्यर्थ । सत्या माय-
 मगने स एव सा—श्रीमस्य । अत एव 'अरसवितानहर ।' अस्-
 सात्सर्वान्पुनर्ने () इत्यादिकविबचनस्य ।
 'वीरसा ये कवयस्तेषा विताने—अरसरस्तत् हरति कन्यागीं वारं
 वितन्वति सति सिद्धपाठे वृषसदृशि गीतसामा अन्येषां कवीनां
 नाऽरसर इत्यर्थ । 'ईशमोह ।' ईशमा—कृमीस्तम्पादनसमर्था कदा
 'वितर्का यस्य, न केवलं कवि किन्तु कृमीस्तम्पादकम्पापारचिन्ताच-
 तुरोऽपीत्यर्थः । 'कात्तारव ।' क्रान्तः—कमनीय आरव—शब्दो
 यस्य । 'अरण ।' अकच्छ । परमिन्वात्मप्रशसादिदोषरहितत्वात् ।
 'समान' । सच्छक्रेकशूम्भ ।। जय त्वम् । 'मायदेव ।' 'ज्ञातसर्वम्व-
 वहार ।। 'परमार्थकामय ।' शिवर्गपाठक ।। 'महोदयवीर । महोदय

विशेषेण इति—गच्छति । 'वीर ।' पिपा—मुखायां राजते, पिबं वा ददाति ।
 'सोम ।' सकीर्त्ते ॥ 'प्रमात्र ।' ग्रहणमिमात्र ॥ 'परमात्म ।'
 पर—ग्रहणः मन्त्रो—अस्मीत्युपनिषत् । 'सुरे ।' सकृदप्यवशिष्ट-
 त्व । अनेन विशेषणत्वेन सिद्धपाठस्य काकोत्तरत्वमुक्तम् । सद्यस्त-
 विद्वद्वयोरपि प्राचीनकर्मभोरस्मिन् सद्वासासवर्धनात् ॥ ९८ ॥
 अयानवपविद्यावैश्वारधमाधत्यविवाधवितः श्रीमन्निवदेवसुरि-
 हे अयानवदेव ।' अया—अयवाद् अय—अयमो वत् ।
 तथा हि—

“ वा शब्दस्तत्त्वगणितागममन्त्रकाम्य—

सर्गसर्गशानतिप्रसूते प्रकृतैः ।

मन्त्रारिभिः स्मरमप्रमुसैर्मुमुक्षा—

मुमुक्षु परित्यज्यैव न जीमते स्म ॥ ”

सः, अर्थात् जन्मिन् स पाप्मो मनोहरकस्तथा देवव । 'सुरे ।'
 जायते ॥ जन्मिन् देवसुरे । इत्यर्थः । 'कन्याणस्तारसविद्यन्सुरे ।'
 कन्याण—कनकं तस्य सारसं—कमलं तस्य विद्यान्—विद्यास्तार-
 हरे ।—कपिशकान्ते । सुवर्णवर्ण इत्यर्थः । 'अमोह ।' अम—अति-
 वादिरिवाम्बुजैवने समर्थ ऊह—तच्छ्रेयस्य । 'काण्ठारवारज ।'
 काण्ठ—कमनीयं वार—वस्त्रमण तेन वारण इव—यद्यस्मीत्यमन-
 इत्यर्थः । 'समान ।' सकृदप्यवशिष्टम् ॥ 'वर्मावर्क ।' वर्ममेव वर्म-
 वस्तु कपयति—काम्यमुच्यते विष्णु वर्मावर्कः स वर्मावर्कम् । वर्मावर्क-
 नित्यर्थः । 'जय' रक्त । रङ्गापन्तराजिपुष्पसेन । अन्तराज्येव ।

ममद-अनुपशम तं हृषि अमदहा ऊदयो यस्य । बीरवीर ।'

प्रथम-ऊ-सर्वगता तस्या ईरपी-गमनबुद्धिस्तां राति-रवाति ।

सोमप्रम । आन्हादक ॥ 'परमागमसिद्ध । विनसिद्धन्तेन क्पात ॥

अथ परमवमतइमप्रजविजयसिद्धः श्रीविजयसिद्धसूरि-—

हे 'हरे ।' सिद्ध । 'जयाप ।' जयान्तरपूर्वक । सिद्ध ।।

'सहितान । हे-विश्वान् तान-विस्तारः, सह कितनेन वर्धते

विजयसिद्ध इत्यर्थः । 'सुरे ।' आचार्य ।। 'कन्य ।' कठिन्नछेऽपि

दु-करकियाकमपकरणसम्ब ॥ 'आगसार । आण-शब्दस्तेन सारं

सर्वकर्मस्वरूपानगन्मोत्या गिरा देयनां करोतीत्यर्थः 'क्षमोह ।'

क्षमा-शान्ति ऊहते महापराधेऽपि न कुप्यतीत्यर्थः । 'कान्तास्वा

रण । कान्तासु-क्षीपु आर-अभिगम तं वारयति । स्वयं निकप-

मप्रत्यक्षपर परेभ्यो ब्रह्मचरमुपदिशतीत्यर्थः । 'समान ।' समस्त-

जननिष्ठयूय ।। 'दिब' इति क्रिया । असृष्ट्यपचादमूर्ति नय, देववत्

आचर । 'धर्मा । धर्महेता ।। 'कामद ।' स्मरस्तण्डक ।।

'महोदयबीरवीर ।' मोक्षगमनप्रगल्भ ।। 'सोम । चारित्रिपु प्रथम-

प्रक्षिप्तार्थे ।। 'प्रमादपरम ।' प्रमाद-परैरनमिमवनीमोऽनुग्राहस्तेन

परम-ग्रह्य ।। 'आगमसिद्ध । स्वपरागमप्रक्यात ।। १००॥

इयं अर्थस्तु सुखा समुल्लसितमतिप्रकर्ष कोऽपि शिष्य

शठार्थहृत्त्यास्य कर्तारं स्वगुरुमनेनैव हृत्तेन स्तोति-—

हे 'सोमप्रम ।' सुरे । 'कन्याणसारसहितान्हरे ।' कन्या-

विदक्षिताप्रतिपादनदक्षा आगा-शब्दास्त एव सारसानि-पमानि

स्यत् प्रमाद—उपविर्भस्य । ‘परमागमसिद्धसूत्रे !’ प्राहृष्टकम्प
अपगमे मन्त्रसिद्धयार्थे । ॥ ७५ ॥

अथ पान्तिष्ठितार्थमनन्ते कलकम्—

हे कन्याग !’ सुवर्ण ! सर्वपातुमेष्ट ! । ‘सन्निधानसूत्रे !’ सवि
स्वारा हरि—सुखमा यच्छात् । अश्रमेष्ट ! इन्द्रियान्धक ! ।
‘कन्यार !’ कन्या—अभिम्यत्तासां अर—माति व करोति, गिप्
अप् । वात्स्यसमान ! वात्स्यै—गवन्त्रै समान !—सदृश ! । अय
त्सम् । ‘आपदेव ! आप—मेत्रो देव—कीदृशिर्बल्यत् । अयं—
कन्यत् !’ त्रिवर्गपाकक ! । ‘महोदय !’ महा—असंशयस्तेषां अरवो
यस्मात् । ‘वीरवीर !’ वीरा—मुम्यारत्तात् पीतयति—सुवर्णमभ्यार
योषा सुदे वैर्ब मयन्तीत्यर्थः । ‘सोम !’ सक्कन्ते । “ उमा गौरी
हृष्टिमां ध्येतिभ्यस्तस्योन्विषि” (हेम्य० २-३०९) इति पाठ्यत् ।
‘प्रमाद !’ प्रहृष्टपदार्थः । । ‘परमागमसिद्धसूत्रे !’ प्राहृष्टकम्पया अनन्ते
सिद्धयार्थे ! ॥ ७६ ॥

अथाऽनुष्ठित्विवारविमुद्रः समुद्रः—

हे ‘कन्य !’ समुद्र ! । क—कलं कन्य—मय्ये वत् ।
कन्यामसारत् !’ कन्यागा—पदुशब्दा सारसा—सुकरान्य
अत्र ; यथा सरसां समूह सारसं, कन्यापै—उत्कृष्टं सारसं यत्र
सरत्तान्’ (अमि. २ या १।३) इति प्रसिद्धः ।
‘विद्वान्द्वारे !’ विद्वानो—अन्तः मित्रावमाणात् हरि—हेतवो यत्र ।
‘अश्रमेष्ट !’ अश्रमेष्टात् करणमूर्च्छाजनक ! । ‘वात्स्यसमान !’ वा—
सर्ववद्विस्तारमे विष्वापने सर्वर्ष ! । अय त्वम् । आपदेव ! आप

अथ परमसम्बरणपद्मं सुरङ्गा—

हे 'हर।' सुरङ्गम् ।। 'कन्याणसार ! पद्मकन्याण ! कन्या-
कन्याण ! वा । यदुक्तम्—

“पद्मपत्रस्य हृत्पद्मस्य पार्श्वेषु पुष्पितः ॥

पुष्पास्तुरङ्गेषां सिते स्यादृष्टमाश्नुकः ।”

(अमि. का ४, श्लो. १ २-१ ३)

‘सविस्तार ! विपुलैश्च पुष्पपार्श्वमाला ॥ ‘अश्रुमोह ! मनोहर ॥

‘कान्तार !’ कान्त —अमितागानुक्रुप आर —अश्रुमन्त्रं वत्सा ‘वारण-
समान ! वारण—हस्तिनां समान !—सर्व ! गङ्गमपि जिगीस्तैर्यर्च्य ।
जय त्वम् । ‘आषादेव !’ भेटीष्टीह ॥ पार्श्वैश्चाम्बु ॥ विषयम् ।
विभूतिहेतुत्वात् । महोत्सव ! महोत्सव ! । वीर ! विष्णु ॥
वीर ! अमरहस्तोऽपि स्तनाम्बु रयाश्च बहिर्नयति इति कैर्मण्ड ॥

सोमप्रमाद ! सोम —समीपस्तद्वत् प्रयागो—वेगो यस्य । ‘पद्म-
गमसिद्धमूरे !’ परमा मा—कन्या—कन्याकन्याणां वत्सा आगमे व्याङ्ग-
सिद्धाचार्य ! यस्याद्यान्तस्य मदिनी ()

शुक्ले ॥ ७९ ॥

अथ अद्वयगिरिकन्धुरः सिन्धुरः—

वारण ! गङ्गा ।। ‘कन्याण !’ अश्रु अश्रुवाते ।। ‘सर !

चतुरङ्गसैन्यभेद ॥ ‘सविस्तार !’ सविस्तार ॥ ‘हर !’ अपनय । कम् ।

‘परम् शत्रुम् । ‘ईश्रमोह !’ दपुर्बैधिष्यजनक ॥ ‘कान्तार !’

कन्याकन्याकन्याण ॥ ‘समाननयाषादेव !’ समाना—सर्वपा अपापा—

‘आरधारण !’ यमनविज्जमूह !। समान !’ सदर्प !। अय इत्युच्यते ।
 व्यापदेव ! आदित एवाऽस्तुत्य !। ‘धर्मार्थकामम् !’ त्रिवय-
 सण्डक ! आत्मनस्तद्व्यापान् परेषां बभूवुरणात् । ‘महोदधवीरवीर !’
 मूह—उत्सवास्तेषां उपपत्तस्य वीरे—विशिष्टकम्पने वीर !—वध !,
 उत्सवाग्मन्त्राद्विदर्शने मनःशोभात् । ‘सोमप्रभाव !’ सोमात्—बाबो
 प्रभाव—प्रकृत्य अस्या बलस्य ‘पञ्चाक्षर’ इत्युच्यते । परमात्म-
 सिद्धमूरे !’ परेषां मा—श्रीकन्या। तस्या गमे—व्यपगमे सिद्धमूरे—
 व्याप्तासिद्धान्तार्थे । ॥ ८२ ॥

अथ पञ्चदशविदुस्त्रिविधविदुःशुकाः—

हे ‘हरे !’ शुभ !। ‘अन्यामसार !’ अय, नीच, नन्द इत्यदि
 मन्त्रोच्छिप्रधान ॥ ‘समित्तम !’ सद् वीर्या—गुणानां दानेन—विल-
 रेण । अक्षमोद !’ मनोहर ॥ ‘कान्तारव !’ कान्त—मनोमोहि-
 पुच्छनेन कन्योम आरवः—वाग्दो यम्य । ‘अरणसमान !’ अर्य-
 व्योम्नि सारणं तेन समाना—साहस्यार ।। अय त्वम् । ‘आवदेव !’
 ओष्ठोद !। धर्मार्थकामम् । तत्कम्पनेन त्रिवर्गपाण्डक ॥ ‘महोदधवीर’
 महोदधान्—धनिनः वेति—मन्त्रमिति । अवीर !। मात्रारमौरी ।।
 सोमप्रभाव ! सोमो—कृताक्सोपस्तस्य प्रमा तां अवति नीच इत्यर्थः ।
 ‘परमात्मसिद्धमूरे !’ प्रकृत्यणासिद्ध—विचक्षण ! तापसाग्नेय
 तत्त्वव्याप्त ॥ ८३ ॥

अथ विविधभाष्यधरण्यं अरण्यम्—

हे ‘अन्यार !’ । अन्यामसारसहितानन्दे !’ कवि—अन्य

सुत्र भागसार—सम्प्रधाना सविताना—सविस्तारा हरय—रूपम
 सिद्धा या यत्र । ‘चारणसमान ।’ चारणे—करिभि समा ।—सर्वर्ष ॥
 यम इत्युपहृष्टे । ‘आग्रयेन ।’ आदिस एवागतेरसम्प्रधानप्रवेशकत्वात् ।
 धर्मार्थकामद ।’ त्रिषर्गमण्डक ।, सत्यसित्तम्य जनस्य त्रिषर्गभावात् ।
 महोदया ।’ महाप्रमाण ।। बीरपीर ।’ दीरार्गा धिये ईरयति । ‘सोम
 प्रमात्र । सोमना—दिभ्योपधीना प्रमां भवति रात्रौ तत्रोपचयः
 प्रदोष्यन्ते इत्यर्थः । परमात्म ।’ परमा—प्रकृष्टा अगानां—पर्वतानां
 सकृगां वा मा—धीर्भव । ‘सिद्धसूरे ।’ सिद्धा—रसाविसिद्धिमात्र
 सूरयो ध्यादिनागार्जुनाया यत्र ॥ ८४ ॥

अथ विमलनसविस्तारस्य सार—

‘हे समान ।’ तेन—सकारेण अधिकमान , मान इति शब्द
 चतुर्भिरपि कृद्वात् मध्यपदलोपी समास । ततो मानशब्दात्
 अमृत सकारेण मानस इति भवति । कतिशः । कस्यागसारसविता
 नहरे ।’ कन्यागमारसानि—कनककमलानि तेषां वितान—विस्तारस्तेन
 हर—पितृवर्ण ।। यद्वा के—वक्तुं लोभ्यन्ते कन्य—ईसचक्रवाक्रापास्तेषां
 भाग—सम्प्रस्तेन सार—श्रेष्ठ ।। ‘सवितानहरे ।’ सवितान—मक
 सुराभैरपरिवारविस्तारवान् हरि—इत्यो यत्र । तत्र मरपतिनम्योडा
 कगेतीत्यर्थः । ‘अश्रमाह ।’ मनोहर ।’ ‘कान्तारवाण ।’ क—
 अर्धं सत्यान्त—ग्रन्थ तं इति इयति कान्तारा चारणा—वनगवा
 यत्र । जय त्वम । आग्रयेन ।’ आग्रोदैव—जीवा यस्मात् । धर्मार्थ
 कामद । तत्र रनातानां सप्तर्षिभिश्चारादीनां त्रिषर्गसापनात् । महो-
 दय ।’ गगनादपि गुरुतर ।। ‘बीरपीर ।’ बीनां—गजहंसादीनां ईरे—

गमने विष्य राति । अग्न्यतोऽनागमने रात्रांसा मन्मसी यच्छन्तीपुस्तैः ।
 सोमप्रभायपरम । सम्ये—बलं तस्य प्रभावेण—नैर्मन्थन परम ।
 प्रहृष्ट ॥ 'आगमसिद्धसूर । आगमेन सिद्ध—कृपातः सूरि—गुरुर्वर ।
 यद्यपि शक्ततामनोभक्त्या बृहत्पतेरप्यागमने कथं, तथापि तस्य प्राधान्य-
 कृपापनाथ मदेन मणनम् । यथा 'प्राधान्या आयात्या बहिष्कोट्यै
 आयाताः' ॥ ८५ ॥

अथ जनिवर्षिभनोपतापे वापम्—

हे धन । वाप ॥ 'कल्याण । कस्य—पदं नाम—दृष्टा-
 रणनिबन्ध । सारसविताम्बर । 'सार—बद्ध स्थिति सारसा नयनं
 वैरिगन्तनां विद्वान् ठं हरति । 'ईक्ष्मणे । ईक्ष्म—इक्ष्मणि मोक्ष
 यतीति मोक्षकम् । 'कान्तारवा । 'कान्तार—दुर्गवर्षं तत्र गन्ते-
 गमनं यस्मात् । रणसमाप्त । रणे—युद्धे समाप्त ।—सत्यम् । । धन
 त्वम् । 'आपदक । 'आपदयच्छ । 'अर्थक्षमदमहोदय ।
 अर्थक्षमप्रदो महान्त्रय—अभ्युदयो यस्मात् । 'वीरघोरे । 'वीर—यानुक्तं
 धीरवात्, यथा वीरानां प्रतिमयानां विषये ईरयति । 'सोमप्रभाय ।
 सक्तचित्तप्रप । 'परागात्रसिद्धसूरे । पराया मा—कस्मैल्लभ्य
 आगम मन्मसिद्धाधारे । ॥ ८६ ॥

अथ विश्वानवधापूर्वैश्चिथि वैद्यः—

८ आनन्द । 'वैद्य । आमान्—रत्नान् पति । 'कल्याण-
 सागमदिताम्बर । 'कल्या—नीरागो इत्यर्थे य आन—दाम्बरं स्थिति
 विष् कल्याणमा या रसविज्ञान—मयमपलुगिन्नातः ठं हरति ।

‘ईशमोह !’ ई-छत्मीस्तदुत्पादने क्षम उद्भो यस्य । ‘कान्तार
 वरगसमान !’ के-मुख तस्यान्तो दुःखं तस्यार-प्रातिष्ठशरणे
 समान ।-सपूज ॥ रोगिणी तु स्तनियेपेतो लोकै पूज्यत इति भाव ।
 वन त्वम् । ‘आपदेव !’ प्रपानस्तुते ॥ ‘धर्मार्थ !’ धर्म धर्म-
 यते परोपकारकरणात् । ‘महोदयवीर !’ महोदय विशेषेण ईर्ष्ये-
 गच्छति, विक्रिसाकरणात् प्रमूर्त विमर्ष कमठ इति भाव । ‘वीर !’
 साहसिक । यमाश्रयाश्रित्य जन जीवतीत्यर्थ । ‘सोम !’ सकीर्त्त ॥
 ‘प्रभावपरमागमसिद्धसूरे !’ प्रभावपरमा ये आगमा-सुप्रसूत-वरक-
 बाहवा मन्वास्तपु सिद्धसूरे ।-प्रख्यातविशेषण ॥ ८७ ॥

अथाह्वयसङ्काचनानिः पावनि —

हे हर !’ हनुमन् । कन्य !’ स्वाम्यानेशकरगच्छ । ।
 मानसार !’ बौद्धप्रधान । । सवितान !’ कृष्णरङ्गनातुःपुष्प-
 विस्तार ॥ ‘अक्षमोह !’ अक्ष-राजसविशयस्तं मोहयति, पुदे
 उद्भवात् । ‘कान्तारवारगसमान !’ कान्ता-त्रिय तासु भार-
 गमने उद्धारण समान -सत्त्व । वक्षचारत्यर्थ । अय त्वम् ।
 आपदेव !’ भोगत्रय उ । ‘धर्माश्रयाम् ।’ धर्माय क्षम पति ।
 महोदय !’ महान् उदय -उत्पन्न यस्य कान्त छद्दितादिपि
 त्वम् । ‘वीर !’ एकाह्वय ॥ ‘वीर !’ स्वोन्मत्ता य । । साम
 प्रभाव !’ साम-पवन तस्मान् प्रभाव-प्रवृत्तिपतिपत्य । ‘पर
 मागमसिद्धसूरे !’ परम-पुरागपुष्पस्य समस्य दब, भा इव-धीरिव
 मा अदल सौता तस्या आगम-गम सिद्धसूरे ।-सिद्धोक्ति । ॥

अथ विपपसुप्तपि (१) पितामहः कान्तामह —

हे 'दमहोदय !' त्वं—कर्म तत्त्व मई—विद्याहोसय तन्मो-
दय ॥ 'कन्यामसार !' कन्याणामि—विविधव्यक्त्यादीनि मन्त्राणि
सौ सार ॥ 'सविधान !' कन्योदयमण्डितमण्डप । यथा श्वसुक्त ॥
'हरेस्समेह !' हरन्तोषि हर — श्रीरास्तीषा ईशमा—सामोसहस्र
सहा । कर्त्तव्यं यथा कन्यामस्त्रादि माद्यमिति वितर्का यत्र । यथा
हरे—बाह्ये अस्समेह ! —करणात्तुक्त । तेनापि कन्याविद्यास्य कृ-
त्तव्य । 'कन्यातव !' कन्याय चारयो—यस्यस्तुत्यादिर्देवस्य । 'कन्या'
कन्यारहित ॥ 'समान' देवगुर्वाविपुत्रासुक्त ॥ अथ त्वम् । 'आचदेव'
मेष्टुत्तीड ॥ 'यर्माविक्रम !' यर्मावै कर्म—स्मर नमिस्त्रयो वा
यत्र । लोके विद्यात्त्व नमैकपत्रात् । 'वीरपीर !' वीर—पुत्रस्तस्य
विदे राति । वीरपुत्रो नमिष्यतीति विदे दवातीत्यर्थ । 'सोममयव !'
सर्वविप्रताप ॥ 'परमागमसिद्धसूरे ॥' परा—महदा मा—जीततत्त्व
गमे ज्ञाने वा सिद्धसूरे !—यन्त्रसिद्धयार्थम् । । ८९ ॥

अथ शुक्लपुष्पमप्यात् मयधनमयावनोद्सूतद्वयनाद्सुखमयाकर
भोसिद्धसेमविद्याकरः—

'सिद्धसूरे !' सिद्धसेनविद्याकर ॥ यथा भीमो भीमसेन तथा
शिवः शिवसेन , स एव सकलकुमतिविमिरस्तिरत्कारकरणात् सूरि—
विद्याकर तत्र 'प्रमो' प्रमवति 'अपरमागम !' अपहृष्टसिद्धान्त !
'मा अथ—अयथादमवापुहि । सम्प्रत्यादितर्कसूत्रेणुना मयन्निष्ठा-
करणात् इत्युक्तात् । 'कन्यामसार !' कर्त्तु—कन्यास्तस्मै ज्ञान—

कण्डरुत्तन सार । वाक्स्पृशप्रधान । इत्यर्थः । सचित्तान ।
 यप्रपुक्त । अनेन वेद आक्षिप्तस्तस्यैवाऽधमेवादिविविधाव्यवस्थापक-
 त्वात् 'हरश्च ।' हर ईश्वरस्य ईश्वर-सकलजगत्कर्तृत्वेन पत्यति ।
 अनेन नैयायिको वैशेषिक आक्षिप्त । तत्रैव जगत्कर्त्राधगाम्युप-
 गमात् । मा निषेधे प्रागुक्त । 'उद्धृक्तान्तरवारणसमान । उद्धृ-
 त्वाव्यव्यतिरेकधर्मवृत्तौ स एव कान्तार-अनेन तद्वदने वारणस-
 मान ।-गबतुन्व ।। आपदेव ।। आदि-प्रथम व-विष्णुर्देवो
 यत्र अनेन सादृश्य आक्षिप्त । विष्णुमकृत्वात् तस्या 'धर्मादे ।
 धर्म एव अर्थो न धर्मा अर्थो-वस्तु यस्य उपलब्धौ चेत्तत् । अथवा
 एव न अवयवी, गुणा एव न गुणी अर्थ इत्यपि श्रुत्यमात्रेण तस्यैव धर्मा-
 दिनिषेधेन धर्मादिर्मात्रवस्तुसत्त्वाम्युपगमान् 'कामत् ।' दुष्करव
 पतपेक्षकधर्मादिकृत्यनिराकरणेन कामान्-इच्छितमागान् वसत-पत्क-
 रति । अनेन नास्तिक आक्षिप्त । नास्तिकस्यैव परलोकवैमुख्येन
 इरनोकमुत्तामिमुत्तवात् । 'महोदयवीरपी ।' महोदयो-मोक्ष तस्य
 वीर-विशेषकम्पने सत्र पी-बुद्धिर्यस्मात् । सचम्मापि परागमस्य
 मात्राविष्णुहेतुत्वात् असौम्य अक्षीर्ते । सिद्धसेनदिवाकरेण व्यस्त-
 प्रतापत्वात् । अथमथ-उत्पत्तिमत्तैर्नन्वर्तनकमव्यक्त सिद्धसेन-
 दिवाकर परिम्पदति न सोपदर्शनमघोनानां स्मृतिगतीनां, किन्तु-
 उवासे गत । यदुक्तम्—

“ स्फुरन्ति वादिमघोता साम्प्रत दक्षिणापथ ।

नूतमस्तं गता वापी सिद्धसेनदिवाकर ॥ ’ ॥९०॥

(प्रभा० पृष्ठ- ३ छा० १७४)

अथ मकरजपतुर्दशसतीमन्दाकिनोषिनिर्गमदिमाहार्यः
हरिमद्राचार्यः—

हे ' हेरे ॥ ' हरिसम्प । ' कम्माणसार । ' कम्माण-मर्त्रं तेन
सार । हरिमद्र इत्यर्थः । सविताम । ' विविचाप्सरग्रधान । मद्र
वाङ्मगत्वात् । ' अष्टमाष्टकास्तारवारण । अष्टो-शूनं तत्र मोहो-कि-
पयांस स एव कास्तार-वर्नं तद्गङ्गाने वारण ।—कुञ्जर ।, चतुर्दश-
विचारमानाम्यपीत्य सर्वसन्देहसन्तोदम्यपोदसम । इत्यर्थः । अतः
एव ' समान । ' साहस्यार । । अम्बुडीपमप्य वत्य पठितं मद्र-
गच्छामि तस्य शिष्या मयामीति प्रतिज्ञाव करकस्तिष्ठमन्त्रायणं पुं
पुरे वज्राम इति श्रुते । अथ त्वम् । आचदेव । आचदे-पूर्वं व-
विष्णुर्द्वो मत्स्य । अथात् प्राहु वैष्णववान् । पर्यायः । प्रतिपक्ष-
चारित्र्यम । ' अमद । साधुवादनपुरस्परं प्राडुर्जैकनां त्वपरस्पर
शून्यमष्टेन्द्ररूपान् मध्याभ्दे दु रिथितानां यवामीडमोजनप्रसिद्धिपान्,
अपराह प्रतिगादिनां यादविवादरूपोय कामान् ददाति, निःसृतस्य
मात्रनशपना-र्थक कथमित्याह— महोदयपतेषीम् । ' महोदय-
अम्बुदयन्तामे वीर-विद्यारमनं सत्त्व भी-पुष्टिस्तां राति । अथ
मध-साधयाह विना य तत्कर्तृनीयमानान् सुपमदृष्टाधिकरगो-
मयरीपमान् मध्यगापिमरनभरणान् मदनपिन्दान् प्रादयिवा तत्पा-
ड-पुदयं चकार हरिमद्रगूरि । साम । ' सङ्कीर्त । चतुर्दशसती-
मदरे करजन प्रमा-परमाणमसिद्ध । ' प्रमाणपरम-माहात्म्यत्रा
आगम ' चोदुगे हरिपणनं (आ२. नि. गा. ४२१) इत्यदि

सिद्धान्तस्तन सिद्ध ।—निष्पन्न । गृहीतस्त । इत्यर्थ । सम्पत्
तद्वगमाद् आचार्यपदप्राप्त ॥ ९१ ॥

अथ पदार्थसम्पर्कसम्पर्कविकृपटपन्निममकुञ्जमतिमितदेवसूरि
भीवेवसूरि—

हे सूर । ' आचार्य ॥ ' आपन्नेव । ' आपो देवसूर्या यत्प
देवसूर । इत्यर्थ । ' कन्याणसारसवितानहरे । मध्याम्नोऽनरवे ॥
' समोऽहोऽन्तारवारण । ' कम् —क्षपण कुमुदचन्द्रविकृपटस्तम्भ ।
वृद्ध—वित्तक क्षीनिवाणनिषेधरूप स एव कन्तार सङ्गघ्नन वारण—
गत्र ॥ कत एव ' समान । ' श्रीसिद्धराजपर्वदि प्राप्तसत्कार ॥ अय
त्तम् ।—अयवात्प्राप्यवसरस्तवति माष । ' धर्मार्थक ' वात्तजय-
शुद्धपते स्वापतेयप्रभापि निरहित्वात् । धर्मयव अर्थयते । ' अमन् !'
रात्रपूष्पवडपि निरहद्वार ॥ ' महोदयपीत । ' मद् —नव दया—
कृपा समाहारत्वात् महोदयम् । विशापग इति—गच्छति कृपातवसी
मुगपत् एकत्राऽममभिनो अपि त्वमि अवस्थिते अनल्पं लोकाचरोऽ-
सीति 'दय्यत । ' धीर ' अज्ञान्य । विकृपटपात्रवसर न धार्म
मत् इत्यर्थ । साम ' प्रतिवादिखयविद्रुम्भित्तीति । ' प्रभातपन्न !'
प्रशमनीश्वदिप्रभात किमप्यभिसर्ग परपि मन प्रासादजननरूपाऽ
नुमाव तन पन्न ।—प्रहृष्ट । ' आगमसिद्ध ' पुगप्रधानागम ॥ ९२ ॥
अथ नौलुनयषकवर्तिकुमारपापदेवमतिपापसम्पददिमाद्भूत-
सूरिः भीमपन्नसूरि —

६ कन्याण । ' मिय्यावविपपातनापदगुणोक्त्यायेन इम ॥

अथ विष्णुपुस्तितनरसिंहवेष श्रीमयसिंहभूरि —

‘ हरे ! ’ अरिहरिभारः कपाटपाटनपटुतया सिंह ॥ ‘ जयाप ! ’
जयपत्न्यर्ष । ययसिंहदेव ॥ कल्याणसार ! ’ सुवर्णसिंहप्रधान ! ।
‘ सन्निधान ! ’ यय—कुनकुट्या पक्षिणस्तेषां सानो—पिस्ताधस्तन सह
वर्तते युवायै कुर्कुटान् दधौ इत्यर्थ । ययुक्तं धीकविराघन—

“ रे मृगा ! कविराघ पय मवसो यत्पुत्रपुत्रभद्रमुत्र

पुष्पा वधरणायुषा परममी पुष्पाकुले देवताः ।

यपुत्रोत्सवदर्शनैकरसिक धीताम्रबृहध्वजो

देव पश्यत नाऽयुनापि रथकयेकस्तपत्रां महीम् ॥ ’

लक्ष्मोह ! ’ अश्ले—पाशकैर्मोहयति—वृत्तकीदृशा परान् परा

जयत इत्यर्थ । कुबोध्यतवैशारथ्येन सफलकसाकुल इति उक्त्यम् ।

अन्त ! कमनाय ! । आग्वारणसमान ! आर—अग्निसमूहस्त
द्वारे समान—साहद्वार !, धाताधिपयशाधर्माधग्निसमूहं गुप्तिकिर्त
निर्गच्छन्तं निवारयतीत्यर्थे । धर्मार्थकामदमहोत्सव ! त्रिवेगप्रद !

कनकसामात् महारथ—परमोत्सवकृष्णस्य तदय—उन्नतिर्देवमान् ।

अथापि तन्प्रवर्तितस्य कनकदानप्रधानस्य रमोत्सवस्य प्रधानत्वान् ।

वीर ! ’ एकान्तवीर ! । ‘ वीर ! ’ साहसिकप्रकाण्ड । ययुवाय
श्रीकविराघ —

“ एकान्तवीरतिरुक्तो मुवनैकमल्ल सिद्धाधिप परमसाहसिकप्रकाण्ड ।

दपान्धर्षरकविष्णुरवन्तिनाथ इत्युच्चैश्चैवमति मामभिरेव दधः ॥ ”

‘ सोमप्रम ! ’ सोम—वशापपुरुषत्तरयेव प्रमा मस्य । अयं रथ जयदिति

‘श्रुतः’ कर्मनीयः । । भारव । भार-भारिसम्पूटं वारवति भित्
 निर्मात ‘ग र लृक् ष’ (सिध १-१-४८) ‘रगसमाम’ रणो-रुं
 तत्र गमान् सार्धं सं आचष्ट । गिन् विष्णु, गिस्त्रोपच । मो वो
 गुवाभिमाती मग्गं तं सप्रसन्नमवादेन् इत्यर्थः । ‘धर्मार्थः’ धर्मस्य
 अहिंसाधे अर्थो-निवृत्तिमत्तमान् अहिंसां निषिष्य पापहिंसावर्ज्यम्
 हिंसां गकार इत्यर्थः । ‘कम्पदः’ प्रणतप्रार्थितार्थप्रदः । म्हेन
 धीमतीः । गृह्यतया-अमुदयवन्त ये बीमा दण्डम्भरीमूषसीनेवत्
 प्रणमो विक्रान्तास्तथा पियं इत्यस्ति-कम्पवति निबन्धनारत्नम्भाप्रि
 भाय तेः कम्पिगुणकम्पनमण्डपिकाविप्रासस्तप्रेण्यात् । ‘सोमप्रयः’
 शङ्कोर्निष्कान्तः । ‘अव’ रश्च । काः । ‘परमा’ परमां मा-उत्प-
 गतिगन्तरे । सर्वे गत्यर्था आगमार्था इति गमो-अर्थं तेन
 ॥१॥ प्रमूतविभूतिप्राप्ता अमकत इति क्यार्ति यद्य सूरव-
 षाहता वगमात् ॥ १६ ॥

अथ तामूयान्मूस्तिवारातिवम्पूचः ओमूस्तरावः—

हे ‘आवडेव’ आचरान्दो मूस्मयाम देवरात्तो रुद्रवर्त-
 षो मूमायः । अथवा न बीमते इत्यवयव । यदि वा ‘अवराव’
 ५ अ-अवरावः आय विगृह्येन प्रथमो मस्या देव’ रुद्रन् ।
 पत् ॥ कान् । ‘समान् अविवमान् सापूत इत्यव कम्प
 रतिव म्पूचयेष्ट ॥ ‘सवितान्दरे’ सविताना-वित्त-
 विम्पसन् वरय । समोदः । कर्मा-गुणिनी लक्ष्मीया
 गतिः ।

प्रिवर्गपाठक । 'महोदय ।' महान् उदयो यस्य । 'वीर ।' वि-
 क्रान्तः । 'वीर ।' साहसिकः । 'सोमप्रभाव ।' प्रत्यहं कञोप-
 नीयमानस्तथा सोमस्यैव—अप्रत्येव—प्रभावो यस्य । 'परमागमसिद्ध-
 सूरे ।' परेणां—शार्ङ्गाणां मा—कस्मीस्तस्या गमे—स्वपगमे सिद्धसूरे ।
 मन्त्रसिद्धार्थे । ॥ १७ ॥

अथ सिद्धरास्वामीजयसिद्धदेवस्य, परमार्हतमीकुमारपाठदेवस्य,
 श्रीमद्भगवत्सूत्रदेवस्य, श्रीमृच्छराजस्य च कश्चित्सकलव्याख्योपनिषदि
 वर्ण्येति प्रस्तावसिद्धि कविरास्वामीभाषापाठकीर्तिस्त्वाख्याः श्रीसिद्ध-
 पाठः—

हे 'सिद्धः' सिद्धपाठः, श्रीमो—श्रीमतेन इति न्यायात् । 'कन्या-
 गतः ।' 'कन्या कन्यागवात्रि-स्वाप्त' (ह्रस्व० २-३४९) इति पाठ्यत्
 कन्यागीवाह—संस्तुत्यादिपद्मानुगतकन्यारूपेभ्यः । तस्या भाग-
 मगन्तं च एव सा—श्रीर्देव्य । अत एव 'असद्विद्यामह' । अत-
 सात्त्विकान्मुष्ये () इत्यादिकविबचनात् ।
 श्रीरसा ये कवयस्तेषां विद्वान्—अवसरस्तत् हरति कन्यागीं वारं
 विद्वन्वति सति सिद्धपाठे वृषसद्विषि नीरसानां अन्येषां कवीनां
 नाऽवसर इत्यर्थः । 'ईशमोह' । ईशमा—कस्मीसम्पादयसमवा ऊहा-
 विद्वत्ता यस्य, न केवलं कवि किन्तु कस्मीसम्पादकम्पापारिभित्ताच
 दुरोऽपीत्यर्थः । 'काव्यारव' । काव्य—कमनीय आरव—शब्दो
 यस्य । अरण । 'अकम्ह' । परनिम्ब्यात्मप्रशंसानिदोपरहितत्वात् ।
 'समान' । सकृच्छोकगुण्य । । अयं त्वम् । 'भाषदेव' । 'आतसर्वम्य
 रहार । । 'परमार्थकामद' । प्रिवर्गपाठक । । 'महीश्ववीर । महोदय

‘कान्त!’ कमनीय ! । ‘भारव !’ भार—अरिसमूहं भारवति स्मिन्
 णिसोप ‘रा रे सुहृ च’ (सिध १-२-४८) ‘रणसमान!’ त्यो—मुख
 तत्र समान सद्यः तं जायते । णिष् विष्, णिसोपश्च । या यो
 मुखाभिमानी भटस्ती तं सप्रसादमवाप्नोति इत्यर्थः । ‘वर्धार्ध !’ वर्धत्
 अहिंसादे जयो—निवृत्तियत्नात् अहिंसां निविष्य पापविप्रकर्षम्
 हिंसां चक्षत इत्यर्थः । ‘काम्प !’ प्रणतप्रार्थितार्थप्रदः । महोदय
 वीरधीर ! ’ महोदया—सम्पुन्यवन्त ये वीरा साकम्भरोभूपसन्नेभस्
 प्रभुत्वो विष्णुत्वास्तेषां धिर्ब इवति—कम्पयति निबन्धनवत्स्वादि
 क्त्वैः कस्तिरुगकाञ्चनमण्डपिकादिप्राशस्त्येषगात् । ‘सौमप्रव !’
 सकर्मैर्तिष्ठन्तः ॥ ‘भव’ रक्ष । का ? ‘परमाः’ पर्याय—अभ्यः
 ‘गमस्तिदसूरे ।’ ‘सर्वे गन्धर्वा आनाया’ इति गमो—अनं तेन
 सिद्धा प्रभुत्वविभूतिप्राप्ता आनकन्त इति क्त्वार्ति गत्वा स्वर्ग-
 पवित्रा यस्मात् ॥ २६ ॥

अथ सम्ब्रान्मृत्तिवारातिवर्ष्मूकः श्रीमूक्षराजः—

हे जायते ! जायस्यन्ता मूक्षर्यान् देवस्यो रुद्रपर्वत
 येति मूक्षराज ! । अजय ! न जीवते इत्यजय । यदि वा ‘अजयय ।
 अजय—अजयइत्यां जाय पिशुत्वेन प्रथमो यस्या देवाः’ राजन् !
 ‘अव रक्ष । कान् ?’ ‘समान् अभियमान् साधून् इत्यर्थः कम्प
 नसार ! सप्तसमस्तभेदः ॥ ‘सविदान्दरे ।’ सविदाना—विद्वान्-
 रक्तो इत्य—सुरज्जमा यस्या । कर्मोद् । कर्मा—दृढिर्वा स्वकीया
 पास्यन्ति, परकीयां प्राहन्ति उद्धते—वितर्कवति । ‘कान्तारवतरम् ।
 कान्तारा—चारुचक्रमणा वारणा—करिजो यस्या ‘धर्मैर्धमद !

भगवन्—मनुपशाम तं हन्ति भगवद्वा ऊरयो यस्य । 'वीरपीर ।'
 भवन्—ऊः—सर्वरक्षा तस्या ईरयो—गमनमुदिस्तां राति—दयाति ।
 'सोमप्रम ।' आन्हादक ॥ 'परमागमसिद्ध ।' विनसिद्वास्तेन क्वात् ॥
 अथ परयत्तमतद्भगवन्विमर्शसिद्धः श्रीविमर्शसिद्धसूरि —

हे 'हरे ।' सिंह । जयाप । 'जयशम्भुपूर्वक । सिंह ।।
 'सन्निधान ।' हे—विशम्भुत् सान—विस्तारः, सह विज्ञानेन वर्तते
 विजयसिद्ध इत्यर्थः । 'सूरे ।' आचार्य ।। 'कर्म ।' कर्मकाण्डेऽपि
 दुःकृतक्रियाकर्मप्रकरणसम्बन्धः ॥ 'आगसार ।' आणः—शब्दस्तेन सारां
 समकर्मस्वरूपानगम्भीरया गिरा देवर्णा करोतीत्यर्थः 'क्षमोद् ।'
 क्षमा—शान्ति ऊहते महापरावेऽपि न कुप्यतीत्यर्थः । 'कान्तप्रवा-
 रण ।' कान्तान्—बोधु भार—अभिगम तं पारयति । त्वयं निरुप-
 मप्रसन्नचर्यपर परेभ्यो ब्रह्मचर्यमुपदिशतीत्यर्थः । 'समान ।' समस्त
 जनबनितपूज ।। 'देव' इति क्रिया । अस्तुप्यापवात्तन्मूर्ति नम, देववत्
 आचर । 'वर्मांशः ।' धर्महेतोः ।। 'कामद् ।' स्मरस्तम्भक ॥
 'महोदयवीरपीर ।' मोक्षगमनप्रणालम् ।। 'सोम ।' वाग्निप्रियु प्रबन्ध-
 प्रक्षिप्तकौर्त ।। 'प्रमावपरम ।' प्रमाव—वैरनविमपनीयोऽनुमावस्तेन
 परम ।—प्रहृष्ट ॥ 'आगमसिद्ध ।' त्वपरागमप्रक्यात् ॥१००॥

एवं अर्थस्तु कृत्वा समुक्तसिद्धमतिप्रकर्षं कोऽपि शिष्य
 कर्तार्यहस्यस्य कर्तारं स्वगुरुमनेनैव हृद्येन स्तोति—

हे 'सोमप्रम ।' सूरे । 'कर्म्याणसारसन्निधानहरे ।' कर्म्या—
 विप्रक्षिप्तापराधिपादनदया आणा—शम्भुस्त एव सारसानि—वप्राभि

विशेषेण हि—गच्छति । 'धीर !' धिया—बुद्ध्या राजते, धिर्वा राजते ।
 'सोम !' सकीर्ते ॥ 'प्रमान !' प्रकृष्यामिमांश । 'परमात्म !'
 पर—ग्रहण्य मागमो—कस्मीममागतिर्यस्य । 'सुरे !' सकृच्छावरिष्ठा-
 रत् । अनेन विशेषणश्रयेण सिद्धपासस्य लोकोचरत्नमुक्तम् । अथ-
 विस्तृतोऽपि माघोक्तस्योरस्मिन् सहस्रासर्वार्थानां ॥ ९८ ॥
 अथानवयविधायैषारणमाद्यस्यतिवाप्यमिताः श्रीमन्नितदेवश्रुति-
 हे अथापदेव । 'अयः—अयवाद् व्याप—प्रचयो यत् ।
 तथा हि—

“यः सम्प्रत्यक्षमणिस्तापममम्बकाम्य—

सत्तर्ककर्ममतिप्रसारे प्रवृत्ते ।

माधारिणि स्मरमद्यमुत्सर्गमुष्ठा—

मुष्ठाः परीक्ष्यगमैश्च न जीयते त्व ॥”

स अर्थोऽप्यभिधत्त स चासौ मनोहराभरतया देवप । 'सुरे !'
 व्यापार्थः । 'अभिधत्तदेवसुरे । इत्यर्थः । 'काम्यागस्तारसन्निधत्तरे ।'
 काम्यागं—कुतर्कं तस्य सारसं—कमलं तस्य विधानः—विस्तारस्तार-
 हरे ।—कविशक्यते ! सुवर्णवर्णं इत्यर्थः । 'अमोह !' अम—मति-
 वादित्विषामदृष्टेर्दने समर्थ ऊहः—तर्कं यत् । 'काम्यारधारम !'
 काम्य—कमनीयं धारः—बहुकर्मण तेन धारण इव—यत्र लोभमम-
 इत्यर्थः । 'समान !' सकृच्छावरिष्ठा ॥ 'परमार्थक !' परमदेव अर्थ-
 वस्तु कायति—साम्प्रत्यते विष्णु परमार्थक्यं तु परमार्थकम् । परमार्थ-
 मित्यर्थः । 'अयः' रत्न । रागापन्तराजिपुष्पसेन । अयममोहदेव ।

सुनुस्तस्य प्रथमकर्मकार्येण पुण्यकाम

क्रीमारेऽपि स्मरमद्वययी जैनदीक्षां प्रपद्यः ।

विशस्याऽपि मुत्तमकनिषे पारमास्ताप बहे

मीमान् 'सामयय' इति कस्तकीर्तिराचार्यवर्य ॥ ७ ॥

यो गृह्णाति समुच्चतं बहति यन्तर्हेऽरमुत पाठ्यं

कान्यं यत्तवरितं करोति तनुते य पावनीं देशन्यम् ।

योऽवप्नात् सुमतेचरित्रमाध्यद् य सृष्टिपटुति परा

मीसोममयसुरिष विशदं इत्तं शतार्थं न्यपात् ॥ ५ ॥

यमास्य इत्तस्य धेदुस्वमाह—

कन्याग ! कन्यार ! धर्मार्थ ! सोमप्र !

हे 'सोमप्र !' सोम-ब्रह्म प्राति-पूरयति ब्रह्म इत्यर्थः ।

'कन्याग ! कन्यः-पदु भाष्य-गर्हितपुनिर्यस्य । 'कन्यार !' क-

वर्तते तस्य अन्त-मध्ये र-बहिः विषुङ्गुगो यस्य । धर्मार्थ !'

धर्महेतोः । । ब्रह्मदृष्टेर्वाग्यादिनिवृत्त्या धर्मप्रवृत्तिहेतुत्वात् बतवे

इति क्रिया । 'अन्यत्रस्तामहेकोऽप्यम्बि' शब्द २, शुभम् १,

दुष्कम् ४ इत्याह । (हेमचन्द्रो २-९) त इति कृष्णेन दुष्कं

नामच्यन्द ॥ १ २ ॥

सारस ! बारण ! कामद ! मा वप ।

हे 'बारण !' गवः । । सारा सा-मीर्यत्वात् । 'कामद !'

वाग्निष्ठावप्रदः । । माः-प्रमा वप-मारोपय, समरे सञ्चन् अय

इत्यर्थः ॥ शब्दचन्द्र ॥ १०१ ॥

तेषां विधानो-विस्तारस्तत्र हरे।-सूर्य । अनेन त्प्राप्तोक्तार्थोक्तप्रकर्षे
 'म्यवात् प्रमुच्युक्तम् । अथमोक्तप्रस्तावप्रमाण ।
 नहो-अनेन तत्र यो मोक्ष-स एव कस्त्यारं कर्तव्यं
 प्रमाणसमान ।-गणसम ।। अनेन यथावर्णमोक्षभगवत्प्राप्तो
 कर्तव्यं कर्तव्यं इति प्रमुच्युक्तम् । अथ नर ।
 'आप्तदेव । आप-एकत्रैव हरे अर्थस्तथाविर्माननेन मोक्ष रेक-
 स्तुर्निरुक्तार्थोक्तप्रमाणस्य । 'अर्थार्थक ।' 'अर्थार्थ-मुच्युक्त-
 क-आप्तम्यं यत् । 'अमर ।' निरुक्तम् ।। 'अर्थार्थ' नर-देव-
 द्वावि, सक्तम्यं कर्तव्यं तेषां धर्म इत्यर्थ । 'अर्थार्थ' ह-अमर अर्थार्थ-
 म्यविकल्पतो यत् । 'अर्थ' । 'अर्थार्थ' इति, यिन्ना य एवार्थ । 'अर्थ-
 वरम् ।' अर्थार्थं आप समस्तस्यार्थार्थं तेन परमा-अर्थार्थ । 'अर्थ-
 सिद्ध ।' अर्थार्थ-सिद्धांतेन प्रसिद्ध ।। १०१ ॥

अ एव सिध्यं त्वहन्ते कश्चिदेवगुरोर्गोरिच्छा विठ्ठलजनने ।
 गुरुत्वमात्मन्वदकीर्त्तनेन अमर्त्यं भक्तिं पुनरुक्तमेवात् ॥ १ ॥
 प्राग्वात्मान्मननैराशिरजनीजानिर्बिनाशपरः

सञ्ज्ञतो 'विनयेव' इत्यमिका नृपमभिर्मन्त्रिणात् ।
 अर्थार्थार्थविशेषकविशेषमात्राशिक्ष्यपुण्यैर्गुणैः

साम्यं कम्पुमूर्तिरा अमर्त्यं भक्तिं न विनाम्यति ॥२॥
 तत्त्वात्मनः सुजनमण्डकमोक्षितम्—

मुञ्च्यभिमतोन्मिष्यमयोऽयनि 'सर्वदेव' ।
 अर्थार्थसर्वगुणनिर्मितकोटुकेन

आप्त इत्योऽप्यमिति न प्रसिद्धं प्रसिद्धम् ॥ १ ॥

શ્રીવર્ધમાનમણિવિરચિત ૧૧૬ અર્થવાળા કાવ્યનુ

આપાતર

જરેશ્વર કુમારપાગળા જર્ણુર મંચિકાગ સર્વત
શ્રીમદ્ હેમચંદ્ર સૂરીચરના સિખરત શ્રીવર્ધ
માનમણિએ કુમારવિહાર નામનું કાવ્ય રચ્યું હતું.
(આ કાવ્ય જાણે કેલીન તથાપ ક્ષણે જ્યાં કેઈ
પણ ભંડારમાં ઉપલબ્ધ થયું નહીં) તેના ૮૭ થા
શ્લોકના પ્રથમ શ્લોક રીતમાં પેલે ૭ અર્થે ક્ષણે

હતા, જ્યાં કોઈએ જાણ્યું તાપણ આતર ૧૧૬ જ્યાં ફરીથી કરે છે

તે સ્વતંત્રીનું શ્લોક નીચે મુજબ—

મમ્પીર' કુવિમિઃ સદાચરણત' પ્રાપ્તપથિષ્ઠોદયાઃ

સત્ચાન્તારચિતમિયો હુગુણાઃ યઃ સામ્યમાક્રમ્યતે ।

શ્રીશીલ્પનરેશ્વરેણ વિશુષ્પ્રીદેમચન્દ્રેણ ચ

શ્રીમદ્વાગ્મટ્યમ્નિષ્ણા ચ પરિપાદિન્યા ચ મન્ત્રેણ ચ ॥

આ કાવ્યમાં પ્રખટ રીતે હજિએશ્વર વર્તા ઉપમાએ સિવાય
બીજા ઉપમાએ પણ થાય છે તે કહીએ હાએ.

(૧) નમરકાર કરેલા સામત રાજાનું વર્ણન—

શ્રીમૌદુભ વરમા જ મેલા હે શ્રીકુમારપાગ રાજા । આ
કેાસર તમને નમસ્કૃત થએલા રાજાની સરખામણી કરે ॥

पितान समान । महेश । रमाय ।

वितालम्—यज्ञकर्मणा समान ।—साम्राट् । यज्ञिक इत्यर्थः ।
महेश । 'मह'—तेजो दधत । 'रमाय ।' रमा—त्रिवं यच्छति
यज्ञकर्मणे ईदृशत्वमसि इत्यर्थः । छुर्मं हृत् ॥ १ ४ ॥

हरेत्त । जयाय । यवीरमसिद्ध ।

हरं—शहरं ईदृते । 'जयाय ।' जया—जौरी व्यापा पूजास्ते
मयना कस्य । अत एव 'यवीरमसिद्ध ।' इ—क्रमं यवीर—य—
सुयतो यस्य ईदृशो वा म—महेश्वर तेन देव इति प्रतिफलेन सिद्धो-
क्यस । महेश्वर इत्यर्थः इदमपि छुर्मं हृत् ॥ १०५ ॥
मोहदेव । वीर । सुरे ।

हे 'सुरे ।' आचार्यः ॥ 'मोहदेव ।' मोहं होम्यति—विधोषति ।
'वीर ।' धिक्—धर्मशुद्धिं रति । 'यान्ते व्यक्त' (हैनच्छन्दो १-५)
इति छन्दःसूत्रात् कल्पवर्णगुरुत्वे ली इति छन्दः ॥ १०६ ॥

इति पञ्चमि पदे पञ्च वृत्तानि ।

एवं द्विक्रमिकसंवागे बहूनि वृत्तान्तरूपकान्ते ।

समाप्ता चेयं वाटार्थवृत्तवृत्तिरिति ।

वृत्तिरिथं भावतो विजयसिंहाचार्यवरणद्वयप्रधानिस्तरय

नीतायमभाचार्यस्य ।

छुर्मं । ली । कल्याणमाख्य आचर्यवन्द्य ॥

(૪) વિશ્વવજ્રન—

સર્વ જીવને જાતજ્ઞાન આપવાથી એક અદિતીય પુત્ર । હે
કુમારધાજ । આ વિદ્યાર વામુદેવની ઉપમાને લાગત છે

જેવો વામુદેવ । ચોતાના નાજિકમજમાં રહેલા જાણાણી વેદ-
જ્ઞાનથી ગમીર જાણે જ્યોતિષી૧૫ મેલ્યા મંત્રાઓમાં હમેશાં
પ્રતિજ્ઞ મેજવનાર (એટલે રાજ્યશક્તિને સમૃદ્ધ બનાવનાર), ઘન
પરાજ્ઞ સ્વભાષા વિચેરે કરે સુન્દર સીંગોળી પ્રેમ મેજવનાર,
જાવવા તે સર્વ સીંગોળે એકજ રાત્રિમાં સુગત (સંભોગ)થી સુખ
આપનાર, એકજ રાત્રિએ સર્વની જાણ થી રીને મંજુ કરે ।
એવી સદા ઉત્પત્તિ થાય તેને લીધે જ્યોત્સ્વરૂપનું કે મંદ, રમણ તમે-
જુલુજા દેવાથી જાણે ૧૫ કરવાને સક્તિમંત્રવન.

(૫) મહાદેવવજ્રન—

કરોરા વિચેર માત્ર કરવાથી ચૌમુખવદમાં હે એક પુત્રરાજ ।
કુમારધાજ । એ દેવસર મહેશ્વરની સરખાવણી કરે છે જેવો મહા-
દેવ । પ્રેમાત્મ પાર્વતીના મધુર વચનો સાંભળવાથી ગમીર, ઘનવંદના
વધ કરવાથી હમેશાં જાવવા મેજવનાર, જાણે તેથીજ જ્યોત્સ્વ સુન્દર
જાણી (પાર્વતી) એ આપેલા વિષમજ્જન સુખથી આનંદાત્મક
ન્યાય જાણે મંદ, રમણ તમેજુ સુજોળી પુત્ર (આ સરાવ બંધારનું
વજ્રન વજ્ર)

(૬) નીરામ ઉપર (વીનરામનું) વજ્રન.

જ્યાર દેવરૂપિન વિશુદ્ધ મહેશ્વરની જાણ કરવાથી જાણે રમે-
રમાં બિનપર્મ પરિણમી જાણે દેવજાણે લીધે ચૌમુખ વદના

= રામયજ્ઞત્વ, ૧ લાયાનત્વ, ૩ યોગાનત્વ, ૪ ઉપયોગાનત્વ, ૫
વિદ્યાવત્ત્વ, ૬ હાસ્ય, ૭ રાજી, ૮ અસિ, ૯ જ્ઞાન, ૧૦ દેવ, ૧૧ સુક-
પ્ત, ૧૨ ક્રમ, ૧૩ વિશ્વાત્વ, ૧૪ અજ્ઞાન, ૧૫ નિદ્રા, ૧૬ અવિદ્ય,
૧૭ રામ જાણે ૩૮ દેવ એ જાણે દેવ રામયજ્ઞ ઉપર દેવતા નથી

કેવો રાજા ? તમારી બાહ્ય સંજ્ઞાઓથી મંત્રીર, સરકારી પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરનાર તથા પાતાના મેનપીએસ અને ટેકની સર્વે અર્પણ કરી દિત કરનાર, અર્થવા પોતાના જગતનાર મસ્તકને દિત કરનાર (નમસ્કાર કરનાર) અર્થવા શ્રીર ચારાંજન વિશે એ જરીને બાંધ્યા પમાડનાર, તમારા મરજીકમલને બાંધન લેવાથી સજ્જે મેલવનાર, અર્થાત્ એ સુલુચિત લેખ તમારે લખવે લેતે નથી એ વનચાલ સેવશે પડે છે

(૨) નમસ્કાર નહીં કરનાર વૃદ્ધ વર્ણન—

હે ઐશ્વર્ય ! (કુમારપાણવૃષ !) આ પ્રાણ તારને આ નમેશ રાજાની સમાનતા પાસે કરે છે તે આ પ્રમાણે—

મીઠુમારપાણ મહારાજને નમસ્કાર તદ્દિ કરવાથી તેઓ જીવે હીપે પેાતાના કુલ જીવે અને નવરને તણે તેમ જઈ વિશે કુલ રચનામાં અપાર, પેલે કરવા કર્યા બોલને જુલ જીવે કરનાર, તમારા પ્રજાકુ વખતના કુલ સંજ્ઞાઓ અને મરજીકે હીર જઈવમાં રચના મેલવનાર, અને અપરજા કર, રજ સ્વામિય અપરજાથી કીર્તિવિનુ પામન કરનાર અને સુલુચિત લે એવામાં કુલે લેવ લે વખતે નમસ્કાર કરી કુલને કુલે મલ

(૩) અસવર્ણન—

અશ્વેતિવની વિભવ કરવાથી કુલિતથી જુલ વખતનેલ અને તામને હીપે મલ તરીકે લેખતા હે કુમારપાણ ! આ પ્રજા વખતની સમાનતા કરે છે કેવો બલ્યા ? મારે કુલથી નિઝવલ લેવાનેથી મંત્રીર, દીક રેવેમાં વીલ લીસીની અપરિ પ્રાપ્ત કરનાર, મુલનેલરિ માર મરજીકે અનુકુલ સમાનતા, હીલસંજ્ઞા સંવિતે અને વાપની નામની પ્રિયલેથી અપરલ મેલવનાર, તથા મલકીન બોલવ અપરિ નહુ કુલકુલ.

(૮) કુમેર વર્ણન—

હે કૈામુદ્ધ પ્રધાન પ્રાપ્તોર્થા તિલકસગ્ધન । આ દેરાસર પનહની
સાથે સરખાપણી કરે છે, કેવો પનહ । વેરજુતિથી ચમીર, પનહ
મોઢીએ મિત્ર છે ઘીઠા નિષ્કુનો સદમર છે અને નિષ્કુની નદિનિર્ગ
જણા રહેલા છે તેમની વેદજનિયો ચમીર, હમેઠાં દાન આપવાથી
પ્રતિજ્ઞા મેજરેમો પનહો ઘાતા, સૌમન અંતઃપુરની સીમોથી સંમેલ
કુલ પ્રાપ્ત કરનાર, અને સવ સુલેખા મહિરપ.

(૯) કૈામુદ્ધ વર્ણન—

હે કૈામુદ્ધ પ્રધાન । મર્દ સિદ્ધ મિત્ર, વિદ્યારની મુદ્દા
જોના હાવને હરજુ કરે એવી રૂપસંપદા દોવા જતાં પરમીયી
હસને રપઈ કંઈ વચરનો દોવાથી સર્વ કૈામુદ્ધવચી રાખજોર્થા
હે વર્ણનીય આપ્તિવાગ્ધા । રાખ્ખ । આ દેરાસર આનંદનવાગ્ધ
કેરધાગ્ધી સદહતા મારજુ કરે છે તે આ પ્રધાલે—

આપ્તિયો યોગેએ કલ્પેલાં સ્તોત્રો વિમેરે મવજુ કરવાથી ગમન
કરનાર, અને સવ પમાકનાર, અથવા ભાગ્યજોના સવને અથવાનાર,
સાથે યોગેએ ઇચ્છિત આપ્તિય અથવા સુખોને ઉચ્છેદનાર,
મુદ્દા, રેપઈ જોદિય આપ્તિ સાથે સંધામ કરી પ્રતિજ્ઞા મેજવનાર,
અને પર દાવ આપ રાખનાર, તથા સુખો ઉપર કૂર તથા હાવર્થા
ચાલુજોનો દુઃખાત્ર નેહ નામે, હસે અને ગાવન કરે છે એરો,
અને પેતાનાં કૈામુ રહજુ કરવાપણું વિમેરે પક્ષા સુખોને મારજુ કરનાર.

(૧૦) અદારમા અરતીધિગ્ધ વર્ણન—

હે કૈામુદ્ધ મેઢ પ્રાપ્ત ।—જોસો આ અંતુજ પ્રધાલુ ઠરી
ચલો દોવાને લીધે કૈામુદ્ધવચી રાખજોર્થા ઉત્તુટ પ્રાપ્ત । તથા હે
પર્વતની સુદા દુઃખ અર્થાત્ નાસેલા યોગેએ જેમ ચિરિકુદા આપ્ત
પ્રાપ્ત છે તેવી રીતે હે અરજાવજોનું મુજુ કરનાર । આ મહિર અરધા

એક જિંદગીન પુણ્ય । જા પ્રાપ્તિ નીરામ હિંમતની સદૃશતા ધારણ
કરે છે પરમ વ્યક્ત્યના હિંમત રેખા । દરેક દેવધોતનું વધાર્થ વર્ણન
કરવાનો નહીં, વધાર્થનું વધે પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરેલ, અને જલ્દિયાત્રી
જલ્દિયાત્રી વધાર્થનું આશીર્વાદ વધાર્થો સર્વ તથા મેઘની
પ્રાપ્તિ કરવાનાનો તેમનું પ્રિય કરનાર, અને સાર, રમણ, તથા અને
તથા કુલેથી વર્ણિત.

(૭) પત્નિવિદ્યુત—

સર્વ જલે સોની વદનીના હાથને હાથ કરે એવા સર્વ
અને સમચરણ કરીરકેશન દેખાને લીધે, તથા મહાન પુણ્યને
જનુરૂપ તથા મહા વિશેષે શુભ વ્યક્ત્ય સંપન્ન દેખાને કરવે
(દે જોડુમ્મ વચ્ચે પ્રમાણ પુણ્ય ।) આ દેશર પત્નિવિદ્યુતે
સરખાતલું કરે છે તેવો પત્નિવિદ્યુત । સર્વ સાંભળવામાં નહીં (જાર
જલ્દિયાત્રી તે સાંભળે જલ્દિયાત્રી સાંભળતું જલ્દિયાત્રી ન સાંભળતું
કરનાર) સંપ્રાપ્તિએ જલ્દિયાત્રી યાત્રાથી પ્રસારણ પ્રતિષ્ઠા અને
સપ્તદિશ સર્વ પ્રાપ્ત કરનાર શુભ આશીર્વાદે સંતોષિત કરવાના
શુભ સુખથી જાણના મેઘનાર, અને અને કુલે પુણ્ય (નિહિત
જલ્દિયાત્રી લીધે કુલેથી વચ્ચે છે) આ છે—

વસ્યાર્પાસ્તસ્ય મિત્રાણિ વસ્યાર્પાસ્તસ્ય વાપરા ।

વસ્યાર્પા સં શુભાંશ્ચાકે વસ્યાર્પા સં વ પચિત ॥

“ એના પાસે પત્નિ દેવા તેના સર્વ મિત્રે, તેના સર્વ
જાનુરૂપ, તેના જુનિયાત્રી કરેલ અને તેના પતિવિદ્યુત પાસે છે.

અથવા જલ્દિયાત્રી પર્વ જાણી રીતે—એ જલ્દિયાત્રીના દેવ તેના
પાસે કુલેથી દેવા તે કુલેથીની સોનાને લીધે તે જલ્દિયાત્રી
પાસે અને અથવા સીમાપ્રાપ્તિ અને કુલે પુણ્ય.

(૮) મુઘેર વણન—

હે મૈત્રુભ્ય મુળના પ્રાપ્તેમાં તિલકસમાન । આ દેરાસર ધનની સાથે સરખાવણી કરે છે કેવો ધનક । વેદમુતિથી ચમીર, ધનક મીઠાનો જિત છે મીઠક વિષ્ણુનો સદાચર છે । અને વિષ્ણુની નામિયાં જણ રહેલા છે તેમની વેદમુતિથી ચમીર, હમેશાં યાન જાવવાથી પ્રતિજ્ઞ મેળવેશે ધનનો ઇલા, યોજાન ભંત:પુરની શીંગોનો સંભોગ મુખ પ્રાપ્ત કરનાર, અને સર્વ ક્ષણેના મરિદાપ

(૯) કૌતુહલ વણન—

હે મૈત્રુભ્ય પ્રધાન । સર્વ સિદ્ધ કિન્નર, વિદ્યાધારી મુઠ્ઠી જોના કદબો હરણ કરે જેવી રૂપરૂપા દેવા જતાં પારખીથી હજારે રૂપરૂં કાંઈ વચરો દેવાથી સર્વ મૈત્રુભ્યવચી રાખજોમાં હે વર્ણનીય આકૃતિવચા । રાખના । આ દેરાસર યાનવાહનવચા કૌતુહલની સદાચર ધારણ કરે છે તે આ પ્રચલે—

આરાધ્ય દેવોએ બધેલાં સ્તોત્રો વિગેરે મનુષ્ય ક્ષવાથી ગમન કરનાર, અને જાવ પચાડનાર, જાવના કાજાબોના જાવને કાચાનાર, સાધ્ય દેવોએ પ્રવિષ્ટ જાવનાર, જાવના કુતુબોને કમ્બોનાર, કારકા, રેખા, ભંડિય જાદિ સાથે સંચાલ કરી પ્રતિજ્ઞ મેળવનાર બંધો પર દયા લાગ રાખનાર, વચા કુતુબો કૌપર ફર તથા દાસમાં માલુસોની રૂપરૂપા નેહ નામે, હસે અને ચાવન કરે છે જોવા અને પાતળા લેખુ રજાકરવાપણું વિગેરે વચા ક્ષણેને ધારણ કરનાર,

(૧) આકારમા અરતીર્થોત્તર વણન—

હે મૈત્રુભ્ય મિત્ર પુત્ર ।—એકસો જાદ અંકુશ પ્રમાણ કરીર વચા દેવાને કીમે મૈત્રુભ્યવચી રાખજોમાં કૌતુહલ પુત્ર । વચા હે સર્વની કુદા વચા જાવના જાવેલા દેવોએ એમ વિરિમુદા જાવાર જા છે તેવી રીતે હે કારકારનેનું રક્ષણ કરનાર । આ મરિદા અરના

દીર્ઘકર સાથે સામ્યતા થરાવે છે છી રીતે ? સ્વર્ગપરમ્ણુ સુખથી
પરમ્ણુ અધિક કેમરે, અને કરકોથી હવચકિત મધુ છે ?—

વદુર્માર્ગ વદુર્વર્ત્ત વદુર્ધા વર્મવેષકમ્ ।
વદુર્ગતિવિનિર્મુક્તં નયમિ મિનપુગલમ્ ॥

“પૂર્વ દિશામાં મુળરૂપ અને રૂપ વચ્ચે દિશામાં રૂપરૂપ
પ્રતિબિંબ હોવાને છીધે વાર રૂપવાળા, વાર રૂપવાળા
હાલ, રીતે તથા વાચ એમ વાર પ્રકારના થમને પ્રકારના
અને તરફ, તિર્થે, મધુષ્ઠ અને રૂપ એ વાર અવધી
સુદ્ધ થએલા (સિદ્ધિપાને પામેલા) મો છનેપર સમવાતને
નમસ્કાર કરે છે ॥”

અર્થે કવચિત્ કારિત્યો મેલ્લમાં સ્થાન મેળવનાર, એ
સમયે સાંસ્કૃતિક હાલ કાલ, નિત્ય-મરણ દેખાતી સિદ્ધિ (કુલિ)
તું મધુ છે પ્રિય (બાળ) એમણે એમ વચવા સુર, તર વિર્લભ કરે
અર્થે સાધારણ રીતે પ્રતિબેશ જાળવનાર, મધુ છે ?—

દેવા દેવો નરા મારીં સ્વરાધાપિ વાચરીમ્ ।
તિર્વજ્ઞોઽપિ જ દેવવીં મેનિરે યયવદ્નિરમ્ ॥

રૂપે રૂપ વાચી તરીકે, મનુષ્યે મધુષ્ઠ વાચા વરીકે
સિદ્ધેા છીધેાની બાધી તરીકે અને તિર્વજ્ઞ તિર્વજ્ઞ વાચા
તરીકે પ્રશુની વાચીને સમજે છે.

રૂપવાળાની એનું વર્ણન કરી કહે એવા અર્થે કવચેકલ

(૧૧) જ્ઞાનના નામના સુદર જ્ઞાન (મુળવિદ્ય)નું વર્ણન—

હે જ્ઞાનના પ્રધાન ગુણ ! કરકાવાળા બંદ એવા એવા વધ
એ જ્ઞાનને કલાકારી બનાવનાર ગુણધાન સીદ્ધેમર્મદના વાચ

જાંબળે જ્યાર જાંબર સમાન । સુપચાન । હે શૈલુભ્ય મેઘ પ્રુષ્ઠ । સુપચ
 મુપચ નામ જ્યારે, જ્યાર પરતીર્થિઓએ જેનું નામ જાણુચ પામે
 છે તે તીર્થારોહા જન્મને લીધે દુઃખએથી નીત્રે સુપચ દુપચ નામે
 જ્યારે છે તેની સાથે જા એવ સામ્યતા પરાં છે કેવો જ્યારે ।
 પીઠ ગોદગીરી સાચોપચ સુધી ચમન કરનાર, જ્યાં થોડા ભવ-
 ચક્રિત ફેલ છે એવો પરસ્પર વિરોધ રહિત સ્વચ્છી પોષણુપ સદા-
 ચારથી પ્રતિજ્ઞા પ્રાપ્ત કરેલ શીશવતી ઓમોષી સુભોચ સુખ જાપ
 તર જાને નિરુદ્ધ દુઃખરહિત હોવાને લીધે બહુકથો શુભ ।

(૧૨) વિષ્ણુચક્ર વર્ણન—

સરસ્વતીને વચ્ચા પાંચય જેવા હે શૈલુભ્ય પ્રધાન રાજન ।
 સુનર છે જ્યારે જેના એવા વિષ્ણુના સુભચન જા સાથે જા
 જિત્તોદય સરખામણી કરે છે કેવો જા । સુભચને હજુવાના સમયે
 હતાં વેરના સન્ધ સંમિતગણી વચીર, કુદરથી પ્રતિજ્ઞા પ્રાપ્ત
 કરેલ, હાંમે જાનાર, શીશવતી સત્યજામા વિચેરે જેની જાનીએ છે
 એવા વિષ્ણુએ જેનું પ્રિય ક્યું છે એવો જાને તેથીજ સર્વ જાણુધોમાં
 બહુકથો વહાએલ ।

(૧૩) કામપુત્ર (જ્ઞાનિરુદ્ધ) વર્ણન—

હે શૈલુભ્ય નરેશ્વર । જા પ્રાણાઃ કામપુત્ર જ્ઞાનિરુદ્ધ સાથે
 સામ્યતા પરાં છે કામપુત્ર કેવો । દરેક પ્રાણિઓના જિવનની ચમન
 કરનાર, જીવિતને કષ્ટવનાર (જર્ણાત નિજાન), જાતવ નર પાકમ
 હોવાથી સજ થોડથી પ્રવંશા સંમિતગણ વડે વચીરવાનાથ, હમેશાં
 સંશયથી પ્રતિજ્ઞા મેજવેલ હજા નામની જાનીથી રતિસુખ મેજવેલ,
 જાને ક્યારે સામ્યાન વિચેરે વહા કથો શુભ ।

(૧૪) શીશવતી વર્ણન—

નિરંતર વહારેલા જાનાચાઓમાંથી પ્રચલિત જોજન મેગવનાર

કાપડિઃ કૈવલિઃ તાપસ સ્વમિત્તુ (નેદ સ્વેતમિત્તુ (નેદ
સ્વેતામ્બર) બાકલુ વિગેરે, અને હીન જન્યથ વિગેરેના જાણીયાં
અને જાણનાના ડોહાદહ સાંભળવાથી જેના જતલુ સ્થિત નહિ
જન્યા છે એવા જાણુ સારથીથી મદરેતવાળા રત્નમાં જોવા મુલ્યે
જેવાજેવા મુલ્ય કમતવાળા હે મૈત્રુભ નરેશ્વર, હે કાપસવાન ।
કુસુમાથી સ્થામિત એવા કિશોરી સાથે આ ચરિત સામ્યના થયારે
છે કેવે છે કિશોરી । જોશર થયે વનમાં જન્યથ મુલ્યના કમ
કમ સાંભળવાથી અવ ઉત્પન્ન કરનાર, ચાંત કરેલા રત્ન વડે જન્ય
જામનેય કરવા વડે મથેલા પુત્રાદિ મારવા થયે સ્થિત જોવા જુ
માત્રવામાં નિર્વિ, સારાં પશુઓ મળી શકે એવા મૈત્ર જન્યમાં પ્રાપ્ત
વરેલ છે પશુદિવન વિચાર હિંમત વસ્તુ જેને, અને મોટી ઘેરી
થારલુ કરનાર.

(૧૫) પટ્ટીપતિ વર્ણન—

હે મૈત્રુભ નરેશ્વર । ત્રિશુભાએત્રિ ઉપર અર્ચાત્ પટ્ટીપતિ
તેની સાથે આ રેણુસર સામ્યના થારલુ કરે છે કેવે પટ્ટીપતિ ।
થોડે પાખાર, થોડોને જાણ જમાખાર, જાણી । નિરતર મુંઝ
વજાવાથી, મુલ્ય મંથામથી પ્રતિજા મેતરવાર, જન્યથનાથી
જોવાથી જાણેથી મુલ્ય કમતરીએથી પ્રાપ્ત કરેલ છે હિંમતેતર જેને
અર્ચાત્ કુચીન જોએ તેને જાણ માન ન જાણવાથી હિંમત મેતર
ન મતવારે લીધે નજરે રેણુઓન ઉત્પન્ન થાનવાર, અને ત્રિ
થોડામાં વિજિત પરાજય મુલ્યુજા.

(૧૬) જોર વર્ણન—

હે મૈત્રુભ નર । આ રેણુસર જોર સાથે સામ્યના થયારે છે
કેવે જોર । જન્યથ ત્રિશુભ પદ કરવા થયે જામનેય મતિ કર
નાર મોટી જાણીયાં જન્યથ થેનાર, ત્રિશુભે પ્રતિજાન કરનાર

પ્રાર્થનાના નિમિત્તથી 'મહોદય મેળવેલ છે' જાણિ તેવો નથી તેથી તે જાતિ અપણે અપણાઓના અવધાથી વિરાગિત હોવાથી તે જાતિને છે જ્યાં વિહાર મોતરણથી અંત અધ્યાત્મિકે આનંદ આપનાર છે જાણિ તેવો નથી. જ્યાં જિનાશય મળ્યા સુખોપુકાતે 'અને જાણિયાં મનુ કહે' નથી, તેથી જ્યાં વિહાર સાથે જાણિની સુરખામણી ન હોય હો કારણ કે એ તેનાં કરતાં અધિક છે.

(૨૦) વધવણીન—

હે મૈત્રુભ્ય નરેશ્વર ! પ્રાણિમાયને સંતાપ હવજાનાર ત્યાં જોઈ હરીશી જીન હરીશી હાજર કરનારા વમરાજ સાથે જાણે સુરખામણી કરે છે તેવો વધારા નાહ-નહ અને મુખ્યોત્તરો અસ્થિતિવિત્ત કરનાર જ્યે હોતો નામ માત્ર સંભવવાથી જાણ જાપનાર, તેમ કરવાના જાણરણથી પ્રતિષ્ઠા મેળવેલ, સંભવન પુરોગામી જીનેતું એવું હું કહું નથી એવો જવાબ આપા અરણ્યો કેમને જ્યાં વચ્ચે મળતું નથી તેથીજ કહ્યું રહિત.

(૨૧) વસ્તુચ્છેદન—

હે મૈત્રુભ્ય નરેશ્વર ! જાણે વસ્તુ સાથે સુરખામણી કરે છે તેવો વસ્તુ ! જ્યાં જાણિ સંભવવાથી વચીર હોયેલાં જાણિ વિદ્યામાં રહેવાને હોયે પ્રતિષ્ઠા મેળવેલ, જાણ જાપનાર, અંતરુત્તર જીનેતો સંતાપ પ્રાપ્ત કરેલ અને સાક્ષ્યોથી વિશ્વવિત.

(૨૨) વાક્યસમચ્છેદન—

હે મૈત્રુભ્ય નર ! જાણિ જિનાશય રણ્યસ સાથે સામ્યતા વારા છે. તેવો રણ્યસ ! સર્વેન મળન કરનાર, નામ માત્ર સંભવવાથી જાણ હવજાનાર, તેમજ જાણ કરીને જાણ અજાણ વિરોધો પણ જાણ કરનાર પોતાના સંજ્ઞાઓમાં પ્રતિષ્ઠા મેળવેલ, રણ્યવિત મસ્તીની ફકમળ વાચક કરનાર જાણી જ જાણ તેવો કરતાં જાણ સુખવાળો.

(૨૫) પાતાલવર્ણન—

હે મોહુભ નર ! જા મૈત્ર પાતાલ સાથે સંકળા થાને જે
 જેવે પાતાલ કામ । જેના મધ્ય કામનો શાક ન હોયને હીરે મહીર
 તેમજ ખરખારિયો દેવોએ કર્મના કરેલા નાકતા કપોતો ઠાક
 હવે સાંભળવાથી મહીર, સર્પોથી હમેશાં પ્રતિજ્ઞા મેળવે, નાચંકલ
 શક્તિ, સુન્દર નજાથી સંતોષ મેળવેલ અને મર્ત્યલોકની અવેશાને
 મહા કુચેડા

(૨૬) મર્ત્યલોકવર્ણન—

હે મોહુભ નર ! જા વિહાર મર્ત્યલોક સમાન છે જે
 મર્ત્યલોક । નિરંતર મતિ કરનારા સિર્વજ અને મનુષ્યોના ગાથાક
 સાંભળવાથી અથવા વેળાકાચોથી મહીર, સુન્દર મર્ત્યલોકી પ્રતિજ્ઞા
 તથા હિત મેળવેલ, અથવા હમેશાં અન્યથાને હીરે રેવકાથી મજ
 સુવ સૈરે અને અનુભવ રેવને થારવ કરનાર, માત્રાન જે સર્વ
 કામો કરનાર માણસ સુચરિત મેળવે અને ખરાબ કામથી પુર્વવિજ
 મેળવે, સુન્દર કીમોથી કમેલ છે પ્રિય એમાં અન્યથા મર્ત્યલોકી પ્રતિ
 જ્ઞા હોયને હીરે મહા કુચકાચ, જે સિંધાન મહા કુચકાચ નહિ

(૨૭) મુર્ત્યલોકવર્ણન—

હે મોહુભ ! જા મૈત્ર મુર્ત્યલોક સાથે સામ્યતા થયેને જે
 જેવે મુર્ત્યલોક । નિરંતર શાક્તા નાટક પ્રેક્ષણ સંગીત સાંભળ
 વાથી મહીર, હમેશાં રેવોના સંચારથી પ્રતિજ્ઞા મેળવે, કામોને
 રેવંકામી છે ન્યા, અને રેવંકામીથી રેવોને સુખ હવેલનાર
 એથી જ પાતાલ અને મર્ત્યલોકની અવેશાને મહા કુચકાચ

(૨૮) પદુર્વેવવર્ણન—

હે મોહુભ નર ! જા બિન્દાસ પદુર્વેવ સાથે સામ્યતા થયેને
 ૦ પદુર્વેવ જેવો । પદુર્વેવ દમાર સાંભળવા મહીર, પદુર્વેવ

અભ્યસથી ધનુર્ધારીઓમાં પ્રખ્યાતિ મેળવેલ, ઘણા જગર નિર્દેશ
 સારા યોગીની ઝિજ્ઞેષે પ્રિય કરનાર, ધનુષની ઘેરીમાં નદુરુદ્ધ
 માનનાર અર્ધાધુ દશર સાંભજવાથી / કેવળ મહીર નહી,
 કિન્તુ જન્ય સુતુ વિજેરેના સિરચ્છે કરવાથી પ્રતિજા મેળવેલ સુખદ
 જરાજર હાસરેથી વજ્રાવ. અથવા ધણા મુખ્યોને આપ મણુ આપનાર.
 (૨૯) સલ્લખવર્ણન—

હે યૌતુહ નર! જ્યાં દેવસર સલ્લખ સાથે સરખામણી કરે
 છે તેવો સલ્લખ ! રસભાવે મહીર વેદવાક્યોના ઉચ્ચારણથી પ્રતિજા
 પ્રાપ્ત કરેલ છે વાન જેનું દરેકના હાથને આમ્મદ ઉપજવનાર, સારા
 માણસોમાં યેજ વજ્રાવા સલ્લખ સિરામણિઓનું અભિમત (પ્રિય)
 કરનાર, અને મિત્રના વજેરે સહજ મુદ્દોના નિષાળાશ.

(૩૦) દુર્જનવર્ણન—

હે યૌતુહ નર! જુખના માંસનું અણુલુ કરનાર દોવાથી જુગ
 જેવો દુર્જન સાથે જ્યાં ઝિજ્ઞેષે મરજાવો હાસ છે તેવો દુર્જન !
 જન્યને હમરને વધન કરનાર, ગ્રામ આપનારા સજ્જ સાંભજવાથી
 ભર ઉપજવનાર, બીજનું કામ લેવી પાડવાથી પ્રતિજા મેળવેલ,
 દવા રહિત મારા માણસોના સુખને નાશ કરી ચેતનું ધણુ કર
 નાર અર્ધા / નિમુજ્જ વજ્રાએલ.

(૩૧) કુમારપાળનુષવર્ણન—

કવિના મુખ આગળ બેઠેલા આ કુમારપાળ નરેશર સાથે જ્યાં
 દિવ સામ્મના પરાને છે તેવો કુમારપાળ ! મરમ રવચૂરમણુ સમુદ
 સમાન મહીર વેદોક્તિથી તેમજ સત્યર્થોથી પ્રતિજા મેળવેલ, અથવા
 ચેતનના પરિજ્ઞેષમાં પ્રતિજા પ્રાપ્ત કરેલ પ્રાણિઓને અનુદૂષ નહી
 જાની મારા વાંકિયાર્થ આપનાર, સેરાથી પ્રિય કરાએલ અથવા
 સેરાને પ્રિય કરનાર અને હર્ષ મુદ્દોનો સમુદ.

(૩૨) રાજકુલ સવલુન—

આ બિનાકર રાજકુલ સાથે સામ્યતા થવાને છે કેવો જો!
આમલમાં વચન કરનાર, તેણ પ્રકારના સન્નો સામ્યતાથી નોમે
લીપે શાશ્વતમન દમેલ્ય ફરીને આદારાદિ મેળવનાર છાપ્પે
દોષને લીપે નિર્લેપ, સ્વ નરવચમાં વિશિષ્ટ પ્રીતિ ધરાવનાર, મારણ
કે મનુષ્ય વિચેરની વસ્તીમાં ભવને લીપે લી જા નહિ ભવત
નિર્લેપ માનસરોવરના બચમાં બાનક મેળવનાર વિશેષ ઉત્તમ
તાન્ય કુલકુલ્ય લે પછી હિન્દુસ્થાન દેશ તે બાનકુલ્ય છે જે
વર્ણન કરાય અને એનો લે વર્ણ દેખ તે કુલ્ય વસ્તુ. જેમ કે જે
શ્રીત નીચલ્ય છે

(૩૩) પદ્મિતરફીન—

આ બિનાકર વિશુષ સાથે સમ્યતા થવાને છે તે આ પ્રયત્ને
સમ્ય સાથે જ્યાર નેથી સામ્યતાથી વચીર, વરદાન બાવતરી
સરસ્વતી દેવીની વસ્તુ કુલ્યથી પ્રતિષ્ઠાને પ્રાપ્ત કરેલ છે વાન જે
બાવત સાધનાર નો દેવકુલ વિચેરમાં પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરેલ છે વાન જે
તે બાનકુલ નથીનથી મારક સમ્ય થોડને સુખ બાવતર સર
પાલ્યેલી જોએને મિત્ર કરનાર બચીર સર્વ થાને પ્રિત અને
ન વસ્તી સમાવ એવા પક્ષા સુલો ફરી રતોના સ્થાન રાકલ્ય શિશુમાન

અધિકુલ્યદેમજામ્નેષ આ વાક્યના પદ્યદેસ કરતાં વિ-
ષયી કુલ્ય-કાલો માન્યસ જ્યાર મૂર્ત સી-વચી, સી-દુર્ વચીતો
કરનાર સી-મૂર્ત વચીને જ બનાર, દેમ-સોલ્ય બાન-મન્ય,
દેમજામ્ સોનાનો બંદ બાન થી દેમજ-કાલ્ય માન્યમ્ વચીતેવ
ચરતક ઉપર રહેલો મદ એમ બિનબિન રીતે થાય છે, તે જ
કુલ્યી બંદે બચી કરવામાં બાન્ય છે

(૭૪) મૂર્ખવશ્ચ ન—

એમ કહ્યોને રૂપવાન કહેવા જતાં તેનો અર્થ કહ્યો ન થય
 ૭ તેમ મૂર્ખને આપે પડ્યાછા । એમ વિખરીત કહેવા જતાં તેનું
 મૂર્ખવશ્ચ ન સાબિત કરાય ૭ કહ્યું છે—

મૃગા મૃગૈઃ સદ્મનુક્રમન્તિ ગાવશ્ચ ગોમિસ્તુરગાસ્તુરકૈઃ ।
 મૃત્તાંશ મૃત્તૈઃ મુષિય મુષીમિ સમાનછીછમ્પસમેષુ સરમ્યમ્ ॥

હરણ હરણેઃ સાથે, ગાય ગાયે સાથે ઘોડા ઘોડા સાથે,
 મૂર્ખમૂર્ખ સાથે અને ચિડાનું ચિડાનો સાથે મિત્રતા જાણે.
 કારણ કે ભવતા સરણે સરખાની ન હોય ૭ તેથી આ
 કૈવલ મૂર્ખની સાથે સમાનતા થયે છે

એમ મૂર્ખ ! સદા જાહે રૂપી ગમ-ભગ છે એમાં એવા
 અગમ્યોમાં કોતિ પરાવનાર તથા જીવજડે જલ્ય કોતિ રાખનાર
 કારણ કે મૂર્ખ હોવાને લીધે વલ્લેભતા વશાવશિષ્ટ અર્થને પારણ
 કરવામાં મમર્ષ હોય નથી ચોવાના જરાન જ્વનને લીધે દેવગુરુ
 હિર સ્થિતિ વચરનો અર્થોર દેવગુરુમાં સદિ પરાવનાર છતાં તથા
 અછવનું નરખર જ્વન ન હોવાને કારણે નિર્દિન સ્વનેર્થકા સૂત્રમાં
 કહ્યું છે ૭—

જો બીજે વિ ન યાણાઃ, અમીજે વિ ન યાણાઃ ।
 મીરામીજે અપાણ્વો, કદ સો નાહીઃ સંજર્મ ૧ ॥ ૧૨ ॥
 જો બીજેવિ વિયાણાઃ અમીજે વિ વિયાણાઃ ।
 મીરામીજે વિપાર્વતો સાં હુ નાહીઃ સંજર્મ ૧ ॥ ૧૩ ॥

(અપ્યપ્ત ૪)

પદ્ય નાર્ય વમો વ્યા પર્વ પિઠ્ઠ સમ્પર્સંગપ્ ।

મમાપી કિં કારી કિં વા નારી યેય પાપ્યમં । ॥ ૧૦ ॥

(અભ્યયન ૪)

હે માણસને લગતુ જ્ઞાન નથી તથા અલગતુ જ્ઞાન નથી અને લગાલગની પિઠાણુ નથી તે શી રીતે સંબંધ પાળી શકે ?

હે હરોને જાણે કે અલગોને જોવાને કે અને લગાલગની માહિતી પરાંને કે તેજ સંબંધ પાળી શકે

પ્રથમ જ્ઞાન અને પછી રૂપા એમ સર્વ સંબંધ સ્વેદ કે ખાદે અજ્ઞાની છુ કરી શકે ? અને પુરુષ, પદ્ય શી રીતે પીઠાણુ શકે ?

જ્ઞાની રીતે પૂર્ણને જાનના અભાવ હોવાથી છપ દાવને જ્ઞ અભાવ ક્ષી જ્ઞાન સર્વનો સંહાર કરનાર હોવાથી જ્ઞ સંજોગે જોયે નાશ કરનાર હોવાને લીધે જોયે જ્ઞ સુખ નિઃ સંહાર સંહારમાં પર્વત દરેક છોડેને જો કીજી સાથે જોયે સેવા સંબંધ રજી સેવા કે અન્યથા જ્ઞ કહુ કે કે જોયે છપને સર્વેને છોડેને ચાલ્ય તરીકે પુખી તરીકે પિચ તરીકે અને પુષ તરીકે સમજી જ્ઞાન વખતે અનુભવેમાં કે. જોયે જોયે નહુકુ નહિ અર્થે જ્ઞ રહિલ.

(૩૫) શ્રીમદ્ભગવદ્—

તથા શ્રીમદ્ભગવદ્ભાગવત્ પિઠાણુની સરખામણી થાય તે જરી શ્રીમદ્ભગવદ્ભાગવત્ નામિકમજમાં રહેલા જ્ઞાને કરેલા નેત્રાચારના સંજોગમાં મશીર, સદાચારથી પ્રતિષ્ઠા અને ઉચ્ચ જ્ઞાન કરેલી નિષ્કાને સુસ્ત સુખાદિથી મિત્ર કરનારી, અને જ્ઞાનુભવથી મરજુ કે સેવાદર માણસ નિયુક્ત હોવા ખર્તા કુણીજ સેવાન છે.

(૩૧) સુવલ્લ વર્ણન—

તથા સુવલ્લ સાથે આ ચૈત્ર સમાપ્તતા થરાને ઇ સુવર્ણ ૧૬૧
 જાતની વધુથી જવાને કારણે ચોક્કસ ન હોવાથી મહાર પોતાની વિશેષ
 કિંમત સાંભળવાથી અને દક્ષિણવર્તીથી જલ્દી ગુફા હોવાથી મહા
 ત્મ અને ઉત્પત્તિ મેળવેલા સમગ્રો વિગેરેની જાતગુરુની બીજો
 વગેરેને જાનક જાણનાર તથા આઠ ગુણોથી ગુફા તે આઠ ગુણોના
 નામ-૧ વિવિધતા, ૨ રસામ્મ ૩ મયગરણ ૪ વિગ્રીત, ૫ પ્ર-
 ક્રિયાવર્ત ૬ વજ્રાદાર, ૭ ઘડી નહિ બનાવ, ૮ જાનિહીન એમ
 સુવર્ણમાં આઠ ગુણો હોય છે =

(૩૨) ચન્દ્રવલ્લ ન—

તથા આ જિનાશય ચન્દ્રમા સાથે સામ્યતા ધારણ કરે છે તેને
 ચન્દ્ર ૧ જાણાસમાં ચમન કરનાર નક્ષત્રોની ચન્દ્રીથી વિરાજમાન
 પોતાના વિમાનમાં સાર કરેલા ચાંચરોના વૃત્ત સાંભળવાથી તેમજ
 અંધારાનું ખમન કરવાથી ઉદયામલ ઉપર પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરેલા
 પોતાના સુખથી તારાઓમાં ચમન કરનાર, જર્ણાત તારાઓ ૧૫
 કલમથી વૃદ્ધિ પ્રાપ્ત તથા જગતને આસ્વાદ આપવો વિગેરે બધા
 ગુણોને ધારણ કરનાર.

(૩૮) કપૂરવર્ણન—

તથા આ ચૈત્ર કપૂર સાથે સરખામણી કરે છે તેનું કપૂર ૧
 સુગંધને લીધે સર્વજ ચમન કરનાર ચન્દ્રમાની પો સીતમતા ૧૫
 જાતથી રોમાવમાન જાહેર કપૂરની તેની સુગંધી છે આ પ્રમાણે
 સર્વ યોગોના વખાણથી અને કમલ જાણનાર કર્મને લીધે મનુષ્યોના

= આ આઠ ગુણો સર્વથી વિશેષ માલિકી પામે નુપ્તિ જિનમ્મ ૧૫
 વલિપ્ત વર્તમાન.

મસ્તક ઉપર સ્થાન મેળવનાર, મુગધ દેવાળીને મુનર સુનરીએ
પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનાર, અને નિર્મલતા, સુચીરતા અને વજ્ર
હુલેથી મુગ્ધ.

તથા મદ સ્વભાવી આશ્ચર્ય પશુ કહેવાય છે તે પુલકી થાય,
મદન અને અવના વિચેરે પદાર્થોથી ઉત્પન્ન વ્યેઘ અને પ્રકારે
હેતુ છે તેથી પણ અનિર્મલતા છે.

(૩૬) દેવવર્ણન—

તથા આ ચૈત્ય દેવના સાથે સમ્યક્તા વધારે છે તેથી તે
અપ અપ મન્દ મન્દ વિચેરે મિષ્ટ વ્યવેશ સંમતવર્ણી મધ્ય
મનેથી કીમ્બર્ણીમાં સ્થાન, સિમ્લ પુષ્પ, પુસ્તક વાચન વચેરે સ્થાન
કર્તવ્યોથી ઉત્પન્ન મેત્રવેદ, અવગા ઘનવે સાથે સંપ્રાપ્તે મોરે
ઉત્પન્ન મેત્રવેદ દેવાળનાઓ વડે આલિંગનાદિ સુખ પ્રાપ્ત કરેલ અને
પશુ હુલેથી મુગ્ધ.

(૪૦) સૂર્યવર્ણન—

આ ચૈત્ય સૂર્ય સાથે સમ્યક્તા વધારે છે તેથી સૂર્ય
આમલગ્ન મેળવી મારે કિલ્લાએ ગમન કરનાર સ્વચરે અવેશ
વિશિષ્ટે કરેલા નિમિત્તવાર વડે ભક્તિ દ્વાર કરનાર હમેશાં ચક્રને
લીપે ઉભયવચ્ચ ઉપર સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરેલ સમ્બલોની મીઝોને ગ્રિપ
કરનાર તેમ જ પ્રમદ આખનાર, પ્રમદ, પ્રતાપ વિચેરે અપ
હુલેથી સપ્ત.

(૪૧) મી હેમચન્દ્રાચાર્યવર્ણન—

મી હેમચન્દ્રાચાર્ય મહારાજ સાથે આ વિદ્યાર સામ્યક્તા વધારે
છે છે મી હેમચન્દ્રાચાર્ય દેવ છે તે હરિ સમુદ્રની વડે મધ્યર,

સહજ રો જને સહજ સ્થાન જરૂર કરવાથી જને ૧૫માચારનું જાતન
 કરનાર દોષથી સમસ્ત દુનિયામાં બન્ધવાડે પ્રાપ્ત થયેલા. સમગ્ર
 સંપર્કમાં ઘણા જણ જને સમૃદ્ધિ-પ્રતિષ્ઠા મેળવેલી છે તેવા જણના
 શીષ્યર્થનાથની પ્રતિષ્ઠા સ્થાપન કરવાથી મદદન ઉદય પ્રાપ્ત કરેલા
 જણના મર્મહંસી મિત્રિ મદે ગેમના જયને ઉચ્ચ જગત્તા છે એવા
 સર્વ જાતના જીવને અનુકૂળ નહીં જ મમાન. જણના દેરમુર વિષે મદદ
 વાળા મારીઃ તથા મુનિઓમાં મિત્ર જણના દેશમાં મિત્ર મજાએલા
 જણની પોં છે કષ્ટાવગા. જણના પરમા મા શીષ્યનયજનેજ દેવ
 માનનારા શીષ્યમારપાત્ર જાણી મદદ મ્ જને જાણ્યો મેળવેલા,
 જણના નમરકાર કરવા જાવતા સાધુઓ જને ધારોને ઉદય કર
 નાર, જણના કોત્યવિર્ધન શીખન મારીઓ પ્રતિજ્ઞને પ્રાપ્ત થયેલા.
 જણના વધુચંએ પ્રજાપ કરતી જનને પૂજ્ય માનવાથી પ્રતિષ્ઠા
 જને ઉદય પ્રાપ્ત કરેલા. જણના મદદાત્ર મોખનાથ વિષે નીર્દેશમાં
 પ્રતિષ્ઠિત મદદારની પોં ઉદય મેળવેલા. જણના જાણિમાં જટ મદદ
 સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરેલા દોષથી મો દેખવનાથાવ મદદારાજને સોશી સાક્ષાત્
 મદેશર માન્યુ ઘણા જણના કોર્મિક તપમ વિષે રાહનિર્દેશમાં
 પ્રતિષ્ઠા મેળવેલા. જણના કાશ્મિક દોષથી જાદની પોં ઉદય મપ્ત,
 જણના જન કુતરની પોં ઘણ વગાએ જામુદ જામર દોષથી
 જામુદય મેળવેલા. જણના સમૃદ્ધી પોં જર્ણા ઉદય જન નહીં કરનાર
 જન મોં દોષથી જામુદયજા જણના ધ્યાન પડના જાદની પોં
 મોદય પ્રાપ્ત કરેલા. જણના ઉ પોં પરમિષ્ઠ જામ, જણના પરમદ
 રી જાપાત રાગવાથી પ્રાપ્ત કરેલા જ મદદ મ્ જને જાપાને ઉદય
 જોમખ એવા જણના ગુદરપતની ગેમ સુદ્ધિ ચિદાન જરાનાર, જોજ
 પ્રમાણ મો કરજાગ પિતામજિ કામપેનુ, જામી, મગ્ધનો વિષે

૧ ૧૫માચારનું નામ—

૧ જામવાર, ૨ જાદવાર, ૩ જાદિવાર, ૪ જાદવાર ૫ જાદવાર

સાથ પદ્મોની વિચારણા કરવાથી જાનત જાણી જઈ જો છે. તથા સંભળન પ્રત્યેના કલ્પને અભિધેન મુદ્દા કાર્ય કરનાર અને તુર પ્રથમ દેવતાથી અપાર્વના ૩૬ મુખોથી મુખ.

(૪૨) મ મળી વચ્ચન.-

તથા જા વિહાર મનસ સાથે સામ્યતા થયને છે તેને છે પદ્મ ૧ કદ્મીને મનન કરનાર. આમકર્ષા મનન કરનાર. એક પ્રચારથી જા ઉપવનનાર. તત્ત્વ દુષિથી નહીં, કારણ કે મનિષ્ઠ મન-સોને સર્વે મહો અત્યુચ્છલ હોવ છે. હમેશાં મનન કરવાથી જા મેલમેલ, સારા થાણસોથી હિંદુ પૂજારી પ્રાપ્ત કરેલો અને મુલ મદ્યો નેત્રમેલ હોવ (જર્ણાત મમેલ ઉપર મુલ મદ્યુર, કુલ, કુલ અને મદ્યુર હિંદુ પાળી હોવ) છે નહુકણી, પરંતુ નહુકણે હોવ છે નહુકણી નહીં.

(૪૩) સુધ વચ્ચન.-

જા મેલ સુધમદ સાથે સમાનતા થયને છે તેને સુધ ૧ આમકર્ષા મનન કરનાર. નહુકણ મળાતો દેવતાને લીધે મદ્યુર કદ્મીથી સેવામનન કરને દૂર કરનાર. વેદિકત મન સાંભળવાથી જા હમેશાં પદ્મ મળામેલ કાનવાથી કેન્દ્રસ્થાનથી રહી નેત્રથી પ્રતિભા મેલમેલ સંભળન પ્રત્યેની અભિધેન આસ્થા ઉપવનનાર. નવજ મુલ મદ્યોમાં ખોલાર અમાલેલ અને જામન રહેલ મમેલ મદ્યો અભિધેન વચ્ચને હિંદુ પમાનાર. તેમ જ સૌમ્યમદ દેવતાને લીધે નહુકણ સંધન.

(૪૪) નહુકર્ષતિ વચ્ચન.-

તથા નહુકર્ષતિ સાથે જા મેલ સામ્યતા થર ને છે. તેને કુલ ૧.

જાની વિશેષ મહત્ત્વની મહિ જુલિ રત્નસોના સુનિષ્ઠ પ્રમુખમહુકર્ષતિવિધિયા ૫

ને વાઝોલી અને સાઠ સાઠ મવસુથી ચલીર. પરસ્પર મહેન્ટી મેરી હોવાને લીધે કનેઝર મહત્તી પ્રતિજ્ઞા પ્રાપ્ત કરેલ લાભ દાવક. મારા મત્સુએને હસ્તિજીત પ્રિય કરનાર અને શુભ ચિત્ત વર્ણાદિ અનેક સંબોધી હુઝા

(૪૫) શુક વર્ણન-

તથા શસ્ત્રીને ચમન કરનારા દાનવોના મત્તી શુક સાથે જા વિહાર કરનાવસુ કરે છે કેવો શુક ? ચલીરાર્થ સાઠ રચવાથી અને સઘલ સાઠો સંભળવાથી ચલીર. કનેઝા કેવો સાથે સંપ્રાપ્ત રચવાથી પતાવમાં પ્રતિજ્ઞા પ્રાપ્ત કરેલા જસુરોનું કિત કરનાર, અને કદિ વિજેરે અનેક સુલે હુઝા

(૪૬) રાનેઝર વર્ણન-

જા જિનાલવ કનેઝર સાથે સામ્યતા થરાને છે કેવો રાને ? જાઝમમાં ચમન કરનાર. નામ માત્ર સંભળવાથી લગ કોપાવનાર. મત્સુ વિહારથી પ્રાપ્ત કરેલ છે પ્રતિજ્ઞા અને મહેઝવ લેવું એવો સન્નન મુશ્કેલી જીએને હજ સુખ તલી જાવનાર. જર્ણાવ રખીને વિધેય મરખનાર. અને જો નીચ સ્થાનમાં હોય તો પછો સુલમરી ખરડ કમ્પ સ્થાનમાં રહેલ હોય તો વિરોધ ગુઝવાનકારક હોવાથી બહુ છલુ હુઝા મહેઝવ તલી

(૪૭) રાકુ વર્ણન-

ચિત્તના પુષ છુપ મહત્તી શેવાને વિનાલ કરનારા મદને પ્રસન કરનારા રાકુ સાથે જા ચેત્ત સામ્યતા થરાને છે કેવો રાકુ ? નીચલા જાગમાં ખંડ સાથે ચમન કરનાર. મહત્તુ નેજા લગ કરનાર. હે રાકુ ! મદને મુઝા કર જા પ્રમાણે સઘલ યોગેના વચન સંભળવાથી જાવવા ને વાઝોલી મદને કોપાવનાર. જમન મુઝા

(૫૧) મહેશ્વરના ભરત્રય વિશેષનું વર્ણન—

તથા મહેશ્વરના ભરત્રયધૂતન સાથે જ્યાં મિત્ર સામ્યતા ધરાવે છે તેનાથી રીતે જ્યાં ભરત્રયના કરેલ છે એમ સમજી શકાય તેમ ન હોવાને લીધે મંત્રીર સું કપુરના જાણથી બનાવેલ છે । સું રૂપને જોવાળાને રમેલ છે । સું સ્વદિક રત્નના કામગાંધીથી કરેલ છે । સું નરના પિત્રાધી ઉપજાવેલ છે । જ્યારે સું સર્વ રૂપના સત્ત્વમાંથી વૈશ્વ કરેલ છે । જ્યાંથી રીતના સંસ્કારે ઉત્પન્ન કરનાર તદ્દ ઉપર મોટેલાં જાણી નામિમાં રહેલા કમલાંજલને ઉચ્ચારેલા સ્તુતિ મત્ર મિશ્રિત વેદ વાક્ય સાંભળવાથી તેમ જ પ્રકાશને જ ત્થાવેલ જાણવેલથી શરીરમાં સ્વાસ્થ્ય મેળવનાર નમન કરનારાઓને વાંચિત વસ્તુ જાણનાર ચોરી જાને મગાએ જાણિતન સુખને જોવાથી સૌખ્ય મ જોવા બનાવેલ છે એટલા માટે જ જાણવ વૈશ્વરુ

(૫૨) હાનવ વર્ણન—

તથા જ્યાં મિત્ર હાનવ સાથે સુરનામણી કરે છે તેના હાનવ । મિત્ર જાણી (હાનવી) કોઈને જલ્પ મત્ર ન પડે એવો હોવાથી મંત્રીર પાતાકમલાના પાતા વૈધિને । જ્યારે સાંભળવાથી નામક્રમારે પડે પ્રતિજ્ઞા પામેશે, હવા વગરને । અસુરેલી પત્નીએને પ્રિય કરનાર સ્વામા પ્થો (દેવતાઓએ) કરેલા પ્રદારને કીલતા વખતે માતાથી હોવાને કારણે વિવિધાપ ધારણ કરનાર

(૫૩) નર વર્ણન—

હે મોહુભવથી રાજેન્દ્ર । જ્યાં મિત્ર નર સાથે સામ્યતા ધરાવે છે તેના નર । સામ્ય સામ્ય સાંભળવાથી મંત્રીર હમેશ્વરાર્ણે પડે પુત્રી ઉપર હરીને પ્રતિજ્ઞા મેળવનાર હાનવ સુદર બોલી હાનવ જાણવ મેળવનાર જાને મંત્રીર બોલવા વિશેરે જલ્પા શુદ્ધ શુદ્ધ

(૫૪) હકમી ઉઘાવનારું વર્ણન—

હે રાજા ! શુભને વેણી નાખનારા માણસ સાથે જા મૈત્ર સામ્મત્ય થરાવે છે. કેવો રીતે ! ખીત વિગેરે સાંભળવા નો વચીર. હમેશાં ખરબી સભોરને શીધે નંદુઓમાં પ્રતિજ્ઞા કુમારેએ. ત્વ સંનધીઓમાં વિત ખર્ચવામાં નિર્દય જગર કુખલુ. તેજા તેડા વિગેરેની જાસ્થા જગરનો. સાચા માણસોની સારી સારી શીઓ સાથે (ખરબીઓ સાથે) સ્થિત એવ તથા જ્યાંકિ મનાઈ સુખ મેજાનિ ચેતાના સર્વ થનનો નાશ કરનાર. એટલા થાં કુલ જગરનો.

(૫૫) સોનાના ચક્રનું વર્ણન

તથા જા મૈત્ર સોનાના ચક્ર સાથે સામ્મત્ય થરાવે છે. સુર્વર્ણક કેવો ! જાજના ઠાઈમે જીવન થતા રાજા (રાજા) જાજી મંજીર સોનાના જારીક થાં થકાં જાજા પીમે તેજા થીં. થા છે જાને હશેલી ભેરથી ઠોઠાં ઠોઠાં જાજા જાજીર જાજીર છે. જાજા જાજા રહેતે ચક્ર નેડની જાતિઓથી ચંચાર છે તેથી જાજી ચંચારી જાને સોનાની સરખામણી કરે છે. સુવર્ણચક્ર જી જાને પુત્રોના થજી થાંડીને પ્રતિજ્ઞા મેજાને થોવ છે ત્યારે ચક્રમાં થજા કરીને જાજાજા જાજા સ્થાન મેજાને છે. સુર્વર્ણચક્ર સાચા માણસોના થસ્થા જાજા રથના વિઠેવથી જાજા જાજાજાજા થોવ છે ત્યારે ચક્રમાં થુંજ તારાજોને જાજા જાજાજા છે તથા સુર્વર્ણચક્ર ક્રિતિ વિગેરે જાને કુલકુલ થોવ છે જા જાજામાં જો કામ થાં જાજીર છે—

સૌર્ય વસ્ય જગાય રિઘ્ય પતુર્વિયોગાનસે—

સ્તમ્પ્યા કેઽપિગૃહ્ણો વિપુત રથેષોઽપિ હી કુસિથા ।

આને વિદ્ય-ભાગ દર્શાવતા ગદ્ય બાદ રહેલો-

१९३७ - २४ अक्टूबर - ५० (२४) १३९

10 1 2 40 57 9-

1. The first part of the document is a list of names and addresses, which appears to be a directory or a list of contacts. The names are written in a cursive script, and the addresses are listed below them.

इति मन्त्रः ॥ १ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808 2809 2810 2811 2812 2813 2814 2815 2816 2817 2

26 - 44 445 554 10 1 10 1

790

1867

642-22-4244

[illegible]

The following information was obtained from the records of the
 Bureau of Prisons, Washington, D.C., dated January 10, 1968.
 The name of the person who provided the information is [redacted]

(૫૮) ધર્મ વસ્તુ ન—

પ્રથમ પુરુષાર્થ ધર્મ સાથે જા મૈત્ર સમ્બન્ધ થાય છે. કેવે ધર્મ ! વંચીતાર્થ કરતુ કે પાપ કરનારા કસાઈઓ પશુ કહે છે કે 'જાને ધર્મ કરીને બીજે પરતુ સખ માગથી જ તેમનો જાને સર્વદ કષિત ધર્મ સમ્બન્ધ મનાય છે. પાપકુ કરનારને સ્વયં જાને નારાઈ રૂપ જાપવાથી તેમાં માનતા જાને જાકમતા રૂપના બેટલો ત્રાસદ છે માત્રુ રૂપ પીડારને પ્રદિ જાને છે ત્યારે જાકમતુ રૂપ જર્વદય મપી નામે છે તેથી ધર્મ ચકોર કહેવાઈ જાને છે. તથા ન દિશ્વાતુ સર્વસૂતાનિ કેવ પશુ સખી કિસા કરી નથી એમ નહિ વાનથી બધાવીને જાન દેમલે જાકેવદ્યર્થ એમ પણ કહેવન કરે છે ત્યાં પરમાત્મ સમન્ધ સિવાય કેવલક વલકિ થીકો પશુનો જા કરવા સખથી જર્વ કરે છે પરતુ પરખતી ચેવકાઈએ યતલમ સમન્ધારા બેનો તો મલુ વર્ષ વીલાકેથી ધંચ રથી જા કરવાનું જ કલન કરે છે. કરતુ કે જાે સર કિસાથી સર્વ મલુ લોકો તો નરો જા કરતુથી જાવાઈ તેથી ધર્મ ચકન છે. હમેલં મુદ જારિઓ લીધે જ કોઈ મેલુ પ્રાપ્તિ જાવારેલ છે સત્વરોને જાનક જાખનાર, જાને જાન ર્જન, જારિય જાપિ જાનેલ કલેધી સુખા.

(૫૯) જર્વ વસ્તુ ન—

તથા થી કોઈને લક્ષ્ય એજ જર્વ નામે જીલે પુરુષાર્થ તેના સાથે જા મૈત્ર સરખામણી કરે છે કેવી લક્ષ્ય ! જાતરી (જાખરે નાક પાનનારી) રાજ, યોર, જાગીયાર, જા, જાપિ ત્રિમેરથી જા જા કરનારી, તથા જુનપરો બેનું હમેલં જાન કરે છે (જાપાકે છે) કીવી, લક્ષ્ય-કલમ ત્રિમેરથી મેજનેલી સારા સારા જાજુસેવં માઈ કષાજાતરી, વતર ર્જિને જોતાં ખીલુક જાનક નથી જાખતરી, એલે જ મુલુ વગરની.

(૧૦) કામ પુરુષાર્થ વળુન—

તથા આ ચેત્ત્વ કામ પુરુષાર્થ સાથે સદ્વૃત્તિ પરાને છે કેવો
કામ પુરુષાર્થ ? ત્રિવિધ વિદ્યામયના સ્વરો સાંભળવાથી મનોર, દમેશ્વ
સંપ્રાપ્તિ પ્રતિષ્ઠા મેળવેલ અને સ્વારદિત, એટલે કે કામીપુરુષ ૧૫
પ્રવચ્છોને યારવાના કામમાં ચીકારી એવો. સાગ માળુઓ અને
તેમની ઓઝોને સુખ આપનાર તથા અનિદિ પશુપચાગા પતુને
ધારણ કરનાર.

(૧૧) મોક્ષ પુરુષાર્થ વળુન—

તથા આ ચેત્ત્વ મોક્ષ પુરુષાર્થ સાથે સમાનતા ધારણ કરે છે
કેવો મોક્ષ પુરુષાર્થ ? જનત સિદ્ધાંતો સમાવદ્ય થઈ શકે તેવા દોષથી
મનોર, અવગા પૂર્વોત્તરવામાં મુત્યાનવાગ્ય સિદ્ધાંતો દર્શાવે, નિત્ય
(અનિત્ય) આ ચેત્ત્વને લીધે સ્થાન મેળવી સમય તેવો અને
અમુકાવ કરનાર. સાધુઓને જ્ઞાનદ આપનાર તથા સાધન સુખ
દેનાર અને જ્ઞાન, દર્શન આદિ વધેર કુલોથી અલગ.

(૧૨) દેહધર્મી સરસ્વતીનું વળુન—

તથા આ ચેત્ત્વ મો સરસ્વતી સાથે સમાનતા ધારણ કરે છે
કેવો સરસ્વતી ? સેવા મારે જાહેરા મતપરોથી મનોર અનેલી,
દમેશ્વ પત્ની પ્રસવ કુળી સમ ચતુરમ મસ્થાનવાળી, મુંદર મસ્થાનથી
મદ્યારિઓને વરદાન આપનારી અને સમય સુત્રોથી અગ્રારપ.

(૧૩) વચનરૂપ વાણીનું વળુન—

તથા આ રેખાર વચનરૂપ વાણી માથે સદ્વૃત્તિ પરાને છે
કેવો વાણી ? મંગલ પ્રાણ, માનથી, સૌમ્યેની પદાધિક અને
અપમસ કન્ધો સામગ્રાથી મનોર અવગા મુત્યાનિ દ, પેરો
એરેમ અનેક અથી કરેલા દોષને લીધે મનોર. હ દેથી પ્રતિષ્ઠા
અને અમુકાવ પામેલી વિદ્યાનને પ્રિય થઈ પડેલી સ્નેહથી કાળી
પાંચથી ૧૫ રજાને લીધે સમય જતલને પ્રિય અને જોખસ વધેર
અનેક મુલાથી કુખ.

(૧૪) ધનિકની આજ્ઞાથી વાણીતું વણન—

તથા જા દેવદાસ ધનવાનની આજ્ઞા સાથે સરખામણી કરે છે. તેની આજ્ઞા ? બીજા માણસોએ જાહેરાત જવાનો સાંભળવાથી મંબીર, માથિયા કરેલા પ્રમાણે સેવોએ કરેલા આજ્ઞાઓથી અપ્રતિ શેઠનેલી આજ્ઞા ધાનનારાઓને ખુશી કરનારી (ધનિક આજ્ઞાથી) અને ધણી સુલોવાળી.

(૧૫) મુબત વણન—

તથા જા કેવલ મુબત સાથે સમાનતા થવાનું છે તેવું લુહા ? ફુલીબારી થયવાનાર સાથે જાહેરાત લુહાના હોમના સાંભળવાથી મંબીર અનેલો હમેશાં સંજાઓ જ અપ્રતિ અને આજ્ઞા મેળવેલો, સ્વસંગોષિ વગેરે સુત્ર સમજાથી સતેજ પ્રાપ્ત કરનાર અને જોયે ધનુષની દેરી પ્રકાશ કરનાર.

(૧૬) મનવાદિ વણન—

તથા મનવાદિ સાથે જા કેવલ સદસતા થવાને છે તેવો મનવાદી ? મનના જગથી મેળવેલી પ્રતિ સાંભળવાથી મંબીર, સુત્રોના મદને ખંડ કરનાર, જગવા મનના જોરથી પાતાની નિષ્ઠા જોડેલો હેતુ કરવાથી અને જોર વગેરે જગજ કરવાથી મનવાદિઓમાં પ્રસિદ્ધિ લેખન સમૃદ્ધિ મેળવેલો. મનના જગથી આજ્ઞાથી કરેલી અવિનિમો સાથે અવિનિમોદિ સુત્ર મેળવનાર, અને હર વખત થવ મળનાર.

(૧૭) ધનિક વણન—

તથા જા સનાતન ગોમાર્ગ સાથે સરખામણી કરે છે. તેવો ગોમાર્ગ ? સર્વ દેશમાં મન કરનાર હમેશાં જગજોર્ગ થવ વગેરેની નીકથી સામાન્યમાન પએને લીધે મહાદમ્ય મેળવેલ તથા મન કરનાર સાથે જગજોર્ગ હેતુ પ્રાપ્ત કરેલો. વિવિધ દેશમાં જગજ કરવાને લીધે ધણી સુલો મેળવેલો.

(૬૮) ખાઉંધરી ઓળી વણુ ન—

તથા આ દેવાદત્ત ખાઉંધરી ઓળી સમાનતા કરે છે કેવી તે ઓળી ? તેમણે આપે તેટલા ખોરાકને ખાઈ જવાથી મંભોર, દમેઈ જાય છે કરવાના કાર્યને લીધે પ્રસિદ્ધિ મેળવેલી, બહુ સમીપણને લીધે જ સરીરે મળજૂન બનેલી અને જૂન ખોરાક ખાઈ જવાના કુલ્લવણ.

(૬૯) સર્પિણી વણુ ન—

તથા આ ચંત્ર સર્પિણી સાથે મુગ્યાપણું બારણુ કરે છે કેવી સર્પિણી ! નિશ્ચ (૬૯) વચ્ચેમાં મમન કરનારી હજી દેવને લીધે જાન ઉપજાવનારી, ચરણ વચરના સુપોરી જ મ અને ઉન્નતિ પામેલી, સુપોની પત્ની, દોષનું પણ સુખ નહીં કરનારી એટલા માટે જ દેવમુખ દેવને કાળે કુલ્લ વચરની.

(૭૦) સ્વૈરિણી વણુ ન—

તથા આ ચંત્ર સ્વૈરિણી સાથે આગ્રતા મળે છે કેવી સ્વૈરિણી સ્ત્રી ! પરપુરો સાથે મમન કરનારી લોકાપચાર સાંભળ બાને લીધે પતિને જાન ઉપજાવનારી દમેઈ પોતાની ચરણ માફક જાણ્યા મેરણી અને દરવાથી સ્વૈરિણી જેવી પ્રતિષ્ઠા પામેલી પોતાના પાતળે અંત જાણનારી પતિને કહી પણ સુખ નહીં જાણનારી જાણ્યા કહિ પણ કહવામાં પતિને રચાન નહીં જાણનારી, જાણ્યા પરણેલા પતિ સાથે જાણના નહીં રચનારી એટલે વિશ્વ વતન નારી તેથી જ કુલ્લ વચ ની જાણ્યેલી.

(૭૧) પદિણી ઓળી વણુ ન—

તથા આ ચંત્ર પદિણી ઓળી સાથે મમાનતા બારણુ કરે છે કેવી પદિણી ! સેરક જાળને ઘાન જાણનારી, મરણાચ માંમજાને લીધે પ્રતિષ્ઠાએ જાન ઉપજાવનારી સદા વરણ જાણનારી સર સ્વપ્નીની મુખ વડે વાચાચરણ અને ઘાન મેળવેલી મુદ્ધિથી જાણ્યાને જાણ જાણનારી જાણ્યા સારા માણ્યોની સમાજમાં વાચાચરણ

સંપન્ન હોવાને લીધે મેષ વસુદેવ. જન્ય વાલ્મીકિના સમુદ્ધાને છત્રીને
ચેતનના આત્માને જાનક આપનારી, અને વચ્ચેના અર્થને
કહેવું.

(૭૨) મુરુપ વર્ણન—

તથા આ ચિહ્ન રૂપાન્ સાથે સમાનતા ધરાવે છે કે
રૂપાન્ નીચીર હાથવાળા, અગર એવો નાશિનો જાવ નીચીર છે
એવો જાતધારી પડિયેથી અને ઘનથી વચ્ચેનાએલો, ખરો પાંડો
જાતના હારીરે સમચાલુરમ સંસ્થાનવાળો, મુરુ મુરુરીઓને જન્ય
પ્રિય જાતના હાથ મચાર સનેલો, વચ્ચેનાસિસ્થાન ગુણા વસન્તિ
આ વાચનુસાર થવા કુલોવાળો, જાતના મેઘ સરીરધર્મો દોહને
લીધે મુરુ મુરુના સંસ્થાન આપનાર અને મુરુરીઓના સમ-
જાને લીધે સોજા કરનારામાં પ્રેલીક વચ્ચે પ્રેલીક કુલો જાતી
હો છે એટલા મધે જ સાગ્ર કુલોથી સંસ્થા.

(૭૩) વાત્સ્યાવન મહર્ષિ વર્ણન—

તથા મુરુ એટલે કામચાત્રના કુલોના વાત્સ્યાવન મહર્ષિ સાથે
આ મેલ સમાનતા ધારણ કરે છે વાત્સ્યાવન મહર્ષિ સનધે પોરણિ
સ્થાન એવી છે કે—

જાત બચ્ચારી વાત્સ્યાવન મહર્ષિ ચેતનના તથાનગથી મેલકેલ
સ્વયં લોકમાં મેલ ત્યાં સમાપતિ પદિ કમુ કે આ સ્વયં માં થી રીતે
જાતો ! જાતના વાલે પેલો ન દોહને લીધે મિલે ગામ રેવકેલ
ખર, વચ્ચે, વચ્ચે વચ્ચેના નીચામાં નથી, તેમજ ગામ જાત
નથી નીચી રજા કરી નથી, મુરુરીમાં પ્રેલીક પ્રેલીક વાલે મેલ
કેલ જાત કામ કામ મિલક માલક રેવ સદિત સ્વયં માં પ્રેલીક કરી
કો નથી પ્રેલીક આ ચેતનના તથાનગથી જ દેવનાઓને પ્રિય થય
આ છે એ કુલ નથી, એવ કરી ઉદે દુહારો કરો અને સમાપ્તોને
જાત દુહારો કરો તેથી વાત્સ્યાવન મહર્ષિ પચને ઉદ્યેવના જાતના
કુલી મારા પાંડો કુલી ઉપર પાંડો અને રિચાર કરો કે રેવ પ્રેલીક

(કવના ક્રમમાં રહેલા અને જેલ કરતા સુધીને કચ્છી નામના સ્ત્રીની ઉત્પત્તિને મેળવેલ મહાદેવને અભિયન સુખ આપનાર અને બધા કામમાં રહેલા રોગાઓથી વિરાગિત (શિશ્યાવધાન)

(૭૨) એ હરેવજ્રુ ન —

તથા અંદાધના કિરણો માથે આ ચેત્ત સામ્યતા ધરાવે છે. એવું અંદાધ કિરણો ! સામ્યતા વળુ વેદા સ્વરૂપે સામ્યતાથી મંત્રી નિરતર કાલ આપનારા આચરણુ વડે હૃદય પર્વત ઉપર સ્થાન મેળવેલા, સંસ્કૃત પુરોહીતી કીર્તિને આસ્વાદ્ય ઉપભવનાર, એવા મધ્યમ સમય દુનિયાને ઉપકારક હોવાને લીધે સારકુચાગ્ર

(૭૩) આરિત્રને લીધે સ્થિર અનેકા ચિત્તવૃત્ત વજ્રુ ન —

તથા આ ચેત્ત પર્વતની મુદ્રા જેવા ચિત્ત સાથે સારકુચ ધરાવે છે. તેનું ચિત્ત ! સામ્ય સામ્યતાથી મંત્રી, ચિરિત્રા તે મંત્રીજ દેવ છે. દમેશાં આરિત્રને લીધે મહામ્મ અને ઉત્પત્તિ મેળવેલ, ચિરિત્રા સિદ્ધ અને સુધો વધેરના વસુધાવશી દેવ છે. ચિત્ત સંસ્કૃત પુરોહીતે તેમજ કીર્તિને આસ્વાદ્ય ઉપભવનાર દેવ છે. ત્યારે ચિરિત્રા નિશ્ચય આરકુચમાં રૂદિ પામેલા રૂદિને ક્રિય કરનાર છે. તથા ચિત્ત વાંચીત આદિ મુદ્રાના અપારણ્ય છે. ત્યારે ચિરિત્રા અમરુ રક્ષક કરવ વધેરના મુદ્રાવશી દેવ છે.

(૭૪) શાધનગ વજ્રુ ન —

તથા આ નિન્દાવન હૃદય સાથે સાદસ્ય ધરાવે છે. તેને શાધનિ ! હૃદય સ્વચ્છ હોવાને લીધે આત્મવેદ ચિત્ત કરનાર વન થયેલ સામ્યતાથી ભર ઉપભવનાર મુદ્રા અવેશા જે તે કાલ સગતાને ઉત્પત્તિ મેળવેલ, મહારકુચમાં રૂદિ પામેલ. હૃદય સ્વચ્છ સાથે તથા હૃદય ઉપચય વધેર અનેક મુદ્રાને ધારણ કરનાર.

(૮૦) મુખવજ્રુ ન —

તથા આ ચેત્ત મુખ સાથે સમાનતા ધરાવે છે. તેનું મુખ ! સામ્ય સામ્યતાથી મંત્રી, દમેશાં અન્દેશ્યારણથી મહામ્મ પ્રતિગ

મેળવેલ, સારી બીજોને યુગ્મન વગેરેથી ધિવ કરનાર, જ્યારે હમેશાં મુદ્દર દેખાવવાળું અને પ્રીતિ હપજાવનાર તથા ક્રીતિ-લેખ વગેરે થકા સુલેખી સંપન્ન.

(૮૧) શુક વર્ણન—

તથા જ્યાં દેવસર નિવિધાન શુક સાથે સામ્યતા થાય છે તેવા કેવો શુક ? જાણાણમાં ગમન કરનાર નીલાદી વગેરેના સન્દેહ સાંભળવાથી બીકને લીધે કષ્ટવાળો હમેશાં મનુષ્યની માફક રપ્ટ સન્દેહના ઉચ્ચારણથી પ્રખ્યાતિ મેળવેલો શુક સાથે જ્ઞાનદ ભોગ વનાર, અને સર્વ સુલેખી સંપન્ન.

(૮૨) સર્પદંતે વર્ણન—

તથા જ્યાં મૈત્ર સર્પના નેત્ર સાથે સમસ્ય થાય છે તેવા નેત્ર ? જાણારથી ચંબીર હમેશાં ચરણ વચરના સર્પોથી પ્રતિષ્ઠા અને ઉત્તિ મેળવેલ, મુદ્દર દેખાવવાળા, મતેહર નેત્ર જ્ઞાનદ નથી હપજાવનાર, અને રાવવાળા હેવાને લીધે સુલેખી નથી.

(૮૩) કામી વર્ણન—

તથા જ્યાં મૈત્ર કામી ગુણ સાથે સામ્યતા થાય છે તેવા કામી ? વિવિધ રાગ-રાગિણીઓમાં સુલેખા પ્રીતિ સાંભળવાથી ચંબીર, જાતચાલન સ્વક્રમે પ્રાપ્તેશ નામક, યુગ્મન, જાદુચિત્ર વગેરે આચરણથી પ્રતિષ્ઠા અને ઉત્ત મેળવેલ મુદ્દર બીજોને સુરત્યાદિ સુખ જાવનાર અને ક્રીતિ વગેરે થકા સુલેખી શુક.

(૮૪) કામિની વર્ણન—

તથા જ્યાં નિનાલય કામિની સાથે સરખામણી કરે છે તેવા કામિની ? વિવિધ ભોગ સન્ધી જ્યાં સાંભળવાથી ચંબીર કષ્ટ વચર અને કષ્ટ રિચર એવા ચલણથી ગમન કરનારી પતિને જ્ઞાનદ હપજાવનારી અને સર્વ બી સુલેખી શુક.

(૮૫) સામત વર્ણન -

તથા જ્યાં દેવ સામત સાથે સામ્મત્ય કરાવે છે તેને સામતી કહી શકાય. વિશ્વ માટે જમન કરનાર, પ્રવાસુકાન્દ સામગ્રીથી સુખોને જન ઉપભવનાર સુખોથી પ્રખ્યાતિ મેળવેલ સુખોને પ્રજા કરવામાં હયા વચરેલો જીવના ક્રોધ (નાવતા) અનેક સુખોને સન્ધાન બાધીને પ્રિય કરનાર, જનના ક્રોધ અનેક સુખોને પશ્ચાત્ત સુખોને મનસ્વિત પ્રજા કરીને તેમના પ્રજા કરનાર ક્રોધો તેમને જાન હ ઉપભવનારની જાને કરતા વચેરે જનના ક્રોધોથી ક્રોધ (૮૬) માસાદ્યારે વર્ણન—

તથા જ્યાં મહિમ માસાદ્યારે સાથે સહસ્ય કરાવે છે તેને માસાદ્યારે કહી શકાય. વિશ્વ માટે જમન કરનાર જનની વિશ્વ પ્રજાને સન્દ સામગ્રીથી જન ઉપભવનાર પ્રજાને વિશ્વ કરવાથી કરીરની પ્રિય મેળવનાર, જનની જાનનારથી સહસ્ય જન વચમાં વિશ્વ વચેરે કરી જાન હ મેળવનાર, જોત જોતની ક્રોધ ઉપર જોત વચમાં પ્રજા કરવાથી નહિવતી

(૮૭) દેવાદ્ય વર્ણન—

તથા જ્યાં દેવાદ્ય દેવાદ્ય સાથે સન્ધાન કરાવે છે તેને દેવાદ્ય કહી શકાય. વિશ્વ માટે જમન કરનાર જનની વિશ્વ પ્રજાને સન્દ સામગ્રીથી જન ઉપભવનાર પ્રજાને વિશ્વ કરવાથી કરીરની પ્રિય મેળવનાર, જનની જાનનારથી સહસ્ય જન વચમાં વિશ્વ વચેરે કરી જાન હ મેળવનાર, જોત જોતની ક્રોધ ઉપર જોત વચમાં પ્રજા કરવાથી નહિવતી

(૮૮) જનવર્ણન—

તથા જ્યાં દેવાદ્ય જનવર્ણન (જેવીય) સાથે સામ્મત્ય કરાવે છે તેને જનવર્ણન કહી શકાય. વિશ્વ માટે જમન કરનાર જનની વિશ્વ પ્રજાને સન્દ સામગ્રીથી જન ઉપભવનાર પ્રજાને વિશ્વ કરવાથી કરીરની પ્રિય મેળવનાર, જનની જાનનારથી સહસ્ય જન વચમાં વિશ્વ વચેરે કરી જાન હ મેળવનાર, જોત જોતની ક્રોધ ઉપર જોત વચમાં પ્રજા કરવાથી નહિવતી

કરીને જોરાક મેળવનાર, અથવા અથવા કરવાથી કારીરિક થઈ
મેળવનાર, બીજા ચક્ષુ અથવા અન્યને લેખોનું અથવા કરવાથી ક્યા વચરને
મધુ છે ૩—

અસ્તિ માત્સ્યસ્તિમિત્રામ છત્તપોગ્રવચિસ્તર ।

તિમિદ્વિચિયિચ્છોડ્યસ્તિ તપ્પિચ્છોડ્યસ્તિ પાપમ । ।

રે રાજવ ! સૌ પાપમના વિસ્તારવાળે સ્થિતિ નામે
મત્સ્ય હોય છે તેને બીજી જગ્યા તિમિમસ નામે મત્સ્ય છે
અને તેને ચળી જનાર મત્સ્યપદ્મ છે બન્યા કીમ કરનાર
અને પુણ્ય અન હોવાને લીધે કશું રહ્યું

(૬૪) દેવાર્પિત પદ્મ ન—

તથા આ મત્સ્ય દેવાર્પિત સાથે સામ્યતા વચરે છે ૩વી દેવાર્પિત
દર્શન સમયેજ નામક સ્વચ્છતા રહેલાં પુસ્તકો સામ્યતાથી
ચળી, પૂર્વજન્મમાં કરેલાં પાપમને લીધે દેવલોકમાં નિવસ
પમેલ, ક્યા પ્રધાન દેવાર્પિતનાથી સંભવ સુખાદિ મેળવેલ અને
અનેક કુલેના સ્થાનપદ

(૬૫) વર્ષિય વર્ષ ન—

તથા આ દેવાર્પિત વર્ષિય સાથે સામ્યતા વચરે છે ૩મે
વર્ષિયે । વર્ષિયના સ્વચ્છ સામ્યતામાં જીવેલી બીજાને ૩મી લેલ
સમયના નામક વડે પુષ્કળ ક્યા મેળવનાર, ક્યા મદદમાં અને
ક્યા મદદ કરીને થી તેજ વર્ષે જીવેલાં નામ, વધારે લખેલ અને
કારી નામકની સ્વચ્છતાથી હોવાથી ક્યા વચરને કલુષ લેખને
લીધે પેનાની જાણીને પદ્મ અનક નદિ જાપનાર કશું છે ૩—

દ્વિમાતિ-કાપર્ય-કિરાટકાર્ણ કાર્ણમણિ વચરકેદનામ
વચાપિ કિ કાસ્પતિ વાપ્યમાના થા મર્તુકામાદિ દત્તકામ

અન્ય પાસેથી માગી લેનારા આપણ, કાપર્ય અને
કિરાટકાર્ણ ક્યાથી હોય ? અને જે મરતા પાસેથી

હજી સંભળવામાં જાણી. રહાને જાનેલા સુત્રને પ્રકાર કરે અને પુઃ કેવાડનારને ડોહી મુકવે. જાણ્ય પ્રકારના સમજાવણી પદ્યને મેળવેલ, જ્યુજી નથીતો પારણ કરનાર, વિદ્યમાન સુત્રોમાં મેર, જલચ જાણ્ય જાનેલા સુત્રોના મત્તીઓ. જો જાણનાર, પેટને ધટ સુત્રસંહાર કરનાર અને સ્વાધિકારિ, પોતે વગેરે અને (જુલ) કુલેને પારણ કરનાર.

(૧૦૦) વિનાયક વજુન

તથા હજીના એવા સુખવળા વિનાયક જલપતિ સાથે જા મેલ સમાનતા થયેને કે કેવે જાનના મિત્રમાં સુખ્ય જોવા જલપતિના મજુરજુલ સાજ્યવળથી જાણે વગરના જાણ્યાપ સમજાવણી માહત્તર મેળવેલ, જલચ દેવતાઓની પર્વ સાથે સંપ્રાપ્તિને પ્રાપ્ત મેળવનાર, પોર્યજીક ક્ષત્ર જેવું કે ૩-

જેક તેવા દેવતાઓમાં જેવી રાત જાણી કે એ કુપે દેવ તેને દેવપર્વમાંથી વહાર કરેલે તેથી કહેલે વિચારું કે દેવપર્વે હું જ કુપે. પુ, તેથી જાણ માટે જા રાત જાણે જ, એમ વિતી ગુપ્તર ઉપદેશ દેવેને કહેવા જાણે કે નેપો એ દેવમાં કુપે દેવ તેને જહાર ન કાઢી મુક જાણી રીને સંપ્રાપ્તિ તેવારી કરવાથી દેવમાં તેને જાણા થઈ સુત્રોને હજુએ લેપિ લખાવિત, પદ્યોની જાણે મોરીને જાણે સંપ્રાપ્તિ સુખ જાણનાર, ગૌરપાદિ જલુ કુલેની ગુપ્ત.

(૧૦૧) મજુરજુલ

તથા જા દેરાશર મજ સાથે સામ્યતા થયેને કે હજી કેવે પ્રતિષ્ઠા દેવતાના સન્માન જાણાર, ગર્ભરવના સંભળવાથી જા જાણ કરનાર મેર દર્શિતીઓ સાથે વિષયમેલન કરનાર, અને જાણનાર દેવને લેપિ જલુ કુલે વાળા.

(૧૦૨) મજુરજુલ

તથા જા મેલ મજુરજુલ સાથે સરખાવણું પારણ કરે છે.

(૧૧૧) સિદ્ધમતિ વર્ણન.

તથા સાત્ત્વ કર્મફળ મળાને લીધે સાત્ત્વી લક્ષ્મીવાળા સિદ્ધમતિ સાથે જ્યાં મૈત્ર્ય સમાનતા મળાને છે, તેવી સિદ્ધમતિ ! એવું પ્રતિ પચન કરનારા મુનિઓને સંસારથી લગ્ન કર્મન કરનારી દેવતાથી મળીર, પ્રતિ-તે સિદ્ધમતિ થી રીતે મળી રહે ! હિતર-સામો મળ્ય કરવાથી હમેશાં ચારિત્રને લીધે પ્રતિષ્ઠા અને હર્ષવચન મેળવેથી સંતોષ પુરોષોને જાનક જાણનારી દેવતાને લીધે કંઠા સમાન, અનેને પેતાના પ્રિય બનાવનાર, તથા જ્ઞાન, કર્મનાથિ બધું સુખેથી મળત (૧૧૨) વેસ્થાસકત નર વર્ણન.

તથા લક્ષ્મીને નાસ કરનારા વેસ્થાસકત નર મળ્ય સાથે જ્યાં મૈત્ર્ય સમાનતા મળ્ય કરે છે તેવો નર ! જે વને વિશેષ મન જાણીક જેવી પ્રથમ વેસ્થા જાણ્ય મળ્ય કરીને પલ્લુ પલ્લુ મેલેલ જ્યાં ઠેલે મેલ નિરોધે નથી જાણનાર દેવતાથી મળીર, મિત્ર સાંભળવાથી અને તાંત્રિકાનાથિ જાણ્યવચનો દેવતાથી વેસ્થાને ત્યાં સમાન મેલ-વેલ અને વેસ્થા પાસેથી વેલવ મેળવનાર, સુન્દર વેસ્થાથી વિન ભોગ્યાથિ હર્ષિત જાણક મેળવનાર

(૧૧૫) શ્રી મુપકલિત વર્ણન.

તથા મુખી સુખાતર્થ સિદ્ધાન્ત વગેરે જિજ્ઞાસના થી જાણ્યવેલ સ્વામી સાથે જ્યાં મૈત્ર્ય સમાનતા મળાને છે તેવો શ્રી મુપ-કલિત ! જ્યાં જ્ઞાનધારક દેવતાને લીધે મળીર, મત્તમકલ્પ કર્યા પછી વર્તે વિન્ય મુખી જાણ્યારકિત રહેવાય તથા હળવર વર્તે મુખી મેલ મળ્ય કરવાય સહચારથી મહાત્મ્ય મેળવેલા તથા મેળવવાની પ્રાપ્તિ થયા જ્યાં સમયસરજ્યાં જાણેલા ચારે નિઝાનના દેવતાઓથી પૂજા સંભળી જ્યાં મેળવેલા, તેમજ મેળવ્યાથી જાણ્યાર પ્રાપ્ત કરેલા. મુખીઓની ખનીઓને મર્યાદાની જાણ્યા થીમતી તેમનું કિત કરનાર, તથા જ્ઞાન, કર્મન જ્યાં અને સુખે મળત

જ્યાં મળેલા ૧૫૩ રે ૧૧૪ મે યે જ્યાં જ્યાં મળેલા થી

(૪) મુર્ધપદ્મ—

જે પંચજ્ઞ જાણુ સારથીને અને કુતિને પારણ કરે છે અને સમ પેલાએથી પ્રસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરેલ છે જે ઉપચારલ ઉપર શ્રીમાન થાન દેવ છે જે ભીષકારનો નાસ કરવામાં અત્યંત યક્ષિમાન છે એના નામથી વાર માટે છે અને એનાથી દરેકને જાનક તથા નિરુદ્ધવપદ્મ થાય છે એવો સૂત જાણારા મુખને મારે થાએ.

(૫) મદપદ્મ—

૭ વિખ્યાતજની યાનિનીને પારણ કરે છે મુગલજન દેવથી અપારણ્ય દરજીને લીધે પ્રખ્યાતિમાં આવેલો જે ઉચ્ચવલ વર્ણથી ભૈરાવજી સાથે જળમાં જન્મ મેળવેલ, અમૃતમય કિરણોવાળા અથવા વારણથી ઓઝો સાથે ઓઝક દિવસના નિવાસ સમાન સ્થિતિ પાળનાર, સૌખ્યમય દેવોને લીધે એનાથી અત્યંત મુખી થાય છે એવો મદ જાણારા મુખને મારે થાએ.

(૬) પાર્શ્વલિન પદ્મ—

જે મન, વચન અને કાચના અશુભ અપચારને રૂઢિવા રૂપરોગને અને પાંચીસ સ્તુત્ત્વો વિશ્વલિન મોક્ષનાયિકિની વાણીને પારણ કરે છે.

જે પરણેલથી જોગબાવ છે (જર્વાત્ પણા બાને તેમની મૂર્તિ સાથે પરણેલ પત્નાયતીની મૂર્તિ દેવ છે.) જે સર્વના લાંબને પરચાળા છે.

જે મેવમાલિએ કરેલા જળના પીર ઉપસારને સહન કરવાવાળા છે અને તેમના ચરણકમળની સેવાથી મોક્ષ પ્રાપ્તિ થાય છે એવો મીષર્ધનાથ પ્રજા જાણારા સૌખ્યને મારે થાએ.

પર્યાર્થ ઠાવ્ય

(૧) અસપ્તમે—

તે વાલ્યુને પાસવ કરે છે તિલ્લની નામિથી કૌતલ વરેલ
 હોવાને લીધે રેડાના બાપાસૂત તિલ્લથી જોગવાતા હિરવનર્થ નામ
 હોવાને લીધે હોમથી ૧૪૪૪૪૪૪૪ ને પ્રાણીએના પાખોડે કાન મરણ
 સમર્થ છે અને પાણીમાં રહેવાની નિમલ વૃત્તિ છે અર્થાત્ પાણીમાં
 વીરવનિષેષે મરનાર અને ચૂર્ણ તથા ચૂર્ણ તેમના હોવાને કારણે
 એમનાથી પાણીએનું અપાકુ વાળેલ છે એવા, જણા નવારા સુખને
 મળે વાળે.

(૨) વિષ્ણુપદ્મે—

તે ગોવર્ધન પર્વત અને પૃથુ રાદને પાસવ કરે છે તે વડા
 વાલ્યુ અને સ્વામ વાલ્યુથી જોગવાતા છે કૌતલની હોવાને લીધે તે
 નવાથી સ્થાપિત છે મહિમ્ને મોક્ષવૃત્તિ હોવાને કારણે ખડે પાસવ
 મરી કલિઅવેરો વિનાશ કરવા ને વૃત્તિમાન છે એના તિલ્લ નવાર્થ
 છે અને એના સ્મરણથી પાણીએનું અપાકુ વાળ છે એવા તિલ્લ
 નવારા સુખને મળે વાળે.

(૩) મહાસિવ પદ્મે—

તે તથા નામિને પાસવ કરે છે તે મુદ્રામાં રહેલા વાલ્યુથી
 જોગવાતા રાજા છે તે સર્વોન્ન બાપાસૂતથી કૌતલ છે તે પાખો
 નામ કરવા સમર્થ છે તે અનેક નિર્માણ વરદાન બાપાસૂત છે અને
 એનાથી કિવંદ પ્રાપ્ત વાળ છે એવા મહાસિવ નવારા સુખને મળે વાળે.

[૪]

શ્રી સોમપ્રભાચાર્ય વિરચિત

શ્લોકાર્થ કાવ્ય.

—X—

મોહકેના સમયે જેની વાણી કામવિનુતી મારક
રોકે છેવેના હરખને જનુકૂળ નિમિત્ત
જાણે છેતમ કરે છે તે શી લીલાકરણે જાણે
મેઘ કુળ જાણે ૧

જ્યોતના પાણીથી લતાઓની પેઠે જેના સમ
રણુમાનથી જીવેના વિકાસ વચાથી મનુષ્યોના મેઘ વચેના દાપી નીકળે
છે તે, કૃપાવડે જનુમદ કરનારી મુલકેથી જાણે રક્ષણ કરે ૨

વિશુદ્ધ મંદ્યજ્વલથી જાગ્રતમાં પૂર્વચંદ્ર સુખાન શ્રી જ્યોત
દેવસુરિ વચા, કે જેમનાથી જિતેક ધર્મથી સમુદ્ધ પત્રથી જાણ
વડે જ્યોત દીપ્તિ પામ્યો ૩

તેમના ગરજ કમળમાં હંસ સગાન, જળવાન મગ્ગેવથી
દાપીને વિજય કરવામાં સિંહ જેના શ્રીવિજયસિદ્ધસુરિ વર્તમાન
સમયમાં નિજવત્તા વડે છે જેમની આરિય પાવનની દુધર પ્રશ્નિ
જેમને લોકો લીલજી તરવારની પારાને પણ દાન જેવી કામગ સમજે
છે. (જ્યોત મધુરની પાર કરતાં પણ જ્યોત સંવત પાવન
કરે છે) ૪

તેમના ગરજ કમળમાં જુગસમાન, જાણે પેરોપાર માટે મત
પરનાર શ્રીસોમપ્રભા જેવા નામથી પ્રસિદ્ધ જાગર્ણ સવાય
કાળ ઉપર દીપ્તિ રહે છે ૫

અનુલોમ પ્રતિલોમ શ્લોક

—(૧)—

વીતરંગપદી—

કે ધારા સરવળા હોવાને લીધે હંસ એવા કળવળા મેળા છે
કે દેવેન્દ્ર દેવ છે કે લોખને માન છે જલ રહિત છે કે જલ
છોળે વાઘમાં સેવા કરવા ચોગ્ય છે કે ચંદ સથાન જામલા
જાખાર છે અને કે મયોજનો નાથ કરનાર છે એવા પીઠાવ
પ્રસને હું વડુ છું

મહાલેખપદી—

કે હસનાથ એવા નાથથી પ્રસિદ્ધ છે કે જાણને રુખડી
છે કે જલ દેવેન્દ્રી કળ્ય હોવાને લીધે દેવેન્દ્ર દેવ વસુદેવ છે કે
જલરહિત છે કે નિષાળના સમવર્ષા જાવે છોળે સેવા કરવા ચોગ્ય છે
કે વૈશ્વવંશ વર્ણ હોવાને લીધે ચંદ્રી પદે જામલા જાખાર છે
અને કે મયોજને જલથ કરનાર છે એવા ચહારેજને હું વડુ છું

કામદેવનો નાશ કરનાર !, મોહપ્રાપ્ત ! રાગદેશદિ ચોરથી નિહત્ત
કરનાર દોષને લીધે ધીર !, આત્મદાહક !, જેના આયમથી સુરિઓ
જાને મજબૂતો સિદ્ધિપદ વર્ષા છે, એવા વિજયા રાણીના પુત્ર !,
જાને અર્જન વિજયપ્રાપ્ત દોષથી અનિત્ત ! અર્થાત્ અનિત્તનાથ ! તમે
પેતાથી ભિન્ન (અન્ય) છવતું ચક્ષુ કરો.

(૩) ચરણના સ્મરણ આત્મા પ્રજાપતી સંસારની ઉત્પત્તિને
જાત કરનાર મોહિભવનાથ-

કમ્પાકૃષ્ટી મેઠ ! કથાના વિતર્કથી વનને વિકસારવામાં જળ-
સમાન !, સુદને સમાપ્ત કરવા ચોખ્ખાનથી સુપન્ન !, દેવાધિદેવ !, ધર્મ,
અર્થ જાને કામ રૂપી જિવર્જને આપનાર !, મોહ્યે ચમત્ કરવાને કુદગ !,
આત્મદાહ આપનાર !, કૃષ્ણ સિદ્ધાંતના પ્રરૂપ !, જાને જેમનાથી સુરિઓ
સિદ્ધિપદ પામ્યા છે એવા અમના લજ્જનવાળા દે મીમંસવનાથ !
તમે જન્મ પામે.

(૪) સમગ્ર ત્રિલોકને આનંદ આપનાર મીઝાસિનદન-
કમ્પાકૃષ્ટી મેઠ ! ઉત્પિના આત્મનરૂપી વનનો નાશ કરનાર દરતી
સમાન !, દેવાધિદેવ, ધર્મ, અર્થ જાને કામ રૂપી જિવર્જને આપનાર !
મોહ્યે જવા કુદગ !, પરમ આત્મદાહક !, મેઠ સિદ્ધાંતના પ્રરૂપ !, જાને
જેમનાથી સુરિઓ સિદ્ધિપદ પામ્યા છે એવા ચાનરના લજ્જનવાળા
દે મીઝાસિનદન નિન ! તમે જન્મ પામે.

(૫) જાનકર દુર્નિદિરૂપી ખીલુમાં પડ્યા છપોતો ઉદાર કર
વામાં કુદગ મતિચળા મીસુમતિનાથ-

સમગ્ર લોકલોકને યાનથી જોનાર !, મોહરૂપી જાવરને ઉમેરી
રેકવામાં વનચળ સમાન !, યાન જાને જન્મપ્રદા !, દેવાધિ ર !
ધર્મ, અર્થ જાને કામ ને આપનાર !, મોહ્યે જનાર !, આત્મદાહ જન્મ
આપનાર !, જાને જેના આયમથી સુરિઓ સિદ્ધિ વર્ષા છે એવા,
કૈવલ પછોના લજ્જને મરનાર !, તેમજ સૌભાગ્યમતિથી વિરાગ્યા દે
મી મુમતિનાથ ! તમે જાન સતુને દૂર કરો.

(૬) પેતાના સરીરની કાંતિથી પવચનચક્ષુથી પ્રધાને છવનાર

તે સ્વાર્થ મન ના પ્રમાણે—

કલ્યાણસાર સચિતાનહરે સમોદ

કાન્તારવારણ સ્માન બયાપદેવ । ।

પર્માર્થ કામદ યશોદય ધીર ધીર

સોમપયાસ પરમાગમ સિદ્ધચૂરે ॥

[આ પદ્ય ૧ અર્થેના અનુક્રમે ત્રણ અર્થોના છે, તે અનુક્રમે
અર્થો આવી જમણા કોનાથી અર્થે તેઓએ પુનઃ અર્થેના અર્થો પડી.]

૨૪ તીર્થ-કરો.

(૧) છોના સમુદ્રથી સેવાએના મરુતવાળા મીઠુમાડિવ-
કલ્યાણ-મંજળાથી કમળોના વિજય કરવામાં કર્ણકાન ।
ઉદિયો, જાણના, યાન નામ નામના સુનથી ભક્તિથી વનને લગ
કરવામાં કર્ણી સમાન । પુણ્ય, સમુદ્ર તથા બાવળો જાણના, જાણ,
તેમજ પ્રખિત પદ્યોને જાણના । પંચમે સુખ પ્રમાણે દેવ પડી
કોનાને કારણે મહાન ઉત્કલિયાળા । સમગ્ર કર્ણ સુખોને વિજય
કરવામાં કર્ણી । 'પર' વિજય સુધી પ્રમાણ જાણના લીધે વન
વિજયો કલ્યાણ એવો જાણનામાં કોનાથી સુખ, વનજારી પડી
સદન કરવામાં સમર્થ । એ સમાન જાણના ઉત્કલિયાળા । સર
પ્રાણી માનવી કલ્યાણ એમાં પ્રાણન કે જેના જાણનામાં । જર્ણવ
સર્વ માસદ બરહા અર્થે રૂપે સિદ્ધાંતો તીર્થ-કરણ વર્ણવે કે
જાણે કોનાથી પુણ્ય સુખના વર્ણવે સિદ્ધિપા પાળના કે જેના ।
જાણના જાણનામાં જાણના પ્રથમ તીર્થ-કર । કે જાણનામાં મી
સુખારિ રેવ । તમે જાણના પડી.

(૨) નમન કરતા રેવ સમુદ્રથી સમાન મીઠુમાડિવના—

સુખર્ણુ પદ્ય સમાન કલિ સુખ । સમાપનાર । સુખ વન
ક નાર । મન લીજન પારક । નમર્ણુ જાણનામાં જાણનામાં
૦ જેના જાણનામાં જાણનામાં જાણનામાં, રેવના રેવ । પર્ણના રેવ જાણનામાં

મકરનું શાંખન ધરનારા હે શ્રી સુવિચિત્રાચ ! તમે સ્થિતિ તપ્તર
જનોનું રક્ષણ કરે.

(૧) રંગના તરંગો સમાન ઉન્નતવદ મારિતથી પૃથ્વીતળને
ચરિત કરનાર શ્રી શીતળનાથ—

પશુપત્ન્ય વિસ્તારનો નાથ કરનાર !, વચાવસ્થિત કલ્પતલને
બેઠાર !, મોહાશી વનમાં હાથી સમાન !, દેવાધિપ !, ધર્મ, જર્મ
જને કામને આપનાર !, મેણે જ્યામાં હોંસીયાર !, ઉચ્ચ સિદ્ધાંતના
પ્રાપ્તાર !, તેજસ સિદ્ધ વચા ઉ સુરિયો જેવા જેવા, શ્રી વસુધેવજને
ધારણ કરનાર !, તથા મંડના જેવા પ્રધાનવાળા—શીતળ ! હે શ્રી
શીતળનાથ ! તમે વિભવવા વર્તો.

(૧૧) સ્વાચ્છ માતથી મેવ.—કલ્પાશુનો ઉદ્ધાસ કરનાર શ્રી
મેઘાસનાથ—

વનથી જગર જગથી વિસ્તાર શુભા કમેષ ઉ હરિ—જેમના પિતા
વિષ્ણુ રાજા જેવા (વિષ્ણુ રાજાના પુત્ર !). ઉક્તિ જન્ય મોહાશી
વનને નાથ કરવામાં વનજન સમાન !, દેવાધિપ !, ધર્મ, જર્મ, જને
કામને આપનાર !, મેણે જ્યામાં કુચ્છ, આશ્વાસ આપનાર !, શુદ્ધ
સિદ્ધાંત પ્રકાશ !, મેળથી સિદ્ધ વચા ઉ સુરિયો જેવા હે શ્રી
સેવકનાથ ! તમે જવવા વર્તો.

(૧૨) પરમ સૈશર્વના નિવસસ્થાન રૂપ ક્ષોથી પૂનમેશ
શ્રીવાસુપૂજ્ય—

વચન વચતે સુચર્મ કમળના વિસ્તારવાળા (દેવકી સુવર્ચના
નવ કમેષ ઉપર વચન કરનાર !), જગતનું જગથેયન કરનાર !
મોહાશી વનનો વિષ્ણુ કરવામાં વજરાજ સમાન !, ધર્મ, જર્મ
જને કામ પુરુષાર્થના આપનાર !, મેણમાં જ્યા હોંસીયાર !, આશ્વાસ
ઉપલબ્ધાર !, જને જેના જાગતથી સિદ્ધ વચા ઉ સુરિયો જેવા,

શ્રીખમપ્રશ્ન-

સમગ્ર લોકના કાનેને બેનાર । મોહાશી વનને નાહ કરવા
હાથી સવાન । યાન બને બપુઆ । દેવના જે । થર્મ બર્મ
બને કાચ જે મધુ પુષ્પાર્થ બાપનાર । મેઝે ગમન કરવામાં ધીર
તથા ધીર । બામ્બાક કાપબનનાર । બાવમથી સિદ્ધ થવા
છે સુરિએ બેના એવા, સૈદ્ધ કમળના લંકનવાળા હે શ્રી ખમપ્રશ્ન ।
તમે કાચ સુને દૂર કરેલ

(૭) બપુનાથી જ્યુ ઝટિ દેવો બેના પાસે સેવાર્થ રહે છે
એવા શ્રીમુષ્પર્થનાથ-

પંચ દયાના નિસ્વારણસે સર્વે છે વસ્તી બેને એવા, ઉદિસે
સેર્વથી બાપના થા બાપિતે રૂપી વનને નાહ કરવા બનના સવાન ।
દેવાધિપ । મેઝેમાં વિચિત્ર રીતે ગમન કરવામાં ધીર । થર્મ બર્મ
બને કાચના બાપનાર । બામ્બાક । બને કનુદ સિદ્ધિના પ્રાપ્ત ।
સિદ્ધ થવા છે સુરિએ બેના એવા હે સ્વસ્તિક લંકનનાર । શ્રી
મુષ્પર્થનાથ । તમે બપુર્વના પતે

(૮) સમગ્ર લોકના લેખનાથી ગીતરને બાનંદ બાપના
ચંદ્રમાની પ્રથા સવાન શ્રીમદ્વ્રજ-

કમ્પાસથી મેઝ । ઉદિવનના બાપનાથી વનમાં હસી સવાન ।
યાન બને બપુઆ । દેવાધિપ । થર્મ બર્મ બને કાચના બાપનાર ।
મેઝે બપુમાં કુળ । બાવમથી બેના સુરિએ સિદ્ધ થવા છે એવા,
ચંદ્રલંકા પરનાર । હે શ્રીચંદ્રાચ બાપ બેના તમે રક્ષુ કરો

(૯) સમગ્ર ઉદિથી કાચેલ ચરણ સેવાપાના શ્રી મુવિધિનાથ-

સમગ્ર કમ્પાસ મેઝ । પશુવધ પ્રથાન વનના નિવેશ । પરવા-
નથી વસ્તુનું બપુએલ કરનાર । બાપનાથી બનમાં હાથી સવાન ।
દેવાધિપ । થર્મ બર્મ બને કાચને બાપનાર । થા બને બપુથી
કુળ । મેઝે બપુમાં કુળ । બેના બાવમથી સુરિએ સિદ્ધ થવા
છે એવા, ચંદ્રમાની પ્રથાપાના (પુષ્પાતનાથ દેવાથી) તેવજ

ચારતું હાંજન કરનારા હે શી સુવિચિત્રાશ ! તમે જાણિત તરર
જનોનું રક્ષણ કરો.

(૧) મંચના તરેએ સમાન ઉદ્ધાનવલ આરિયથી પૃથ્વીતળને
પરિત કરનાર શી સ્તીતળનાશ—

પશુપાત્ર વિકારનો નાશ કરનાર !, વચાવચિત્ત વસ્તુવત્તને
એનાર !, મેઘાથી વનમાં હાથી સમાન ! દેવાચિત્ત !, ધર્મ, જર્મ
જને કામને જાખનાર !, મેઘો જ્યામાં હોંસીયાર !, ઉચ્ચ સિદ્ધાંતના
પ્રાપ્તાર !, તેમજ સિદ્ધ વચા હે સુરિયો એના એના, શી વસત્કાંતને
ધારણ કરનાર !, તથા મંચના એના પ્રભાવશાળ—સીતળ ! હે શી
સ્તીતળનાશ ! તમે વિજયવવા વર્તો.

(૧૧) સ્મરણ ગ્રામથી મેઘ—કન્યાસુતો ઉદ્ધાન કરનાર શી
મેઘાસનાશ—

જનથી જનર નજથી વિસ્તાર ગુહા કએલ હે હરિ—એમના પિતા
વિષ્ણુ રાજ એના (વિષ્ણુ રાજના પુત્ર !). ઉદ્ધિવ જન મેઘાથી
વનો નાશ કરવામાં વનજા સમાન ! દેવાચિત્ત !, ધર્મ, જર્મ, જને
કામને જાખનાર !, મેઘો જ્યામાં ક્રુશ્ન, જાસદા જાખનાર !, મુદ્ધ
સિદ્ધાંત પ્રકાશ !, એનાથી સિદ્ધ વચા હે સુરિયો એના હે શી
મેઘાસનાશ ! તમે જયવવા વર્તો.

(૧૨) યદ્ય કીર્ત્તના નિવાસસ્થાન ૬૫ ઉદોથી પૂનઝેલા
શી રાસુપૂજક—

જનન વળતે સુવર્ણ કનકોના વિસ્તારવાળા (દેવકૃત સુવર્ણના
નવ કપોલા ઉપર જનન કરનાર !), જનવત્ત જનમેદાન કરનાર !
મેઘાથી વનો વિખંડ કરવામાં મનજા સમાન !, ધર્મ, જર્મ, જને
કામ પુણ્યાર્થના જાખનાર !, મેઘમાં જ્યા હોંસીયાર !, જાસદા
ઉપજાનાર !, જને એના જાનથી સિદ્ધ વચા હે સુરિયો એના

રોગધોર ! અને વસુપૂજન સમનની પધરાલી બનાવેલીના પુત્ર ! હે
વસુપૂજન પ્રભો ! તમે બાવસતુને દૂર કરો.

(૧૩) નમન કરતા ઈશિના મુખમાં રહેલા યજ્ઞોત્તમી પ્રભાથી
દેહિખાન બન્નાં છે વરણ કથળેનાં એનાં એવા મીલિતભવનાથ—

મુખથી કથળના વિસ્તાર સમાન દેહાદિ સંપત્તિ, કથા પરનાર,
અંતર યતુઓએ પરાભવ કરાવી કર્તવ્યતા, 'વર્ષ' 'વર્ષ' અને
કામ પુરુષર્ષને જાળનાર, મુક્તિને બધા પુરુષ, જામદગ્ન જાળનાર,
શુદ્ધ જાતકના પ્રાપ્ત, અને એનાથી સુરિઓ સિદ્ધ થયા છે એવા,
મનોહર, બલના એવા નિર્ભય સ્વપ્રભાત કોણથી હે વિશ્વ !
તમે બધા પામે.

(૧૪) જાતવ કેવળ ચાતુ, જાતવ હૈન, જાતવ સુત અને
જાતવ વિશ્વથી સંપન્ન મીલનવનાથ—

અમ્યજુથી મેષ, હૈન સળથી જાતિનો નાચ મધ્ય સર્વ
સમાન ! (સ્વાર્ષ પાર્ષના યાત્રાથી થતા જાતિને એવ સર્વ હરે છે
તેમ પ્રભુ પશુ હરે છે.) ચાતુ અને જાતુ પુત્ર, રોગધોર, 'વર્ષ'
'વર્ષ' અને કામ પુરુષર્ષને જાળનાર, મેઘથી ગમન મધ્ય ધ્વ,
જામદગ્ન ! અને એના જામદગ્નથી સુરિઓ સિદ્ધ થયા છે એવા,
સ્નેહ પાળના બલને પરનાર ! અદિ બધા જામદગ્નનાર ! જર્ણવ
હે જાતવ ! તમે બાવસતુને દૂર કરો.

(૧૫) દસવિધ પ્રસાદુ થમના કાષ્ઠેલા મીધર્ષનાથ—

૧ કમલ, ૨ નમતા, ૩ સુરભા, ૪ કોમ્લ, ૫ કાત્ય, ૬ સંધ્ય, ૭
વપ, ૮ નિર્દોષતા, ૯ નિપરિવરતા અને ૧ જલધર્મ જ્યાં હોય પ્રભો થતા
ધર્મ થતા. ૧૦ મીઠાઈનાં જાણેલાં જાણના પધીં પશુ પ્રાપ્ત થતા મળ્યા
જાને છે તે જા પ્રભો -

કમો રક્તજા હોયે કાષ્ઠિયાર્થમેવ ચ ।

પાને મિઠાઈ પાતિતર્ક થતા કર્યે રક્તજામય ॥

ધર્મ સિવાય માત્ર ભવ્યકામજી જીવોત્તર જ્યારે જાને કામને
આપનાર કહેવાથી પણ ધર્મ જર્મ જાને કામ એ પણ પ્રાપ્તિને
આપનાર, મુશ્કેલીકમળના જેવી કામકાંતિ કરનાર, ઉદ્વિગ્નજન્ય જાણના
રૂપી વનનો વિવેક કરવા હસ્ટી સમાન, દેવાધિદેવ, મેણે જ્યા
સર્વ, જાતકાદ આપનાર! જ્ય સિદ્ધાંત! જાને જેમના સિદ્ધ થવા
એ મુશ્કેલી એવા, ધર્મ! હે મીધર્મનાથ! પ્રભે તમે વિજયવતા થવો.

(૧૧) ચેતાના અવતારથી સર્વ ઉપદેશની શાંતિ કરનારા
મીશ્વરનાથ—

મુશ્કેલી કમળના વિસ્તાર સમાન સરીરકાંતિને પારકુ કરનાર!
જર્મોત્તર સરીરે પીતવર્ણ! રક્ત મધિ અવતારકુ એ જેનું એવા
જર્મોત્તર મરણી વગેરે ઉપદેશથી રક્ત કરનાર, પૂજનીય,
દેવાધિદેવ, જનની જાલિલાપાયાળા, મેણે જ્યાની કમુદ સુદિને
આપનાર! જાતકાદ! જ્ય સિદ્ધાંતના પ્રાપ્ત, જાને જેનાથી
મુશ્કેલી સિદ્ધ થવા એ એવા, તેમજ હાંતિને મોહ ઉપજે એવા
મુશ્કેલી કમળનાથ! હે મીશ્વરનાથ! તમે જ્યા પામે.

(૧૨) જાર પ્રકારની કાવચી વનરાજીને વિસ્તારવામાં જા
સમાન મીશ્વરનાથ—

મુશ્કેલીકમળના વિસ્તાર સમાન પીત વર્ણ! જાણનાજન્ય મોહક
વનનો ઉપદેશ કરવા માત્ર સમાન, દેવાધિદેવ! ધર્મ જર્મ જાને
કામ સંતોષ ત્રિવર્તને આપનાર, મેણે જ્યા કુશળ! જાતકાદ!
જાને મરણી (પ્રાણી મત્તા) થી જન્મ એ જેમને એવા તથા
કમળના કામ (જા) ને પારકુ કરનાર, જર્મોત્તર મીશ્વરનાથ!
તમે જેઓ સુત, પિત, વકુ મી સમજ, પાયાકુ તેમજ મુશ્કેલી
ઉપર સમ વિવેકનાથ એ એવા (મુનિવરણ) નું રક્ત કરો.

(૧૩) લીલામાત્રથી સમજ કહેવને કરનારા મીશ્વરનાથ—

તેવાંસિંચાં જાને વસુધૈવ કુટુંબમી પુનઃ પુનઃ જન્મલેખીના પુનઃ હે
વસુધૈવ કુટુંબમી । તમે જાનવસુને દૂર કરો ।

(૧૩) નમન કરતાં જિજ્ઞાસુ મુક્તિમાં રહેલા મહીઓની પ્રશ્નથી
રેવિપ્રમાણ બન્યાં છે વરણ કમળ જેનાં જેવાં મીલનનાથ—

કુલ્ય કમળનાં પિત્તાર સંધાન દેહકાંતિ સંપન્ન । ક્રમા ધરનાર ।
અંતર સુખોતો પરાત્મવ કમળથી કર્મકુળા । ધર્મ જગ જાને
કામ પુણ્યવર્તિ જાપનાર । મુક્તિએ જવા મુક્ત્ય । જામદાત જામનાર ।
શુદ્ધ જામના પ્રાપ્ત । જાને જેનાથી સુરિઓ સિદ્ધ થયા છે જેષ,
ચેતોદર । જાના જેના નિર્વજ સ્વપ્નના ક્રેવથી હે વિજય ।
તમે જગ પામે ।

(૧૪) જાતલ કેવલ યાન, જાતલ હૈન, જાતલ કુલ જાને
જાતલ ધીરથી સંપન્ન મીલનનાથ—

કમળકુળી મેષ । હૈન સનથી જાસિને નાક મેષા સર્વ
સંધાન । (વચર્વ પદાર્થના યાનમાં થતી જાસિને જેમ સર્વ કરે છે
તેમ પ્રભુ જગ કરે છે) યાન જાને જગ પુક્ત । તેવાસિંચાં, કર્મ
જર્મ જાને કામ પુણ્યવર્તિ જાપનાર । મેષમાં વચન કરવા સ્થા ।
જામદાત । જાને જેના જામકથી, સુરિઓ સિદ્ધ થયા છે જેષ,
સ્નેહ પદ્મિના જામને ધરનાર । જાતે જાતી જામકનાર । જાતોલ
હે જાતલ । તમે જાવસુને દૂર કરો ।

(૧૫) ઇકનિષ પ્રસાદુ ધર્મના કાષ્ટેલક મીલનનાથ—

૧ ક્રમા, ૨ નમતા, ૩ સત્કતા, ૪ સૌમ્ય, ૫ સત્ય, ૬ સવચ, ૭
વચ, ૮ વિદ્યોત્થતા, ૯ નિષ્કર્મિત્વતા જાને ૧ જગવર્ત જામદાત પ્રધેર વરિ
ધમ જગવર્ત, પીતામહાં જગવર્ત જામદાત પ્રધેર જગ પ્રાપ્ત, જાને જગ
જાને ૭ તે જા પ્રમાણે—

જાને જગવર્ત : જાને જામિત્યર્થમેવ જ ।

ધાર્મ વિદ્યવ જામિત્યર્થ પ્રદ્ય કર્યે જગવર્ત ॥

વિજય રામના પુત્ર, દેવપિતેવ ! નીલા કમળના લંકાને
પરજી કરનાર ! યદનો નિરોધ કરનાર છે કેળવ્યાન જેનું જેવા,
મેઘદ્રુપ વનમાં મજસમાન !, મેઘદ્રુમાં જ્યાં છું !—ચતુર !, આમદાર
ઉપજાવનાર !, અને જેના આગમથી સિદ્ધ થયા છે સુરિવરો જેવા,
હે મી નમિનાથ ! તમે નમસ્કાર કરતાં જાગજાગનું રક્ષણ કરો.

(૨૬) સર્વ ઉપદ્રવો વનનું ઉચ્છેદન કરવામાં ચાલી શાર જેવા
મીઞ્ઞરિદ્ધનેમિ (મીનેમિનાથ)—

મેઘ રામના લંકાવાળા ! વિવાદ યદના નિરોધ ! સસલા,
કુકર, વેલજ પુત્ર વગેરેને જેનાર !, જર્ણાત્ પાંચરામાં પુરેલાં ખડુ
જોને લેહને પ્રભુજે વિવાદ ક્યો નહીં સમુપવિજય રામના પુત્ર !
દેવપિતેવ ! થઈ જઈ અને કામ જે વજુ પુણ્યરતિ આપનાર !,
મેઘો જ્યાં ચતુર !, આમદાર ઉપજાવનાર !, શુભ સિદ્ધાંતના પ્રરૂપ !
અને જેનાથી સુરિવરો સિદ્ધ થયા છે જેવા, હે મી ઞ્ઞરિદ્ધનેમિ
પ્રભો ! તમે વધુવર્જનું રક્ષણ કરો, જર્ણાત્ તમારો જા સમય વેળનું
રક્ષણ કરાવો છે.

(૨૭) ઉદ્ધવા ઐરાવત્ દાથીની પોં લીલા કુલા રમન કરનાર
મીપાઈનાથ—

મલ્લક ઉપર વિભારવાથી સર્વ છે જેને જેવા, કમ્પાન્યથી મેઘ !
ઉદ્ધિવ જન્મ જ્યાંનદ્રુપ વનનો ખસ કરવા ગજ સમાન !, દેવપિતેવ !,
થઈ જઈ અને કામના આપનાર !, મેઘો જ્યાં ચતુર !, આમદાર
ઉપજાવનાર !, શુભ સિદ્ધાંતના પ્રરૂપ !, અને જેનાથી સિદ્ધ થયા
છે સુરિવરો જેવા હે મી પાર્શ્વનાથ ! તમે જાગતા વનો.

(૨૮) અન્વત દુઃસહ વિપ્લાવ વાળાના સપ્તને વિનેરી નામના
ચાંદે જન્મ જેવા મીમદ્વાવીર—

કમ્પાન્યથી મેઘ !, સિદ્ધવા લંકાને પસનાર !, ઉદ્ધિવ જન્મ
જ્યાંનદ્રુપ વનને નાથ કરવા દાથી સરીખા, દેવપિતેવ !, થમ, જમ

મેરાથી ત્યાજ નામપુત્રા !, પદ્મનંદાના કારણેની પત્નીના પાવન પામે ત્યાજ કરનાર !, મનોહર !, નવન ૧૪ કનર કનર સંકુલ !, ૮૪ વાજ કસ્ટીથી જાહેરવાળા, આ સર્વ રિતજોથી પ્રસન્ન ચાવર્તિખણુ કુવને છે તેવાંયોય !, થર્મ જર્મ અને કમ્પાન પુણ્યવર્તિ જાખનાર !, ચાવર્તિખણુના મોમોને ત્યજને ચારિત્ર્યવર્તની ચાહનાયના !, એકવા પામે કમ્પોવનું ખંડન કરનાર !, એકે વગ કુળા !, જામ્પાકા !, યુગ સિદ્ધાંત !, અને સિદ્ધ વગ છે ચરિત્રો એનાથી તે, નવાર્ત જામ્પાના !, કાર ! કે શી જામ્પા ! વમે જામ્પા

(૧૬) કમ્પા પાવતા એકાદ પાવનું વર્તન કરનાર શીખણીનાથ—

પ્રમાણથી તેથી કમ્પા છે એવી એવા, કમ્પાના રહેલ વર્તણૂક કમ્પાથી એક !, કમ્પાના રત્ન એવા નીચર્ત્યવાળા, કમ્પાના એકાદ વર્તણૂક જામ્પા જામ્પા કરવા જામ્પાના !, તેવાંયોય !, થર્મ જર્મ અને કમ્પા સર્વ વગ પુણ્યવર્તિ જાખનાર !, એકાદ વગ ! કમ્પા સિદ્ધાંત ! તેમજ સિદ્ધ વગ છે ચરિત્રો એવા એવા કે શી ચરિત્રોનાથ ! વમે જામ્પા વર્તે

(૨) કમ્પાથી કમ્પાના એવા વર્તણૂક કમ્પાને કુળા મે છે એવા શીખણીનાથ—

કમ્પા સિદ્ધાંતના પ્રમાણ !, પદ્મનંદાના કમ્પાના વર્તણૂક !, તે કમ્પા વર્તણૂક !, પદ્મનંદા પ્રમાણ વર્તણૂક નિરોધ કરનાર છે તેમ વાજ એવું એવા, એકાદ વર્તણૂક જામ્પા જામ્પા કરવા જામ્પાના !, તેવાંયોય !, થર્મ જર્મ કમ્પા સર્વ વગ પુણ્યવર્તિ (નિર્મ) ને જાખનાર !, એકે જામ્પા કુળા !, જામ્પાકા !, અને એનાથી સિદ્ધ વગ છે ચરિત્રો એવા કે શી કુળાનાથ પ્રમાણ ! વમે જામ્પા વર્તે

(૨૧) વર્તણૂકના નવોના કમ્પાના વર્તણૂક વર્તણૂક નામન કરવા વર્તણૂક વર્તણૂક વર્તણૂક કરનાર શી નામનાથ—

આખાર !, આચાર્યની સેનાથી લેવી પ્રાપ્તિ થાય છે મેલ્લે જ્યા
પુત્ર !, આમદાદ !. જેન સિદ્ધાંતના ઘન સિવાય આચાર્ય જ
મળી નથી રાખાને લીધે પરમ આચાર્યથી સિદ્ધ !, હે સુરે ! આચાર્ય !
તમે જ્યા પામે.

(૨૭) સિદ્ધાંતોનો મોજ આપવા (જણાવવા) ઉકુળ રહેતા
શીટીયાખ્યાન-

શાસ્ત્ર શીખ્યા વગરના સિધ્ધોને વિદ્વાન બતાવનાર !, અપણુ
જે વનમાંને વિસ્તર કરવા સર્વ !. 'દુષ્ટ' મિષ્ટા તદ્દ્યારો
ક્રિયાદિ દસરિષ સાધાચારીદિપ સદ્ધુ પર્યને મુખ્ય રાખનાર !, 'ધર્મ'
જર્મ અને ક્રમને આખાર !. સિત્ત સિત્ત શાસ્ત્રોનું પાન કરવાથી
મદ્ધાન ઉત્તરિયાના, સ્વરક્ષાની પ્રેરણા કરનાર !. હુદ્ધિ આપનાર !,
અપ્પ લોને આમદાદ ઉપજાવનાર !. જેન સિદ્ધાંતનું ક્ષય કરનાર !-
હે શીયાખ્યાન ! તમે વિનમ્રવંતા પર્વો.

પાંચ મહાત્રત

(૩૨) પ્રાણાતિથાન નિરમલ (અદિશા) વત-

હાથી લેવા જે વસ્તુ છે આદ્ય તેમાં જેવો, 'ધર્મ' જર્મ અને
કાચને આપનાર !. તેજ ને પ્રસરણનારી રૂપ છે ગેર્મ (જર્મ) રૂપ
સિવાય ક્ષય રક્ષા નથી રહે નથી) જીવિ જાણનાર !. રેવં આપ-

૧-દુષ્ટ^૧ મિષ્ટ^૨ તદ્દ્યારો^૩ આચાર્ય^૪ વ નિરીદિષ્ટ^૫ !

આપુષ્ક^૬ વ વહિપુષ્ક^૭ હંદ્ય^૮ વ વિર્યલુપ્ત^૯ !

કરકંપ^{૧૦} વ શાસ્ત્ર, સમાચારી મધે દસરિષા વ !

ચિદેશ મારે નૃપિ ન્યા ન્યા. શીયોપાનિ. હવ સમાચારી પ્રકરણ
ખાતરી કરે.

• અદિશા અદિશા પાઠારીને જોએ સીતેને આપણા બતાવ્યા
છે મિત્ર કેટલાં અજ્ઞાનમુ મજ્ઞાસો પ્રવચન રહેતા હતા, પાત્ર માંથી
છાંડી અદિશાત્મક વચનન પછી તે પાનનામાં જ્યેા ફેલાય ગેવામાં
આરે છે. ખરી પીતે અદિશા તેા મનુષ્યને તીર બનાવે છે

ભેળાથી અરદાર થઈ જાને છે એવું કારણ કે યેથી અનાગતે
 ભેળા દારથી જ ત્યાગારે છે અમ્યજી રૂપવને વિશ્વવશ મુજ અમાલ !
 હરિવ મન અમ્યજીવ અરવને ઉમેર્ય મજરાજ મદદ ! માન
 જાને અવ ગુલ ' મમ અવ જાને કામને આપનાર !, વિષે
 પ્રાપ્ત મેલુમાં જા અનાર ! આપનાર કારણમાં હુ , પરાપુ પત
 મદન કારણમાં ત્યા રહિન ' આપનાર ઉપભવનાર ! કાર્તિ જાને
 પ્રાપ્તમાં ગુલ ગુલ નિયમન કારણ ગુલ ! અન્યથી જ પ્રીત
 આપનાર નિશ્ચિત ! દે અત્તેવ મત ! હું અવ વામ

(૪૫) રીઠ વચેમાં પ્રથમ અગ્રવચ —

અમ્યજીવ અમ્યજીવને વિશ્વવશમાં હુ પૂજા ગુલ ! પ્રાપ્ત
 કે અગ્રવ પગનારા મગુમે રીઠાએથી જા પૂજા છે જી જાને
 રીઠ છે મુજ મેલુ મેલુ કામોરની કોમથી રહિન માવ પમનાજ
 પ્રાપ્તમાં અગ્રવ ગુલ જાને નપુમ્મક મે તમે વિશ્વ વિશ્વ ગુલ
 પ્રાપ્ત મેલુ અવશમાં પા ગુલ રહિન જાને પ્રાપ્ત
 ગુલ ! હેલ મનમાં મિદ મન પ હરિવ ! ભેળાથી મેલુ, હિપને
 મેલુ ઉપજ અનારની અપ મવન મમનવ નિશ્ચિત ! દે અગ્ર
 મત મત હું મદ અવગત મત

(૪૬) અરિવિનિ ન વે અમલ : કાવન ! અવરિવન મત

નાર । અર્થાત્ ધીરપત્નું અને વીરતા છતાં ચક્રવર્તી ન થાય છે. આમજ
 હપભસ્નાર । પત્નીવિદ્યેને જ્ઞાનને લીધે મહાર્થ રૂપે નહીં મળે એ
 દેવતાથી ટેન્દાવમયા પ્રતિભા મેળવેલ । અને અનર્થ નિવરણ
 નિષ્ફળ । (કે દયા મર્થ ।) તું સમ વિચલવતો વર્ત

(૩૩) સુખની સંસ્કૃતિ મેળવી સત્ત્વ—

મનુષ્યના વનને વિશિષ્ટ કરવા સૂર્ય સમાન । અથા વિષ
 કે એનાં એવું અર્થાત્ સુખ તેમ એમ વિચારીયે તેવ તેમ ગુણ ન
 અસ્થાયી મલ્લ રહિત । પૂર્વ પ્રાપ્ત કરેલ । પ્રત્યક્ષ મેળવેલ । મતલબ
 કે સમ મેળવનાર મનુષ્ય સર્વે પૂર્વ અને વનસ્થાન કે વર્તન
 હેતુ થત । વર્તિતાર્થને અપનાવ । મહાન કામ મનાર । કર્મ
 અને પ્રત્યક્ષ ગુણ । નિભાવવયા પ્રતિભા મેળવેલ । અન્ય સ્થિતિ
 સંબંધે અસાધ્ય અસ્થાય છે. તે આ પ્રમાણે—

ન દિસ્વાત્ સર્વમૂઠાનિ કેર્તિષ્વ છવની દ્વિષા મ્ત્રી
 નહીં એવ અસ્થાનીને સત્ત્વણ માસાપસવાત્ વશુર માહમેઠ
 પ્રત્યક્ષિતિ વસમા ૧૭ મશ્વમિતિના વસ મ્ત્રીના વર્તિયોમીષ
 વશુમાહમેઠ અગ્નિપોમમા વશુ વધ મ્ત્રીના

પદ્ સ્થાનિ નિયુજ્યેઠ વશુનાં વશમેઠાનિ ।

અન્નમેષસ્ય વશનાત્ મ્યુનામિ વશુમિતિભિઃ ॥

૧૪મેઠ વસમા પ્રથમ કિયસે કસોઆંથી વશુ દેવ રહે
 કોમલા (૧૬૭) ૧૪મેઠો ભોગ અપાવ તથા ગાવ પૂર્વા
 ગાવ પૂર્વનીય છે. એવ અસ્થાનીને અન્ય દેશાલે મતલબાદી
 માહમેઠ માળો ૧૪ મ્ત્રીના પ્રત્યક્ષ અસ્થાય વર્તન કરેલ છે

(૩૪) સર્વ તથા મેળવના પાર્થનાં કાલા સમાન અધીર્મન

નિત્ય માનવામાં આવે તો તે જિત્ત પર્વાનરૂપે પરિકૃષ્ટી રહે નથી
 અને તે જોઈતું જનિત્ય સ્વીકારીને તો એક પર્વાનથી જન્ય પર્વાન
 રૂપે પરિકૃષ્ટતા ઇતના ઇત્ત પશ્યતો જલુ વિનાશ થાત તેમ તે બનતું
 નથી મારે એકજ વસ્તુમાં નિત્યત્વ અને જનિત્યત્વ બાદિ અનેક ધર્મો
 રહેલા છે એમ માનવશક્તિનું સામાન્ય લક્ષણ દરેક માણસમાં સંકરે છે અને
 ધૈન્ય, અનેક રમી વગેરે વિશેષતા પશુ હોય છે એમ એકજ માણમાં
 સામાન્ય વેશજ વિશેષજતું હોય છે તેજ પ્રમાણે ૫૮ ચોતાન્યા સ્વરૂપે
 અસ્તિત્વે છે અને જન્ય વસ્તુની અપેક્ષાએ નાસ્તિત્વે છે તે ધર્મને
 પરસ્પરે અસત્ ન માનવામાં આવે તો ધર્મમાં યદ્યતની પ્રત્યેક જન્ય
 સર્વ પદાર્થનાં સ્વરૂપ દૃષ્ટિએજર થતાં ભેદજી, પરંતુ તેમ તેમાં
 અવરતાં નથી, તેથી એકજ વસ્તુ સત્ તથા અસત્ રૂપે હોય છે
 ઇત્યાદિ સ્પષ્ટાશ્નું વિશેષ વર્ણન જન્ય મોટા સામ્યોથી અણી સેતું.

(૩૮) આગમરૂપ સમુદ્રમાં યજ્ઞની યંચા નદી જેવી સરસ્વતી દેવી—

વશાવસ્થિતિ અર્જને પ્રતિપાદન કરનારા સંસ્કારચાત્રા સન્ધોથી
 સારમૂત ! અથવા વાણીને સંસ્કારચાત્રી બનાવનારી ! * હે સરસ્વતી !
 તુંજ મનુષ્યને સંસ્કારવતી ઉક્તિથી મેઢ બનાવે છે સુચાર બાદિ રસોથી
 જન્ય નીરમ્ભ કવિતાને નાથે તુંજ રસચાત્રી કવિના જીવન્નરે છે અર્થાત્
 તુંજ કવિતામાં રસ પોતે છે. જાનમાં બની પ્રાપ્તિરૂપ વનનું કૈવલ્ય કરનારી !
 વાચકુલ મધે જલ કાર થયતનાર પરચાન્નિય પરાજન્ય કરવાથી જાનિં તથા
 ધૈન્ય વગેરેના સામને આપનારી ધર્મ અથ કામ અને આનાદીને
 ઇત્ત કરનારી, કુમતિને જીમ્બેદનથી આમ્હારક તેમજ મેઢ આરમ્બોથી
 જેવી કૃપાવડે સિદ્ધ થતાં છે સુરિવરો જેવી અર્થાત્ અથ આગમના
 અણુકાર વિદાનો વાચકેવનાની કૃપાથી જ થાય છે

૪ પુરૂષાર્થ

(૩૯) આર પુરૂષાર્થ માંથી સમનારી જગ વડે અમૃત ।
 ધર્મને વધાવનાર ધર્મ—

* આપ મેઢ દોવાથી વિચિત્રત્વ કરવો પડશે. ૭

(૩૯) ૧૨૯ મતોનું આગમથી યાન થતું હોવાથી કુદિત્તી સાથે સમાયમ કાચવાર લેન સિદ્ધાંત—

કચ્છ પ્રકારના અવધારના સાર જૂત । પાપના સ્વરૂપે કચ્છ કરનાર છે ૧૨૯ નેનું બેને, બધાંત આગમ ભેદ સિવાય સર્વ વસ્તુતત્વના અરથોક્તનો અભાવ હોય છે અને સુકલમુદ્ધાવગીયા મ્હુ ૭ ૩—

ન લેષ નાલેષ ન શુભમકલ્પ ન કલ્પલ

ન ધર્મ નાધર્મ મ શુષ્પરિપદ્ ન વિશુદ્ધ ।

ન કુર્ત્ય નાકુર્ત્ય ન વિત્તપરિત્ત માપિ નિશુલ

વિહોક્ત્યે કોકા । જનવચનપદ્યુર્વિરિતા ॥

સિન્દૂર ક્રો ૧૭

લેનસિદ્ધાંત ૩૫ થી મધુ વચરના છવે દેવને, કુલેવને, કલેવ સહિત પુરને, કુચરને, ધર્મને, અધર્મને, શુદ્ધિજનને, નિર્જુલોને, કરવા થાન્ય કાર્મને, ત્યાન્ય કલ્પને, તેમજ હિત તથા અહિતને અરાગર રૂઠિ ભેદ શક્યા નથી

મેઘદૂપ અરવનો નાક કરવા વચ સમાન । ધર્મ અર્ધ અને કાકને આપનાર । ૩૫૭ બિભાચયા યથા પ્રમાણે કરવાથી વિપરી પ્રાપ્તિ થાય છે મેઘો અથા કચ્છ કુદિ આપનાર । આમદાર કચ્છનાર । એનાથી સિદ્ધ થયા છે સરિવરો એવા, અથવા નિત્ય અનિત્ય આદિ બેને પમેતિ સ્વીકાર કરવાના સ્વરૂપવાળા અને સર્વ પ્રમાણેથી પ્રતિષ્ઠા મેળવેલ સ્વદ્વાદ સિદ્ધાંતને પ્રતિષ્ઠાન કરવામાં મ્હુર । સ્વદ્વાદ્ય પ્રમાણ સિદ્ધ મહુન છે તે આ પ્રમાણે—કચ્છ દબવે નિત્ય છે ખરૂં દેવ, નારક આદિ જ્ઞાતિની હજિએ અનિત્ય છે. એ તેને કલ્પસિ તથા નાક થયા સિવાય માત્ર સ્થિર ફરે એમ

અન્યભૂત કચ્છ વનને વિસ્તાર કરવા સૂર્ય સમાન । ઈંદ્ર
જન્મ વિસ્તરેલો ઉચ્છેદ કરવા આરવના હસ્તી સમાન । એવો
તેવ ત્વ પ્રથમ છે એવો એ સૂર્ય ઉપચક્ષુ છે એમો ગ્રાસિજા
તેવનું ઘન થાવ નહીં અને તેવ સૂર્યો સેવા સિવાય થઈ સંધરે નહીં
'ધર્માર્થોર્ધ્વત કામા ધર્મથી અર્થ અને અર્થથી કામ
સુધાય છે એવું કચ્છ હોવાથી અર્થ અને કામને આપનાર । કચે
હીને મેઘ મતિ આપવા સુચર્મ । જાતકાદ ઉપબન્ધાર । એવો
સિદ્ધાન્ત પ્રતિષ્ઠા મેળવેલ । અને કુર્તિનાથી અન્યથા મુક્ય । કે
ધર્મ । ધર્મ પુરુષાર્થ તું જન્મ પામ ।

(૪) દુસ્વત્ત્વ મથન કરવા સુચર્મ અર્થ—

મથ । એનાથી વિસ્તારવાના પેદાશોની પ્રવૃત્તિ છે તે, ઉચ્છિન્ને
મનોહર સ્ત્રીઓ આપનાર । વનુના સમુદાયે અસહ્ય અભિમાન થવા
નાર । અનેક મેઘ કીડા કચાવનાર । સુધાપર્વા વાપરવાથી ધર્મને, અર્થ
અર્થો નિજવચ્ચે થનથી થન વધે એમ કચ્છ હોવાથી અર્થને,
તથા અર્થે કામ અર્થથી કામ થાવ એમ હોવાથી કામને
આપનાર । એનાથી આગ્રહીયતા (મેદા મેદા) સુખ્યો અને
પડિતિ થયો તો એવા, કર્ત્તિવુદ્ધા પ્રદાપ અને કૃત્તિ કામ એનાથી
અર્થ છે એવા, તથા એનાથી સ્વરિયોએ પ્રખ્યાતિ મેળવી છે એવા
કે સાર । થન । અર્થો અર્થ પુરુષાર્થ । તું જન્મવે રહે

(૫) સંસારમાં રત્તિયા તોને રમણીય થાય છે એવો કામ-
મથન અને મથને નાથ કચનાર । એનાથી ઉદ રજ
વિસ્તાર રહિત નવો છે એવો પૌરણિક મુતિ એવી છે ૨- કામથી

૧ એ સંસ્કૃત મથમાંથી સંજર્જ સ્થેત નીચે મુજબ ઉપરના
થાવ છે—

ધર્માર્થોર્ધ્વત કામ કામસ્તુ હથ કચોદય ।

ધર્માર્થોર્ધ્વત કચોદયે મુક્યો થાવથે રથ ॥

વિઝી માયા) ને પગનાર । પૂજને પ્રાપ્ત । કીચને મિષ્ટ સમજનાર ।
 બેધના ગુહ કરાવવાને કામ્બે પમ જર્થ અને કામનો નાશ કરનાર ।
 મોક્ષે જવા સમર્થ । ચંદ્ર સગાન ઉન્નત્યર્થ । છવેની પરમ
 સ્થાપી પ્રધાન । સિદ્ધાંતથી પ્રસિદ્ધિ પામેલ । પતિ । જજ્ઞાના
 પુત્ર દોષને લીધે બ્રહ્માના જન્મપ ૧૫ । દેનાર । તું જ ન પામ.

(૪૫) ચિવિષ પ્રધાનના વ્યોના બેધને વશુવનારા વેદ-

વિષય જનુકાવ અને સ્વરિત કન્થોથી મેષ । પશું કરીને
 વેદોમાં કન્થોની / પ્રધાનતા ઉ જર્થની ચંદનતા નથી ચિવિષ
 પ્રધાનના વ્યોનું વશુન કરનાર । ઇશ્વરનો પરાજ્ય કરવાને કામ્બે
 ઇશ્વર ઉપર કોષ ફેલાવનાર । બ્રહ્મચર્ચના સમયે જ વધુ પડત
 કરતું દેવારી ઓગમન નિરેષક । કનુપુરવ નામ દેવાને કામ્બે
 નિવૃત્તને માન તથા જર્થથી ગુહા જનાવનાર । વેદિક મુતિ ઝેરી ઉ
 ટે-વિષ્ણુ જન્મવાને મત્સ્યપ પરીને સમુદ્રનો જન્મચંદન કરી વોને
 બેચી લાગી જ્ય તેમજ પૂજા મેગથી લગી પમ જર્થ અને કામને
 જાવનાર । મદન ઉન્નત્યર્થ દોષાગ્રિમાં કૃદિ જાવનાર । કોમકનાનો
 પ્રભાવ વ્યાગનાર । અને ટેનાથી વાજકો સિદ્ધ જન્મ ઉ જેવા હે
 સાગમ —સા । તું જ ન પામ વગર મરાતા પુત્રોને પુત્ર કર
 મારણે દુર્વિત્તપ જાત્રમાં પડવાના કારણુપ દોષથી કુરદિમાં
 કરી બ્રહ્મથી નથી.

(૪૬) જન્મમાં જન્મર્થ કરવાના કારણુમન જનેલ દાનવાનો
 વધ કરવામાં સક્તિ પરાજનારા વિષ્ણુ-

સમામમાં જન્મ સિદ્ધાદ જન્મય ક જન્મનિથી મેષ । રાડ
 ચંદન । ૩૨ પ્રિય ગુહા । કનુના સમુદ્રને નિધારણ કરનાર ।
 જનુરોનો ચંદનાદ કરનાર । પર્થ, જર્થ તેમ / કામને જાવનાર ઉ ઇવ
 નેનો જેવા સામર્થ(શરીરિક જન્મ)થી પ્રધાન । ગુહોમાં સિધર રહેનાર .
 વ્યાગુહા મદારેના પ્રભાવને ફેલાવનાર । રેતારણિ કથા જે ૦૦૧-મે.

(૪૨) દુઃખની ખર પરામાંથી મુક્ત કરવા તલ્લર શાક પુરુષાર્થ-
 સર્વ કર્મ અને કસેટથી મુક્ત હોવાને લીધે અભાગુરુ કરવા
 અને વિકસાવવા સૂર્યસમાન । ઇતિ રહિત હોવાને મારણે ઈતિ
 અન્ન અન્ન અન્ન અતિરૂપ અરુપનો વિષ્ણુ કરવા અન્ન સમાન ।
 નિષ્કિન્ન હોવાને સમને પ્રથમથી જ કીમના અપારથી મુક્ત । પુષ્પ
 પાપસમાનમુક્તિ પુષ્પ તથા પાપના કામથી મુક્ત થાય છે
 એવું કરવા હોવાથી પર્મ કર્મ અને મનનુ ખાત કરનાર । કર્મ ૧૫
 સુનુનો વિભવ કરવા સુધીર અનેક સુધેને સંસારનો ત્યાગ કરવાથી
 હિતે કરવાનાર । અત્યાગ કરવાનાર । અન્ન સિદ્ધાંતથી સિદ્ધ
 અન્ન છે પતિતે તેમ । અત્યાગથી અન્ન, એવા છે મહાત્મ્ય । દે મેઘ
 પુરુષાર્થ । હું અન્ન પામ

અત્યાગિ રહેા અને રેવીએ

(૪૩) પરવસને બેનારા અત્યાગ

એના સુખમાં નેક ખતિ છે એવો દિરુપવર્ત નામ હોવાને
 લીધે સુખ સમાન છે વર્ત કર્મો, હવે જો સારે વર્તનાર ।
 મહાત્મ્ય વિગતે બેવામાં અત્યાગ પરાવનાર । અત્યાગ મહાત્મ્ય
 વિગતે અન્ન અત્યાગ મેગથી સ્વચ નહીં । અત્યાગ રહિત । રૂપ સમાન ।
 રેવોમાં મુખ્ય । પર્મ કર્મ અને મનને અત્યાગ । અત્યાગ સુધે
 મનને પરાવનાર હોવાથી મહત્તી અત્યાગ પરાવનાર । અત્યાગ
 અત્યાગ । અતિ તથા મહાત્મ્યસહિત અત્યાગને પરાવનાર । અત્યાગ
 અત્યાગ અને સામને રૂપી નેક અત્યાગ પ્રથમ રચનાર હોવાથી
 પ્રસિદ્ધ અત્યાગ । અત્યાગ અત્યાગ તમે અત્યાગ રહેા

(૪૪) અત્યાગે બેવાની કીમનાં નિશ્ચય નારક—

અત્યાગિ એવી વાચકા હોવાને લીધે અત્યાગ અત્યાગ અત્યાગ
 એવા મત્તે હોવાના સ્વરૂપ અત્યાગ કરીને ઈતિ અત્યાગનાર ।
 અત્યાગના સુધાથી હોવામાં અત્યાગ અત્યાગ । અત્યાગ અત્યાગના (સત્)

(૪૦) વિષ્ણુના કમળજીને વિશિષ્ટ કરનાર ભક્તમંત્ર —

કમળજી મેઘ ચક્ષુતા વિષ્ણુને વિસ્તાર વધારનાર । મનોહર
૧૫ સંપન્ન । કારણે તત્ત્વ પ્રકરણ કર્યા ન્યાય જલ્પ એમનું સુર ૧૫
જેમને મોહિત બનેથી જિજ્ઞેષુ મળે નામે ઓઠરાને જો રોડમને
રસિયો મેરણી કુચમાં જીતેથી દોડે । નયથી જાગતી હાથી મમલ ।
જાગતી ખુબ્બ સમજા પરાવનાર । કેહાવમાન મરે દેવસેકર ૧૫ ઉપર ચિત્તે
જાગે કારણે જાગેના પ્રયોજનવાળા મોરી સ્વાસ્થીવાળા શાખજોને
જલ્પ મુલતપમાં કુછા । મદ સવાન જીજ્ઞેષુ । પાછો લક્ષ્મી મેગવચ
સિદ્ધપુત્ર સમાન । દે કામદા । કામધન । (નયમદ) તું જાગવા
(૪૮) મનુષ્યોની યોગ્ય વધારનારી હૃદયી—

યોગ્ય નિવન મોહથી સુરજ કમળને જાગ્રત કરનારી ।
ઉદિયોને મોહિત કરનારી મુરતિજી, શીખવાથી જાગ જાને મન તથા
જાગિમાની માન્યોની છત તેમ । જાતિ, પનાદિ જાખનારી । જર્મ
જાગ જાને કામદા પુણ્યને ઉપજાવનારી । તથા મુજબ જાગદિ
જાખવાને કારણે ૧૫ જાગાગર, જોવ જાને જાગદિ મુખ જાગનારી ।
દે હૃદયી । તું જા જાગનું રક્ષણ કર

(૪૬) વિવિધ મુખના જનુમધ્ય કામનું વક્ત્ર પ્રથમ કરી
ઉપેયુ દોચથી હરે ગુહ કરીને પુષ્કલ દા પ્રાપ્ત કરનાર
પ્રપુત્ર—

કમળજી મેઘ દેવગી વિષ્ણુ પુત્રજોના જોવાવ ૩ જોવે
મનોહર મુખનો જાન કરનાર સુખોના સવલને જાગાવ । મારે
જાગિમાન પરાવનાર । કોમળી પ્રધાન । જર્મ જાગ જાને કામનું
જાગન કરનાર । ઉજ્જવલ મિરિ ઉપર જાગ જાને પ્રપુત્ર સિદ્ધ
જોવા દોચથી મોડે જાગમાં કુછા । જાગદા ઉપજાવનારી ।
ઉપજ હૃદયી તથા વિષ્ણુના વચનથી ઉપજ જોવે દે પ્રપુત્ર
તું જાગને રક્ષે

વખને મહારોવણએ ઢાનવને નર બાપો ૩ે તું જેના મસ્તક ઉપર હવ
 યુકીત તે નથી મારશે. પછી તે ઢાનવ પાપવીછ ઉપર જાસાત નથી
 મહારોવણના ઉપર હાથ યુક્ત થયેા તેવાર થયેા ત્યારે તથા વિષ્ણુ પડે
 મળા તેની હકીકત સાંભળાને વિષ્ણુએ જાણીત મીઠા મારણ મું.
 તેની પ્રાર્થના કરવા જાણેલા તે ઢાનવને વિષ્ણુએ (મોહિની રે)
 ક્યુ કે મને જાણી થવા માટે તથા જ માથા ઉપર હાથ યુકી નહી
 તે ઢાનવે જલુ મમની વિષ્ણુવળને લીધે તેના કથા પ્રવાણે મું.
 જો નથી મુએા ત્યારમાત કહર સ્વસ્થ થયા ?

મહારોવણી જેની પ્રભા વધી છે એવા ભર્વાવ સહજેના
 પ્રભાવથી જ જાણનાની પ્રાપ્તિ થઈ હતી તેથી એક મરિચે મું
 પદ્ય ૭ ૧—

हरिस्त्वं साह स्व क्यसवस्त्रियापाय पदया—

यैवकेनै तस्मिन्निमसुदहर नेप्रकमसम् ।

गता भक्त्युद्रेक परिणतपत्नौ पञ्चपुषा

प्रयाणां रसायै प्रियुरदर ! मातर्वि जगदम् ॥

વિષ્ણુએ તમારા ચરણે કમચનું બહિશાન બાપીને પાછાની
 એક બાજુ મારી તે જલુ મહાવી તેથી તેનામાં જે વ્યક્તિની
 વિશેષતા થઈ તે થઈ રૂપે જાણાઈમાં બને છે પ્રિયુરદર !—
 ચક્ર ! તે આ તથા સેવાની રક્ષા માટે ઉપુત્ત રહે છે ૩

હકીકત સમાવમનથી પ્રતિદા ! ઢાનવેની રૂપીએને વૈષ્ણવ
 ઠીકા જાણવા તા સમાન ! કે દરે—વિષ્ણુ ! તું જાણ મારે
 સેવાવધા જા જાનતું રક્ષક કર

૧ ભુમિ જાગત ૧૩૩ ૮ જાપાલ ૧૨ અને ૧૩૩ ૧ મ. ૧૮

૨ આ કવન પોષકિક છે. જેન માનવતા સુધી છે

૩ ભુમિ પ્રિયુરદર. સહજપાસક દિગ્દ

સર્વ વ્યાપક હોવાને કારણે નિષ્કિન્ન । અક્ષિમાદિ જટ સિદ્ધિએ
 શરનારાએના આચાર્ય તુમ્બ । હે ઉમાપતિ !-મદાદેવ । તમે
 જન્મ પામે ।

(૫૩) સંકરના હાથને ચોરનારી પાર્વતી (પાર્વતી)-

કેટલક સમયે મંત્રા સાથે ક્રીડા કરતા મદાદેવને જોઈને પાર્વતી
 શરણે લઈ તે વખતે 'આ શુ કરી નાંખશે એમ સિદ્ધિ અધીર ।
 જન્મ જન્મે પાર્વતીએ પશુ શરણે લઈને જેવો દેખાવ કરી સંકરને
 કહ્યું કે-સર્વ દેવોના મુરજીની ! કાવર ! કમ્પાણનો નાથ કરનાર !,
 રક્ષ વરના ઘ્યાના વાનું મંચન કરનાર !, જોવાથી સ્નેહ ઉપજાવ
 નાર ! હે સંકર તમને મંત્રા સાથે સમાચર કરતાં નિષેધ કરનારી
 પર્વતની પુત્રી જા સચા-પાર્વતી તમારાથી હજુ જવાની નથી
 માટે તમે અધીર ન થાઓ ।

(૫૪) કાનવો સાથે કુદ કરનાર સ્કંદ (કર્ણીકેય)

મધુરવાદન ! કાનવોને કુદ મણે આજ્ઞાન આજનાર !, હાહાઈ
 પારણ કરેલા કુદાના વિસ્તારથી લેમજ લેના કિસ્મોથી વ્યાપ્ત !
 મનેહર !, જાલજારી હોવાને લીધે જી સમાચરનો નિષેધ કરનાર ।
 મેરીને માન તથા પૂજાકુદ જનાવનાર !, પમના લેલુલ !, કાન્દેવનો
 વિજય મેજવનાર । આજારી મેજવેલ !, પચકચવાન ! કુદચાં સુર ।
 જીલ ગોઝથી ન જી સકે જોવો તારક ! કાનવો વધ કરવામાં
 વિચ્છેલ ! હે સંકર જન્મે પાર્વતી પુત્ર !-કર્ણીકેય । તમે કૈવર નામના
 ઉચ્ચ પક્ષનો ઉગ કર્ણીકેય હે

(૫૫) ચિમના સમુદનો નાથ કરનાર મણેશ-

હરિ, હા નમેરોથી પ્રથમ પૂજા મેજવેલ ! અજય સદ્ગતમાં
 પૂજા નહી જોલ । કારણકે પાર્વતીએ પેલાના સરીગના મેલથી

(૫) પ્રમાણ સમૂહથી સ્થાપિત થેલ-

મહા : વિષ્ણુના રાજ્યની શક્તિ કરનાર : પુત્રીની સાથેના સંબંધી વિત્તક પરત્વનાર : રૈશ્મિધાન : સત્તુના સમૂહનો નાશ કરવાથી પૂજાને મેલવેલ : વિજયને મુખ્ય મથુનાર : મર્ષ, ભર્ષ અને ક્રમને માટે તેજ પારણ કરનાર : સત્તુઓના ક્રોધેન કરવાથી લગ્ન રહિત : શીર પુરોહીની સુદિને કથાવનાર : કાર્ત્તિ અને પ્રતાપસુહા : જન્મની શરૂઆતે કાલ મેલવના સિદ્ધ મત્ર સચન : હે છારદ : મહા : હું જન્મ પામ

(૫૧) સમ્મ જાત્રથી સત્તુઓ સાથે શુદ્ધ જગત્તનાર પાવજાન્ય

મહા : વિષ્ણુના વિસ્તારને વધારનાર : પરમજ્ઞાના કૈવલ્યને કરણ કરનાર : સત્તુઓના સુખનો નાશ કરનાર : સન્દેષભેદ, જગજ્ઞાત્રથી શુદ્ધની સમાપ્તિ કરાવી તૈંજપાને લીધે સંપ્રાપ્ત રહિત : કાનચોના માતૃત્વ ખંડન કરનાર : મર્ષ, ભર્ષ અને ક્રમની જાગ્યાને જાગનાર : શીર પુરોહીની સુદિને કથાવનાર : મહાસમાન ઉચ્ચસ્થ : શરૂથી મેલવના જાણ સિદ્ધ જાગ્યાવ સચન : હે છારદ : પંચ-જન્મ સંમ : હું જન્મ પ્રાપ્તોનો વધ ન કર, કારણ કે મહાસમાન ઉચ્ચસ્થના પારણ કરનારને (તને) જન્મનો વિનાશ કરશે લેખિતની

(૫૨) ઉપદ્રવેના સ્થિતિ કરનારા શિવ-

‘લ્લના પાનો નાશ કરનાર : શરૂપચન દેવાને લીધે ભેદારને મોહ લે પત્ત કરનાર : મંચાને જગર મુખ્ય કૃમજાગ્યાને પારણ કરનાર : ‘વજ્રમુરનો પાત્ત ઉતારનાર : સર્વ દેવોમાં મેલ : કાનચોના વધ માટે પિતાક નામના પત્તુખને પરનાર : કામકોરુ ખંડન કરનાર : મોટી વનતિ મેલવેલા અંધારે વમેર રૈત્તોના વિનાશ કરવાને કારણે મેલ્લા પરાક્રમે કરનાર : પૈર્વકુહા : જાતૃત મદિમાવના :

૧ મુખો જાગવત શરૂ ૪ જાગ્યાવ ૫ વધા ૬૬૬ પ્રતાપ પ્રથમ ૮

૧ મત્રવપુત્રક જાગ્યાવ ૧૫૨. ૩ મત્રવ પુત્રક જાગ્યાવ ૧૫૮.

નિદ્રાપ બંધાઈને નાચ કરીને પ્રથમ જ સૂઈ જુ ઈંદન થવાને કારણે
પ્રથમના રેત ૧, કારણ કે સૂઈ જુનિવાને ઉચોત આપ્યા નાદ બન્ધ
રેતનાં ઈંદન થાય છે દરેક ધાર્મિક કાવના પ્રવર્તાવનાર ! ૭૯
પરંતુ આપનારા છે ઉત્તરો જેના એવા, ઉદય પવત ઉપર ઉદય
થમનાર ! ચંદ્રની પ્રસાને કાંઈ પાકનાર ! ઉચ્ચતમ લક્ષ્મીના
લાજથી પંડિતો જેના વડે પ્રખ્યાતિ પામ્યા છે એવા કે હારે !—સૂઈ !
તું બન્ધવિ રહે.

(૧૮) કામિજનોની જાગસને આપનાર જ ૬—

મેઠ ૧, સૂઈ ત્રિકલ્પી કમળના ત્રિકલ્પનો નાચ કરનાર ! કામ
ઉત્પન્ન કરનાર ! વીંછી સિંચોના સ્વચ્છંદી ચમનને આકાશવાનો
કલિમાન ધરાવનાર ! મતલબ કે ચંદ્રનો ઉદય થતાં જલુચાવાની
ખીંચે લીધે પુલકાઓ નદાર નીકલતી નથી દીપ્ત કરનાર ! ખર્ચે જઈ
જો કામ એ જલુ વર્જને આપનાર ! કારણ કે ઉચ્ચ ચંદ્રના નજથી
જ્યે પુરુષાર્થની સ્તિતિ થાય છે મેઠી ઉત્તિવાળો, પછીએને ચમન
કરવાની છુટિ આપનાર !, જર્ણોત્ ચંદ્રનો ઉદય થતાં રાત્રે જલુ
ત્રિકલ્પી કામિજી પછીએ ફરવા આપ છે સૂઈને ઉદય થતાં
લક્ષ્મી ધોળુ થવેલ ! કે લોમ !—જ ૬ તું બન્ધ પામ.

(૧૯) લેણીના સમુદ્ધનો નાચ કરનાર મ ગજ—

મનસિક કામિજી નાચ કરનાર ! મૃતાદિ રસોના વિસ્તારને
કરણ કરનાર ! જર્ણોત્ તે તે રસોન મોંઘા કરનાર ! બ્યોતિષ
લાક્ષ્મી કહું છે ૧—

સગિ આપિષ મહ્ય યૂર્નદિષિ, કલિમયરિરિષિ અયદિ દંસગિ ।
તપ રસ ધાપ્ય મહ્ય કરાવદ મહ્યા નરવદ ધકિ પદાવદ ॥

અર્થ, મુર્ખ અને મગજ કહી આગર મકરરશ્મિ ઉપર
હોય, અને સૂઈની આકૃતિ વિજૃંભ દેખાતી હોય તે વાસ

ઉત્પન્ન કરેલ છે નિમ્ની પરીપાત્રને દૂર કરનાર દોષને દીપે મલ-
લુપ્તી મેલ ! વિદ્યાર્થી હરિવાળા દોષને કારણે વિસ્તાર મુખ !, યજ્ઞ-
રેષને જોવાથી વિનુસ્નેહ પરાનાર ! લીલામુખ યતોદ્ધર રીતે ચરન
કરનાર !, પર્વે જર્વે અને કાવની જાગણી જાગનાર !, પ્રથમ સુદિને
ક્રિષ્ણ કરીને પૂજ્ય મળ્યાં પ્રયોજન સિદ્ધ કરનાર દોષાથી કેવલિત !
કર્તિમુખ !, કૃતજ્ઞ મહાશય પરાવનાર !, વ્યક્તીના સમાચર મો
સિદ્ધ મંત્રમાન ! કે કારણસમાન - વળવળ ! (હાથીના જેવ
મુખવાળા) તું જાણ પામ.

(૫૧) જ્યાં સંકર અને પર્વતીએ અનેક નિષાદ કરેલા છે
એવો કેશાસ—

મનુષ્યથી મેલ !, ચોપદ, ગાઠ મેલ, મેલ અને માથા
વગેરે પદ્ધતિ, કીલ્તન પવન વગા સિદ્ધ, વાતર વગેરેથી જાણ !,
યતોદ્ધર જાણ કીલી અને મલેના પરિવાર સુદિત સંકર જ્યાં
નિષાદ કરે છે એવો, જોનારને યતોદ્ધર !, જાણેથી તેમજ હાથી-
જોથી જાણવળ પરાવનાર !, મુદર દીક્ષના સ્થાનપ્રથ !, પર્વે, જર્વે
અને કાવને જાગનાર !, જર્વાઈ કેશાસ પવતની માથા જાગારને
જા મલે પુણ્યર્વની સિદ્ધિ થાય છે મેલી કૃતજ્ઞમલ, યજ્ઞ
વગેરે કાવિયેને સંકરના જાગણની સુદિ જાગનાર !, સુદિ રત્ન
મલ દોષને દીપે પેલાની કીલ્તિથી મલ્લી પ્રજાને વગારનાર !, અને
જ્યાં મદારેની પ્રજાતાથી જાગણ વિલા જાગનાર પર્વે જર્વે
માલિ સિદ્ધિ પામ્યા છે એવા કે પરમ + જાણ !, કૃત્ત્ય પર્વત -
કેશાસ ! તું જાણવળ રહે.

નવ મહા

(૫૨) પૂર્વ વિદ્યાર્થી કીલ્તિનીના કર્ણના જાગણવાર સુર્વ-
પ્રજાતા પદોને જાગણ જાગનાર !, કમલેને પિત્ત
કરનાર !, કીલ્તિજાગ જાગણ પવનનો વિશ્વેસ કરવા હાથી સમાન !

એવો નાસ્તિક મત દેશાવધાને લીધે આત્માને મુંઝવનાર । એટલા
 માટે જ સ્ત્રી સેવન કરાવવા સંનધી અભિમાન ધરાવનાર । દેવોનો
 અપાર્થ દેવાને લીધે દેવોમાં મુખ્ય ।, ધર્મનો ખરસ કરનાર ।,
 કમને વધે પમાડનાર ।, મોક્ષનો વિશેષજ્ઞ નિષેષ કરનાર ।, 'વિદ્યા
 રમે શુદ્ધ જેષ્ઠ વિદ્યાસ્વાસની શરૂઆત કરવામા ગુરૂવાર
 મેષ્ઠ છે એવું કમન દેવાથી છુદ્ધે બાખનાર । સામ્યગ્રહ દેવાને
 કારણે આજ્ઞાદ બેપાલવનાર યાજ્ઞર્થી કવલૈ શુદ્ધ વાત્યામ્ય
 ગુરૂવાર જન્મ આપનાર છે એવું કમન દેવાથી ક્ષત્રીના લાભ
 કરવા સિદ્ધ પ્રવક્ત્રમાન । હે સૂરે !—નહરપટે । તું જન્મવલો રહે.

(૬૨) જન્મવલે કાળ્ય સન્નિ આપનાર શુદ્ધ—

અમુરોને માન તથા જન્મથી શુદ્ધ નવાવનાર । વડમાં નહિ
 ઘનના સમયે વિષ્ણુએ વામન રૂપરીતે કાલ નાભિકર્ણ
 પ્રવેશ કરીને કમળી બાહ્યી પેંડીને આંખ દોડીને કમ્પાશ્રુપ વનનો
 નાશ કર્યો । એમ વૈદિક કમન દેવાને લીધે વડમાં બેના કમ્પાશ્રુનો
 ઉદે નાશ કર્યો છે એવો સકલ નીતિચાલની પ્રવૃત્તિ કરનાર દેવાથી
 જન્મદારની મુંઝવણીરૂપ વનને કચ્છેડન કરવા ચક્રસમાન । દેવોની
 પ્રતિજ્ઞા વતખડશ્વાદિ ધાર્મિક કામો, ઠગુઓની છત માટે પ્રસ્થાન
 વગેરે કરી જર્ણ આપનારો અને વિવાહ વગેરે ક્ષય આપનાર । ઉત્સવાનો
 જન્મ કરનાર । લાલોના સુભરોને ખીરજ આપનાર । શુભ ગ્રહ
 દેવાને લીધે કીર્તિશુદ્ધ । શુદ્ધિયા કિર્મીલે મેઢ કામ વર વૈર ।
 શુદ્ધવારે લીધેલા વાસકુ વગેરે મેહ સાજા આપે, એમ કહેલું
 દેવાથી ક્ષત્રીના આચરનથી પ્રસિદ્ધ । હે સૂરે !—દેવોના શુદ્ધ ।—શુદ્ધ ।
 તમે પ્રજા આપો, મતજન કે દેવતા વગેરેની પ્રતિજ્ઞામાં શુદ્ધ
 જગથી તેમની પ્રજા વધે છે

૧ નાસ્તિક ન્યાયિયામાં સંપૂર્ણ ધ્યેય નીચે મુજબ વગેરે પદે છે.
 વિદ્યાએ શુદ્ધ મેષ્ઠો વચ્ચેથી સુ વાત્સર્ગી ।
 નાભે વેદે મોક્ષસ્વાં નો વિદ્યા શુદ્ધ લોચનો ॥

આરો મુદાદિરસ અને અનાજ મહેલા જાવ. અથવા રાજ
એમાં વિમલ (સાગ) જામ.

દર્શન ગાયત્રી મુંગલનાર, અર્થાત્ જન્માદિ પ્રસંગમાં થત
જની રૂપિ યોગને જાણ કરનાર હોય છે સૂર્યના અસ્તિત્વમાં નજરે
નહો પડનાર. દરેક જુમ સૂર્યના નિરોધમાં અભિયાન થયનાર,
એમાં થારે જ પ્રથમથી જ ન પૂજવા પેળા, પરં જાવ અને
કમનું ખંડ કરનાર, સૂર્યોરોની છુદ્ધિને ઉત્સાહિત કરનાર,
અપભ્રંશ પ્રભાવથી મેલ, ચંચલાર્થમાં પ્રસિદ્ધ. અર્થાત્ મજા
વારના કિસ્સે ચામકારે જવું નહીં.

૨૭મે મહી જુ છે ૨—

મગસવારિં સસિવપણિ ! પિઠર્હિ વાદ ન યેદ્ધિ ।

દોરસઃ પશ્ચુતાપદસ યાગિકિ ઠિઠ્ઠઃ ય સિદ્ધિ ॥

હે મગસવારના ! મગસવારના દિવસે પતિની જાહ ન
મુક અર્થાત્ દેખતો સજ્જત ત્વજ નહીં. જો ત્વજના તે પશ્ચાત્તુ
પાદો હે માર-ચંચળ ! તું ત્વજિ રહે (જિ હજારસ વાન છે)

(૧) દરેક મહેલા મુંગલ જુપ—

અનાજુપ વાને વિકસાલવા રચિતમાન. અવાનની મુંગલજુપ
વાનો વિગત કરવા મજ સમાન. એમાં પ્રભાવળા, વમ, જર્મ
અને મગસ વજુ પુરવાર્થને જાખાર. સૂર્ય જુપગુરુશુકા એમાં
વલ્લભાનમાં (કાનમાં) જુપ, ૫૨ અને શુક એમાં હોય છે.
ઉત્સાહેનો જાવ કરવામાં કર. એમાં જાવમાને એવિતિ થારે સિદ્ધ
કરેલ છે એમાં ચંચળ જુમ, સૂરે-હે જુપ. તું જાવ પામ.

(૧૧) ઇલા અર્થા એની છુદ્ધિ વસે છે એવો જુદસ્પતિ-

પૂર્વ ભાગમાં ૧. વખતે જવું (માખાને વહન કરવા થામ
પ્રતિમાં)નું પદન અર્થથી ઉદ્ધાને પ્રાપ્ત કરેલ હોય જાવજવું નાજી
પ્રસિદ્ધ વાજેલો ઉદ્ધ એની છુદ્ધિને લીધે અનાજુથી એમાં જોલ છે

(૬૩) મુખ કામદૂષી પર્વતને તોડવા અશક્તિ થઈ—

અશક્તિને નાથ કરનાર ! દૃષ્ટિમારણી ઉત્સાહના સમુદ્રને નાથ કરનાર !, જ્યોત્ સનિગ્રહણી ભેગવાએલ તમ અસુખ દોષને કાઢે ઉત્સાહને લંચ કરે છે. મુંઝવણ કરનાર ! મેઘ વસ્તુએની પ્રાપ્તિને અશક્તિવાદી અભિમાન ધરનાર ! પ્રથમથી જ સ્તુતિ કરવા જવેલ ! યાત્રી યાત્રુર્મનિયતે પુણિષ્ઠાં સર્વેયગ્રા વલ્લેષદર્શિણા સ્વાત્ । સ્ત્રિને જ્યારે પત્ર અમર મીનશરિા ઉપર આવે ત્યારે સર્વ પ્રથમ દુઃખી થાય એવું બ્યોક્તિ સત્ત્વનું વાચ દોષથી થઈ જઈ જને કાચને નાથ કરનાર ! સપ્તર્ષિ તાપી યજ્ઞસેને જ કાચવા ચોખ છુદિ ધરનાર ! અસ્થિત નહી ઉપજનાર !, પાંચે દોષને લીધે મેઘ યીવે ગમન નહી કરનાર !, સૂરના પુત્ર ! (દે સનિ!) તું જ પાત્ર (મરહીનું કાચ ૭)

(૬૪) સર્વ જવલે પીડા કરનાર શત્રુ—

સૂરની પ્રભા (લેખ)ને દુષ્ક નવારનાર ! અક્ષત પોષ જઈ માલક કષ્ટ રમેલ દોષથી અમલ બેના કશ્વકનો અન્ત કરનાર ૭ એવે (સમસ્) સ્વામ્ય દોષને લીધે ચોડના કારણે અન્ત કરને દેવાનાર !, યતુના સમુદ્રને લાગવાથી યાત્ર ધરાનાર !, જાતે ૭ રિય ૭ના એવે, દૂર મઠ દોષને લીધે થઈ, જઈ જને કાચનું ખંડ કરનાર ! સપ્તર્ષિને કેવ ઉપજનારી છુદિ ધરનાર !, ચંદ્રને પ્રભાવ જને મેઘ સ્વામાને નાથ કરવાથી ચતુર ! દે જામ્લ —મરતકાચ કૈવ રહેલા દે શત્રુ ! તું જ પાત્ર.

(ઉપદ્રાસ પાત્ર).

(૬૫) અસુખના સમુદ્રના રેતુપૂત રેતુ—

અશક્તિને અન્ત અજનાર !, દૃષ્ટિમારણી કૃષ્ણારિ રસે, અથવા ૧૫ ૧૬ વેરે રસીના નિસ્વારને પામનાર !, રજુ કરનારા યજ્ઞ, મંત્રી વેરેનો પાત્ર કરનાર !, મેઘ વસ્તુની પ્રાપ્તિને અશક્તિવાદી

પાર્વતી વિદ્યાના ઝાઝામાં, જિંભામાં સૂઈ, ખાખરમાં
 બ્રહ્મા, ધનુશમાં રૂઢી બહેલામાં રાક્ષસ અને વહમાં વધ વસે છે
 નરવમાં બનતાર । મુઠ્ઠા કરવામાં ચર્મ પરાવનાર । પ્રથમથી જ
 સ્તુતિ કરવાને બેસેલા । ધર્મ બર્મ અને કામ એ ત્રણ પુણ્યાર્થનું
 ખંડન કરનાર । મોટી કાવળવાળા । અંધાર હોવાને લીધે પીર પુર
 ચોની છુદિને પણ કેપાવનાર । બ્યારે મદ્યની મેઝ પ્રભા હોય છે
 એવી રાત્રિને વિચરનાર । અને સૂઈ જતાં ચમન ત્યજનાર । બર્ષાવ
 રાત્રિર હોવાને લીધે તિવસે ચમન નષ્ટ કરનાર । હે ભવવ્યાગમ ।
 ભવ્યનીથી ઉત્પન્ન થએલ ।-હે રાક્ષસ । તું જન્મ પામ.

(ઉપદ્રાવ વાત્સલ્ય)

(૭) સુદર રત્નોનાં ધરેણાંના કિરણોની યેલિયો એવત્કર્ણ
 નેત્રો વશુ—

સુવશ્વ કમવળા વિસ્તાર તેવો સુવ જ્યાં બળપ પ્રકાશવાચી
 થાય છે એવા, મનોહર । બળવો બળિલાવક તેવ હોવાને લીધે પાણીન
 સમીપ થતનાર । સમુદ્રના મેલથી માન પરાવનાર । મેઝ કીડા
 રૂઢા । ત્રણે વર્મ (ધર્મ બર્મ અને કામ)નું પાચન કરનાર, ચંદ્રની
 વિશિષ્ટ પ્રકાશને કપ ઉપભવવા કુચક । બર્ષાવ વસુને (પશિમ દિશાને)
 પ્રાપ્ત કરીને કેવલ સુવશ્વ તેજ રહિત અને છે એમ નથી, કિન્તુ
 વંદ પણ જસત થાય છે પશિમ દિશાની યોગા વધારવા સિદ્ધ બાબત
 સમાન । હે હા—વશુ । તું જન્મવિદા રહે.

(૭૧) જ્યોત્સના અને કુશાવનાર થવન—

કમ્પાશ્વથી મેઝ । વિસ્તાર ગુહ્ય । ઉદ્વિગ્નન મહાદેવ
 નરવને ઉચ્છેદવા નજ સમાન । બર્ષાવ મૂર્ખા મદા નાર । મેષ
 મતિગુહ્ય । વાહુપ માત્ર સિવાય કશું ન જાતી રાક્ષસી ધર્મ બર્મ
 અને કામને બળનાર । મદાન કમતિ મેલવવા રહે પતેરને
 વિશિષ્ટ પ્રકાર કેપાવવા કુચક । સુખ તેમજ કપુર જોરે મધ

પૂજા ગુણ ।, અગ્નિમુખા વૈ દેવા સર્વ દેવોત મુખ અગ્નિ ॥
 જેવી કૃતિ દેવાથી સર્વ દેવોમાં મુખ્ય ।, પર્વ, વર્ષ અને કાળને
 પાલન કરનાર જતાં યોગદાતાઓ દાહક સંહિત એવમ દેવાને કારણે
 પર્વ વર્ષ અને કાળને ખંડન કરનારા તેઓથી સંપન્ન ।, વસ્તુમાયને
 દહન કરનાર દેવાઓ કૃષ્ણ વચન-ગોષ્ઠીમાં છે ।, વસ્તુદાન આપનાર ।,
 અગ્નિએ પ્રદાસ આપવાને કારણે વદ્યવાના શ્રવણમાં તેઓ મેદક
 અને સૂર્યના વખતમાં તેજ સંહિત । હે જા-અગ્નિ । તું બધા પાત્ર

(૧૮) પ્રાણીમાનવી જિંદગીના જાંત આજુનાર વચ—

અંધાકુનો જાંત આજુનાર ।, એનાથી હિસાહ નાહ પામે છે
 એવો, સુતેલા ફરી જાંત નદિ જેવી રીધ નિઘાસતી દેવોને લીધે
 છદ્ધિને મેદક કરનાર ।, સુખનો જાંત આજુનાર ।, પ્રાણીઓના
 ચમન તથા આચમન આકાશવા એનપિ અધિવાસ થરાવનાર ।,
 પ્રવચથી જ કીમ્મદિ કવેરે ન જાળી સહે એવો (જર્વાત મુલ્યની
 બીજને લીધે પ્રવચથી જ કીમ્મદિ નોષ થઇ ગયો ॥) થય વર્ષ
 અને કામ જે વસ્તુ પ્રજાપર્વનું ખંડન કરનાર ।, સમૃદ્ધિમાંથી કમ્પ
 શીખવવાની કૃતિ ગુણ । કાર્તિ સંહિત । સૂર્યના પુત્ર ।, પલ
 કરનાર દેવાઓ અનિચ્છનીય આચમન ।, હે હરે ।—વચ । તું બધાને રહે
 (વસંતીકર વાચન)

(૧૯) મંત્રના મુખ્ય ગોણાવાળા શરૂઆત—

અંધાકુનો નાહ કરનારા આચમનવાળા વચને વિસ્તાર ગુણ
 બનાવનાર । કારણ કે અંધોને ચારવાથી થમને સદાચ મને છે.
 જાણે રાસસ જલેકામા રાક્ષસ અને વદ્યજ વજ્ર વસે છે. એનું
 કથન દેવાથી નહેમના ઝાડ પર પ્રીતિ થરાવનાર ।,

મહું વસ્તુ છે ૩—

ચિહ્નો રસર મોરી, દુરો સિંધે વિહી પછાસમ્મિ ।
 મપૂરપમ્મિ રહો જવસે રવસો રહે જવસો ॥

ધારણ કરનાર ! કમળના વનોના સમહનો નાથ કરનાર ! જોનારના
 ચન્ને દરણ કરનાર !, મધ્યમાં જાગે ધારણ કરનાર !, જાગે
 જાગવામાં રૂંધે ધારનાર !, સર્વે દુનિયાના જાનમાં જાગે !, ધર્મ,
 જર્મ અને કામ એ ત્રિવર્તને જાગનાર ! મદની કમતિ પ્રાપ્ત !
 વીરો (મુખ્યો)ની જીવિને ક પાવનાર !, કારણ કે સત્તુના વિ ત્ત મદ
 જાન દેશમાં મરેલા સુમરોનું મન મેળનું રહીત કરવાથી જોત પ્રાપ્ત
 છે (ધર તાર જાગ્યાં છે) જાગે પૂર્વ કરનાર (ત્ત પુર પાડનાર !)
 જાગેની ઉત્પત્તિ કરવામાં મેળ ! જાન વજેરની લક્ષ્મીની પ્રથમ
 કરવામાં જાગ્યાથી સિદ્ધ મરેલા જાગ્યા સમાન ! દે લેણ - તર્ક !
 તું જાગેના રહે

(૭૫) વિવેકમાં વિવેકતા જાગનાર મધ—

વાચાદ જાગનાર !, જાગેનાર જે માણસ પ્રથમ પ્રમાણે મુખ
 (નિર્મારિને) મેળનાર જોય છે તે પણ કદ પીવાથી મંત્રણ વર
 જેમ જાગે તેમ વિવેક જાગે છે જેના લીધે વિષ્ણુ વિસ્તાર
 રહિત જાગે છે જેનો કારણ કે મદિય પાન કરીને મસ્ત જોવા
 મુખારજીને જોઈને કરેલા દેશવન કાવિને દારિદ્ર્યને જાગે નાખી
 લી જેમ લાંબમાં કમળ છે ઉદ્યોગમાં મેળજા ઉત્પન્ન કરનાર !
 જાગ્યા કમાથી રહિત (ગુરુના મુખ) વિત્તોને ધરનાર ! કાર પીવાથી
 પ્ત જાગ્યામાં જાગે દેશને લીધે મનેદ્ધ મતિને નાથ કરનાર !
 હું રાજા પુ વરે જાગે કરવાથી જાગેનાર મુખ ! પ્રથમથી
 વજેરના મેળ !, મર્મને નાથ કરનાર !, કામરેને જાગે કરનાર
 મેળ કરનારને જાગે વિવેક મુખનાની (મિત્રનાની) જીવિ જાગનાર !
 જાગેની ઉત્પત્તિ મેળનેલા, જાગે લક્ષ્મીનો વિવેક જાગ્યામાં મંત્રણ
 સિદ્ધ જોવા જાગ્યામાં સમાન !, દે લેણ - તર્ક ! તું જાગે જાગ
 (મર્મનામાં વજરનેલા વિવેક છે)

(૭૬) વાંચિત જાગેને ઉત્પન્ન કરનાર મુખ્ય—

દેશ જાગેનામાં મેળ !, વિસ્તારવામાં મેળ વજેરની પ્રાપ્તિ,

સુનેપનો લાખ કરવા સિદ્ધ જાત્યાર્થ સમાન । સોમ એવા અપસ્માન
પરાખાર । હે હરે !—વાયુ । તું જવ પાત્ર.

(૩૨) દમનું ઘન જાણવા તપર જનેથો કુબેર—

સુવર્ણ અને ચનથી નિસ્તાર ગુહા । ઘીઝઝસજા મહુરિવનો
મિત્ર દોષને લીધે મદાતેવને જોવાથી સ્નેહ પરાખાર । સપ સિંહના
લાચીઓવા જઈ પરાખાર । કૈષક કીમ્બ ગુહા । પર્વ, જર્વ અને
કામરૂપ જો પુણ્યર્થને જાખાર । અર્થોત્ દમનું ઘન જાણવાથી
પદમ અને કામને પશુ જાખાર કહેવાય. મહેસ્ટરનોનો કામ કરવામાં
શરૂ । સર્વશૂર્વ શરિયતા શરિદ્ર અવસ્થા દોવાથી શરૂ પુણ્યથી
સત્ય જ દોષ છે. અપચ વસ્વાર્થ સ જ વીરિત જેના પાસે
ધન છે તેજ પડિલ એવું ક્યન દોષને લીધે જા જાણવાથી
શુદ્ધિ જાખાર । મદ્યઅર્થો કૈષક । લક્ષ્મીનો લાલ જાણ સિદ્ધ
જાણાય સમાન । હે સોમ ! કિતર રોચના ઉદા-નેમયસુ । તું
જવ પાત્ર.

પદનું વર્ણન પૂર્વે (પાર તા જર્વમાં) કરી દર્શિતુ દેવથી
જદ્ધિ તે કાઢી દેવમાં જાને છે

(૩૩) વિભવંત (વિમાનને) ને અર્ધકૃત કરનાર અર્ધત—

કામજુથી કૈષક । ઉદ્ધ જેવાથી સંઘાન ગુહા મયુજ છે એવો,
મનોહર । સુખનો નાથ કરનાથ શતુ સપકને (ધનચેત્ત સૈન્ય)
નિવાસના માન પરાખાર । કૈષક કીમ્બ ગુહા । પર્વ, જર્વ અને
કામ એ જો પુણ્યર્થ (વિવર્વ) ને જાખાર । મદ્યન કલિતિ
પ્રાપ્ત । લક્ષ્મીર । અમુરોના ગુદમાં જામ રહેનાર । અમ્બાકા ।
અમ્બા-લાખોથી પ્રખ્યાત એવો ગુદરર્થિત જેનો નિવાસ છે એવો
હે કાપ-અપત । તું નાચન કરનારનું રક્ષણ કર.

(૩૪) પૃથ્વીના જાનકને નિસ્તારનાર વર્ધા—

કાનના પાસ કાઢી નાખવાને સુવર્ણ એવો અર્ધ-કૃતી ખર્ચે

જ્યેની શાસા વધે છે એવા, જર્ણાત્ સિદ્ધના ભગથી તાજ પાસને
કાખારા હોય। જાવી નહીં યજ્ઞવાથી ખર્જત અને જ્યેને કષ્ટ નુકસાન
પહેંચે નહીં ખજાલિને મારવામાં મતુર।, જમવા પુરખો જાદતિ
સીદ્ધાર સિદ્ધ વખેરે જાજ લાગમા જોડાય છે। ઇત્યાદિ જન
હોવાથી મેન સિદ્ધાતમાં સુખના વાદન તરીકે પ્રસિદ્ધ।, હે હરે—
સિદ્ધ। તું જન પામ.

(જ) મરણથી મરન કરવામાં કુસલ એવો જાણી—

જનજ્યથી મેષ। જર્ણાત્ પચામ્યાલુ જમવા જાદમ્યાલુ
સંતક। જાવનાં લક્ષણ જાણપતાં જાણિયાન મિતામણીમાં મોહેમંદા
જામ મદારાજ ૩૩ છે ૩—

પચમદસ્તુ હસ્પૃષ્ઠમુલપાર્શ્વેષુ પુષ્પિતઃ ।

પુષ્કોરા સુરકેશાસ્યૈ સિતૈ સ્પાદપ્તમક્ષ ॥

દાવ પીક, મુખ અને પાસા એના પુષ્પ હોય તે જાણી
પચમદ કહેવાય, અને એના પુષ્ક, જાની, ખુર વાળ,
અને મુખ પિત્ત હોય તે જાદમ મળતા નામથી જોડાયાય છે
જાવી પુક અને પાર્શ્વભાગે વિદ્યાજ। મનોહર। સ્વરની મુખ
જાણાર મરન કરનાર। વેગથી દાથીને જલુ જલવાની જાણ
પરાખનાર। મેષ કોમ પરાવનાર। લક્ષ્મીનો લાભ કરનાર હોવાથી
ધર્મ જર્મ અને કામ જે જલુ પુરુષાર્થને જાણનાર। મદાન જેનિ
આત। પચમ મુખ।, પ્રદાર લાગવા જર્ણા પેલાના નાખાને પુકપાંથી
જદાર જાહ જનાર હોવાથી પેવ મુખ।, વાવુના જેવા વેગ મુખ।
પસ્યામ્યાસ્તસ્ય મેદિમી એના પાસે મોડા તેની પૃથ્વી.
એવુ જન હોવાથી જાવનાં લક્ષ્મીનો લાભ કરાવવા જાણસિદ્ધ
જાણાર સમાન।, હે હરે—જાણ। તું જન પામ.

(૮) માલતા પવત સમાન ઉચ્ચ દસ્તી—

જાણવીવ।, મતુરેમ હોવામાં મેષ। વિસ્તાર સંપત્ત।,
જેનારને વિચિત્રતા જલમ કરનાર। મનોહર મતિમુખ। જેનાથી

કરાખાર !, ઇંદિયોને જાનકા જાખનાર ! જોગિની પ્રાપ્તિ કરનાર !,
હાથોએ નરે પૂજા પ્રાપ્ત ! જર્ણોત્ હાથી નરેરે જાખનાર !,
મેધ મેધ દીપ્તિ જ્યે છે તે નરે પ્રાપ્તિને જાખનાર ! મેધા મેધા
ઉત્સરોએ ઉદય કરનાર !, મુખોએ પીરજ ઉપજવનાર ! જર્ણોત્
ચોનાના (પનના) લેખણી મુખે મુદમાં પેરે પરી લોડે પ્રતિ
સુખના, ઉચ્ચ પદાર્થ !, ઉચ્ચ લક્ષ્યોને મેળવનાર સિદ્ધ જર્ણોત્
સમાન ! હે કાવ્યાણ-મુખર્થ ! તું જન્મ પામ.

(૭૭) મર્ણોત નથી ઉદયવનાર સમુદ્ર—

નેતા જ્યે જન્મ છે એવો, મેધ લક્ષ્યવળા સારસ જ્યે છે
જર્ણો એવો, જર્ણો સરસ્વાત્ એવું નામ લેવાથી મેધા મેધા
સરસ્વતે છે એવો એવો, જર્ણો રિષ્ઠ નિદ્રા લેડે એવો, જર્ણો ઉપજવનાર
લેખણી ઇંદિયોને મૂર્ખો કરનાર !, સર્વ (દરેક જાતની) જાતિને જોડવા
સંનથી સર્વ પરાખનાર !, મેધ જાપિયજા દેવો ગુહ્ય !, જર્ણો
જર્ણો જને જ્ઞાન જો જ્યે પ્રાપ્તિને જાખનાર !, જર્ણોત્ જર્ણોત્ જર્ણો
જાપવાથી લેવ જર્ણોત્ જર્ણો જર્ણો જને જ્ઞાનને પદ્મ જાખનાર !, મેધા
ઉત્સવ ગુહ્ય !, જર્ણોત્ ઉત્સવ જર્ણો જર્ણોત્ની જોડ જાપવાથી લેવ
ગુહ્ય !, જર્ણો જન્મ જાખનાર !, મેધ જર્ણોત્ની ઉપજિ કરવા ગુહ્ય !,
હે કાવ્યાણ-જર્ણોત્ મુખર્થ ! સમુદ્ર ! તું જન્મ પામ.

(૭૮) જર્ણોત (પશુખાસિ)ને જાપવાથી જર્ણોત પરાખનાર નજાર
હાથોએ નરે મેધોત્ની જર્ણોતને જર્ણોત્ કરનાર સિદ્ધ—

દરેક જન્મ પશુઓએ વિનાશ કરવા સમર્થ જિજ્ઞાસુ
મેધ !, ઉત્સવના નિસ્વાર ગુહ્ય !, દીપ્તિ પરાખનાર !, જર્ણોત્
હાથોએ નરે કરવાથી સર્વ પરાખનાર !, મેધ જર્ણોત્ ઉપજ
પરાખનાર !, દિસક લેખણે લીધે ચેતાના જને પરાખ જ્યે પ્રાપ્તિને
જર્ણોત કરનાર !, મેધ ઉત્સવ ગુહ્ય !, જર્ણોત !, જર્ણોત્ જોડ નથી
પાખનાર !, જર્ણોત્ જને મેધાણ ગુહ્ય !, જર્ણોત્ મેધા જર્ણોત્ની જને

જન્મ, છપ્પ, નદ ઇત્યાદિ મનસિક વચનો ઉચ્ચારવાથી મધ્ય, ખીજોત્તર વિસ્તારગુહા, મુદર ચન્દ્ર કરનાર । દેખાતમાં મનોહર । જ્યમશર્મા દરવા (ઉડવા) સુંબી કરી જરનાર । બેપ કોમ કરનાર । ખર્ચ કરી અને કામ એ જિવર્તનું કમન કરનાર । દોવાથી જ્યે પુરુષાર્થનું ચાલન કરનાર । ધનિક માણસો પાસે જનાર । બીજાથી કરનાર । નીચ વર્ણ દોવાથી સોમશ્યાનું જ્યુકરણ કરનાર । તાપસોના જામનેમાં સાંભળવાથી ઉચ્ચ શાસ્ત્રોમાં વિચ્છેદ । હે હૃદે—
ચેપ । તું ત્વ પામ.

(૮૪) ચિત્તિપ્રકારના દ્વિસંકપગુજોના જામવશન અરણ્ય—

જ્યાં કલક જણાવનારા જામજી પ્રધાન અને વિસ્તારગુહા વાંચાએ વધા સિદ્ધ વસે છે એવું દાવીઓથી મન પરાક્ષાર । દ્રવ્યથી જ જ્યાં દેખાતા પ્રવેશ ન કરી શકે એવું ત્યાં જાતી પહેસે માણસ જ્યે પુરુષાર્થ નહીં સાધી રાજાથી જિવર્તનું ખંડ કરનાર । મેઘા પ્રમાણગુહા । મેઘા મુખ્યોની શુદ્ધિને જલ કપાડનાર । ઊભ જોઈથીજોની પ્રમાણે પ્રસરાત્મા । જર્ણાવ રાત્રે ત્યાં અનેક જોઈ ધોમે પ્રમાણ દે છે જ્યાં પરીક્ષાની અને રહ્યોની મેપ સુખ છે એવું જરા વચેરની સિદ્ધિ કરનારા શાદિ નામાર્થનું વચેર જાવિમે જ્યાં વસે છે એવા હે કાન્ધાર —અરણ્ય । તું ત્વ પામ.(ઉપદેશવાન)

(૮૫) જ્યાં નિર્મળ પાણીમાં જપ્તરણો વિદ્યાસ કરે છે એવું માન કરેાવર—

શુદ્ધ કર્મોના વિસ્તારથી પીતવર્ણ । જલવા જગમાં કીમ કરનારા દસ, ચક્રાક વચેર પગુજોના જામજી મેપ । સર્વ જપ્તરણોના પરિવાર ગુહા પદ જ્યાં જલકોમ કરે છે એવું, મનોહર । જગમાં પ્રવેશ કરનારા વનમળેથી ગુહા । કીમથી મેપ । ચાન સુરેતરમાં સ્નાન કરનારા સત જાવિ અને દેવતાઓના જ્યે પુરુષાર્થ સિદ્ધ જવાથી જ્યે પુરુષાર્થને જાખાર । જામક કરતાં

રાખ્યો: વિજય મેળવી ચર્ચે પરાને ઉ એવો, નિવરતે જાણાર !
 મેણી જંગમ પરાવનાર !, લોભ જંગમવનાર લોભથી રૂઝ મુખોની
 સુદિને પશુ કેવ જંગમવનાર !, કાર્ત્તિ અને પ્રતાપ ગુહા !, સોમોદ્ગમ
 (સોમરોડથી જંગમ વએલ) નામ લોભને લીધે જાણાર (ને) થી
 સિદ્ધ છે જન્મ એવું એવા લે જાણાર !—જન ! તું કહુને હર.

(૮૧) એના બંદા જાણી સુને વિરાજે છે તેવું કમળ—

જન્મવ મુખ ! એને વિરાજારા સંક સર્વર્થ નથી એવું ઉદિયોને
 જાણાર જાણાર ! ચંદ્રેહર જન્મવનાર જાણાર એના જાણાર થી ચર્ચે
 પરાવનાર !, કૈર સુદિ ચોખ !, રેણાની પૂજના કરવણ લોભથી
 થર્મના પ્રયોજન થય ! કમળી સુદિ કરનાર !, જાણાર જાણાર
 જંગમ વએલ લોભથી એના વિસ્તાર ગુહા ! હ સ, જાણાર (જાણાર)
 વએરે જાણારને કેવવનારી જાણાર જાણાર કરનારી સુદિ જાણાર !,
 જાણાર જાણાર જાણાર કરેલ !, સર્વોત્તમ થઈ જાણાર વિરાજારી જાણાર
 જાણાર પ્રસિદ્ધ !, લે જાણાર !—સર્વવિરાજી કરનાર ! તું જાણાર જાણાર.

(૮૨) જાણાર જાણાર ચર્ચે પરાવ સર્વ—

જાણાર જાણાર લોભને લીધે જાણારને હર કરનાર ! જાણાર વિસ્તાર
 ગુહા ઉદિયોને જાણાર મૂળી જાણાર !, જાણાર બંદા જાણાર !,
 જાણાર વિરાજારા !, પ્રયોજથી સુદિને જાણાર !, હિંદુ લોભથી
 જાણાર અને જાણાર જાણાર કરનારી જાણાર જાણાર પુરુષર્થનું જાણાર
 કરનાર !, એના જાણારના જાણાર વિરાજાર કેવ જાણારનાર ! જાણાર !,
 જાણાર જાણારના જાણારના જાણાર વિરાજાર કરનારી જાણાર જાણાર
 જાણાર જાણાર છે જાણાર જાણાર કરનારી જાણાર જાણારના પુરુષ
 પરાવનાર ! જાણાર જાણારના જાણારનાર વિરાજાર કરનાર જાણારથી
 સિદ્ધ જાણાર જાણાર સમાન !, લે જાણાર !—સર્વ ! તું જાણાર જાણાર.
 (જાણાર જાણાર).

(૮૩) જાણાર જાણાર જાણારના જાણારના જાણારના
 જાણારના જાણાર—

જન છવ, નદ છત્યાદિ મગધિક વચનો ઉચ્ચારવાથી મખ, પ્થીઓના વિસ્તારબુદ્ધ । સુદર કબ્દ કરનાર । દેખાવમાં મનોહર । આમસમાં કરવા (ઉચ્ચ) સંનધી વર્તે થરનાર । દેખ કોમ કરનાર । ખર્તે ખર્તે અને કામ જે જિવર્તનું કથન કરનાર દેવપ્રાપ્તિ જ્યે પ્રાપ્તનું પાવન કરનાર । ધનિક માંકુસો પાસે જનાર । બીજાથી જી કરનાર । નીચ વચ્ચે દેવપ્રાપ્તિ સોમજવાનું જનુકરણ કરનાર । વાસોના આમસોમાં સાંભળવાથી ઉચ્ચ સામોમાં વિચ્છલ । હે હરે — સેપ્ત । ૬ જન પામ.

(૮૪) ચિંતિતપ્રકારના દિસકપગુઓના આમસસુત અરકુષ—

અર્થ કસક ત્કુલનાય જાણજી પ્રધાન અને વિસ્તારબુદ્ધ વંદ્યઓ તથા સિદ્ધ વસે છે એવું દાણીઓથી વર્તે થરનાર । પ્રથમથી જ અર્થ જાણો પ્રવેશ ન થઈ કહી એવું ત્યાં જાણી પડેશે માંકુસ જ્યે પ્રાપ્તનું નહીં સાધી રાજાથી જિવર્તનું મંત્ર કરનાર । મેઘા પ્રમાણબુદ્ધ । મેઘા સુખ્યોની સુદિને વચ્ચે કપાવનાર । કીમ્બ જોઈથીઓની પ્રમાણે પ્રસરાવનાર । અર્થાત્ રાત્રે ત્યાં અનેક જોઈ થીઓ પ્રમાણ દેડે છે અર્થ વર્તોની અને જ્યોતી મેખ યોગ છે એવું પારા વગેરેની સિદ્ધિ કરનારા બ્યાદિ નાગાણુ ન વગેરે મુક્તિએ અર્થ વસે છે એવા હે કાન્તાર ।—અગવ । ૬ જન પામ.(ઉચ્ચાસવાચન)

(૮૫) અર્થ નિર્મલ પક્ષીમાં અપ્પરાઓ વિદ્યાસ કરે છે એવું માન સરોવર—

સુવર્ણ કમ્બોના વિસ્તારથી પીતલર્ણ । અવવા જનમાં કીમ્બ કરનારા હસ, રાજાક વગેરે પગુઓના અવાજથી લેખ । સર્વ અપ્પરાઓના પરિવાર બુદ્ધ ઉદ્ધ અર્થ અલકીમ્બ કરે છે એવું મનોહર । જળમાં પ્રવેશ કરનારા વનમલેથી બુદ્ધ । કીમ્બથી લેખ । યાન સરોવરમાં સ્નાન કરનારા સત્ત મુક્તિ અને દેવતાઓના જ્યે પ્રાપ્તનું સિદ્ધિ જવાથી જ્યે પ્રાપ્તનું આપનાર । આકાસ કરતાં

અમલો વિના યેજની કર્મ થયને ઉ એવે, તિરતે જાજાર ।
 મેહી ઉચ્છા થયજાર ।, લેખ ઉપજાવનાર હોયથી હર મુખોની
 કુદિને જદુ કેપ ઉપજાવનાર ।, માર્તિ અને પ્રતાપ મુખ ।, સોમોદ્ગ્રહ
 (સોમદેવથી ઉત્પન્ન થએલ) નામ હેતુએ લીધે જાગરમ (વે) થી
 સિદ્ધ છે જન્મ એવું એવા હે કારણ — જન્મ । તું કહુને હર.

(૮૧) એના બંદર લક્ષ્મી કુને તિરાતે ઉ તેવું કમલ—

જન્મત મુખ ।, એને વિશાલતા ત્રી સમર્થ નથી એવું ઉલ્લિને
 જાનંડ જાગનાર ।, મનોહર કન્ધણ્યા જમરાએના અથકથી રૂપ
 થયજાર ।, મેહ સ્તુતિ એવું ।, દેશાની પૂજના કરકાશુન હેતુથી
 થર્મના પ્રયોજન રૂપ ।, મયની જુદિ કરનાર ।, જગત જગત
 ઉત્પન્ન થયેલ હોયથી એવા વિસ્તાર મુખ ।, હ સ, ત્રાચા (મખા)
 વગેરે શક્તિએને કેજવનારી જગત વચન કરનારી કુદિ જાગનાર ।
 જગમાં જ મ પ્રાપ્ત કરેલ ।, સર્વોત્તમ કર્તા કૃષ્ણ વિમલની દેશના
 લાક્ષણી પ્રસિદ્ધ ।, હે કારણ — સર્વશક્તિથી કમલ । તું જન પાત,

(૮૨) કિહા ઝેરથી કર્મ થયનાર સર્વ—

જગતના શુદ્ધ હોયને લીધે કમલકુને હર ક નાર ।, રક્ષાના વિસ્તાર
 મુખ ઉલ્લિએને જન્મત મુખ જાગનાર ।, મુખને બંદ જાગનાર ।
 જગતના વિપ્રસમાન ।, પ્રથમથી સુલિને જન્મેલ ।, દિશા હોયથી
 પોતાના અને થરને વધ કરવાથી જન્મના મહે પુરુષર્થનું ખંડ
 કરનાર ।, મેહા કૃત્તરોના કૃત્તરમાં વિદેવ કેપ ઉપજાવનાર મુખ ।
 કરકો કૃત્તરોની શાખામાં જ સર્વ હક્તિએ પડવાથી જનનાં લેખ
 ઉત્પન્ન થાય છે. જનનો જોગ કરવાથી વલુ વડે જાગવાની પુષ્ટિ
 થયજાર ।, જન્મ હોયની હજાબાદીનો વિનાશ કરવા જાગથી
 સિદ્ધ થએલા જાગ્યાનું સમાન ।, હે હરે — સર્વ । તું જન પાત
 (હસ્ત વચન).

(૮૩) મોખની કૌતિથી જાગરના કુસુમની સમાનતા
 થયજાર પાત—

જળ, છત્ર, નદી કાંઠાદિ મરચાંબિલ વસ્તુઓ ઉપચારવાથી જપ્ત, પશીઓના વિસ્તારગુણ । સુદર સખ્દ કરનાર । કેળાવનાં મનોહર । જ્યાંયનાં દરવા (કાંઠા) સંનધી મર્વે ધરનાર । દેખ ફીડ કરનાર । ૧૪૦ જર્મ જને કામ એ તિવર્તનું કમન કરનાર હોવાથી જ્યે પુણ્યર્થનું પાલન કરનાર । ધનિક માંકુસો પાસે જનાર । બીજાદીથી કરનાર । નીચ વસ્તુ હોવાથી સોમલતાનું જનુકરણ કરનાર । વાસ્તોના જામમોનાં સાંભળવાથી ઉચ્ચ સમ્મોનાં વિચલણ । કે હરે — સેપ્ત । તું જળ પાત્ર

(૮૧) વિનિષ્કારના દ્વિસકપયુજોના જામવસ્તુ અરણ્ય—

જ્યાં કચ્છ જણાવનારા જવાબથી પ્રધાન જને વિસ્તારગુણ વાંચ્યો તથા સિદ્ધિ વસે છે એવું હાથીઓથી મર્વે ધરાવનાર । પ્રથમથી જ જ્યાં કેળવો પ્રવેશ ન મર્વે હો એવું ત્યાં જાતી પડેશે માલુસ જ્યે પુણ્યર્થ નહીં સાધી રાગથી તિવર્તનું મંડન કરનાર । મેઘા પ્રમાણગુણ । મેઘા સુખ્યોની સુદિને વસ્તુ કપાવનાર । દીપ્ત જોઈથીઓની પ્રમાણે પ્રસરાવનાર । જર્મોત યજ્ઞે ત્યાં જનેક જોઈ પોતો પ્રમલ દે છે જ્યાં પરિવાની જને વસ્યોની મેખ સોજા છે એવું પાયા વનેરની સિદ્ધિ કરનારા યદિ નામાણુ ન વગેરે જાવિઓ જ્યાં વસે છે એવા કે કામ્પાર — અરણ્ય । તું ત્વ પાત્ર (ઉપદાસવાક્ય)

(૮૨) જ્યાં નિમળ પાણીમાં અપ્સરાઓ વિદ્યાસ કરે છે એવું માન સદૌવર—

સુવર્ણ કચ્છોના વિસ્તારથી પીતલર્ણુ । જાણ જાગનાં ફીડ કરનારા હસ, માલ્યાક વગેરે પશુઓના જવાબથી જપ્ત । સર્વ અપ્સરાઓના પરિવાર ગુણ ઈદ જ્યાં જલકીયા કરે છે એવું મનોહર । જગમાં પ્રવેશ કરનારા વનવળેથી ગુણ । ફીડથી મેખ । યજ્ઞ શરોવરમાં સ્નાન કરનારા સાત જાવિ જને રેખાઓના જ્યે પુણ્યર્થ સિદ્ધિ વવાથી જ્યે પુણ્યર્થને જાખનાર । જ્યાંય કરતાં

રાબ્બો વિશ્વ મેળની ચર્ચે પરાને ૭ એવો, વિશ્વને જાણનાર, મેટ્ટી જેવો પરાજનાર, યોગ જેવળવનાર દેવતાઓ આ મુખ્યોથી સુદિને ૫૫ ૭૫ જેવળનાર, જાતિ અને પ્રતાપ મુખ, સોમોદ્ગમ (સોમનેતાથી જે પલ વળેલ) નામ દેવતાને લીધે જાગમ (વે) થી સિદ્ધ ૭ જન્મ એવું એવા દે વારણ—ચર્ચ । ૬ વચુને ૬૨

(૮૧) એના બંધ બંધથી મુખે વિશ્વને ૭ તેવું કમળ—

જાતિ મુખ, એને વિશ્વનામના બંધ સમર્થ નથી એવું ઉદિવિને જાતિ જાણનાર, મેટ્ટી સમજાયા અપરામોના અમલથી ચર્ચે પરાજનાર, મેટ્ટી સુતિ મેટ્ટી, દેવતાની પુજના મારલમુન દેવતાથી મર્મના પ્રયોજન ૧૫ ૭૫ મળી સુદિ કરનાર, જાગમ જાગમ જેવળ વળેલ દેવતાઓ મેટ્ટી વિશ્વનાર મુખ, ૬૨, ૭૫ (ચર્ચ) વચેરે પદ્મિને ૭૫જનારી જાગમ વળેલ કરનારી સુદિ જાણનાર, જાગમ જાગમ પ્રાપ્ત કરેલ, સર્વોત્તમ વર્ણ જેવળ વિશ્વનારી દેવતાના લાક્ષણી પ્રસિદ્ધ, દે સારણ—સર્વવિશ્વથી કમળ । ૬ જર્ણ પાલ

(૮૨) જેવળ જેવળી ચર્ચે પરાનાર સુર્ચ—

જાગમ મુખ દેવતાને લીધે કમળને દૂર કરનાર, રજાના વિશ્વનાર મુખ ઉદિવેને જાગમ મુખ જાણનાર, મુખને બંધ જાગનાર, જાગમના વિશ્વનામના, પ્રયોજથી સુતિને જાગેલ, દિશ દેવતાથી જેવળના અને પરાને વળે કરનારી જાગમ વળે પ્રાપ્તવું બંધ કરનાર, મેટ્ટી જેવળના જેવળના વિશ્વ ૭૫ જેવળનારના, ૬૨ । મારલમે જેવળનારી રજાનાના જ સર્ચે દિશને પાપથી વળેલ લેખ જેવળ વળે ૭ પજાને જેવળ કરનારી વાયુ વળે જાગનારી પુદિ પરાજનાર । જાગમ જેવળની રજાનાનાના વિશ્વ કરના જાગનાથી સિદ્ધ વળેલ જાગમ સમાન । દે દેર—સર્ચ । ૬ જર્ણ પાલ (૬૨૫ વળ)

(૮૩) જાગમની કાલિથી જાગના મુખથી સમાનના પરાજનાર પાપ—

(૮૮) લોકા નગરીના ઉપવનની વૃક્ષિકાને જાલકૃત કરનાર
હનુમાન—

પેતાના સ્વામી (રામચંદ્ર જાગર સુખીન) ના કુકમનો જાલક
કરવામાં વિચરુણી, જુમાટના ચન્દ્રી પ્રધાન । લોકાને વીરવી વણ
સેવા મેઢા પુન્ધાના વિસ્તારગુણ । પુલકમાં જાલ નામના રણસેનો
વધ કરનાર । પ્રાણધારી હોવાને લીધે સી સમાજમનો નિરેષ કરવા
સંભવે કરે કરનાર । શેષ જાળની હમ્મલ થરાવનાર । જર્મને માટે
કાળની પસ્વાલ નહીં થાવનાર । રાજ્ય કારીને સમુદ્રને જોત્તરગી જનાર ।
જાલેક સુખદ । રણસેવાથી હોય નહીં પામેલ । પતન (પિતાનું નામ
કે) થી જન્મ થારણ કરનાર । રામચંદ્રની સાક્ષાત્ લગ્ની જેની
સીતાની પ્રાપ્તિ કરાવવા સિદ્ધ પદ્ધતિ સમાન । હે હરે !—હનુમાન ।
તું જાળ થામ.

(૮૯) વિવશ સુખરૂપ તપાને દાર કરનાર વિવાહમહોત્સવ—

હીં કો, જોખા વગેરે ચન્દ્ર પદ્મથી શેષ । ચંદ્રવાજોથી
ચન્દ્રને જાલકૃત કરનાર । જાલવા વાગુણ । હું જોતના વગેરે
થી રીતે જાલ સુકુ જેવી રીતે જોરેના ચન્દ્રમાં તક ઉપજાવનાર ।
જાલવા મહાસેવના જાલમાને પક્ષ મેઢા પમાડનાર જાલવા સ કરે પક્ષ
(પતનને જાલ કરવા જાલ) પાલિ સુકુ કરું કરું. પવલ જાલ
જાને વાલિ જાલ જાલજાલની મનોકર । કલકરકિત । રેવ, મુર વગેરેની
પૂજાથી સુખા । શેષ હીમાસુકા । જોખા વિવાહને જર્મરૂપ માનેલ
હોવાથી જર્મ માટે જાલિલાવા થરાવનાર । કારીર પુત્ર ઉત્પન્ન
કરવાની સુધિ જાલનાર । કાર્તિક જાને પ્રતાપસુકા । ઉત્તર જાલની
પ્રાપ્તિ કરાવવા ચન્દ્રીસિદ્ધ વગેરે જાલમાર્ગ સમાન । હે હનુમાન—
જાલના ઉત્સવ । (વિવાહમહોત્સવ) । તું જાળ થામ.

જ્યુ મેઘા પ્રમાણુગુહા । રાજકેષ પશ્ચિમે ચાલ સરોવર તલમે નેરે
નદિ જ્યાથી રાજકેષ વેરેરે નદિ વમન કરવા હુદિ જાખાર ।
જળના પ્રમાણથી મધ । જ્યાં ગુહાપતિનું જાગમન થાય છે એવું નેરે
છેના જાગમનથી ગુહા જાગમન જ્યુ સમજી કાઠ છે તે જ્યુ
પ્રાણના જાગમતા વધિપ્રોગ્યાપાત સર્વ પ્રાણીએ જાગ્યા
જને વસિષ્ઠ પશુ જાગ્યા જા પ્રમાણે જ તેનું વેધપદ જાગ્યા
સુદા વિદ્યેશ્વરી કથન કરેલ છે

(૮૧) સુગ્રામે સંઘાત જાગમનનાર પદ્ય—

સુગ્રામસ્ત્રી મેધ જાગમનગુહા । જળનો નાક કરનાર । સુગ્રામે
સમજીને કાખાર । જ્યુ કર દોષને લીધે વર્તનમાત્રથી ગુજ્જ-
નાર । જેનાથી જાગમનમાં જ્યાં કાઠ છે એવું ગુદમાં પૂજ
મેળવેલ । જ્યાંની ગુજ્જા ઉપર વરસનાર । રૂબ જને કથ
જાગનારી જાગમનથી ગુહા । મુજ્જા જાગમનના સુગ્રામે પીરજ
જાખાર । જાગવા રાજા પજ્જા સુગ્રામી હુદિને મુજ્જનાર ।
કાર્તિકે જને પ્રદાનગુહા । જ્યાંની કુદીને લાગ જાગવા મંત્રથી
સિદ્ધ મેળે જાગવા સમાન । હે વર્ત-મુજ્જા । હું જ્યુ ધમ

(૮૨) પાપપ્રદિત વેદા વિદ્યાને જાગનાર વેદ—

જ્યુ રાત્રિજ્યુ જાગવા વેદે જેવા રાજાથી પ્રથમ પાપવિદ્યાર
કરનાર । વેદા પેદા જાગના નિત્યગુહા । સુગ્રા(વેદ)મદ્યાકાથી પૂજ
મેળવેલ । જ્યાંજ્યાં વેદા । પદોપકાર કરીને મર્મનું કર્મ કરનાર ।
રોગીએની મિત્રિસા કરી ગુપ્તજ રૂબ મેળવવાથી સમજી પ્રાપ્ત । વચના
કામમાંથી જ્યુ કીત્તીને પાવસને જાગનાર દોષથી સમજી ।
કીર્તિસંખન । સુગ્રામ વરક જાગુદ વેરે વેદા પ્રથમ નિગ્રજ ।
જને પ્રમાણે મેળવેલ । હે જાગવા-રોગી પ્રમાણાર । વેદ ।
હું જ્યુ ધમ

કનકાર । જાને સિદ્ધિએન વિચારથી પ્રતાપ્યો નાહ પણ મએશ
 ઢેચથી જાતિ મીત ।, મતલબનો એનાઈનરૂપ કમળવનના સમુદ્યો
 વિષ્ણુનારા સિદ્ધિએન વિચાર (સર્વ) પ્રકાસતાં જનન દર્શનરૂપ
 જાણીયએનું તેજ નહોતું, કિન્તુ તેમના જાસ્ત થયા પછી જનન
 સ્થિતિએ વિષ્ણુ થયો છે.

મહુ પદ્ય ૭ ૩—

સુરન્તિ શાલિસયોગા સામ્પર્ક દક્ષિણાપય ।

ચૂનમસ્તં ગતો વાલી સિદ્ધસનો દિવાકર ॥

હાલમાં શક્તિયુ વિશાખા વાદિરૂપ આગ્રીવાએ પ્રકાશિત
 થાય છે તેથી હું માનુ છું કે નાની વાલી સિદ્ધિએન નામે
 મુર્તિ જસ્ત થયેા હશે.

જન દાર્શનિકના શાસ્ત્ર । સિદ્ધિએન વિચારે સુખ્યતિ નામે
 વાલી મુર્તિ વાલી છત મેગચેલી ઢેચથી કે અપરમ+આગમ ! હુમ્મ
 સિદ્ધાંત ! હું જાણાને પ્રાપ્ત ન થા.

(ક૧) ૧૪ પ્રકરણ ૧૫ ના નાના નિયમન મારે દિશાશન
 મંત્ર સમાન મીઠુરિજાનાચાર્—

પ્રથમ વાદ્યકુ યાત્રીય ઢેચાને લીધે વિવિધ પ્રકારના વાદ્યથી
 પ્રથમ । યાત્રીયાં જાતી મુજબએ ૧૫ જરવરનો જાત કરવા હસ્ટી
 સમાન ।, અર્થાત્ ૧૪ પ્રકારના વિદ્યાન સ્થાનોનો અભ્યાસ કરી દરેક

• પુણ્ય-આય-વીર્યાય-કર્મશાસ્ત્ર-અઢ મિથિતા ।

જેના સ્વામ્યતિ વિદ્યાનાં વર્વસ્વામી મહુર્વય ॥

—વાદ્યવજ્રન સમુત્તિ. આચાર્યાખ્યાય મ્હો. ૧૩

૧ પુણ્ય, ૨ આય, ૩ વીર્યાય, ૪ કર્મશાસ્ત્ર ૫ મિથિતા, ૬
 અપ, ૭ આય, ૮ વિદ્યા, ૯ કાદ્ય, ૧૦ ન્યેયતિ, ૧૧ અપ્પેક, ૧૨
 અર્થ, ૧૩ સામનેદ. જાને ૧૪ અર્થનેદા એ મીઠુ વિદ્યા ઢેચાય છે.

૪ ગુરૂદેવો

(૬) ગુરૂદેવોના ચતુષ્ક (ચોક્કી)માંથી પ્રવચનની (એક જગતી) પ્રમાણનાથી કૃતજ્ઞ થએલ અને જગત્કારમાં જાણે એવા જ્ઞાનુદ પ્રજ્ઞાન (પ્રમાણ)ના કરનારા શીશિદસેનદિવાકર—

એમ જીવસેનનું કુટુંબ નામ જીવ મોહન છે તેમ સિદ્ધ સંસ્કૃતી સિદ્ધસેન અને તે સર્વ કુચનિધિન બંધાતરને કાળનાર દેવથી સુર-સુર નાને સંબંધા નેપાકુથી સિદ્ધસેન દિવાકર એમ સંપૂર્ણ નામ થયું.

શીશિદસેનદિવાકરના સ્વાચિત્વપદ્ધતિમાં વચનના સ્વરૂપથી પ્રમાણ, અને જાજમેષ જ્ઞાપિ અનેક પ્રકારના જોના પ્રાપ્ત દેવથી વદ ગુપ્ત। (જા વિદેશકુથી વેને જાણિત કરેલ છે) સમગ્ર સદિના ક્યાં વરીકે ઉપારને બેનાર। (જા વિદેશકુથી નેચાવિક અને વેશપિત્તે નિર્દેશ કરેલો છે) કારણ તે નાને જગતના ક્યાં વરીકે ઉપારને સ્વીકારે છે) જનવચ્ચતિરેક થયના સિદ્ધિપ જગત્કારે। વિધિસ ક્રમના કાલી સમગ્ર। અને વિષ્ણુને જાણ દેવ વરીકે માનનાર। (જા વિદેશકુથી ક્યાંવનું સમગ્ર કું છે) કારણ કે તે વિષ્ણુ માન છે)

ધર્મ એજ પાર્વ છે ધર્મ પાર્વ નથી, તેમજ જગત પાર્વ છે જગત નથી, સુષુ પાર્વ છે રણુ ગુણી નથી જા પ્રમાણે માત્ર ધર્મજેજ વસ્તુ ખણે રહીકારનાર। (જા વિદેશકુથી મીયસિક કાંતને નિર્દેશ કરેલ છે) કુપાર તપ, તપ, જગત્કાર જ્ઞાપિ કારેતે તપા કાંતિ ચાર પ્રવિષ્ઠ મોકને માનનાર। (જા વિદેશકુથી નાસિતકું સમગ્ર છે) કેમકે નાસિતક મત જગત્કારી નિયુત રહીને જા જગત્કાર સુખમાં વસીને હેલ છે) એવ સિદ્ધાન્ત દેક જન દહીના પ્રાકના વિખાપ દેવથી મેણથી વિદેશ કારનારી કુદિને કૃતજ્ઞ

રાજાની પત્ની પ્રાપ્તિ થવા જતાં તેમાં નિસ્પૃહ રહીને માત્ર થર્મને
મહારા, રાજાના પૂજ્ય હોવા જતાં થર્મ રહિત । રાજા અને તેમને
પરનાર । કૃપા અને તેમ જો નન્ને એક ડોકણે ધણા બાજે સકરે
ત્થી જતાં વારામાં નન્ને રહેલ હોવાથી તે આચાર્ય । તું લોકોત્તર
જે જોય સ્વરે જે વિનયર સાથેના વાદમાં શોભ ન જામવાથી
ધીર, પ્રતિવાદિના વિશ્વ કરવાથી વિસ્તરેલી કાર્તિ કુશલ, કુષ્ટ
વિદ્યાના મણ્ડલોના થનને પશુ પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનારા પ્રથમ, સીલ
બાદિ ક્ષેત્રેથી મેજ । ગુરુ પ્રધાનપદ । જે વાદિવસુરિ । જા બવસર
લગારે જન પ્રાપ્ત કરવાનો જે મદિ જન જામેલ

(૬૩) ગ્રેષ્ઠુજ્ઞ કુળમાં ગ્રહવર્તિ લેવા મીકુભાષણ રાજાને
પ્રતિભા જાપવાથી અસુલ મદિમણી રાજ મેજવનાર
મીદેમવંદાચાર્ય—

સર્વ જાગ્યારોમાં મેજ । પ્રાણિમાત્રને જાલમદાન જાપવા સંભધી
પદ વચાના હોવાથી વડા નિષેધક । રેક સમોના જર્મના
નિધારને સમજનારા મધાર્ય વસ્તુમાં મદા સંલગ વિપર્યય સંભધી
મેજ (જ્યાન) રાજ કરવવનો કચ્છેડ કરવા હાથી સમાન, । તે
જા પ્રમણ્ડે—

પદ્ય વ્યાકરણં નવ વિરચિતં છન્દો નવં દ્રામણ
સકારૌ પ્રવિતૌ નવૌ પ્રકટિય મીયાગણાસં નવમ્ ।
તર્ક સમ્પ્રનિવૌ નવૌ જિનપરાત્મીનાં ચરિત્રં નવં
વદં પેન ન કેન કેન વિપિના યોદઃ કૃતાં દુરતાઃ ॥

દેખજે (સિદ્ધદેખ જ્ઞાતરણ) નવીન જ્ઞાતરણ,
કોટામણ (કોટાનુયાસન), નવીન દ્રવામણ (સકૃત, પ્રાકૃ-
તમા દ્રવામણ કામ્બ), નવીન જ્ઞાતકાં જન્મ (કામ્બાનુયાસન)
નવીન યોગરણામ્બ, નવીન તક જન્મ (પ્રમાણુમીર્મસા, વારાહ

જાનના સંદિગ્ધને મદાગાર ।, એટલા થયે જ જાણા જ સુરોપમાં ।
 એ કેટલે ઉચ્ચારેલા વાક્યનો અર્થ ન સમજી તેનો કિંમ્મ થઈ
 એવી પ્રતિભા કીને દાખમાં જ સુપના ઝાડની ડાળી કાઢે એ
 નવરાથી નીચ નવરે ફરતા હોવાથી અદકારગુણ ।, પ્રથમ તેમજ
 હોવાને કારણે પ્રથમ નિષ્ફળ રેવ માનનાર । ચારિત્ર પરને અંક
 કરેલ હોવાથી થઈના હેતુ થતા, પણ વચાદિને પ્રત્યક્ષાર્થ
 હોવાના રૂ ને જાના સામોના સંકેતને ઉપાધી, અપોરેકુમ્મી અને
 સ્તીત્ર હોવાને પ્રચિત્ત મોજન બાપવાથી અને સાંભે પ્રતિપતિઓ
 સુધે વાક્ય-વિવાદ કરવાથી રહેને પ્રચિત્ત જાનાર ।
 ત્યાથી મુનિને મોજાવાડિ બાપવાથી તકિલ થાયો । એવ
 ઉપાધ્યા પ્રથમ ઉપરમાં જણાવે છે કે જાનાથી થયે જાના
 વિષિષ્ટ છુદ્ધ જાનાર । અપોર સાઈવાદને ચાલીને ચોરથી કા
 જાના, નજર ઉપર નિષી કહેવા રહેલા, એવ થઈના રતો
 ચોરથી છે એવ થીવુના મેવ જાનાને મોદસિદ્ધપરિને
 જાનાને અપરિને પાત જાનાને કોના ચોરો (૧૪)
 પ્રકરણે રમવાથી કીર્તિ ગુણ ।, અહિંકુલ હરિપત્ર (મા
 ત્રિ ગા ૬૨૬) જા થાથા સાંભળવાથી તત પ્રકર જાનાર ।
 અને તેના વચાર્થ અર્થ સમજવાથી જાના પદ મેવર । કે
 હરિભદ્રાચાર્ય તમે જાવતા રહે.

(૬૨) અને હરિભદ્રા તકનો રવઈ કરવામાં ૯૫૪ એવ
 જિનાર જાનાર્થ (પ્રકર ૬) ને પરાજન કરવામાં પ્રકર
 પાવનારી છુદ્ધી ગુરુપતિને કાળારા મોદસિદ્ધિ—

અપરિવરને વિષયવચા સંસિધા ।, વિન નરાજાન પ્રમુદ્યંકના
 મોનિરેવુને નિષેધ કરનારા રૂ મતજાન વતો કાળે કરવા તજ
 સમાન ।, એટલા થયે થી સિદ્ધરાજ અસિદ્ધની સમામાં (અમેરી-
 થી) જાવતા મેવનાર ।, વિવાદમાં મેવરેલા વિષયથી છુદ્ધ થયેલા

રાખતી થતી પ્રાપ્તિ થવા જતાં તેમાં નિરપેક્ષ રહીને માત્ર થઈને
 મહામાર, ! રાખના પૂજ્ય હોવા જતાં ત્યાં રહિત ! થવા જને તેજને
 થરનાર !, કૃપા જને તેજ એ જન્મે એક દેહજો થવા જાને જામને
 નથી જતાં તારામાં જન્મે રહેલ દેહાત્મી હે જામાર ! તું મોઝોતર
 છે એમ સૂચવે છે દિવસર સાથેના ચાલમાં હોમ ન થામવાથી
 ધીર પ્રતિવાદિનો વિચલ કરવાથી વિસ્તરેલી કાર્તિકી કુમલ ! કુદ
 વિચારના માતૃસેના થતને પશુ પ્રીતિ વૈષ્ણવ કરનારા પ્રથમ, સીધ
 જાતિ કુલેથી મેઘ ! કુવ પ્રધાનરૂપ ! હે વાદિવસુરિ ! જા જલસર
 વચારે જન પ્રાપ્ત કરવાનો છે મારિ જન પામેલ

(૬૩) આશુક્ય કુળમાં માતૃવર્તિ લેવા મીકુમારપાગ રાખને
 પ્રતિજ્ઞા જાપવાથી જામુલ મદિયરૂપી દમ્ય મેજવનાર
 મીદેખર્ષડામાર—

ત્વ જામ્યપોમાં મેઘ ! પ્રાણિમાત્રને જામસ્યાન જાપવા મુજથી
 પદ વચાના હોવાથી વા નિરેપક !, દરેક જાસોના જાપના
 જિતારને સમજનારા વચાર્થ વસ્તુમાં વા મુલ્ય વિષર્જન સુ નથી
 મેઘ (જ્યાન) રૂપ જરવરનો ઉચ્છેદ કરવા હાથી સમાન ! તે
 જા પ્રથમે—

વકુર્ણ વ્યાકરણે નર વિરચિતં ઉન્દો મર્ષ દામયા

ઘટ્ટારી પ્રથિતૌ નરો મકન્થિતં મીયાગધારં નમ્ ।

વક સહનિતૌ નરો મિનરરાદીનાં પરિમે નર્ષ

વટં યન ન ફેન કુંન વિધિના મોદઃ કૃતા દૃત્વ ॥

લેખજે (સિદ્ધદેખ બ્યામ્બ) નવીન બ્યાકરણ,
 ૮ રામથે (હીનુગામન), નવીન દવામથ (સરુજ, પ્રાજુ
 નમા દવામથ હામ), નવીન અસહાગ મ થ (મામ્યાનુસાસન)
 નવીન યામસાસ. નવીન તક મ થ (પ્રમાણુ મીમાસા, પાનાનુ-

શાસન) અને, તીર્થારો વગેરેના નવીન કરિતો (ત્રિવંશ
 શાસન પ્રકરણ) રચ્યા હતા, અને તેઓએ ૪૪ ૪૪ રીતે
 જનતાના મોહને દૂર ન કર્યાં અર્થાત્ દરેક રીતે મોહને હઠાવ્યા
 હતા, અને વગેરે સર્વ યોગ્યને સુખ્ય કમળથી પૂર્ણ કરાવેલું,
 દરેક દેશને નિર્ભયો કરાવવાથી તેઓ મુખ્ય માનનાર, સત્વજનોને
 વસ્તવ જઈ, અર્થ અને કામ વચ્ચે પુણ્યની પ્રાપ્તિ કરાવનાર, હાથી,
 શિયા, રાજ, પાલકા વગેરે સામ્રાજ્યને ધરાવનાર અને ચારે કિલ્લા
 અંત સુધીના અશ્વેશીશાલ વગેરે રાજ્યોનો નિશ્ચય મેળવનાર હ? એવા
 મહર્ષિ શ્રીકૃષ્ણપાત્રનાઓને નિપુણ પત્રમુખ કરવાની, સ્ત્રી
 કિશોર અને કૃતાદિ અસત્વિતેષની સર્વશક્તિને અસત્વલ બાવવાની
 અને દરેક સ્ત્રી નિર્ભયો કરાવવાની પ્રયાત્નશક્તિ બાવનાર,
 સર્વ શક્તિઓને ધરાવત કરવા યોગ્ય જેવું મહાશય ધરાવનાર,
 સિદ્ધાન્ત તત્ત્વોમાં મુક્ત સચાન, મિથ્યાત્વનું નિર્ણય કરત
 વગેરે બધું જાણત કૃષ્ણ પુત્ર હોવાથી તે સુખ્ય (દેવ) સર્વ
 યોગ્ય યોગવત્ત્વ યોગ્ય સમગ્રથી પાંચવેલી પ્રતિષ્ઠા હોવાથી
 અદ્વા-મહા ! (દે દેભર્ષદ) બાવનાર્થે તેને બધું પડે.

૪ રાજ્યો.

(૬૪) રાજ્યથી નાસિદ્ધાવવાની સમાનતા ધરાવનાર
 શ્રી(સિદ્ધરાજ) કવસિદ્ધ—

કૃષ્ણ સિદ્ધથી પ્રયાત્ન, પુત્ર અને કૃષ્ણ પદ્મિઓને સંચારનાર !
 (જાવનાર !) શ્રી કવિરાજે કહ્યું ૭૩—

રે મુપાઃ ! કવિરામ એવ મવતો જસ્યત્યુદયવ્યુમા

પૂર્યાવશરણામુપાઃ પરમમી મુખ્યાત્મકે દેવતા ।

યત્ પુદોત્સવ વર્ષનૈકરસિકા મીલામપૂરવ્યમો

દેવા પમ્યત નાપુનાપિ રચયત્પેકાત્વર્થા મરીમ્ ॥

હે શામેલો આ કવિરાજ તમારા આગળ હાથ ઈલા
કરીને કહે છે કે આ કુકડા તમારા કુકડોવતા છે તેથી
જાલદ પૂછવા યોગ્ય છે (એમનો માત કરવો નહી) સુએ
તેમના કુદને એવામા તરહીન બનેછે મુર્દ દલુ સુધી પણ
પૃથ્વીને એક કવ બનાવતો નથી (બરાબર તપતો નથી.)

હૂત દીપ્તી જન્મે છેતનાર, સાધારણ માણસની જાલ ન
ચાહે એવા હૂતમાં હોલીયાર હોવાથી સર્વેશ્વરમાં કુકડા, મનોહર,
ચતુરેન્દ્ર સમુદને જાલમવામાં અસિમાન પરાવનાર, કારણ કે
પાશ નવરત્રી ગળ ચરોધમ (વર્ષ) વરેરે હુત સમુદને કામાં
નાખીને તેમને જાલ નિગળાનું જાલમું હતું. પર્વ જર્વ અને
મામ એ જ્યે પુત્રાર્થને જાપનાર, અને સામ મતવાથી મેદી
જાલપદી મેગલનાર, અથવા રમેલ્સર [લક્ષ્મીને લેલ્સર] ની
પ્રતિ કરનાર, હુતપણ વેલે હા કરેલ મુર્દ્દાનપ્રધાન તે
રમેલ્સરની પ્રતિ એવામાં જાવે છે એકતવીર, સાલસીમાં
જાલેસર, આ માટે શીખવિરા? હુત છે કે-

પદામ્ભરીરલિક્ષકા મુવનૈકમહ સિદ્ધાપિપ પરમસાહસિકમકાખ્
દર્પામ્પવરકમિપ્પુરવન્વિનાય ર્સ્યુર્મિર્મર્મપલિ મામમિરેપ દેવ ॥

એમવ વીરોજા વિશ્વક સમાન, દુનિયાબરમા અલોદ
મદ્દ, સિદ્ધરાજ, પરમસાહસિકોમાં હુત્ત, અસિમાનમા
અ પ બનેછા જર્વેકને છેતનાર, અવન્વિનાય, પત્તાદિ
નામાથી આ અવસિદ્ધ રાજ વળ પામે છે

સોમરથી હોવાથી હોવાના નેની પ્રમાણે પારણ કરનાર,
અત્તની રજા કરવા સમર્થ હોવાથી સર્વે જાલની રેખરેખ રાખ-
નાર, હાથી, ધામ વધેરેથી હુત વૈરિરાજએની લક્ષ્મીને મેગલ-
નાર, અને ચતુરથી હાથીએના મતલના કાજા તેથી નાજવામાં

કુદર દેવગી સિદ્ધતાન । (સિદ્ધ) છે સવાણ । બપુ સમયે
શયનસ્થાન થરનાર જાગેલ જાગેસિદ્ધ । તુજાવતનું પાછા કર

(૬૫) જાગવાનું કનુએનો નિશ્ચય કરવાને સમર્થ એવી યજ્ઞિ
થરનાર દેવગી કુમાર (કાર્તિકેય) ની સમજાવવા કરનાર
શ્રી કુમારપાળ દેવ—

જાગવાપાળે રાખનાર જાગે પ્રજા ! તીર્થકરેન્દ્ર સ્થાવર, જાગે,
દેવ અને નિર્ધાનુ જાગે કલ્યાણકરના મહેલસરેમાં તપસ્ય, જાગે સર્વ,
નિનાપૂજન વધેરે કાર્યમાં કલ્યાણ કરવાથી મેઝા, એક સ્થાને જાગે
મ્હુ ૭૩—

યોગ્યયેન્દ્રેય ચેત્સે કૃષ્ણકમલમરેર્ષ પુરા સિન્ધુરસી
સ્વપાત્મા વિપત્તિ મિનમનમ્મરે સુતિકર્મપપજ્ઞમ્ ।
વદપજ્ઞાસદ્ સર્ગીયમ્સુતરનિશ્ચિનિમાચારજાતુર્યવર્ષાઃ
સ્ફુર્તન્માવિકારસ્નાયમકલ્પચિતાચકિરે રિક્તકુર્માર્ષ ॥

જ્ઞામિષ્ઠત્ ત્રિશ્ચાવિપા ત્ર્યપસુરાચેત્સે દ્વિપાખ્યાસિવા
કલ્પાત્મામરજામિરામમયુષ કલ્પાત્માકાવુસ્તરે ।
સ્તોમ કર્ત્વ્યમર્પસૈલધિરશિ સ્વાર્ગાદિવામ્પાયયુ
સ્વમ્મયેષ કુમારપાલસુપતિમમેન્દ્ર્યુતેન્નમિષ્ય ॥

શ્રી કુમારપાળ રાખએ રેશસરખાં જિનેયસ્થા જાગ
મહેલસર ઉપર સુતિકર્મ કરવાને તપસર જાનેલી, રેલીખયાન
માણેક અને રત્ન વધેરે આશુપદ્માથી જાગે જુગ જાનેલી,
દુષ્ટીના રકથ ઉપર આજુક જાગેલી, કુષ્ઠ જેવા કલ્પગીથી
જુગ, અને પવન નાજવો (વા વીજવો) વધેરે ચાતપાવાના
કર્તવ્ય કરવામાં કુસાક્ષતા થરાવનારી કાળના રિક્તકુમારિની
રાખના કરી હતી

છનેધરના કલ્યાણ વગેરે ઉત્સવ પ્રસન્ન મેઝ પર્વતના
ચિત્તર ઉપર સ્થિતિ કરવા માટે સ્વર્ગમાથી જ આવ્યા હોય
એવા સુખમહેશ્વરી દેરાસર સુધી હાથીને હોરે બેઠેલા
સુવર્ણાદિના અસહારોથી સુદર શરીરવાળા બત્રીસ
ઉંડોની રચના કરી, કે બેમા મીઠુમારપાળ રાજા
અમ્બુવેદની શાસને ખાસ્તુ કરતા હતા. વચાસ્થિતરે, ગુરુ
જને ધર્મતરને જોજાનવાર, મોહને બીધે મી સમાગમ નથી
કરનાર. જર્ણાંત દર વર્ષે જોવાસાના ચાર ચાસમા જને બાકીના
કાળમાં બાકા, ચોક્કસ વગેરે પર્વ દિવસોમાં ત્રિવિધ ત્રિવિધ જાક
ચર્ચ જત પાસનાર, છૂત, મલ વગેરે અધર્મને નિરેષ કરીને દરેક
મોહમાં બિનમાંદરો, ગિનારચવાગ, પ્રવર્તાવનાર હોવાથી ધર્મના
કરજુદ્ધત, પેતાના તેજ (પ્રતાપ)થી કુછોને જાળીને કાવડે સર્વ
પ્રાણિઓની રક્ષા કરવાથી વાંજાધર્મને આપનાર, અલ્લૌરાજ
વહીવટરે, અધિકારી, અને સોમચર, વગેરે ચારે દિશાના જંત
સુધીના રાજાઓને જીતવામાં થર, સાકસિકામાં જામેસર. કાર્તિ
ગુહત પ્રભા ધરાવનાર. સ્વપર સિદ્ધાંતના રક્ષકને જાણવા માટે
સિદ્ધ પ્રાણ એવા થી હેમચંદ્રાચાર્ય કે ગુરુ જેના એવા હે
સચિવાનમદર. સર જોવાથી સતાનવાચો ચણાવ ઉંએવા કુમાર.
જર્ણાંત કુમારપાળ નૃપાત્મ સર્વનું રક્ષકર. કારણ કે જૈન ધર્મને
પ્રધાન માળીને, સિંહાર વગેરે તજીને અને પાક વચાળીને પ્રાણિ
માર્ગનું રક્ષક કરવું જોજ તને જીત કે

(કૃ) કલિ પામેલા પ્રતાપ માળથી જીતુઓની શામિનો વિ ત્વ
મેજાનાર મી અજાણવાળા—

હાથીઓના અને મધ્યોના ગુહના ડોચાકલના ચનાથી મેઝ.
પરમાર્થત મીઠુમારપાળ રાજાએ નિરેષ કરેલા સિવધર્મી પૃષ્ઠીમાં
પ્રવર્તાવનાર હોવાથી સકરને નિસ્તાર ગુહત બનાવનારા જેવામાત્રથી
મોહને ધારણ કરનાર. જર્ણાંત જે જે રાજકનાઓને જીતે તેને

પરજીનાર ।, ખનૈદર ।, સુત્રોત્તમ સમૂહને જાટાપનાર ।, પુદ્ગલ
 અધિપતિ પરાજનાર ।, અર્થાત્ તે કે પુદ્ગલો મર્ત્ય પરાજાર પુદ્ગલ કેવ
 લેને માનપૂર્વક પુદ્ગલ મારે એવાપનાર ।, અર્થસાધકને નિતેષ કરીને,
 સીધાર દેવાપીને દિસા કરવાથી થતો નિતેષ કરનારાઓને અર્થિન અ-
 પનાર । આશ્ચર્યના અર્થ સાધેથીર વધેરા અર્થોએ પોતાના અર્થર્થ
 ન રહેવા અર્થપાત્રને હાથી, યોદ્ધા, અને સોનાની પાત્રથી વધે
 એવા મોટાથી અર્થપાત્રી અર્થપાત્રી વાળા મોટા આપીએની પદ્ધતિને
 મુક્તપનાર ।, હાર્દિ અને મર્થિથી મુક્ત ।, પુદ્ગલ અર્થપી અર્થ
 થતો એનારો પદ્ધતિ આનંદ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા છે એવ
 કે અર્થપાત્ર દેવ । અર્થપાત્ર અર્થપાત્રને પાત્ર કરનાર દેવ ।
 (અર્થપાત્રદેવ ।) ૫૫ અર્થપી અર્થપીનું અર્થ કર.

(૬૭) સુત્રોત્તમ સમૂહને મૂલથી અર્થપનાર મુક્તપનાર—

સુત્રોત્તમ સમૂહ મેષ ।, નિત્યપાત્ર યોદ્ધાઓ મુક્ત, પોતાની
 પુત્રીના પદ્ધતિને અને અર્થપી અર્થપાત્ર મર્થ કરવા મર્થ નિત્ય
 અર્થપનાર । સુત્રોત્તમ સમૂહ અર્થપી મુક્ત ।, મર્થ અર્થ અને
 અર્થ એ અર્થ પુદ્ગલને પદ્ધતિ કરનાર ।, અર્થપી અર્થપાત્ર ।, અર્થપાત્ર
 મુક્ત ।, અર્થપાત્ર કરનાર ।, અર્થપાત્ર અર્થપી અર્થપાત્ર એવા
 હોયે મર્થ એવ પ્રમાણ મુક્ત ।, સુત્રોત્તમ સમૂહના નામ કરવા અર્થપી
 સિદ્ધ અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર ।, અર્થપી ન અર્થપાત્ર એવ
 અર્થપાત્રને અર્થપનાર (મુક્તપનાર) અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર એવ પિત્ર
 એવાને અર્થપેના અર્થપાત્ર ।, અર્થપાત્ર ।, ૫૬ અર્થપીનું અર્થ કર.

(૬૮) સિદ્ધરાજ થી અર્થસિદ્ધિ દેવી, અર્થપાત્ર થી મુક્તપનાર
 દેવી અર્થપાત્ર દેવી અને થી મુક્તપનાર અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર
 ૨૨૨ અર્થપાત્ર પદ્ધતિ અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર
 અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર અર્થપાત્ર—

સંસ્કૃત્યર્થે જાણે બાળમાં જાણતું કરવાની હદમીથી મરણ ।
 રસ વગરના કવિએને જીવસગ નહીં આપનાર । જ્યારે રાજસભામાં
 બધારે સિદ્ધપાળ જનનકિતખે વાદ્યપ્રવાહ ઊભાતો તે સમયે બીજા
 રસ વગરના કવિએને બોલવા જવાકાલ મળતો નહીં હદમી પ્રાપ્ત
 કરવાના વિદ્યકુખા । મતલબ કે સિદ્ધપાળ માત્ર કવિજ હોતો એમ
 નહીં, પરંતુ હદમીની પ્રાપ્તિ કરાવનારા આપાતની ચિંતામાં
 જ્યારે મરણ હોતો મનોહર વાણી ધરનાર !, પર નિંતા અને જાત્રમ
 પ્રશ્નસાધજેરે દેવોથી મુખા હોવાને લીધે કલ્પ રહિત !, દરેક લેણીથી
 પૂજાએલ !, સર્વ જીવહારના જીવનાર !, પર્યં જર્ણ જાને કામ એ
 જ્યે પુણ્યર્થનું પાલન કરનાર !, વિદેષ પ્રકારે આપાતી મેળવનાર ।
 સુદિથી ઠેજાવમાન !, જ્યારે સુદિ આપનાર !, જાતિપ્રાપ્ત !,
 જીવ જનિપ્રાપ્ત ધરાવનાર । હદમીનો મૈત્ર બાધ મેળવનાર । સર્વ
 હાલોમાં મુલક । રવમાને એક સ્થાને સાથે નહીં રહેનારી હદમી અને
 સારત્કથી (જે જાને) એનામાં સાથે નિવસ્ય કરતી જ્યેવામાં આવતી
 હોવાને લીધે આ જાતિય મે વિદેષકોથી એનામાં લોકોત્તરપદ્ય મુલકેલ
 કે જોમ હદમી લીમસેન સમજાને હાંમે તેમ સિદ્ધ । સિદ્ધ
 હદમી કે સિદ્ધપાળ । તું જીવતો રહે

(૬૬) યપ વગરની વિદ્યાએની મુલકતાથી વર્ણ ધરાવતા
 પ્રતિષ્ઠિએથી નહીં હતાવેલા મીઠાજિતિવસારિ—

મુજ્જાં કમજના વિસ્તાર સમાન પીતલક !, પ્રતિષ્ઠિના તિલા
 મુલકી મહત્તુ ઊભા કરવા સમર્થ તક મલાવનાર । હાથી જેવી
 મનોહર ચિત્તુખા !, સર્વ લોકથી પૂજા । કેવલ પર્યંની જ આશ્રિ
 ધરાવનાર !, કોપાગિને છતાનાર !, હલ્લુખા !, સર્વ છતોના રક્ષણી
 સુદિ આપનાર !, આપાત જીવજીવનાર !, જિજ્ઞાસમના જાણ તરીકે
 પ્રખ્યાત !, સપાલ !, જ્યારે જામપો ધરાવનાર । તે આ પ્રયાજ—

ય યાજ્ઞાજ્ઞ-ગણિતાજ્ઞામ-મય્યજ્ઞાજ્ઞ

સચર્કર્કશમતિમસરે પ્રયુજૈ ।

માથારિયિઃ સ્મર્યમમુષોર્મુસા

મુદ્યા પરીપ્રવયેષ્ય ન ઝીયતે સ્વ ॥

હો આચાર્ય શબ્દગામ, મહિત, આગમ, મેઢકામ્ય અને તદ્વ્યા તીક્ષ્ણ શુદ્ધિવાચી વિદ્વાનોથી, કામરેષ તેમજ અમ્બહકાગારિ બાપ શુભોથી અને શુભારિ પરીપ્રવયસમ્બંધથી છતાંય નથી.

જનોદર આત્મિયતા હોવાને લીધે તેમજવાનઃ । બલ્લા મજ્જવાયરેસુરે । બલ્લો પર્વતવામી કન્ધ છે બલ્લમા બેને એવા તેવ સન્ધને થસનારા બાચાર્ય । (બલ્લિયપશુરિ ।) પર્વતોરે છોનાં રખર્ધિ બંદર ન કનુએનો નામ બંને તેમજુ રખર્ધ કરો.

(૧) બન્ધવતારથી કાચીએના સખર્ધો વિભવ મેઢવવ સિદ્ધ એવા મીનિજ્ઞસિદ્ધશુરિ—

ક્રિયાજ્ઞયાં પશુ પુષ્કર ક્રિયાના સમ્બંધુ જલન કરવામાં બપર । બન્ધથી કરેલા એમના ચર્ચરવ કામાન મન્દીર રખીથી તેમજ બાપનારા હોવાને કારણે કન્ધથી મેઢ । મેઢો બપરાય કરનારા પર પશુ મુસે નથી થતા હોવાથી છવાને થરનાર । જેવે મિદ્ધ વાચર્ધ પાળને બન્ધને પશુ વાચર્ધ સંભથી કામેસ દેનાર । સર્વ કોઠમી મુક્તિ થએલ । થર્મના નિવિચક્તા । કામરેષો વિભવ કરનાર ।

• ૫૬ ૭ ૩—

વાયઃ ક્રોધસ્થયા હર્ષો યાવા ક્રોધો મરસ્થયા ।

શ્વર્ગસ્થિત્યકેરેવ તત્ત્વ ત્વતે શુભીમકૈઃ ॥

૧ શુભ (શુભ) ૨ વિષમતા (તુષા), ૩ થીલ (ઘાઠ), ૪ કન્ધ (વામી) ૫ કન્ધવત (ઘાઠ, મન્ધર), ૬ નામ્બ (જુનાં પેશાં હુવર્ધ), ૭ બલ્લિ (સુવમતાં ક્રોધ ન થાય તે) ૮ થીલ ૯ થર્મ (વિદ્વાર) ૧ મિત્તલ (કન્ધાખ્યા મારે મિત્તલ), ૧૧ સખર્ધ ૧૨ બાલીલ, ૧૩ વધ ૧૪ વાચર્ધ ૧૫ બાલીલ, ૧૬, રોમ ૧૭ તુષુ, ૧૮ મલ, ૧ કન્ધર, ૧૯ કન્ધ, ૨૦ કન્ધ, ૨૧ બાલીલ, ૨૨ કન્ધાખ્યા, ૨૩ બાલીલ કન્ધાખ્યા પશ્ચિમ દોલ ૨.

મેણે જ્યાં કુછન । ચારિત્ર પરનારાઓમાં મુખ્ય તરીકેની કાર્તિ
મેળવેલ । જ્યાં કોઈથી પરાક્ત ન પામે એવા પ્રમાણથી મેઝ ।
૨૧ જોને પરના આચરના બહુ તરીકે પ્રખ્યાત । વિશ્વજ્ઞના સાથે
મેળવેલ જ્યાં સ્વદ છે નામના આશરમાં જેને એવા સિદ્ધ નામના
આપ્યાનું (જર્ણાલ દે વિજયસિદ્ધાચાર્ય) તમે જ્યાં નિષ્કુલ અકાર્તિ
નથી એવા પ્રોત્સાહનને લઈ બાંહે, જર્ણાલ દેવતા પ્રમાણે
વર્ણન કરે ।

શિષ્યકૃતા ગુરુસ્તુતિ

(૧૧) જાણી રીતે એક શ્લોકના ૧ જર્ણ સાંભળીને
શુદ્ધિને વિશાલ જગતી કાઢે સિખ જ્યાં સત્વાર્થ કામના રચનારા
પેતાના શુભે (શ્રીસોમપ્રભાચાર્યને) જાણ કામથી સ્વરે છે—

કષિત જર્ણને પ્રતિપાદન કરનારા સ્વરૂપ કમલોના સુશુભે
વિશ્વજ્ઞના સર્વસમાન । જ્યાં નિષ્કલ્પથી આચાર્યે જોનાર્થે કામ
રચાવું સુખન કરે છે જાનમાં થતી મુશ્કેલ ૧૫ જરૂરને ઉચ્છે-
દ્યાર્થ મજ સમાન । જ્યાં વિશેષજ્ઞથી વચાર્થ જાનમાં થતા બાનનું
નિવારણ કરવા મટે જ્યાં સત્વાર્થ કામની શુદ્ધિ પણ આચાર્યે બનાવી
છે એમ ખુલિત કરે છે એક જ કામના ૧ જર્ણ કરવાથી ૨૪
લોકકોરોની મેઝ સ્તુતિ કરનાર । જર્ણના મટે જ આજમાનું સમય પણ
કરેલ । બદ્ધ માર રહિત । સકલ સુખને લેખ આપનાર ! કામદેવપ
સુખને છત્તરમાં ચરવીર । શુદ્ધિ આપનાર । જાણના શુદ્ધિથી
શોભાવમાન । સર્વ પ્રાણીઓની રક્ષા કરવાથી મેઝ । આચર
(સિદ્ધાંત)થી પ્રસિદ્ધ । દે સોમયમ ! સોમપ્રભાચાર્ય તમે જ્યાં પામે ।

લેખ સિખ પોતે રચેલા કામવડે ઉચ્ચતાથી મેઝ પર્વતને પણ
છત્તરમાં પેતાના શુભ મહત્ત્વ અવજાના વહાલિનું વર્ણન કરીને
રીથી અક્ષિત પ્રચ્છ કરે છે (૧)

પ્રાચરણ (પોરણ) વચારૂપ સમુદ્ધની કોઈ વધારવા મટે

મદ સમાન, બિનેશરની પૂળમાં વધાર, અને દરેક ચંચિઓમાં ફૂટ
સમાન ઢિનદેવ નામે મનો વરો. કે એવી જાણતા, વિરેક પદ્મવ,
જ્યાં અને દેશીવારી વમેરે જનિત મુલ્યોની સરખામણી કરતા પડે
હમેશાં પ્રજ્વલ કરાવી જાખી ફુનિયા હજુ નિવાસ લેતી નથી. (૨)

એક જ બહિર્ગામી સર્વ મુલ્યે જગી હો એવી રચના કરવાત
ઐતુશ્યી નિષ્કાસને એને વોર છે એવો પૂખીમાં પ્રખ્યાતિ મેલવેલ,
ઈલિયેને કાલુમાં રાખનાર અને સરપુરોની મહત્ત્વમાં મુકે સમાન
સર્વદેવ નામે ડોળ પુત્ર વરો. (૩)

ડોળ પુત્ર વૈરાગ્યવર લક્ષ્મીને મુખ એવા વાટે જાણે દુષ્ટ,
ધર્મની જાળવણીએ, જામવજાળાં એન ડિલ પ્રદલ્ય કરીને કાલોરને
જાળનાર, અને સમાજ જાળવણી સમુદ્ધો પાર પામીને વિસ્તૃત ધર્મિયલો
મી સોમસમ એવા નામથી પ્રસિદ્ધ જાણાઈ વરો. (૪)

કે જે જ્ઞાનદુર્લભ ઘાંતને પાસુ કરતો, વા નિશામાં
જાળવ મુલ્યતા થરાવતો, ઘીજાણી કાળ સમયે જાનક જાપનારી
જનિત મેલતા જાપનો, અને એણે મુખતિનાથ જનિત તથા મુકા
મુલ્યતાવલી (સિદ્ધ પ્રકર) નાનામાં છે તે જ બીસેતમપ્રજ્વલાર્થે જા
દેવ વચરતા સ્વાર્થ કાળની રચના કરી છે. (૫)

પિતૃસ્વરૂપ કાવ્ય.

(૧ ૨) મિલવજુન—

મન્દીરપદ્મ યેક જાપાલ કરનાર, અને જાળમાં જનિત (વીજળી)
ને રાખનાર ! સોમસમ ! કે જાળને પુલ્ય કરનાર (મેલ !) તું ધર્મના
કારણજ્ઞ છે મતજન કે—તારી વર્તવાથી પાનવાણીની કૌર્ષિય જાળ
છે અને તેમાંથી ધર્મ વમેરેની પ્રાપ્તિ થાય છે.

૧ એમ જાપને એટલી વખતે ટોલીએ, જ્યાર હરોજ જાપાલ પાકને
ફૂલ કરી ટાળ છે, તેમ જ્યે તે રીતે દરેક જાણના નામે જલ્લ મલ્લ જઈ
હરને પેલની દેશીવારી પ્રજાણે જા મજામાંથી ફાને કે જા જાપના
જાળ કાળની ટાળ તેમ દેશીવારી જા કાળને પિતૃ ઘીકે મિલવજને છે.

દેમજીદેખાનુગાસનના ર-કના સૂત્રમાં જણાવેલા વધુ મુજબ
અહિં તમજુ દોવાથી દુધ્ય નામે આ ૭૬ છે

(૧ ૩) મજવણુ ન—

મેલ દોવાકુદા, । અને વાંજિતાર્થના આપનાર । હે વારણ ।
જા । તું દુધ્યમાં સુખેને સ્તીને પ્રતાપ પાઠ આ રાખે નામે
૭૬ છે

(૧ ૪) વાંજિકવણુ ન—

તેમને વધારનાર । અને વાંજના વિષયો કરવામાં મર્
વરણનાર હે વાંજિક । તું વાંજર્થ યદે વધ્યા મેળવનાર છે આ
શુદ્ધનામે ૭૬ છે

(૧ ૫) રોષવણુ ન—

જૂજના પ્રસમે ધૈરીને પ્રથમજ આપનાર । અને કિચો
નેનાર । (જૂજનાર ।) હે રોષ । તું કામરૂપ સુમદને સ્તનારા
સકરના કાન તરીકે પ્રસિદ્ધ છે આ જુજ શુદ્ધ નામે ૭૬ છે

(૧ ૬) આચાર્યવણુ ન—

મેલને સ્તનારા હે આચાર્ય । આપ સુ દને આપનારા હે
પદને જલે જાવેલા દુરવ વર્ણને જુજ દીર્ઘ મજુવાથી મને
દીર્ઘ જ્યારે દોવાને દીર્ધે મને જ્યારના ચરણવાસુ શ્રી નામે ૭૬ થયું
જાવી રીતે પાંચ પાંચ ૭૬ થયાં આજ પ્રમાણે મને
વર્ણના નેત્રણથી તેમજ તજુ તજુ જ્યારેના સુરોષથી થયું નાતના
કરી ઉપજાવી શકાય છે

મૂલ ૧૭ ૧૪ વર્ણવત્તા વસતિવિષય ૭૬માં છે. તેના રીઃ
વાળના પાંચ વિભાગ પાંચે ભર્ષોમાં એથી દોવામાં આવેલ છે. તેમાં
પહેલા રીઃ વાળના જ પદના વજુ વજુ વજુ વડે તે વજુ રજુ જ્યારને
મેલ વજુ કપી આર વજુ જનારેલ છે બીજામાં તે પછીના વજુ વજુ
વર્ણ ચીજમાં તે પછીના વજુ વજુ જ્યાર અને યોષા ભર્ષમાં તે પછીના
રીઃ વાળના વજુ રજુ જ્યાર મેલવ કરી આર વજુ કપી છે. ઉપરના
ભર્ષમાં ઉપરના ભર્ષે આપાથી ભર્ષે વજુના મીઠ વજુ કપી ૩ આજ
જ્યારના આર વજુ જનાર્યા છે.

૭૮: સાક્ષર્તા આઠ વચ્ચે છે. તે આ પ્રમાણે—

૩૩૩	મણે દીર્ઘ	મચ્ચ. ૧
૧૧૧	મણે દ્વિતી	નચ્ચ. ૨
૩૧૧	આદ્યપુ	મચ્ચ. ૩
૧૩૩	આદ્યપુ	મચ્ચ. ૪
૧૩૧	મધ્યપુ	મચ્ચ. ૫
૩૧૩	મધ્યપુ	નચ્ચ. ૬
૧૧૩	અંત્યપુ	મચ્ચ. ૭
૩૩૧	અંત્યપુ	નચ્ચ. ૮

આર્માંના મિત્રે વચ્ચેના અર્થ, રંગ, હાસ્ય અને દુઃખ નામ કોઈ
વચ્ચે વચ્ચે અર્થના અને છે.

